BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 430

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 3 Martie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Vârsta fericită

Fiecare țară își are un fel al ei particular de a se scrie romane. (Chiar și România, ale cărei romane au această originalitate de a fi adeseaori proaste). Romanul german, cu probleme sociale grave, cu copii naturali, cocaină, proletariat, etc. Romanul francez, cu scrisul artist, cu peisagii sufletești așternute esseist, cu dandinări stilistice, cu formule filozofice și cu un partis-pris de psihologie directă. Romanul englez, cu un moralism neîntrerupt, dela prima până la ultima pagină, cu o societate filistină și candidă în acelaș timp, combătută de câte un erou — și în genere eroină — care calcă, bravă, peste prejudecăți. Insfârșit romanul nordic, poate cel mai „roman" din toate, pentru că cel mai perfect asemănător cu viața.

Romanul nordic aproape că nici nu se poate defini bine într'atâta e de omenesc, de trăit, de natural.

Am acum în fața mea o carte de marea scriitoare norvegiană Sigrid Undset, câștigătoarea recentă a premiului Nobel: „L'age heureux", (Collection de la Revue Européenne, Aux éditions du Sagitaire, Simon Kra) (tradus din limba norvegiană de V. Vindé și G. Sautreau). Bucata n'are subiect. Sunt pe ici pe colo oarecari fapte: Uni Hirsch, este o fată săracă, frumoasă, mândră și ambițioasă. Dă lecții ca să trăiască. Are niște mătuși, femei de treabă, ce-i drept, dar teribil de agasante. Pe urmă, Uni întâlnește pe Christian Hjelde, inginer sărac, cu care se logodește. Uni, încearcă să facă teatru. Are oarecare succes. Apoi renunță. Se mărită cu Christian. Apoi are un copil. Și povestea se sfârșește aci. Uni are sufletul chinuit. De ce? De cauze vagi și imprecise? Nici măcar. Neliniștea îi vine din cauze foarte concrete. Ar vrea să aibă talent. Și nu este sigură. Și în momentele când e sigură, o apucă o mare greață de teatru în genere. Este ambițioasă. Ar vrea să fie bogată. Și ia în căsătorie, cu toată gravitatea, pe un om mai de grabă sărac. La urma urmelor, nu-s cine știe ce întâmplări senzaționale sau catastrofice, întâmplările vieții lui Uni. Sunt de cele pe care le are toată lumea. Dar poate ea, este special de sensibilă? Nici aceasta, mai mult ca altcineva. Desigur, nu-i nesimțitoare. Dar nu-i bolnavă de sensibilitate. E cam ca toată lumea. Este trudită cum suntem noi cu toții, dacă un observator care știe să vadă ne-ar pătrunde în suflet. Care din noi nu simte, foarte adesea, că ceva din sufletul lui nu se potrivește cu restul propriului său suflet? Și atunci suspină, sau se plânge altuia, sau rabdă și tace. Uni e din acele care tac.

„Nimeni n'o să știe nimic despre toate astea".

„Iși luă fetița deabia născută și o așeză aproape de tot lângă dânsa:

„Nici tu, n'o s'o știi niciodată, niciodată, micuța mea Nora".

Și cu aceste cuvinte se termină bucata.

Nimic senzațional, nimic care să izbească prin singularitate sau prin efecte dramatice exterioare. O existență omenească, nici mai tragică, nici mai ternă ca altele. O existență cu multe incoherențe logice. Din caracterul lui Uni — care are caracter — putem pronostica felurite acte, pe care însă nu le va face niciodată, pe care nici măcar nu le va schița. Dece? Iși schimbă firea? Nu. Imprejurările? Nici măcar asta. Printre împrejurări descoperim poate destul de multe care ar fi favorizat fapta pe care ea n'o face și care ar fi așa de în acord cu temperamentul ei. Atunci, care e explicația? E foarte simplă. Sufletul nostru e ceva atât de complex, mobilurile care ne îndeamnă la acțiune atât de multe și neasemănătoare, încât logica psihologică a fiecăruia nu trebue decât foarte rar judecată cu logica generală a tuturora.

Deaceea, sunt inferioare, ca valoare artistică, personagiile — gen Racine sau Balzac — cu mecanism interior fix, personagii care întruchipează cutare caracter, și care își săvârșesc toate faptele în concordanță cu pasiunea dominantă la care i-a condamnat autorul literar ce le-a compus.

Aci stă marea inovație o romanului nordic. Ne prezintă personagii logicește incoherente. Personagii care au caracter, dar nu ascultă totdeauna de el. Oameni care, când te aștepți mai puțin, se pun să asculte de un caracter No. 2, pe care de altfel li-l cunoaștem, dar la care nu ne mai gândeam.

Acest procedeu ne dă, mai bine ca oricare altul, impresia de bogăție, de spontaneitate și de naturalețǎ, care caracterizează viața adevărată.

Și romanul nordic mai uzează, spre acest sfârșit, de încă un procedeu, pe care l'aș numi solilocul de banalități.

In definitiv, lumea exterioară se reduce la un etern monolog pe care ni-l spunem, cu voce înceată, nouă-înșine. Convorbirile celorlalți nu-s decât material pentru reflecțiile și evaluările noastre. Iar întâmplările celelalte nu au sens decât întrucât le regândim noi în discursurile noastre interioare. Psihologul Pierre Janet spune că nu gândim decât vorbind, tare sau încet, și că dacă suprimăm „limbajul interior" am suprimat viața sufletească însăși.

Iată de ce faptul fundamental al vieții omenești este solilocul. Orice altceva nu-i decât un fragment dintr'un soliloc. Proust a înțeles bine aceasta. Câte întâmplări, câte evenimente, câte dialoguri, câtă forfoteală de personagii în cărțile lui Proust. Și totuși, dela început până la sfârșit n'avem decât ca o singură frază a d-lui Marcel Proust. Mereu bâzâiala neîntreruptă a „limbajului interior" al unui singur om. Iată de ce cărțile lui Proust ne dau o violentă senzație de naturalețǎ.

Decât, e ceva care, la urmă, ne indispune în cărțile lui Marcel Proust. Autorul — care este și subiect — este un om superior, excepțional de cultivat, de o sensibilitate excesivă și mereu exagerată de boală. Subiectul lui Marcel Proust, care e Marcel Proust, este un om mult deasupra mijlociei, un om deosebit. Ceea ce ne cam agasează. Căci adevărata mare literatură e acea a omenescului mijlociu, și suprema artă a descrierii este aceea a banalității. Oameni banali, oameni la fel cu alții, împrejurări caracteristice tocmai prin lipsa lor de relief — iată tema cea mare și grea. Intr'însa a excelat un rus. Este Anton Cehov. Dar și el se depărtează puțin de viață, printr'un parti-pris personal. Bucățile lui Cehov ne fac să urlăm de desnădejde. Realitatea pe care el o zugrăvește oriunde — în coliba mujicului, în saloanele burghezului sau în palatele prinților — este sfâșietoare din pricina inutilului din care e todeauna făcută. La Cehov, banalitatea nu e iubită în sine, ca cea mai vie dintre calitățile vieții. Este doar folosită, folosită ca o armă pentru a demonstra o idee oarecum filozofică: zădărnicia vieții, inutilul a tot și toate.

In romanele nordice în genere, și la Sigrid Undset în specie, banalitatea este privită în ea însăși, ca stofa — bună, rea dar șingura — din care se face viața oricui. Nu-i o pornire „antiromanescă" căci și romanescul există în natură, și el face parte integrantă din marea banalitate.

Romanele nordice sunt mai degrabă stenice. Ele ne pictează cam în cenușiu lucrurile. Dar ne arată în acelaș timp că nu se poate altfel, că viața este bună și așa, pentru că nu a fost niciodată altfel decât așa.

Este o atitudine foarte nouă aceea a Romanului Nordic, și foarte grea. Reușita ei ține într'un singur cuvânt: sinceritate. In nici-o țară din lume literatorul nu privește viața cu o mai desăvârșită absență de idei preconcepute. In Franța, țara liberei cugetări, romanul e ticsit de idei estetico-morale gata făcute. Nu mai vorbesc de Anglia. Aceste idei fac chiar farmecul romanului englez, roman plăcut și todeauna cam ireal. Chiar și romanul rus e înzestrat de ideologie. Numai în țările scandinave avem o perfectă supunere la obiect. Numai ele au putut da cărți ca bunioară „Hunger" a lui Knut Hamsun, unde, dela început până la sfârșit, avem gândul unui singur om, întrerupt doar între momentul când adoarme și cel când se deșteaptă, interval în care, de altfel, nu se mai petrece nimic în carte. Și totuși „Hunger" e cel mai puțin monoton roman din lume!

In volumul scriitoarei Sigrid Undset, de care ne-am ocupat aci, este, la sfârșit, o nuvelă, intitulată „Simonsen". Un biet om, leneș, ratat, bețiv, de condiție socială inferioară (lucrător manual), prostuț, nu rău la suflet dar nici cine știe ce generos, lipsit de voință, capabil însă, câte odată, să facă și câte-un efort; într'un cuvânt un om cum mai sunt și alții, mii și mii.

Nuvela Simonsen este, în cea mai mare parte a ei, solilocul acestui om oarecare. Și după ce isprăvim s'o cetim, avem acea impresie de delicatețǎ, de freschețǎ și de înduioșare gravă pe care ni-o dă todeauna apropierea noastră de adevăratul omenesc...

D. I. SUCHIANU

André Spire

Cânele meu

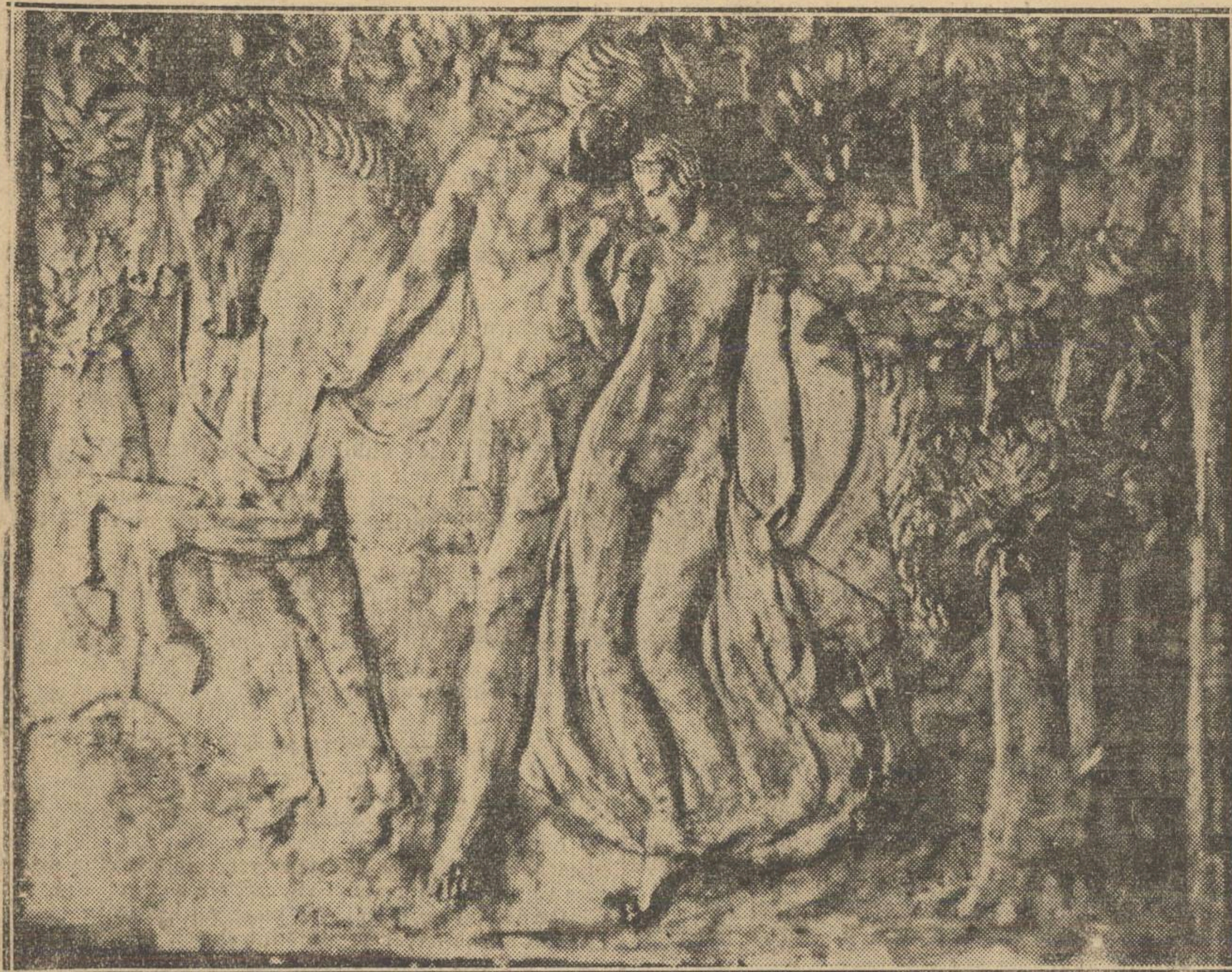
Cânele meu,
Cum vrei să te pot iubi?
Azi am fost rău,
Azi am fost nedrept
Și tu vii fuga să-mi lingi mâa.

Când o prostituată, trecând e lângă tine, te
[mângâe, —
Câne, tu o desmierzi;
Când băiatul măcelarului îți aruncă un ciolan, —
Câne, tu te bucuri;
La slujnica cu suflet mic, mrunt,
Te uiți cu ochii mari și blân;
Câne, —
Cum vrei tu să te iubesc?

EXOD

Israele, Israele, popor ce iubeștiu încăpățânare viața,
Fugi, Israele, din toate aceste incinoase patrii!
Ți-i dragă țara în care vietueștstrivit,
Ți-i drag aerul, soarele și vânt
Ți-i drag omătul, câmpiile îți st dragi,
Apele în care fetele tale s'au scdat intâia oară,
Codrul unde ai rătăcit ca o lupică,
Casele în care feciorii tăi au fo asvârliți pe fereastră
[afară
Smulge din inima ta aceste țiruri de robie.
Ia-ți pâinea nedospită și ierbur amare,
Incinge coapsele tale, ia toiagt pune-ți încălțămintea
Și mergi.
Spre Odessa, spre Hamburg, se Brema.
Din nou marea se va spinteca
Făcând drum în fața ta.
Mai marii triburilor tale au cuerat lumea
Și ți-au găsit noui Canaanuri.
Apucă toporul, Israele, culcă lământ copacii bătrâni,
Ia casmaua, sapa, desfundă pământul virgin.
Ridică adăposturi, ferme, conri.
Scoate turmele la pășcut,
Plantează, altoește, seamănă
Și culege.
Prin mierea albinelor tale
Prin laptele oilor tale,
Prin strugurii viilor tale,
Vei vedea cum se înalță,
Convalescentă și tânără
Mândria ta, Israele.

'd. de A. AXELRAD

C. Barasky — Basm (Basorelief)

AMINTIRI

Activitatea extrașcolară

— Mihai Pastia —

de SPIRIDON POPESCU

Il cunoscusem de câțiva ani, în cercul din jurul „Evenimentului Literar".

Era amorezat de socialismul utopic, care, adus proaspăt în România, pe atunci își avea sâmburele în strada Sărăriei din Iași. Acolo alerga Mihaiu Pastia, de oriunde s'ar fi găsit mutat ca slujbaș — din Huși, din Tg.-Ocna, din Babadag — în toate sărbătorile și în toate vacanțele. Il atrăgeau discuțiile intime ale ideilor socialiste și întâlnirile din Sărărie (casa lui I. Nădejde) cu V. G. Morțun, C. Dobrogeanu-Gherea, N. Quinezu și alți socialiști, recrutați mai ales dintre studenții fostei Școale Normale Superioare — anexă a Universității din Iași. Deși eram coleg și în strânse legături sufletești cu studenții socialiști, eu — pentru o piedică, pe care o voiu povesti altădată — nu mă duceam nici în Sărărie, nici la întrunirile dela clubul socialist și deci n'aveam prilej să-l întâlnesc pe Pastia în acele două locuri.

Intre timp, a apărut în Iași refugiatul român basarabean, d. C. Stere — scăpat proaspăt din Siberia — și s'a înscris la facultatea de drept. Cultura neobișnuită și personalitatea puternică a d-lui Stere, au atras în jurul său toate elementele doritoare de cultură ale Universității din Iași. In curând s'au pus bazele unui cerc de studii literare, care a și scos foaia „Evenimentul Literar". In acest cerc, în casa d-lui C. Stere, am cunoscut pe Mihaiu Pastia.

* * *

In ziua de 30 August 1897, urcam dela gară, cu trăsura, panta străzii principale din Vaslui și mergeam la gimnaziul de acolo. Eram numit și mă duceam să-mi iau în primire postul de profesor titular și pe acel de director. Eram singurul profesor titular la acel gimnaziu și, din această pricină, eram boerit și cu slujba de director.

Când să cotesc spre gimnaziu — azi liceu — aud că mă strigă cineva din urmă.

Peste măsură de mirat — nu cunoșteam pe nimeni din Vaslui — opresc trăsura și mă uit înapoi. Văd că vine cineva pe trotuarul din dreapta, cu pași grăbiți (dar fără spor, din pricina unui picior puțin mai scurt) și cu mânile pe deasupra capului, înotând prin aer de bucurie și fluturând o broșură, pe care, se vedea că înadins o pregătise pentru mine.

Era Mihaiu Pastia.

— Ai văzut? — mă întreabă el, tam-nesam, în loc de „bună ziua", așezându-se lângă mine în trăsură.

— Ce să văd? — îl întreb la rândul meu, din ce în ce mai mirat că-l găsesc în Vaslui, în vreme ce el îmi vâra sub ochi un exemplar din „Buletinul oficial al ministerului de Culte și Instrucțiune publică".

— Circulara...

— Ce circulară? — îl întrerup eu iute, spre disperarea și desamăgirea lui. Eu te-aș întreba altceva mai degrabă... Ce cauți prin Vaslui?!

— Cum?... ce?... — face el dintr'odată, căutându-mi drept în ochi, ca să-mi ghicească din privire, dacă această din urmă întrebare mi-i de glumă, ori mi-i intradins.

— Auzi cap la mine! — urmează el, ciocnindu-și cu degetul tâmpla dreaptă, îndată ce s'a încredințat că nu mi-i de prujă. Să cred eu că toată lumea îi datoare să știe pe unde îmi mai sticlesc ochii!

Apoi, pe loc, îl apucă un râs nervos, de bucuria surprizei ce-mi făcea fără să vrea, c'am dat peste dânsul, hodoronc-tronc, în Vaslui.

— Dac'așa... — spune el prin sughițurile râsului de mulțumire, luându-și atitudinea de inferior, față de superior — ne dați voe să ne prezintăm: „Mihaiu Pastia, institutor și director al școalei numărul unu din Vaslui".

Era drept că eu lipsisem trei ani din părțile Moldovei și nu mai știam de urmele lui.

* * *

Cât m'am descurcat de praful, care îmi îmbâcsise fața, mâinile și hainele, pe drumul dintre Rogojeni — satul meu (pe malul Prutului), unde îmi făcusem vacanța și unde îmi lăsasem familia — și până la Bârlad, de unde venisem cu trenul, Pastia, cu „buletinul" în mână, mi-a jucat țonțoroiul... de fericirea care venise odată cu circulara, vestita circulară a ministrului Haret, cea cu activitatea extrașcolară. Cum era el de însetat de libertate, din lipsa căreia suferise atât de mult până atunci, după părerea lui, acea circulară nu era nici mai mult, nici mai puțin decât „sloboda" rusească de mai târziu, care venise după nesfârșita apăsare a regimului țarist. Și mai juca într'un picior și din pricină că-l năpădise nădejdea într'un viitor apropiat... îmbibat cu civilizația galopantă, care urma să copleșească lungul și latul țării, tot ca revărsare a aceleiași circulări... de inspirație cerească.

Ca în toți anii, apăruseră în August numirile de profesori titulari prin gazete. Eu nu citisem gazete la țară. El citise însă că eram numit în Vaslui și m'aștepta cu înfrigurare. Ca să nu se piardă nici un pic de vreme, chiar și alcătuise un întreg plan de activitate extrașcolară, la care avea să mă înhame și pe mine să-l punem în practică, de cum voiu poposi acolo.

In Vaslui, am cunoscut o latură nespus de importantă a lui Pastia. Născut în oraș, în familie cu legături întinse între târgoveți, era deprins cu orășenii și nu se temea de dânșii. Ura lui ca socialist era îndreptată numai în contra *clasei* burgheze — ca abstracție. Nu avea însă nici un fel de pică asupra indivizilor alcătuitori ai acelei clase, cum o aveau o bună parte a socialiștilor depe atunci.

Spiritul său viu, temperamentul lui sociabil, cultura sa aleasă, îl învălmășise în toate straturile societății din Vaslui. Era înconjurat de simpatia tuturor.

Avea atâtea legături în Vaslui — între magistrați, ofițeri, administrație, comerț, profesiuni libere, proprietari, lucrători industriali — încât, fără dânsul, care venise numai cu un an înaintea mea, eu aș fi putut sta și o sută de ani în Vaslui și tot nu le-aș fi putut avea.

Val-vârtej, m'a luat și m'a prezintat prefectului (Neron Lupașcu), primarului (Panait Eremiade), președintelui de tribunal (d. V. Tătaru, astăzi la Casație), colonelului (Magheru), protoereului, polițaiului, etc., etc.

(Continuare în pag. II-a)

Reviste-zilnice

Echo de Paris lei 105	lunar	Le Matin lei 105	lunar
Excelsior lei 135	„	Oeuvre lei 105	„
Figaro lei 120	„	Petit Parisien lei 105	„
Le Journal lei 105	„	Le Temps lei 165	„

Reviste săptămânale

Journal Amusant lei 71	lunar	L'Illustration lei 196	lunar
Candide lei 34	„	Le Sourire lei 73	„
Gringoire lei 34	„	La vie Parisienne lei 104	„
Fantasio lei 79	„	Science et Voyage lei 43	„

Reviste engleze săptămânale:

Sketch	Lei 320	lunar	London Opinion	Lei 64	lunar
Tatler	„ 320	„	Times Week	„ 54	„
Graphic	„ 320	„	Times litterairye	„ 54	„
London News	„ 320	„	Observer	„ 64	„
Tit-Bits	„ 64	„	Staturday Evening Post	„ 282	„

Reviste engloze lunare:

Golden West	Lei 42	lunar	Hommes & Garden	„ 31	lunar
Happv Magazine	„ 42	„	Strand Magazine	„ 79	„
Women	„ 81	„	Brand Magazine	„ 79	„
Nash	„ 81	„			„

Abonați-vă!

la ziare și reviste străine

numai prin Librăria „Universala Alcalay“ & Co.

București I Calea Victoriei 27

Expediție promptă în Capitală și Provincie

Cereți oferte pentru ori ce reviste

Literare, Juridice, Militare, Medicină, Artă, Filosofie, etc.

Prețurile se înțeleg lunar franco de transport

Reviste-bilunare

Les Annales lei 49	lunar	Nouvelle Revue Francaise lei 55, apare lunar
L'art vivant lei 76	„	
Conferencia lei 28	„	Revue des deux Mondes lei 108, lunar.
Mercure de France lei 82	„	
Revue Scientifique lei 58	„	Modes et travaux feminins lei 62, lunar.
Journal de Voyage lei 26	„	

Reviste germane săptămânale:

Die Woche	Lei 84	lunar	Munchener Illustr. Presse	Lei 54	lunar
Jugend	„ 90	„	I. Z.	„ 42	„
Lustige Blatter	„ 84	„	Welt Spiegel	„ 23	„
Gartenlaube	„ 80	„	Radio Woche	„ 64	„
Wiener Bilder	„ 74	„	Radio-Welt	„ 96	„
Die Bühne	„ 158	„			

Reviste germane lunare:

Velhagen Klassing Monatsheft	Lei 130	lunar	Revue des Monats	Lei 43	lunar
Das Leben	„ 43	„	Scherl's Magazin	„ 42	„
Das Magazin	„ 43	„	Uhu	„ 48	„

Cum era fără astâmpăr, peste câteva zile, într'o Duminică mă pomenesc, că-mi prezintă pe un tinerel blond-roșcat, cu părul creț, îngrijit îmbrăcat, cu privirea vie și mi-l recomandă. Era Ion Adam, învățătorul dela Cursești — scriitorul de mai târziu.

Adam, cam cu emoția modestiei, îmi spune că el, de când a intrat în învățământ, a tot adunat la cărți potrivite pentru țărani și că a închipuit o bibliotecă. Indată ce-a văzut circulara din „Buletin" a prins la inimă. A făcut niște dulapuri — „drept dragul să le vezi!" — și ar vrea să dea biblioteca pentru întrebuințarea publică, la școala lui. „A venit vremea să nu mai dau pe ascuns cărți de cetit la țărani, ci la lumina zilei, în văzul și cu știința tuturor!" — spune el, fericit.

Tot timpul cât mi-a vorbit Adam despre nevoia unei serbări de inaugurare a bibliotecii din Cursești, lui Paștia îi râdea toată ființa. Inaugurarea unei biblioteci sătești era doar, cu ochi și cu sprâncene, mai ales pentru dânsul, semnul că intră civilizația și în satele noastre. Și nici n'am băgat de seamă că, de la o vreme, el a pierit de lângă noi.

Până să depene Adam toate amănuntele serbării, pe care le stabilise cu Pastia, ne și pomenim cu dânsul, fluturându-ne pe sub nas lista participanților la serbare—cărora le și luase consimțimântul. Aveau să meargă prefectul județului, primarul urbei Vaslui, protoereul și alte notabilități locale, cum și șeful de jandarmi — la această listă mai era de adăugat directorul gimnaziului (adică eu) și directorul școalei de băeți număr unu (adică Pastia).

Duminica următoare, într'un alaiu nesfârșit de trăsuri, intram în Cursești — unde erau adunate toate satele de prin prejur — și inauguram cea dintâi bibliotecă sătească din județul Vaslui, și, am impresia, că era și cea dintâi bibliotecă sătească din tot regatul vechiu. Iar noaptea târziu ne întorceam în oraș, plini cu toții de farmecul lucrului nou, abia visat, al cărui început îl grăbise numai dorul nestâmpărat al lui Pastia de a vedea cu ochii lui intrând mai iute civilizația și în țara noastră.

In sufletul țăranului, ca în sufletul oricărui om în general stă dorința de a cunoaște cât mai multe adevăruri. Insă țăranul nu știe că în cărți se poate găsi altceva decât povești. Urma deci că trebuia de mers la dânsul acasă și de convins că are nevoie să știe carte, apoi că are nevoie să aibă la îndemână o bibliotecă și anume la școala fiecărui sat.

Pastia a aflat care sunt centrele din județ și care sunt zilele cu iarmaroace. Cel mai apropiat (ca timp) iarmaroc urma să fie la Negrești.

Tot sbuciumul cu organizarea primei șezători sătești, în iarmarocul Negreștilor, cum și a unui bal cu taxă de intrare în timpul serii, l'a avut numai Pastia. Pe baza circulării lui Haret, pe care o vâra în sufletul tuturor agenților administrativi, toată lumea a fost interesată la izbânda deplină a acestor inițiative.

Șezătoarea publică a avut o parte cu totul neprevăzută. S'a întâmplat ca tocmai în ziua de iarmaroc să vină în târg, și proprietarul moșiei Negrești. Nu se putea să nu fie înștiințat de ceiace urma să aibă loc — era doar proprietar ministrul în funcțiune C. Stoicescu. O comisiune de doi, primarul urbei Vaslui și Pastia i-au solicitat, iar el a primit și a prezidat șezătoarea din piața iarmarocului.

Eu am cetit o bucată intitulată „Comoara" în care am descris sărbătoarea pentru deschiderea bibliotecii din Cursești, Pastia a cetit o poveste plină de tâlc înțeles de țărani; „Conu Panait" așa îi ziceam noi primarului din Vaslui ne-a îndemnat „să-l urmăm pe drumul pe care am apucat"; iar ministrul C. Stoicescu, încălzit de priveliștea pe care o avea înaintea ochilor — o mare de capete omenești sorbea cu lăcomie cuvintele potrivite, pe care le auzea — într'o cuvântare înflăcărată a pus în sufletele tuturor nădejdi de vremuri mai bune și pentru trudnicii pământului. Pastia era în tr'al nouălea cer!

Viermele năzuinței spre mai bine, din sufletul lui Pastia, nu-l lăsa în pace.

Pe toți intelectualii din Vaslui, i-a pus la treabă. S'a organizat un ciclu de conferințe publice, care au început în postul Crăciunului și s'au terminat în postul Paștelui. Au conferențiat și profesori dela Universitatea din Iași. Conferințele erau cu intrare de 50 de bani. Scopul acestor conferințe era dublu: pedeoparte pentru risipit plictiseala orășenilor în timpul sărbătorilor, iar pe de altă parte pentru a-i interesa și pe orășeni la mișcarea culturală generală, care urma să ia ființă în toată țara. Tot el a organizat în oraș și baluri în folosul fondului cultural, al cărui cuib era alcătuit din venitul conferințelor. Iar acest fond cultural trebuia să alimenteze și cantinele școlare. Aceste din urmă au început tot atunci să ia ființă, ici și colo, la sate, pentru copiii din cătunele depărtate de școală.

O parte din acest fond cultural, adunat la oraș, s'a rezervat pentru realizarea unei alte inițiative de a lui Pastia. Trebuia un club orășenesc, care să servească de cuib cultural, să fie și un loc de distracții nevinovate, cum și un teren neutru, pe baze de cotizații egale, pentru întâlnirea laolaltă a tuturor claselor sociale. Stăruința fără răgaz a lui Pastia a înfăptuit și acest club. Drept în inima orașului, s'a închiriat cel mai frumos local pentru „Clubul orașului Vaslui". O parte a clubului era destinată pentru bibliotecă — deocamdată erau numai sale de lectură pentru reviste și gazete; iar altă parte era sorocită pentru întâlniri, serate și distracții familiare.

Și... să fi ferit sfântul pe vre-un intelectual, de orice sex, din învățământ sau nu, să nu răspundă la apelul lui, pentru cutare, ori cutare concurs, că nu se putea apăra de mușcăturile ironiilor lui... cât ar fi stat în Vaslui!...

De voe, de nevoe, toată inteligența ținutului era înjugată la carul cultural, pe care Pastia îl încărca mereu.

Dar despre dificultățile întâmpinate de autorii activității extrașcolare din partea autorităților de pe vremuri — în numărul viitor.

SPIRIDON POPESCU

ANECDOTE

Ludovic al XIV trebuia să lucreze în dimi ța aceea cu cardinalul Mazarin. Acesta se prezentă, dar regele îi trimise vorbă că nu-l poate primi, căci are o migrenă grozavă.

Cardinalul nu stărui, dar seara veni din nou.

— Ce face migrena, Sire? întrebă el.

— S'a dus, răspunse regele.

Cardinalul surâse și zise:

— Da, am văzut-o eșind... Avea o rochie albastră...

* * *

George Vanor povestește următoarea anecdotă dintr'un turneu de conferințe făcut în tinerețe.

— Era pe la 1800. Vorbeam despre muzica lui Wagner pe atunci mult mai puțin cunoscută decât astăzi. Intr'o seară, la Marsilia, pe când desvoltam cum puteam mai bine finețea exordiului, mi se pare că observ cu toată miopia mea, că nu prea e lume în sală. Mă uit cu mai multă atenție și constat că auditoriul se reduce la un singur spectator care se lăfăia într'un fotoliu din banca întâia.

Atunci mă plec peste paharul cu apă și îi spun politicos:

— Uite ce e, domnule, pentrucă suntem singuri, mi-e teamă să nu abuzez de timpul dumitale. Dacă ne-am duce să bem mai bine un păhăruț la vre-o cafenea?

— O! domnule Vanor, îmi răspunde auditorul cu cel mai curat accent marsiliez, nu te îngriji de mine. Poți să vorbești până la miezul nopții, eu sunt birjarul care te-a adus... Timpul meu este în orice caz plătit.

* * *

Cineva lăuda, de față cu Balzac, una din lucrările sale.

— Ce fericit ești că n'ai scris-o dumneata!

— De ce?

—Poți să spui tot binele ce-l gândești, pe când eu nu îndrăznesc!

* * *

— Nu mai înțeleg nimic, zicea cucernicul preot X adresându-se credincioșilor și mai ales credincioaselor care umpleau biserica. Când văd hainele și echipagiile voastre frumoase, mă întreb unde sunt săracii din parohia mea, iar când merg cu cheta, mă întreb unde sunt bogații!

* * *

Se știe că marele actor Frederic Lemaître nu era un model de sobrietate. I se întâmpla să vie destul de amețit pe scenă și să facă pozne.

Intr'o seară (scurt timp după revoluția de la 1830) juca rolul principal într'o dramă teribilă, când deodată simți că nu mai e în stare să continue, atât era de beat. Se împleticea, bâlbâia, scuipa. Din fericire piesa era pe sfârșite și nu-i mai rămâneau decât câteva replici de spus, dar, cu toate sforțările sufleurului, nu izbutea să și le aducă aminte.

Atunci luă o hotărâre mare: înaintă cu îndrăzneală spre rampă și, adresându-se spre galeriile de sus, care începuseră să murmure, strigă:

— Cred, cetățeni, că niciodată momentul n'a fost mai bine ales ca să strigăm împreună: „Trăiască Republica!"

Lemaître fu copleșit de ovații și avu un succes atât de mare, încât nu se mai sfârși piesa.

* * *

Petru cel Mare, pe când se întorcea din Olanda în Rusia, atinse și teritoriul marchizului imperial, de atunci, din Waldeck, care îl pofti la masă. Marchizul n'a cruțat nimic și masa era să se rupă sub greutatea bucatelor alese. Când, după masă, marchizul conduse pe oaspele său prin castel, el îi întrebă cum îi plăcea edificiul. Petru răspunse:

— Ei, poziția e foarte plăcută, clădirea e minunată și proporțiile stau în armonie mai toate, afară de una singură.

— Te rog, Majestate, spune-mi-o și mie, — zise marchizul.

Țarul, care cunoștea bine veniturile neînsemnate ale marchizului, răspunse scurt:

— Bucătăria e prea mare pentru dumneata!

* * *

Când împăratul Carol V a făcut prizonier pe papa Clement VII, un calamburgiu a exclamat: Impăratul a dat de rușine toată aritmetica!

— Cum asta?

— El a dovedit că 5 e mai mult decât 7.

Varia

Relicvele lui Dickens și Wilde

La o licitație din Londra s'a vândut cu 480 lire sterline cea din urmă scrisoare a lui Dickens scrisă în ajunul morții sale, la 8 Iunie 1870.

Deasemenea s'a plătit 100 lire sterline pentru manuscrisul unei drame inedite de Oscar Wilde: „Tragedia unei doamne".

Piesa a fost scrisă de autor cu propria-i mână, însă pe hârtie de calitate inferioară.

Sfârșitul unei dansatoare

In spitalul Lariboisière din Paris a murit Luiza Weber — acum 40 ani o mare celebritate numită „La Goulue" dela Moulin-Rouge.

In fiecare seară se adunau pe atunci sute și mii de oameni din toate țările lumii ca s'o vadă dansând „cadrilul realist".

La Goulue ridica nenumăratele-i fu[...] de dantele și-și arunca un picior mai sus de cap...

Astăzi, „cadrilul realist" pare o copilărie față de tot ceiace se arată zilnic în cele 40 de Music-Halluri din Paris; însă, acum 40 de ani, se găseau unii spectatori care considerau dansul acesta — o culme de indecență. Moda cadrilului trecu. La Goulue îmbătrâni, plecă dela Moulin-Rouge, își cumpără doi pui de leu, îi dresă și începu să-i expună prin bâlciurile Parisului, sau chiar în stradă, într'o mare cușcă cu roți. Apoi vându bomboane și portocale, se ocupă cu fotografia de stradă.

Femeia odinioară iubită de Renoir și adorată de Edu[ar]d al VII-lea când acesta din urmă era numai Prințul de Walles, — a murit acum într'un pat de spital, în cea mai neagră mizerie...

Poezia antarctică

La 28 Ianuarie, corespondentul lui „New-York Herald" a telegrafiat din „Golful Balenelor": (Expediția lui Byrd): — Baltchen mi-a propus să fac împreună cu Bayer un sbor de probă. Se așeză la volan și dădu drumul avionului. „Zburarăm" deocamdată peste troene de zăpadă, dar asperitățile și ondulația solului deveniră neobservate, când mașina porni cu maximum de viteză. Peste un minut ne ridicarăm în aer, îndreptându-ne spre mare.

Departe, jos, se vedeau câteva puncte și pete negre pe câmpul de zăpadă: oameni, lăzi, câni și vasul în jurul căruia Baltchen descrise un cerc. In cabină nu era frig, deși afară era ger. Baltchen se aplecă pe fereastră și întinse mâna spre „Bariera Glacială":

— Iată un drumușor de urmat!

Câteva puncte negre se iviră pe ghiață: era o echipă de câni înhămați la o săniuță care înainta încet spre vas, pe când noi zburam repede: modul cel vechiu și cel nou de a explora acest mare continent.

Aflarăm mai târziu că Norvegianul nostru, Sverre Strom, care se găsea în acea săniuță, oprise câinii și-și zisese îngândurat și trist:

— Parcă ași fi un moșneag Eschimos, care a rămas în urma culturii moderne cu o mie de ani!...

Nemărginitul acestor locuri începi să-l simți numai din înălțimea unui avion în cursul zborului. Plaiul alb nețărmurit produce o impresie încântătoare. De câteva zile ne deprinsesem să lucrăm între câni, lăzi, odgoane, etc. Și acuma, deodată, toate acestea rămăseseră jos, iar noi pluteam în mijlocul unei lumi de liniște, de puritate albă și de nesfârșire.

Uneori, cu un sentiment de frică înfiorătoare, priveam la îngrămădirile monstruoase de ghiață din depărtare, pe care nimeni nu le văzuse încă înainte de noi. Chiar Roald Amundsen și însoțitorii lui erau siliți să le contempleze de departe.

Liniile golfului se schițau violent în lumina orbitoare a soarelui: zidurile „Barierei Glaciale", stâncile albe... Pe măsură ce ne ridicam sentimentul înstrăinării de lumea oamenilor, se mărea. Ni se părea că zburam spre un orizont nestemat, acolo unde într'adevăr joacă lumini și umbre de opal.

Apoi zăpada și cerul se contopiră într'o singură massă. Unde se afla umbra unui nour, căzută pe zăpadă, și unde se începea însuși acel nour, — ne era cu neputință să distingem.

Dar când cotim spre Răsărit, în fața noastră se schiță îndată, foarte clar, silueta portocalie a marei noastre case montate, de lângă care un grup de oameni ne salutau cu gesturi de bucurie.

Mașina noastră aterizâ, apoi din nou zbură spre vas. Pe drum Baltchen arătă locul unde odinioară se afla tabăra lui Amundsen, azi îngropată sub zăpadă.

In sfârșit, Baltchen ateriză definitiv pe un lung și drept sloi de ghiață, lipit de vasul expediției.

E cu neputință să-și închipuie cineva cât folos poate aduce aeroplanul la explorarea țărilor arctice. Dar în acelaș timp, cât e de greu să efectuezi zboruri în interiorul acestui misterios continent, unde busola și compasul refuză să funcționeze, motorul devine extrem de capricios și se învârtește ca un fox-terrier, iar furtunile înspăimântătoare se stârnesc într'o clipită!...

Colțul librăriei „Haseter“

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

IN LIMBA GERMANA

Upton Sinclair: Opere complecte în 5 volume frumos legate în pânză cuprinzând toate romanele marelui scriitor american (în total 9 romane) lei 1250.

De acelaș autor: Petroleum (noul și puternicul roman american) lei 200. — Die Goldene Kette, Der Sündenlohn etc, etc.

Ilya Ehrenburg, cel mai reprezentativ scriitor rus contemporan: Michael Lykow, Die Abenteuer des Julio Jurenito (considerată drept capod'operă a lui Ehrenburg); Die Zerstörung Europas, Die Verschwörung des Babeuf, Die Gasse am Moskaufluss etc. etc.

I. Babel: Geschichten aus Odessa, Budyonnis Reiterarmee (lei 130; frumos legat în pânză lei 220); *Fédine:* Städte und Jahre; *Vera Figner:* Nacht über Russland (amintiri complecte); *Alexandra Kollontay:* Wege der Liebe (femeea în Rusia de astăzi) lei 150; legat în pânză lei 270; *F. Gladkow:* Zement lei 200; *Tarasof Rodionof:* Februar;

SCRIITORI ENGLEZI-AMERICANI

Bernard Shaw: Der Weg der intelligenten Frau zum Sozialismus oder zum Kapitalismus (marea operă a lui Shaw a apărut acum și în traducere germană, prețul lei 500). — *Theodore Dreiser* — cel mai însemnat scriitor american contemporan: — Eine amerikanische Tragödie (3 vol.): Jenny Gerhardt; Der Titan (trei vol.); *Gallsuorthy:* Ein Kommentar, Das Herrenhaus, Die dunkle Blume, Der Patrizier, Forsyte-Saga (3 vol.); Der weisse Affe, Der silberne Loffel, Schwanengesang și celelalte romane.

IN LIMBA FRANCEZĂ

Amintim cărțile al căror succes merge mereu crescând: *André Maurois:* Climats, Vie de Disraeli, Ariel ou la vie de Shelley, Les silences du colonel Bramble, Les discours du docteur O'Grady, Meipe ou la délivrance, Etudes anglaises, Aspects de la biographie.

Const. Weyer: Prix Goncourt: — Un homme se penche sur son passé, Cavelier de la Saile, Cinq éclats de silex.

Socotim marca germană 38—39 lei, francul francez 6,50—7 lei; în provincie nu putem expedia decât dacă ni se remite un acont, restul ramburs. Clienții noștri primesc gratuit revista „Vient de paraître" și alte cataloage.

Editura „CUGETAREA" București
Director: DELAFRAS = Mătăsari 23

VICTOR HUGO

OAMENII MARII

ROMAN

Traducere de ION PAS

De vânzare la toate librăriile din țară
PREȚUL: Două volume Lei 90

15 aparate „NORA-RADIO"
și numeroace piese de specialitate,
oferă în mod gratuit
Ziarul „RADIO"
cititorilor și abonaților săi. Aparatele sunt furnizate de către firma Jacques Pauker, din București, Str. Smârdan, 27

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna

înzestrată cu aparate electrice perfecționate

4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

PLASTICA

Pictorul Marius Bunescu, unul dintre fruntaşii colorişti ai plasticei noastre, şi-a deschis, în atelierul său dela Muzeul Simu, anuala expoziţie.

E o manifestare cu deosebire importantă, cu atât mai mult cu cât artistul încearcă şi o diversificare a preocupărilor de până azi şi o interesantă desluşire lăuntrică.

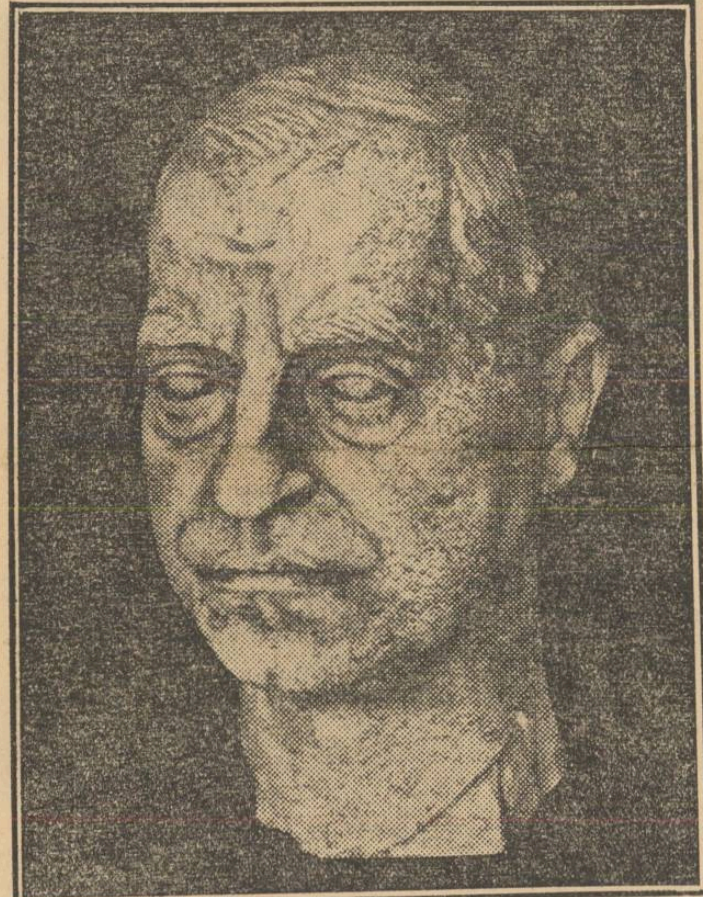

Marius Bunescu **Nud şi flori**

Peisagiul urban avea în domnul Bunescu un interpret credincios şi stăpân pe neîntrecute mijloace de exploatare picturală.

Cu ultima expoziţie, artistul se îndreaptă spre studiul mai stăruitor al portretului şi, ceiace rezervă nebănuite surprize, spre nud.

Sinceritatea şi distincţia picturii domnului Bunescu se impun şi în aceste lucrări prin aceleaşi rare calităţi de culoare, prin aceiaşi armonie impresionantă a amă-

C. Barasky **Niculescu-Basu**

nuntelor expresive, ca şi în vederile din Bucureşti, din Bran, din Constanţa şi din Râşnov.

* * *

In sala Mozart expun trei tineri artişti a căror personalitate se defineşte din ce în ce mai îmbucurător în realizări originale şi ferm concepute.

Ionescu-Sin **Portret**

Domnul T. Papatriandafil, a cărui strădanie modestă şi rodnică tinde să depăşească nivelul căutărilor fără adâncire ale domnului Ionescu-Sin, aduce un panou de lucrări foarte atent înjghebate.

Rotunjimea liniei şi frăgezimea pastei se echilibrează într'o atitudine stăpânită.

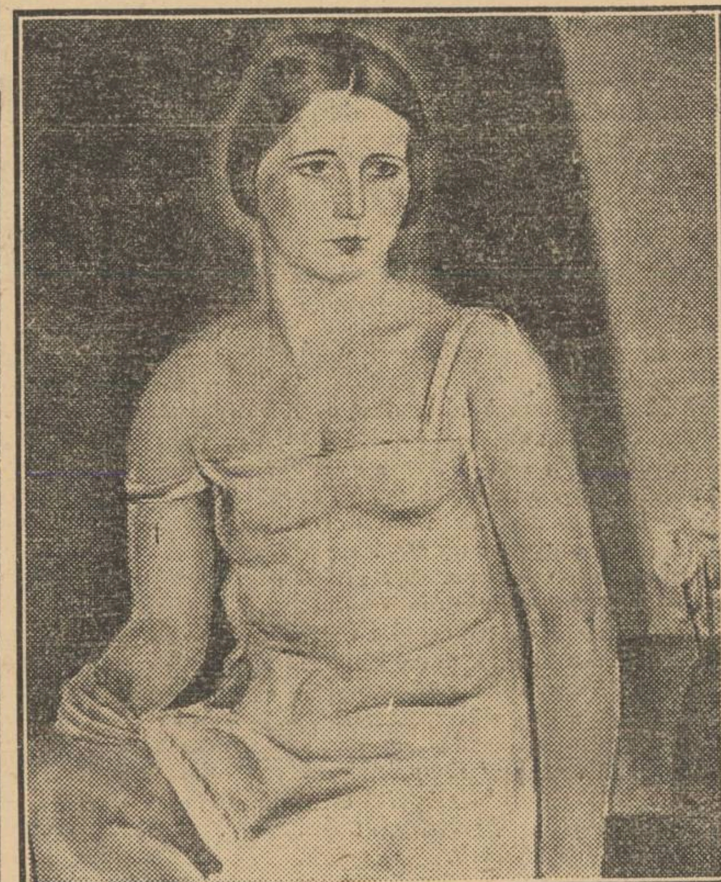
Suprafeţele sunt perfect şlefuite, iar construcţia e meşteşugit încheiată şi în peisagiu şi în portret.

Tablourile de astăzi ale domnului Papatriandafil vădesc o preţioasă orientare către dobândirea stilului.

* * *

Sculptura statică, sprijinită pe construcţia volumului, pe ponderea şi pe ritmul cantităţilor, a găsit în domnul Constantin Barasky un artist cu resurse proprii de graţie şi de gingăşie.

Insuşirile acestea se pot recunoaşte în cele două minunate basoreliefuri pentru cămin („Basmul" şi Compoziţia cu femei), în modelarea câtorva capete, în compunerea sugestivă şi delicată a lucrărilor de etajeră.

T. Papatriandafil **Portret blond**

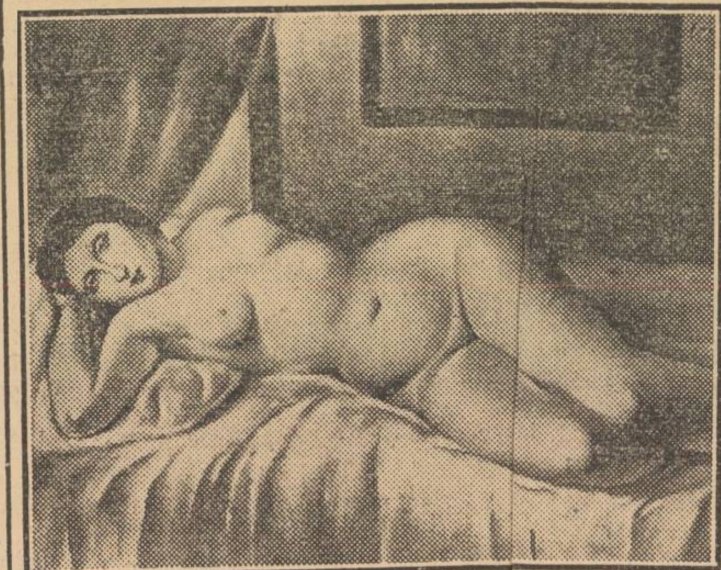
Subliniem gustul pe care-l pune acest sculptor în alegerea motivelor şi subiectelor, şi forţa fecundă a plasticului său.

* * *

Pe domnul Ionescu-Sin îl vedem pe drum primejdios.

Desfăşurarea valorilor de culoare imprimă parcă bucăţilor d-sale o sonoritate voită, o apăsare de contur care pune şi mai mult în lumină neglijarea expresiei.

Ţinuta stilistică a domnului Ionescu-Sin nu înlătură clădirea volumurilor, dar transpunerea modernă a calităţilor picturii Renaşterii italiene nu se leagă organic de întregul plastic.

Ionescu-Sin **Nud**

O strângere a detaliilor în tonuri mai transparente, o complectare mai sensibilă a figurilor ar însufleţi fără îndoială pictura d-sale cu o vibrare mai caldă.

* * *

Caricaturistul Sell a strâns în hall Teatrului Mic o serie de caricaturi în care fantezia spiritul de observaţie ce caracterizează arta d-sale sunt minunat valorificate.

Personalităţi cunoscute ale polcei, publicisticei şi artei româneşti sunt schiţate cu exagerări de expresie, fără răutate, şi, uneori, într'o vitabilă poezie a liniei.

Firul generos al evoluţiei va trui să îndrumeze însă talentul acestui artist spre însuşirile mai apropiate de artă ale desenului umorist

H. BLAZIAN

Marius Bunescu **stelui Bran**

Cronica literară

In preajma TURNULUI MILENEI

de AL. A. PHILIPPIDE

Aş propune pentru a schiţa fisionomia literară a lui Ionel Teodoreanu următorul aspect introductiv: un scriitor care îşi iubeşte cu patimă personagiile. Ionel Teodoreanu e îndrăgostit de eroii lui ca de nişte fiinţe vii; ai impresia că personagiile pe care le descrie trăesc undeva în viaţă şi că autorul întreţine cu ele o corespondenţă pasionată şi amănunţită, savant deghizată în roman. Aspectul acesta, în epopeea Medelenilor, era vizibil mereu. Este de presupus că *Medelenii* cuprindeau mult material autobiografic. Acest lucru ar explica pasiunea autorului pentru multe personagii din *Medeleni,* dar n'ar explica predilecţia aproape exclusivă pentru personagii simpatice. Teodoreanu *nu vrea* să ofere eroi antipatici. Acest lucru apare clar când nevoia îl face să întâlnească în cursul unui roman oameni răi şi suflete urîte. In *Medeleni,* de exemplu. Ioana Pallă, femeea perversă, castelana invertită dela Sălcii, este evident în intenţia autorului o fiinţă antipatică; autorul n'o iubeşte şi o descrie dacă nu cu ură, cel puţin cu dispreţ şi cu oarecare ciudă. Ioana Pallă ar fi putut deveni, la un scriitor cu o viziune pesimistă şi critică a vieţii, o fiinţă abjectă şi înfiorătoare, un suflet de femee rea din specia Lady Macbeth sau Cousine Bette. Talentul lui Teodoreanu se opune unor asemenea plăsmuiri, — sau, cel puţin, s'a opus mereu până acum. Ioana Pallă nici nu ne desgustă nici nu ne înfioară. Dispreţul autorului pentru ea isbuteşte cel mult s'o facă sau ridiculă sau chiar (rezultat straniu) demnă de compătimire. Ce deosebire în felul cum trăesc personagiile pe care Teodoreanu le iubeşte! Dragostea lui pentru ele le dă o viaţă intensă şi veridică.

Un scriitor poate să-şi iubească în două feluri personagiile. Dragostea lui pentru ele poate fi ori simpla dragoste omenească, şi în acest caz el nu va iubi decât sufletele bune, generoase, demne de afecţiune, simpatice — ori dragostea lui poate fi pur estetică, iubindu-şi personagiile numai ca realizări artistice, indiferent de calitatea lor sufletească; Balzac iubeşte deopotrivă, ca artist, pe Eugénie Grandet şi pe Cousine Bette; pentru amândouă are aceiaş unică preocupare: desăvârşirea lor ca realizări literare, şi le vede cu aceeaş bucurie realizându-se pe amândouă. In viaţă desigur Balzac ar fi iubit-o pe Eugénie Grandet şi ar fi dispreţuit-o pe Cousine Bette.

Dar nu aceasta îl interesa. Ionel Teodoreanu înfăţişează aproape exclusiv în romanele lui personagii cărora le-ar putea în viaţă acorda oricând dragostea lui umană, pe care le-ar iubi şi în viaţa reală. Deaceea absenţa aproape totală a personagiilor antipatice din romanele lui şi oarecare convenţionalism în zugrăvirea sufletelor urîte, când, foarte rar, e obligat să stea de vorbă cu ele şi să le descrie. E o constatare care nu implică nici-o apreciere calitativă. Ea explică numai un aspect al literaturii lui Teodoreanu şi serveşte ca termen de expunere.

Cu aceste consideraţii am pătruns deja în *Turnul Milenei.* Aspectele de mai sus sunt, cred, pe deantregul exacte în ce priveşte *Medelenii.* Ele vor suferi, odată cu expunerea ultimului roman al lui Ionel Teodoreanu, oarecare modificări. Dragostea e un sentiment unilateral, exclusiv şi fetişist. Deaceea dragostea excesivă pentru eroii lui îl face câteodată pe Teodoreanu să le treacă cu vederea, chiar să nu le observe anume lipsuri. In Medeleni acest lucru nu apărea aproape deloc. In *Turnul Milenei* eroii, în ipostasa lor de realizări artistice, încep deja să sufere de prea multa dragoste pe care o are pentru ei autorul.

Povestea cu Turnul Milenei începe în Iaşul dinainte de războiu. Suntem în o mie nouă sute zece. Un Iaşi foarte patriarhal, plin de poezie şi de farniente. Doi prieteni: un caricaturist, Ion Ion, gros, gras, jovial, chefliu, şi un pictor, Petru Diacu, romantic, cu sufletul înstelat de visuri şi frământat de *Sehnsucht,* un tip inactual cum numai Ionel Teodoreanu putea să-l imagineze şi să-l descrie fără riscul banalităţii şi al ridiculului. O plecare, în Mai, cu şevaletele şi cutia de culori, într'o cotigă cu coviltir, la munte, în Carpaţii Moldovei. Cei doi prieteni, însoţiţi de Clonţ, băiat ghiduş, fost vânzător de ziare şi improvizat *bonne à tout faire,* poposesc într'un sat la poalele munţilor. Chefliul Ion Ion se îndeletniceşte cu facerea portretelor notabililor din sat, primar, popă, şef de jandarmi, şi cu ospeţe pantagruelice în tovărăşia lui Ghedeon monahul, tip de călugăr haiduc cum n'am mai întâlnit dela Hogaş. Diacu zugrăveşte Minunea Sfântului Gheorghe pe catapiteasma bisericii dela Schitul Toacelor. Schitul acesta e pe moşia Boura, aşezare străveche a neamului boeresc Bour. Gheorghiaş Bour, stăpânul de azi al moşiei, a fost în tinereţe astronom pasionat, cunoscând din viaţă doar cărţile şi stelele. Acum treizeci de ani a orbit pe neaşteptate şi durerea de a-şi fi pierdut vederea i-a zdruncinat minţile. De treizeci de ani stă închis la Curtea Mare, casa veche de lângă turnul fostei cetăţui Boura, turn unde îşi avusese pe vremuri observatorul, veghind noaptea, nesuferind lângă el decât pe so*ţ*ia lui Sultana, care l-a iubit şi şi-a înmormântat de bună voie zilele lângă el. Dar acum Sultana a murit. Locul ei lângă bătrânul orb l-a luat fiica lor Milena, care a făgăduit mamei ei înainte de moarte că va îngriji de orb şi nu-l va părăsi. In mintea lui zdruncinată orbul pare că nu-şi dă seama de această substituire şi pare că nu ştie că soţia lui a murit. Milenei mama ei i-a spus că bătrânul e pe jumătate nebun. Nebunia lui stă în credinţa că *cineva* i-a furat ochii, şi, în fiecare an, la aniversarea zilei în care a orbit, se sue în turnul vechi, unde aşteaptă la pândă să vie cel care i-a luat ochii şi să-şi iee privirile înapoi. Sunt acum câteva luni decând Milena s'a retras lângă tatăl ei în casa de lângă turn. Noaptea stă de veghe cu orbul. După amiezile şi le petrece în casa unde a copilărit, împreună cu mătuşile bătrâne care au crescut-o, şi unde trăesc şi fraţii ei mai mari, Coca Gîga şi Coca Bîca, vlăstare degenerate ale vechei familii boereşti, unul epileptic şi mistic religios, celălalt mut şi beteag de picioare. Dealtfel o soartă blestemată apasă asupra acestui neam Bour. O străbună a Milenei, care purta acelaş nume cu ea, a fost odinioară osîndită să-şi sfârşească zilele în turnul cetăţuii, având mereu în faţă, spânzurat de gratiile ferestrei, scheletul iubitului ei, cu care fusese prinsă pe când încercau să fugă împreună. Aici orbise şi aici murise. Deatunci toţi urmaşii care purtau ochii albaştri ai străbunei au orbit. Şi tot în turnul cetăţuii, zis al Milenei, a orbit acum treizeci de ani şi tatăl Milenei celei de acum. La Schit, într'o zi, Milena întâlneşte pe Petru Diacu. Mătuşile bătrâne invită pe pictor la curte să facă portretul fetei. Dragoste. Logodnă. O piedică: bătrânul orb. Milena trebuie să-i descopere că ea e fata lui. Dar bătrânul va înţelege? E drept că nebunia lui nu e decât parţială. Mintea lui nu şovăe decât în ce priveşte cauzele orbirii şi credinţa că există undeva pe lume hoţul ochilor lui. In noaptea în care Milena a hotărît să-i desvălue secretul, orbul, într'un acces de nebunie furioasă, o gâtuie cerându-i să-i dee ochii înapoi. El ştia că soţia lui a murit şi că Milena e fata lui. In închipuirea lui ea era aceea care îi furase privirile. Se prefăcuse numai că nu ştie şi aşteptase, ca în fiecare an, aniversarea zilei în care a orbit, pentru ca s'o omoare şi să-şi recapete ochii.

Cineva care ar cunoaşte din ce a scris Ionel Teodoreanu numai *Turnul Milenei* ar avea despre posibilităţile talentului lui o viziune limitată. In această poveste nu şi-a întrebuinţat toate resursele. Din cele două mari aspecte ale talentului lui — observaţia detailată şi aproape dureroasă a realităţii şi nevoia de vis şi de poetizare a vieţii — Teodoreanu n'a întrebuinţat în *Turnul Milenei* decât aspectul din urmă. Toate personagiile romanului trăesc într'o tensiune continuă, toate au ceva hiperbolic, supraîncărcat mişcându-se pe un plan al lor propriu, într'o lume, izolată, o lume robinsoniană, insulară. Chiar personagii realist văzute, cum e monahul Ghedeon, sunt transpuse de forţa lirică a autorului, pe acest plan de basm, de legendă. Tonalitatea Turnului Milenei este o tonalitate de poveste, de legendă. Că *Turnul Milenei* este sau nu un roman — e o chestie fără mare interes. E un roman aşa cum „Legenda lui Goesta Berling" a Selmei Lagerloff e un roman. Dacă autorul i-ar fi pus subtitlul *poveste* n'ar fi schimbat nimic. Nu trebuie să ceri unei cărţi mai mult decât ceea ce autorul a vrut să dee. Mai ales când simţi că autorul a realizat tot ce-a vrut şi numai ceea ce a vrut. Ionel Teodoreanu a voit această tonalitate de legendă. A tratat *Turnul Milenei* potrivit cu subiectul. Subiect dificil. Dificil nu prin natura lui interioară, prin complexitate sau prin întindere. Ci dificil pentrucă expresia lui cere un stil excepţional de proaspăt, de colorat, de bogat. Un astfel de subiect, tratat cu mijloacele realiste ale romanului de analiză, ar fi dat un rezultat penibil. Amploarea lui — făcută numai din poezie şi pitoresc — nu se putea împăca decât cu expresia pe care i-a găsit-o Teodoreanu. Această expresie Teodoreanu a găsit-o uşor pentrucă face parte din atmosfera talentului lui şi pentrucă e una din posibilităţile care îi sunt cele mai familiare şi cele mai facile, o posibilitate pe care o găseşte fără nici-un efort. Aici stă şi singura critică serioasă care i se poate aduce. Abuzul de ceea ce îi este prea familiar şi prea uşor de realizat în talentul lui, îl face să neglijeze marile mijloace de care dispune. De ce, cu muşchi şi pulpe vânjoase de jucător de foot-ball, preferă să joace în aer nenumărate mingi savante şi uşoare?

Povestea cu Turnul Milenei nu putea s'o scrie decât Ionel Teodoreanu, aşa cum a scris-o: cu multă culoare, cu poezie, cu bogăţie de imagini, cu acompaniamentul continuu al naturii (de care poate cam abuzează) şi cu tinereţe şi bucurie. Mai ales cu bucurie. Rar am întâlnit o carte în care să apară mai intens bucuria de a scrie. Il simţi pe autor chiuind şi hohotind de mulţumire, în dosul fiecărei pagini, la fiecare descripţie, la prezentarea fiecărui personagiu, la fiecare imagine (şi în fiecare frază e cel puţin o imagine). Bucurie pe care o comunică şi te obligă s'o împărtăşeşti. Chiar în pasagiile tragice unde apasă destinul ursuz şi vrăjitoresc al blestematului neam Bour, această bucurie o simţi mereu. Şi cred că *aici,* în astfel de pasagii, bucuria aceasta a autorului ar trebui resimţită mai puţin. Cetitorul n'are nevoe aici de această bucurie. Abundenţa de imagini, câteodată chiar insistenţa şi gratuitatea lor (prin care de multe ori se traduce bucuria de a scrie, indiscretă, a autorului) întunecă în anumite pagini de desnodământ tragic viziunea şi emoţia cetitorului. Nu sînt de părere că Ionel Teodoreanu sufere de metaforism excesiv decât numai în astfel de pasagii, unde e vorba de conflict interior şi de analiză. (Savantele mingi se refereau la natura anumitor subiecte sau episoade, nu la metaforism. Şi în *Medeleni* mai puţin ca în *Turnul Milenei).* Nu voiu reproşa niciodată lui Ionel Teodoreanu avalanşele de imagini cu care descrie şi redă (halucinant şi neîntrecut de bine) după amiezile de vară în pădurile de brazi şi în poienele munţilor. (De exemplu, plimbarea lui Petru şi a Milenei). Ionel Teodoreanu e un colorist. Să-i ceri să-şi modereze culorile ar fi absurd, cum ar fi absurd să-i ceri lui Delacroix să fie Ingres. Sînt însă situaţii unde culoarea abundentă e de prisos. Colorismul excesiv nu se poate adapta de exemplu la analiza sufletească, la descripţiile interioare, la expunerea şi desvoltarea conflictelor lăuntrice. Abundenţa şi insistenţa imaginilor prea bogate acopere şi distrage atenţia. Teodoreanu sufere şi poate fi învinuit de acest surplus. E o învinuire care nu se poate aduce orişicui. O critică de care beneficiază puţini scriitori.

Observ anumite preocupări de ordin stilistic în *Turnul Milenei,* care nu apăreau în *Medeleni,* şi care cred că nu sînt necesare evoluţiei lui Teodoreanu. Pare, în multe locuri, că ar voi să-şi cizeleze excesiv expresia şi să-i dee un ton neobişnuit şi arhaic şi în alte locuri parcă ar vrea s'o strângă, chiar s'o singularizeze. Este numai din pricina subiectului ales ori este o tendinţă care se va exercita şi mai târziu? A adoptat în *Turnul Milenei* un ton de baladă populară, împletit cu inversiuni neobişnuite de frază, care la un loc produc un efect destul de ciudat. Cred că expresia lui Teodoreanu, deja încărcată, lucrată şi amplificată, nu mai are nevoie de nici-un artificiu în plus, de nici-o accentuare, de orice natură ar fi. Aşa ar fi acumularea prea frequentă a epitetelor înaintea substantivului, precum şi anumite inversiuni ca acestea, de exemplu: „Puişorii mult ospătară şi băură până la unu aşteptându-l pe Petru..."

— „Tot ce împrejmuia privirea, mai de aproape, fulgerat şi doborît era de scînteerile amiezii, înălţată în văzduh, de vară. Numai mestecenii cu coajă de surâsuri albe, svelţi dansau deasupra umbrei lor". — „Co-

(Continuare în pag. VI-a)

pitele din faţă săltară, lat lovind lespedea moale...” — „Turnat era în platoşe strălucitoare trupul de centaur care îşi avânta vigoarea peste murmurul lung de apă”.

— Acelaş procedeu apare şi în prezentarea monahului Ghedeon şi e frequent în descripţiile de natură (unde se aplică dealtfel, cel mai bine) şi în partea ultimă a povestei. Expresia lui Teodoreanu are, cred, nevoie de simplificare, de oarecare normalizare, nu de exces stilistic. Chiar dacă în *Turnul Milenei* natura subiectului cere stilizare excesivă şi singularizare, procedeul rămâne pentru Teodoreanu primejdios. Cred că va trebui să se servească de el cu prudenţă mai târziu.

Ca toate fetele pe care le-a zugrăvit până acum Teodoreanu, Milena este minunată. Aceiaş frăgezime, aceeaş puritate, acelaş farmec ca în Monica *Medelenilor.* Ceva mai mult vag, mai multă impreciziune, ca într'un tablou prerafaelit. Spre deosebire de fetele din *Medeleni,* Milena are în gesturile ei ceva îndepărtat şi cam ireal. O vedem ca printr'un geam colorat, ca printr'un vitraliu, ca un vitraliu. Trăeşte o existenţă de vis. Petru Diacu, dimpotrivă, e foarte real. Insă existenţa lui pare prea mult pe acelaş plan, fără perspectivă. Un gest, unul singur — dragostea — asta e toată existenţa lui în roman. L'aş fi vrut poate mai multilateral şi mai diferenţiat. Dar n'ar mai fi fost, probabil, un Petru Diacu aşa cum îi trebuia autorului.

Nu este indicată destul, mi se pare, simularea bătrânului care se preface că nu ştie că Milena este fata lui. Cetitorul află deabia la urmă de această simulare, din vorbele pe care orbul le rosteşte în clipa când o sugrumă pe Milena. Bine înţeles, misterul nu trebuia desvăluit în întregime decât la sfârşit, cum se şi întâmplă. Totuş ar fi trebuit poate ca îndoiala despre neştiinţa orbului şi bănuiala că el se preface să intre mai devreme în atenţia lectorului. Se presimte fără îndoială dela început ceva neobişnuit şi autorul a redat minunat toată atmosfera lugubră de nelinişte şi blestem care planează asupra vieţii Milenei. Poate ar fi trebuit, însă, să strecoare oarecare îndoială şi în sufletul ei. Nelinişte ei ar căpăta astfel, justificată şi precizată de această îndoială, mai multă amploare tragică şi, prin asta, emoţia cetitorului ar creşte şi ea în aceeaş măsură.

Povestea lui Ionel Teodoreanu este o creaţie de atmosferă. Iaşul nocturn. Schitul Toacelor, Călugării, mătuşile bătrâne — Fiţa Smaranda şi Fiţa Ruxanda — zugrăvite cu o fineţă şi o preciziune de gobelin, pădurile de brazi, miraculoase ca interpretare a naturei, toate la un loc alcătuesc o atmosferă de o putere halucinantă de evocaţie şi de o poezie densă ca aroma brazilor, de care Ionel Teodoreanu s'a îndrăgostit aşa de mult, că a uitat de vechea lui pasiune pentru zarzării înfloriţi din *Medeleni.*

In scrisul românesc de astăzi preocuparea stilistică e aproape absentă. Totuş tradiţia — atât cât este, puţină dar temeinică — a literaturii noastre, nu îndreptăţeşte această absenţă. Dela Eminescu, însă, tradiţia scrisului frumos şi a punerii în valoare a vorbelor, părea să se fi întunecat, dacă nu chiar pierdut. Caragiale a cunoscut această preocupare. Firea talentului lui l'a îndemnat să-şi lucreze fraza numai în sensul preciziei şi a cuvântului just. Instinctul artistic al lui Sadoveanu, în multe locuri, în Hanu-Ancuţei, mai ales, l'a adus să scrie pagini de mare măestrie verbală. La Ionel Teodoreanu preocuparea scrisului frumos şi a valorii artistice a cuvintelor este prezentă mereu. Proza lui este una din rarele proze care te îndeamnă să le ceteşti cu glas tare. Câteva mici fragmente, la întâmplare: „... Milena avea în trup, nebun, trilul privighitorilor. Din glezne până'n ceafă, trupul pornea în tril: în pulpe tril, în şolduri tril, şi tril în sâni. Subţire, mic şi iute era tot, cuabia pornire de femee în copilăria trupului de fată. Plutea văratecă, subţire, într'o rochiţă, roşie, cu capul înclinat şi grav în svârcolirea buclelor atât de compact negre că soarele plutea ca o mirare în jurul lor”. — „Mergeau acoperiţi de-un fum albastru, venit din flacăra de torţă a cerului purtat de munţi, departe înaintea lor; mergeau pe-un drum întunecat şi ud, fără poteci, călcând pe lespezi putrede şi ruginite. Brazii culcaţi, parcă băteau mătănii desnădăjduite; cei drepţi parcă oftau în strane, închinându-se acolo sus, în strâmtul naos al bisericii schitului ceresc, prin care nourii erau monahi cu plete şi bărbi albe, trecând, neauziţi, în ceaţă de tămâie...” — „Cădeau pe cer stele de August, făcând beteală de mireasă nopţii din preajma lui Septembrie, pe care bruma o ţesuse alb. Munţii erau flori mari, atunci deschise, brazii, mireasmă tare, aspru pură. Plutea 'n văzduhuri fecioria de tămâie şi de smirnă a nopţilor de munte, iar din ierburile argintii, un răcoros şi-amar parfum de mintă, hribi şi ferigi, poate că tot mai ascundea un frag de toamnă”.

In opera de până acum a lui Ionel Teodoreanu *Turnul Milenei* apare ca un popas în care autorul şi-a oferit lui însuş şi cetitorilor un ospăţ liric şi un balet de imagini unic în literatura română. A dat drumul în el tuturor fântânilor de poezie şi ne-a chemat să ne plimbe prin nişte minunate grădini ale Semiramidei. După *Medeleni* popasul acesta era de aşteptat. După cheltuiala de viaţă şi risipă de creaţie din *Medeleni* trebuia o destindere. Destinderea la Ionel Teodoreanu s'a tradus, în chip neaşteptat, printr'o hipertensiune lirică. Talentul lui s'a cheltuit din nou cu generozitate, de data asta numai în poezie. Deaceea şi eroii din *Turnul Milenei* sînt mai mult poetici decât vii. Incadraţi în legendă, ei trăesc mai puţin ca eroii *Medelenilor,* dar existenţa lor de vis se impune totuş închipuirii noastre cu aceeaş putere, pe un plan diferit, prin magia verbală şi marile mijloace artistice ale autorului.

Ca şi eroul lui, Petru Diacu, Ionel Teodoreanu, într'o vară, a pornit să petreacă o vacanţă în Schitul poeziei şi al pitorescului pur. S'a întors cu icoana preţios zugrăvită a *Turnului Milenei.* Va putea de-acum înainte să-şi reia marele fir al evoluţiei lui începută în *Medeleni* şi să-l ducă cu încredere mai departe.

AL. A. PHILIPPIDE

Toane de nevastă

Stând pe un scăunel scund, Miţa sta bonghinată dinaintea sobei cu maşina şi cu gura în casă şi se căsnea s'aţâţe focul. Puf! puf!. sufla ea în doi cărbuni şi în nişte lemne, care parcă nu voiau deloc să s'aprindă.

— Of!... fir-ai al ciorilor de lemn... parcă ai draci de nu te-aprinzi!... Şi ea sufla iar: „puf, puf, puuf!...” dar fumul eşea în casă şi nemerea şi 'n ochi-i.

— Ah! al dracului fum... Şi ea îşi apăsă pumnul în ochi, — să stoarcă d'acolo lacrămile şi usturimea ce-o simţea.

După ce îşi şterse ochii, iar: puf! puf!...

— Al dracului bărbat! nu găsi şi el lemn mai uscat, să mi-l aducă să fac focu'!... Ooof al dracului e norocu'!... Găsi verzitura asta de parcă e zăcută 'n lac... Dă nu ştiu ce dracu' să-i fac! începu ea să se jelească.

O hodorogeală afară pe prispă o făcu să sară de la foc şi să se uite pe geam.

— Ho, hâidea!... fir-ai al dracului cu şoriciul tău!... Măi Ilie, măă!... Auliu!... al dracului porc trânti putina de-i vărsă doagele!... Na, fir-ai al dracului Ilie, de ce ai pus-o acolo?... Aoleu, eu am pus-o, că el, afurisitu', n'a avut grijă!

Eşi repede pe prispă, lovi porcul c'o doagă, fiindcă venise la ea grohăind, crezând c'a eşit cu ciaunul cu lături, şi rămase lângă putină să-şi dea seama ce e de făcut.

Ilie, bărbatu-său, se auzea cântând într'o altă casă, unde lucra meşteşugul lui de tâmplar.

Ea ascultă s'auză ce cântă el. Ilie îi trăgea 'nainte cu: „Leana neichii, Leană!”

— Auzi al dracului, — zise Miţa tare, — el se gândeşte la Leana, iar nu la mine, să-mi aducă şi mie o poală de talaşi de rindea s'aţâţ focul mai lesne...

Inchise uşa tinzii, băgă mâinile una pe mânica celeilalte şi porni la el. Sui prispa şi la uşă ascultă iar:

— Dărui-te-ar mă-ta mie,
Numai în papuci şi 'n iie,
Maria neichi, Marie!

— Aşa Ilie, brava ţie! Fir-ar ale dracului de păcate!... Cânţi de focul Leanii, cânţi de focul Mariei şi numai de focul meu nu cânţi!... Porcul, uite, izbi putina şi-i vărsă doagele!... Dacă-i băteai cercurile deplin, n'ajungea doage...

— De, neică, nu toate se pot face dintr'odată deplin!

Zâmbi drăgăstos spre ea şi o privi.

— Nu te mai oţărî aşa pentru nimica toată. Lasă că leg eu putina la loc.

— Da, ştiu eu, numai d'o putină să te ţii... S'o pui colo ori colo şi să vie porcul s'o facă doage, ca tu să ai ce bocăni toată ziua!...

— De ce nu l-ai legat, cadâna mea?

— Eu?

— Tu.

— E treaba bărbatului să lege porcul, nu a nevestei...

— Aşteaptă, nevestică, atunci până l-oi lega.

Şi Ilie începu iar să tragă cu rindeaua şi să zâmbească la cine ştie ce gând.

Miţa se 'ncruntă şi strigă iar:

— Şi nu te uiţi la mine?!...

— Iacă-tă!... Ce vrei, nevastă?

— Lemnili nu ard! Am ameţit suflând în foc!... Nu s'aprind de loc.

— Ia talaşi di ici, neicuţule, şi aţâţă-l.

— Lesne la tine!... Imi aduci tot lemne verzi... Tu nu eşti ca oamenii să ai milă de nevastă... să-i aduci lemnişoare uscate... Cânţi mereu de focu' Leanei, de-al Mariei, de-al mai nu ştiu cui...

— Du-te, trandafiru' neichii d'aci... ia talaşi şi lasă-mă că am treabă să mai cânt de focul şi-al altora.

— Of! Of!... Numai fac eu focul cu unul ca tine!

— Hai, hai, răsura neichii... nu mă sgâria, ia talaşi şi du-te.

Miţa puse talaşi în poală şi plecă închiondorată şi bombănind. Ilie începu să tragă din rindea şi să cânte.

Sando, neică, und' te duci
Pe poteca dela nuci...

— I-auzi! I-auzi!... bombăni iar Miţa. Asta e Sanda lui Marinaşi...

Se uită amărîtă în toate părţile şi văzu vaca scăpată 'n glugi.

Incepu să strige furioasă:

— Ilie! Ilie!... eşi afar', Ilie!

Ilie eşi repede, speriat şi el şi aşteptă să-i spuie.

— Uite vaca, vaca, a scăpat şi vaca!... dărâmă gluga şi tu nu vezi!... Of, fir-ar ale dracului de păcate, eu să le fac toate pe bătătura asta!... De scapă porcu, eu să-l leg; de rupe vaca, eu s'o gonesc; de esă viţelu' din obor şi suge, eu sunt toanta că nu l-am văzut; de vine coţofana şi bea ouăle din cuibul găinilor, eu am fost chioară de nu le-am uşuit; dacă intră cânele în tindă şi linge malai din căpistere, eu stric... eu sunt căscăundă!... Tu stai toată ziulica şi eu mi-am scos sufletul după treburi!... Clocit, care să-l ţie nevasta!

Ilie plecă zâmbitor, prinse vaca şi o legă la loc. Apoi intră iar în odaia lui de lucru şi iar se auzi cântând:

Paraschivo, guralivo
Leică fa!
Ia-ţi scurteica, vin la neica,
Puica mea!

— Uite-al dracului, uite!... Of! Ooof!... rău m'ai rânduit, Doamne, că te ocărăsc şi pe tine acuşi... hoţule!... Să stau eu cu căpcăunul? ... Na... de bărbat!...

Şi Miţa trânti uşa tinzii, când o 'nchise, de căzu de pe perete o bucată de tencuială. Ilie însă n'auzi, şi cânta 'nainte...

I. C. VISSARION

O aventură extraordinară, întâmplată unui medic german în posesiunile olandeze din Oceania alcătueşte subiectul impresionant al povestirii.

AMOK

fără îndoială că cea mai celebră dintre scrierile marelui scriitor german Ştefan Zweig.

Lucrarea, tradusă în aproape toate limbile culte, a apărut şi în traducere românească în No. 107 al excelentei publicaţiuni de popularizare. . . ,

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

Mama lui Ştefan cel Mare

— *O necunoscută versiune, amplificată, a poeziei lui Bolintineanu* —

Convocarea Colegiilor universitare nu de mult şi — de curând — proectul pentru acordarea dreptului de vot femeilor la Comună au stârnit dezbateri cu privire la destoinicia politică şi administrativă a acestora. S'a vorbit de mamele eroilor şi de mamele eroine.

A fost reamintită, se înţelege, în primul rând atitudinea energică — o, prea energică! — a mamei lui Ştefan cel Mare.

Dacă ar fi să mă întrebe cineva *astăzi,* cărei mame i-aş da întâietatea: celei îndurerate, sau celei neînduplecabile la durerea fiului — neînduplecare, fără îndoială, de natură patriotică — n'aş pregeta s'o aleg pe aceea care *suferă.*

Simt o nu tocmai plăcută senzaţie — şi o atribui nedibăciei poetului — când citesc că un „ostaş din plai“, deci unul dintr'o breaslă şi dintr'un sex reputate prin duritatea lor, a putut să fie mai înduioşat şi mai înduioşător la ştirea morţii lui Mihai decât însăşi mama Voevodului.

„Maică schimnică, *suspină!*
„Nu mai este fiul tău“.

îi spune (aproape-o roagă) oşteanul. Iar Teodora, drept răspuns, face următoarele consideraţii:

Ştirea ta e tristă foarte
Nu că fiu'mi a murit,
Dar că chiar prin a lui moarte
Pe Români n'a dezrobit.

In cazul mamei lui Ştefan, dacă povestirea e de tolerat în proză, unde se găseşte *purtată* prin graiul masiv, ursuz, al cronicarului, — în schimb în limba cu înflorituri a poeziei bolintiniene e mult mai puţin acceptabilă.

Părerea aceasta tinde să rămână, fără îndoială, cu desăvârşire singuratică. Proba o am nu numai în faptul că o serie de compozitori s'au grăbit să facă muzică pe textul amintitei legende istorice versificate (una din aceste compoziţii, cea a lui Gheorghe Dima, se cântă la Reuniunea de muzică din Sibiu), dar o *am* această dovadă — n'o dibuesc numai! — în o aglomeraţie de certificări şi demonstraţii, dintre care una mai semnificativă şi mai revelatoare decât toate:

In anul unirii principatelor, apărea, la Iaşi, — în „Steaua Dunării“ contopită cu „Zimbrul şi Vulturul“, — o *nuvelă naţională* intitulată: *Amalia Stefănesco, trecutul, prezentul şi viitorul.*

Autoarea nuvelei arăta, între altele, că boieroaicele din deceniile care au precedat Unirea, în loc să se bucure de „frumuseaţea cea fragetă“ a progeniturii lor (a acelei feminine, bine înţeles), — aceasta le apărea dimpotrivă ca un fel de concurenţă şi uzurpaţiune căci tânăra *frumuseaţă* „era de stricăciune frumuseţei răscoapte a nineacă-sa“.

Şi, zugrăvind „jugul ruşinos ce li impuseră (femeilor) nedreptăţile conjugale“, autoarea continua:

„Năravurile efemeiate ale bărbaţilor le tăiară putinţa şi voinţa de a-şi îndeplini datoriile secolului lor, atât de bine înţelese altă dată de *mama lui Ştefan* şi de mumele timpului său“.

Nuvela aceasta e prototipică, de vreme ce fŭrii ale tinereţelor prind şi în zilele noastre să dezbine pe câte o mamă de câte o fiică; iar *datoriile* veacului nu sunt astăzi mai mici şi mai puţine de cât cele din preajma primei Uniri. Şi pare-se că aspra replică a mamei lui Ştefan cel Mare (drept răspuns la: „Eu sânt bună maică, fiul tău dorit“) va mai sluji îndelungată vreme drept exemplu edificator.

De ce ni se serveşte, însă — în cărţile de şcoală şi în compoziţiile muzicale — acelaş text de zeci şi zeci de ani, când există *încă* unul pe care l'a reţinut Arune Pumnul?

Il transcriu aci. Va fi pentru cei care proslăvesc morala legendei *încă* o bucurie; iar pentru cine nu este entuziasmat deplin de acea pildă a implacabilităţii materne, va fi, încalte, o schimbare. Transcrierea în ortografia noastră nu-i uşoară de loc! „Binescriinţa“ (ortografia) *Lepturariului românesc* era destul de complicată. Pentru vocala derivată *ă,* Arune Pumnul întrebuinţa pe *oe.* Astfel o *„babă blăstămată“* apărea în „Lepturariu“ ca o *„baboe bloestoematoe“.* Şi nevând să utilizeze ţedila (pentru consonantele *ţ* şi *ş*) şi pe *z* nevrând să-l scrie cu litera corespunzătoare, Pumnul făcea să: *fîsioeie frundiele* în loc să: *fâşăie frunzele.*

Şi acum iată versiunea necunoscută a poeziei lui Bolintineanu:

ŞTEFAN CEL MARE ŞI MAICA-SA

Pe o stâncă neagră, pe un vechiu căstel
Unde urge'n vale un râu mititel,
Plânge şi suspină tânăra Domniţă,
Albă şi rotundă ca o lebădiţă,
Căci în bătălie soţul ei dorit
A plecat cu oastea şi n'a mai venit.
Ochii ei albaştri ard în lăcrămèle
Cum lucesc în rouă două viorele
Aurelé bucle pe rotundu-i sân
Se lasă graţioase, ca sălcii se 'ngân;
Insă doamna soacra lângă ea veghiază
Şi cu dulci cuvinte o îmbărbătează

II

Un orologiu sună noaptea jumătate:
La castel în poartă oare-cine bate.
„Eu sânt, bună maică! fiul tău dorit,
Eu, şi dela oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oştire fuge sfărâmată
Dar deschideţi poarta, turcii mă'ncongior
Vântul suflă rece, ranele mă dor!“
„Ce fatu, copilă? zise doamna mare)*
„O minună neagră! fiu-mi e departe,
Braţul lui prin taberi mii de morţi împarte,
Sufletul e mare ca un curcubeu;
Dacă eşti fiu-mi, nu-ţi sânt mamă eu.
Insă dacă ceriul va să împovoare
Rămăşiţa vieţi-mi de-adâncă duroare.
Sufletul lui nobil astfel l'a schimbat
Şi de eşti tu fiu-mi cu adevărat;
Apoi l'aceste monumânte sânte
Fără lauri încă fiu-mi n'o să înte.
Astfel mergi şi sună cornul tău pe stâncă
Şi cu a ta oaste ce-ţi rămase încă,
Pentru libertate, pentru ţară mori
Şi-ţi vei mormântul cununat cu flori!
Cel ce pentru ţară e străin şi rece,
Şi'n pustiuri deşerte viaţa şi'o petrece
E c'aceste umbraseri, ce în noapte sbor,
Şi numai în noapte văd cu ochii lor.
Dar dac'ale tale sâmţuri arzătoare
Pier, ca ale nopţii visuri trecătoare,
Intră iar în noaptea din care-ai eşit:
Pasere a nopţii! Ziua a venit!“

III

Astfel ea vorbeşte şi adânc suspină,
Ş'o rouă de lacrămi cade'n sânu-i lină;
Iar domniţa ţipă, cade, — a leşinat —
Cel ce sta la poartă de-odată a sburat.

IV

Ştefan se deşteaptă, şi din cornu-i sună
Oastea sfărâmată de prin văi s'adună.
Lupta reîncepe... turcii sunt goniţi,
Fug şi cad ca spice de coasă zdrobiţi.

*) Aci lipseşte versul:

„Tânăra Domniţă la fereastră sare“,

fără de care distihul e înjumătăţit şi rămâne neînţeleasă întrebarea dojenitoare „Ce faci tu copilă?“ (Nota transcriitorului).

Cuvintele *căstel* şi *grăţioasă* să nu fie luate cumva drept greşeli de tipar! Pe *a* neaccentuat (afară de cel care slujia drept articol enclitic substantivelor terminate în *ă),* Arune Pumnul îl prefăcea pretutindeni în *ă.*

El scria: *Cărpaţilor, Păcinaţilor, pătriot, simpătie, bărbari, literătură, lătin, înnăinte, ităliăn, făimos, nătură, slăvist...*

Incă o observaţie, — cu care data asta, închei.

Versul „albă şi *rotundă* ca o lebădiţă“ ar putea face să se creadă că idealul lui Bolintineanu n'ar fi fost Domniţele „cu siluetă“, ci bondoacele. Alte versuri ni arată însă că poetul prefera rotofeelor pe cele subţirele:

Sânu-i cuib de vise blânde
Seamănă un plai divin
Unde două roze-arzânde
Se înalţă peste crin.
Talia-i suavă floare
Cu o mână pot s'o ţiu

Şi, dacă vorbeşte de nişte braţe *rotunzioare,* el nu uită să adaoge că braţele acestea „cătră mână se *supţiu*“, adică se subţiază.

BARBU LAZAREANU

„ALBUM ZOOLOGIC“

Lacul Snagov

I

Peisajul blond şi mauve.
Taie barca cu motor
Broderii de cositor
Pe oglinda din Snagov.

II

Luntrea sparge orice val:
Vine grabnic un pescar
Şi din hăul apei, clar,
Scoate peştii de metal.

III

Zi de vară. Ca pe-un pled, o
Foarfecă de nor e 'n luncă;
Soarele abil aruncă
Săbii stranii de Toledo.

Păianjenul

Blondul rege-abdică 'n depărtare...
Şi îndoliatul asfinţit
A străpuns brutal ca un cuţit
Soarele ce sângerează 'n zare.

Crepul nopţii 'ncepe să se lase...
Luna luminează ca un far.
Şi se dă în leagănu-i pitic,
Atârnat de-o creangă de stejar,
Un obez păianjen de mătase
Pe luciosu-i fir de borangic....

Refren de iarnă

Cristale de iarnă căzând pe cărări,
Aşează tapete de ghips pe 'nserate;
Decembrie pune metalice scări
Cu trepte concrete de zahăr, pudrate...

Chelia enormă a pomilor ciungi
Tresare ciupită de knut ce adie,
Şi, grabnic, ţesură fulgi aspri şi lungi
Un alb epitaf de tăcere 'n câmpie...

Amurgul de sânge începe să cadă
Şi ciorile domino joacă 'n zăpadă...

ALEXANDRU BILCIURESCU

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual“
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

HENRY DAVID THOREAU

Viaţa în pădure

V

Inainte de a-mi isprăvi casa, dorind să câştig vre-o zece-doisprezece dolari, într'un chip cinstit şi plăcut, pentru a face faţă cheltuelilor mele deosebite, am sămănat în jurul casei, ca la două acre şi ceva de pământ afânat, nisipos, mai cu seamă cu fasole, o mică parte însă şi cu cartofi, păpuşoi, mazăre şi gulii. Lotul meu era în total de unsprezece acre, plantat în cea mai mare parte cu pini şi cu hickori, şi fusese cumpărat în timpul din urmă cu 8 dolari şi 8 cenţi acrul. Un fermier spunea că nu era bun decât să scurme cloştile cu puii în el ca 'ntr'un cuibariu. N'am pus nici un fel de îngrăşăminte pe pământul acesta, care de altminteri, nu era al meu şi pe care nu-l aveam decât ca „squatter". Dar nici nu mă gândeam c'am să cultiv pe el cine ştie cât, şi nici n'am prăşit totul numaidecât. Arând, am descoperit şi câteva grămezi de buturugi, care m'au asigurat pentru multă vreme de combustibil, lăsând în loc şi mici rotocoale de pământ mai gras, vegetal, lesne de recunoscut toată vara după o mai îmbelşugată recoltă de fasole. Uscăturile, în cea mai mare parte fără valoare comercială, care se găseau la spatele casei, ca şi lemnul plutitor de pe baltă, mi-au slujit deasemeni de combustibil.

Pentru arat a trebuit să închiriez o păreche de cai şi să tocmesc un om. Coarnele plugului ţinându-le eu. Cheltuelile mele pentru primul sezon, ca: unelte, sământă, muncă şi altele, s'au urcat la 14 dolari 72 de cenţi şi jumătate. Porumbul de sămânţă l'am căpătat. N'ajungi la o sumă apreciabilă, decât dacă sameni mai mult. Am dobândit douăsprezece baniţi de fasole şi optsprezece de cartofi, fără a mai pune la socoteală mazărea şi porumbul cel verde. Porumbul galben şi guliile fură prea târzii ca să producă ceva. Venitul fermei mele fu de:

Total Dolari	23,44
Scăzând cheltuelile	14,72½
Rămân	8,71½

Afară de ceiace am consumat şi de ceiace aveam de rezervă în timpul acestei evaluări, totalul rezervei valorând mai mult decât mâna de iarbă pe care n'am lăsat-o să crească. Făcând bine socoteala, cu alte cuvinte având în vedere însemnătatea unui suflet omenesc şi însemnătatea vremei fugare, cu tot timpul scurt, luat de încercarea mea, pot zice chiar, în parte, tocmai din pricina acestui caracter trecător al încercărei mele, cred că am câştigat mai bine decât orice fermier din Concord, într'un an.

In anul următor am procedat şi mai bine, pentrucă mi-am întors cu hârleţul tot pământul de care am avut trebuinţă, ca la o jumătate de acru. Şi, prin experienţa ultimului an, fără să mă las înrâurit, de vestitele lucrări despre agricultură, ale lui Arthur Yung ca şi ale altora, am aflat că dacă am trăi modest, şi n'am mânca decât ceiace am produs, fără să producem mai mult decât mâncăm şi-apoi să schimbăm, pe-o câtime neîndestulătoare de lucruri pe cât de luxoase, pe atât de costisitoare, ar trebui să cultivăm numai câteva prăjini de pământ. Şi-ar fi mai avantajos să sapi pământul, de cât să te slujeşti de boi ca să-l ari. Să schimbi din când în când pământul, de cât să-l îngraşi. Şi toată munca cerută de ferma ta, ai pute-o face, cum s'ar zice cu mâna stângă, în momentele tale pierdute din vară. Cu chipul acesta nu te-ai mai fi legat de un bou, de-un cal, de-o vacă, sau de-un porc, ca acum.

Eu ieram mai independent decât orice fermier din Concord. Pentru-că nu eram înlănţuit nici de casă, nici de fermă. Şi puteam să urmez în tot momentul curba spiritului meu, curbă dealtminteri foarte întortochiată. Fiind mult mai liber în afacerile mele decât ceilalţi oameni, chiar de mi-ar fi ars casa, chiar dacă recolta nu mi-ar fi produs nimic, n'aş fi stat de loc mai prost cu afacerile decât înainte.

Imi vine a crede că oamenii păzesc mai puţin turmele, decât păzesc turmele pe oameni. Şi turmele sînt mai libere par'că. Oamenii şi boii fac schimb de muncă. Dar, dacă am avea în vedere numai timpul necesar, am vedea că boii au mai mult avantaj, fiind-că ferma lor e mai mare.

Neapărat, o naţie care ar trăi în toate privinţele în chip simplu — cu alte cuvinte o naţie de filosofi — n'ar săvârşi niciodată neghiobia de-a se sluji de munca animalelor. Negreşit încă n'au existat şi nici nu pare că vor exista atât de curând naţii de filosofi. Şi poate nici nu-i tocmai atâta nevoe de-aşa ceva. Cu toate acestea, eu n'aş fi domesticit niciodată un cal sau un taur, nici nu i-aş fi luat în pensiune ca să-i hrănesc, în schimbul unei munci ce-ar fi putut-o face pentru mine. Şi dacă cu chipul acesta societatea se socoate mai câştigată, putem fi oare noi siguri că ceiace e câştig pentru un om, nu-i cumva o pierdere pentru altul, şi că grăjdarul are aceleaşi motive să fie mulţămit, ca şi stăpânul lui?

Presupunând că fără asemenea ajutor unele lucrări publice, a căror glorie omul o împărtăşeşte cu boul şi cu calul, n'ar fi fost săvârşite. Urmează oare că, în cazul acesta, omul n'ar fi putut săvârşi, singur nişte lucrări mai vrednice de el? Când oamenii se apucă să facă o lucrare nu numai curat de prisos sau artistică, ci de lux şi fără nici-o temeinicie, cu ajutorul cailor şi al boilor, nu mai încape vorbă că un număr din ei fac toată munca de schimb cu caii şi cu boii, cu alte cuvinte devin sclavii celor mai puternici. Astfel omul nu se trudeşte numai pentru animalul din sine, ci, ca un desăvârşit simbol, se trudeşte pentru animalul din afară de sine.

Cu toate unele clădiri solide, durate din cărămidă sau piatră, prosperitatea fermierului se măsoară încă după gradul cu care hambarul acoperă cu umbra lui casa. Oraşul acesta se spune că are cele mai mari case de boi, de vaci şi de cai. Şi nu e mai prejos nici în privinţa clădirilor publice. Cât despre sălile menite unui cult liber sau unui graiu liber sînt puţine de tot în ţinut.

De ce n'ar căuta oare naţiile să se nemurească mai mult prin puterea lor de cugetare abstractă, decât prin arhitectura lor? Cu cât e mai minunată poema indiană „Bhagarad Gita", decât toate ruinele Orientului!

Turnurile şi templele sînt luxul prinţilor. Un spirit simplu şi independent nu se trudeşte după dorinţa sau invitarea vre-unui prinţ. Geniul nu-i la cheremul unui împărat, nici a materialurilor lui de argint, de aur, sau de marmură, decât într'o slabă măsură. Aş vrea să ştiu, de ce să se cioplească atâta piatră? In Arcadia, când am fost, n'am văzut de loc ciocănindu-se piatra. Naţiile au nesăbuita ambiţie să-şi perpetueze memoria prin grămada de pietre ce lasă în urmă. Ar fi cu mult mai bine dacă s'ar trudi tot atât să-şi îndulcească şi să-şi lustruiască moravurile. Un singur fapt de bun simţ, ar trebui să fie mai memorabil decât un monument înalt până la lună. Eu sînt mai bucuros să văd pietrele la locul lor, unde sînt. Mareţia Tebei a fost o măreţie vulgară. Mult mai cu judecată e brâul de piatră care mărgineşte ogorul unui om cinstit decât o Tebă cu o sută de porţi, cu atât mai depărtată de scopul vieţii, adevărat.

Religia şi civilizaţia, care-s barbare, păgâneşti, clădesc temple splendide, fără a clădi ceea-ce s'ar putea numi creştinism. Cea mai mare parte din piatra pe care o lucrează o naţie apucă numai calea mormântului ei. Naţia se îngroapă de vie.

Cât despre Piramide, ceia ce e mai uimitor, e că s'au găsit atâţia oameni atât de înjosiţi, care să-şi petreacă viaţa zidind un mormânt destinat vreunui tâmpit ambiţios, pe care ar fi fost mult mai cuminte şi mai bărbăteşte să-l înece în Nil şi să-i arunce după aceia hoitul la câni.

Poate le-aş găsi vre-o îndreptăţire acestor oameni, dar n'am vreme s'o caut. Cât despre religia şi iubirea de artă a ziditorilor, această religie şi această iubire de artă, sînt aproape aceleaşi peste tot globul, fie că clădirea ar fi un templu egiptean, sau Banca Statelor-Unite, Costă mai mult decât fac. Marele resort e vanitatea, asistată de iubirea de usturoiu şi de pâne cu unt. Mr. Balcom, tânăr arhitect, plin de viitor, desemnează clădirea pe scoarţa Vitruvului[1]) său, cu creion tare şi cu linia. După aceia lucrarea e dată lui Dobson şi Fii, cioplitori de piatră. Şi după ce trei-zeci de veacuri încep să-şi închidă ochii asupră-i, omenirea începe să şi-i deschidă pe-ai ei... Cît despre înaltele noastre turnuri şi monumente, a fost odinioară în oraşul acesta un creer aprins care a încercat să străpungă pământul până în China, şi-a mers atât de departe, încât, după spusa lui a şi auzit oalele şi cratiţele chinezilor fierbând. Dar eu cred că nu m'aş abate din drumul meu ca să admir groapa pe care-a făcut-o. Cât despre monumentele din Apus şi din Răsărit, sînt destui oameni care să se intereseze de cei ce le-au zidit. Din partea mea, mi-ar plăcea să cunosc mai degrabă pe cei ce nu le-au zidit, — care au fost mai presus de asemeni nimicuri.

Dar să ne întoarcem la statistica mea. Datorită unor lucrări de hotărnicie, de tâmplărie, unor zile de altfel de lucru săvârşit în sat, între timp, fiindcă număr tot atâtea meşteşuguri câte degete am, am câştigat 13 dolari şi 34 de cenţi. Cheltuiala hranei pentru opt luni, adică dela 4 Iulie până la 1 Mart, timp pentru care am făcut socoteala, cu toate că am trăit la Walden peste doi ani — lăsând la o parte cartofii, porumbul verde şi mazărea ce-am sămănat, şi fără să ţin seamă de rezerva ce mai aveam în păstrare la data evaluărei, — cheltueala hranei fu:

Orez	dolari	1,73½	Untură	0,65
Melasă		1,73	Mere	0,25
Făină de secară		1,04¾	Mere uscate	0,22
Făină de păpuşoi		0,99¾	Postârnaci	0,10
Carne de porc		0,22	Un bostan	0,6
Frunte de făină		0,88	Un harbuz	0,2
Zahăr		0,80	Sare	0,03

Toate ca încercare, de cari apoi m'am lipsit.

Ei da, am mâncat 8 dolari 74 de cenţi, cu totul. Şi n'aş mărturisi crima cu atâta neobrăzare dacă n'aş şti că cea mai mare parte dintre cetitorii mei sînt to atât de criminali ca şi mine şi că faptele şi gesturi lor, dac'ar fi imprimate, n'ar avea o mai bună înfăţişare. In anul următor mi-am adăogat din când în când şi alt-fel de bucate, de peşte, la prânz.

Odată am mers până la a ucide un chiţcan, care-mi făcea stricăciuni la fasole, — îşi pregătea transmigrarea, cum ar zice-un Tartar. Şi l'am mâncat, mai mult de curiozitate. Dar dacă mi-a procurat o plăcere momentană, cu tot mirosul lui aparte, mi-am dat seamă că în cele din urmă n'ar fi fost un bun obiceiu, chiar dacă ar fi fost ca chiţcanii să fie preparaţi de măcelarul din sat.

Imbrăcămintea şi câteva cheltueli suplimentare, pentru acelaş timp, oricât de puţin ar conta lucrul acesta, s'au urcat la:

Dolari 8,40¾.

Uleiu şi câteva unelte de gospodărie 2,00.

Aşa că toate cheltuelile scoase din buzunar, afară de spălat şi cârpit, care, în mare parte, au fost făcute afară din casă, şi-a căror socoteală încă nu am primit-o, — cheltuelile au fost:

Casa	dolari	28,12½
Ferma, pe-un an		14,72½
Hrana, pe opt luni		8,74
Imbrăcămintea şi altele pe 8 luni		8,40¾
Uleiu, şi diverse, pe opt luni		2,00
Total		61,99¾

Mă adresez acum acelora dintre cetitorii mei care trebue să-şi câştige viaţa. Pentru a face faţă acestor cheltueli am vândut ca produse de fermă:

Dolari	23,44
Câştigaţi prin munca zilnică	13,34
Total, dolari	36,78

Scăzând acest din urmă total din suma cheltuelilor, rămâne o balanţă de 25 dolari 21 cenţi 3/4 pe de-o parte, balanţă care reprezintă aproape toate mijloacele datorită cărora am făcut începutul, şi măsura cheltuelilor care trebuiau prevăzute, — iar pe altă parte, afară de răgaz, de independenţă şi sănătate, astfel asigurate, o casă confortabilă pentru cât mi-ar fi plăcut mie s'o locuesc.

In Româneşte de P. MUŞOIU

1) *Vitruve*, arhitect roman din veacul I-iu, înainte de Christos. Autorul tratatului *De Arhitectura*.

Geamantane gratis

Un călător se urcă într'un vagon de clasa I-a, urmat de o caravană de hamali, cu câte 2 geamantane mari fiecare. Plutonul hamalilor se opreşte, ca să vadă Domnul întâi vagonul. Primul comartiment e tixit: 3 persoane pe dreapta, 3 persoane pe stânga şi un al patrulea, un prieten, care a ridicat bariera dintre două locuri stă cu ea în spate, ca într'o cameră de consultaţii. Răzămătoarea braţului, articulată ca un braţ, are ceva de cabinet de proteză.

Al doilea compartiment e gol, însă pe fiecare loc aşteaptă un obiect titularii. O păreche de mănuşi de piele, ungeamantan uşor, o umbrelă în diagonală, un pardesiu... Al treilea compartiment e ocupat de doi călători, răspândiţi pe canapele, în obiectele uzuale din compartimentul precedent.

— Mă rog, se găseşte un loc liber la Dv.? întreabă Domnul.

Un călător tace, ca şi cum nu aude despre ce este vorba. El deschide, preocupat, un ziar. Celălalt, necutezând să-şi ia răspunderea întreagă, răspunde evaziv: Cred că nu. Cei doi călători nu se cunosc dar se prezintă unul altuia deodată, înjghebând o alianţă împotriva noilor sosiţi. Ei se înţeleseseră din ochi să rămâie singuri şi să doarmă, fiecare pe canapeaua lui, până la destinaţie. Noul călător dă semnal hamalilor şi plasează 18 geamantane în etajul de sârmă al plafonului, fără să mai întrebe nimic şi le distribuie prin toate compartimentele, nesimţitor la strigătele: ocupat.

Cei doi călători dintr'al treilea compartiment s'au supărat. Şoapta lor confidenţială şi degetele lor care indică geamantanele invaziei, spun că între oameni poilticoşi nu se procedează aşa; că în clasa I-a nu e elegant să călătoreşti cu o căruţă de bagaje, etc.

— Nu e nimic! îşi zise lui — şi, însă cu voce tare, noul venit. El prezintă dimensiunile unui elefant. O să vedem noi dacă este ocupat. M'a mâncat nasul azi dimineaţă şi când mă mănâncă nasul nu e bine! zise el cu accent provocator, uitându-se către cei doi călători şi aşezându-se ca o ladă grea pe strapontinul din coridor.

— Sunt de părere să-l poftim înăuntru, zise unul din compartiment. S'a fixat în uşe ca să ne spioneze şi mi se pare că-l cunosc: l-am mai văzut în tren: e un scandalagiu.

— Să poftească! răspunse tovarăşul, un pipernicit cu gâtul vânos şi cu nodul gâtlejului aparent pe deasupra colţurilor gulerului, răsfrânte. Mişcându-se ca un organ de găină, nodul gâtului, părea că se pregăteşte necontenit să ouă.

— Mi se pare că sunteţi rudă cu profesorul Ix. zise slabul.

Sunt chiar profesorul Ix. In toată ţara un singur profesor poartă numele acesta; însă numele meu se scrie cu doi *ix*.

— Şi se citeşte?...

— Se citeşte Ix, cu o intonare asupra celui de-al doilea *ix*. Se aude *ixul* însă ca urmat de un al doilea *ix* în transparenţă, care mai mult se vede decât se pronunţă. Ca în rostirea etimologică... Un ix nazal...

— Să mă iertaţi, sunt inginer-chimist şi nu sesizez. Cu doi *ix*, numele Dv., s'ar citi Ixăx, şi impresionează urechea, ca o foarfecă ce taie greu.

— Să vă demonstrez. In cuvântul *ploaie*, se aude *o* şi se aude *a*, fără ca sunetul ce rezultă din pronunţarea diftongului să fie nici *o* nici *a?*

— Evident că da. Intocmai ca la înmulţireaa a două centităţi, în cifrele cărora nici nu se găseşte operaţia reală, adiţiunea repetată, ascunsă în multiplicare. Pitagora a fost un mare matematician!

— Nu tăgăduim, zice profecorul cu oareşicare îndoială. Şi adaogă numai decât: în orice caz nici Arhimade nu e de lepădat. Ce credeţi despre Arhimede? a inventat el burghiul transportor şi nu altul?

— Cât priveşte pe Pascal, e incontestabil că el a inventat tărăboanţa, la 15 ani, acest geniu se pieptăna cu pieptenele des al Doamnei Pascal, mama lui, şi găsea chiar firele albe ale maturităţii.

— Nu mi-am dat seama niciodată dacă ieşind, după cum ştiţi din baie, unde a simţit că i se uşurează picioarele, şi alergând pe străzile Atenei, era gol Arhimede sau acoperit cu cearşaf...

Domnul din coridor a scrâşnit de câte-va ori din dinţi. Acum a scuipat ostentativ, şi-a tras pălăria pe ceafă şi a înjurat. Ca să se distreze puţin, a scos din buzunarul subsuorii un pachet aproape cubic, de bancnote de câte o mie de lei, şi le numără, puindu-şi degetul de la gură pe colţul hârtiilor de Bancă şi înapoi.

— Dacă nu sunt prea curios, întreabă în compartiment inginerul pe profesorul de literatură, ce carte aveţi acolo?

— Nimic: ceva de Jean-Jacques Rousseau.

Călătorul din coridor, izbit de Jean-Jacques, care-a sunat în urechile lui ca mac-mac se scoală brusc şi, fără să bage de seamă, s'a sculat şi strapontinul. Când se aşează din nou, ajunge jos direct, pe linoleum.

— Vă place Rousseau? întreabă inginerul.

— Scrie curăţel. Aş avea multe reproşuri să-i fac, de pildă, în Nouvelle Héloise...

Călătorul din coridor s'a ridicat de pe jos:

— Nu m'a mâncat nasul de geaba! zise el.

El intră în compartiment şi se aşează pe un loc, pe o pălărie tare.

— Mi-aţi turtit pălăria!...

— Nu e nimic răspunde călătorul. Voi îmi turtiţi nervii de o jumătate de ceas. Drepţi! comandă omul de pe coridor... Am zis „drepţi!" răcneşte el din răsputeri. Nu mă auzi c'am zis drepţi? întreabă călătorul, fixând pe călătorul cu beregata mare.

Ambii călători se aşează drepţi, în picioare, dinaintea fotoliilor respective.

— Capul la dreapta! comandă călătorul. Ambiţios, pasagerul cu beregata, ar voi să se agite şi să se revolte. Ajunge o căutătură a comandantului şi el întoarce capul milităreşte.

— Bine! zise comandantul.

— Stânga 'n pre! Jur! zise pasagerul, şi cei doi pasageri se supuseră, ca doi copii. Comandantul trase perdelele. Acum: Inainte, marş!

Nu era loc şi pasagerii observară respectuos, zicând şi „să trăiţi!" că ar putea să fie mai bine executată, această ultimă figură, pe coridor.

— Omul brav nu fuge de pericol, zise comandantul. Dorinţa mea este să ieşiţi pe geam.

Cei doi pasageri surâseră, cu sensul că au înţeles gluma şi că, în definitiv, ei nu dispreţuiesc farsa americană, care ar fi un gen literar, încă străin mentalităţii europene. Surâsul lor lipicios măgulea, însă inutil, pe pasagerul care pusese stăpânire pe psicologia lor de bărbaţi independenţi.

— Inainte, marş! răcni pasagerul.

— Sunt căsătorit şi tată de copii, zise inginerul chimist cu o privire rugătoare.

— M'am logodit abia de câteva zile, miorlăi profesorul Ix.

— Laşilor! zise pasagerul. Aţi auzit de Desnodământul Fatal? Eu sunt Desnodământul Fatal!

Pasagerii pricepură imediat că el este Desnodământul Fatal şi singura lor durere era că a căzut în tren, într'o clipă fericită, când fuseseră amândoi avansaţi. Pasagerul apucă de guler pe chimist şi-l aruncă în Prahova, de unde probabil, mai târziu a ieşit înotând. Profesorul se văzu călare pe o cracă de vişin. Pasagerul trase toate perdelele, încuiă uşa şi dormi până la destinaţie, ca un buştean.

In gara finală, proaspăt şi vesel, el se scobori din tren cu 24 de geamantane.

— Până la 50, mai îmi trebuiesc 26, zise el mulţumit...

T. ARGHEZI

Din Literatura Chineză

Plecarea răsboinicilor

Lin-lin-lin... carele defilează. *Siao-siao-siao...* caii nechează. Războinicii se depărtează cu tolba la brâu, arcul pe umăr. Taţi, mame, neveste, copii, care-i însoţesc, plâng şi se agaţă de dânşii ca să-i oprească Gemetele acestei mulţimi domină sunetele trâmbiţilor. E atâta praf şi armata trece podul Ilienéyang fără să-l poată vedea.

Inşiraţi pe dreapta şi pe stânga drumului, trecătorii pun întrebări răsboinicilor. Aceştia răspund la fel: „Destinul nostru e să mergem".

La cincisprezece ani, unii dintre ei se băteau de mult la hotarul de Miază-Noapte. Acum, sunt de patruzeci de ani şi se duc să se bată la hotarul de Apus. In ziua plecării lor, şeful satului le-a învăluit capul cu zăbranic negru. S'au întors şi iată-i că pleacă din nou, cu părul alb.

In tovărăşie

Ca să ne plimbăm cu barca, am aşteptat apusul soarelui. O adiere uşoară încreţeşte apa albastră şi leagănă nuferii. Pe ţărmurile unde plouă flori de cireş, se plimbă tinere perechi. Galanţii mei prieteni prepară băuturi răcoritoare. Frumoasele şi tinerele fete respiră parfumul glicinelor albe. Privesc un nor care pluteşte deasupra noastră.

In curând va ploua... Şi voiu compune câteva versuri despre nestatornicia fericirii.

Amurg

Din vârful colinei, priveam lacul furtunos care sguduia o barcă, icoana destinului nostru. Ea disparu în curând în ceaţă.

De partea cealaltă a cerului, soarele apunând, se'nroşea luminând numai piscurile munţilor. Văluri de umbră se lăsau pe câmpie.

Insulele lacului parcă erau nişte mărgăritare negre încrustate într'un imens ametist. De cealaltă parte a râului, pădurea, îmbibată de noapte, semăna cu un păr bogat, pe care îl stăpânea cornul lunei ca un pieptene de argint.

Mi-am luat lăuta, şi-am cântat până la ceasul când se vestejesc buchetele de constelaţiuni.

Femeia în faţa oglindei

In lumina lunei, ea stă în picioare, nemişcată, în faţa oglindei.

Ca o mare scoică acoperită de alge, ea nu e învăluită decât în părul ei despletit.

Şi-a întors capul. Surâde unei ramuri de cireş înflorit, din care petalele cad rotindu-se în aer.

Tânăra fată goală

Ca să-şi întâlnească logodnicul, sub salcia cea mare de pe malul apei, ea s'a 'mbrăcat cu cele două rochii mai frumoase.

Când soarele începu s'apună, dânşii îşi vorbeau încă, cu dragoste.

Deodată, ea se sculă, ruşinată, fiindcă nu mai avea a treia rochie: umbra salciei.

Sărbătoarea băii lui Budha

In ajunul zilei a opta din a patra lună, fiecare mânăstire e o mare torţă în noaptea religioasă.

Preoţii, în mantii cenuşii, stau în genunchi în faţa chipului lui Budha. Rugăciunile îmbălsămează apa care va curge pe statuetele de aur.

Novicii privesc puţin înspăimântaţi cele trei cornuri de iască pline de tămâie, pe care stareţul mânăstirii le va aşeza pe capul lor şi care vor arde încet.

CĂRŢI NOUI

Domniţa Apolinaria (ed. Ancora) e intitulat volumul de povestiri pentru popor scos de d. *Popescu-Lumină*, zilele acestea. Autorul a mai scos câteva volume din paginile cărora s'au desprins aceleaşi remarcabile posibilităţi de câştigare a interesului cititorilor şi aceiaşi lăudabilă preocupare moralizatoare.

Povestirile din *Domniţa Apolinaria* sunt inspirate din vieţile sfinţilor şi sunt redate într'o foarte curată limbă populară, cu imagini proaspete, cu un suflu înviorător. Scrise pe înţelesul tuturor, ele sunt foarte indicate pentru popor atât prin forma cât şi prin conţinutul lor moral.

COLECŢIA „N. ARCAŞ"
LUPTA PENTRU O FEMEIE
— Roman din zilele noastre —
Editura „Ancora" Preţul: lei 35.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIAŢA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

Cronica teatrală

Opera lui Georges de Porto-Riche nu e decât o frescă desăvârşită a psihologiei feminine.

In jurul sufletului feminin şi a preocupărilor pasionale, teatrul lui Porto-Riche a grefat o serie de probleme profund omeneşti care se regăsesc şi în trilogia cunoscută sub titlul „Teatrul dragostei".

„Omul de altă dată" şi „Indrăgostita" sunt piese care conţin, ca şi „Trecutul" dealtminteri, adevăruri banale încadrate în scene de mare intensitate dramatică.

D-ra Marioara Ventura

Teatrul Naţional a reprezentat, în seria de spectacole Ventura, „Trecutul".

Fondul concepţiei morale şi dramatice din această lucrare dă prilej interpretei principale să realizeze o întrupare veridică şi adânc omenească.

D-ra Marioara Ventura a pus în dragostea puternică a eroinei pentru bărbatul ce lunecă pe calea legăturilor uşuratece, toată căldura şi puterea de convingere a temperamentului d-sale.

Afecţiunea îndurerată şi umilită, sfâşierea şi revolta sufletească au fost redate de d-ra Ventura cu o nesfârşită bogăţie de nuanţe şi de inflexiuni expresive.

* * *

Teatrul Regina Maria a reprezentat patru acte din ciclul schnitzlerian „Anatol", într'o interpretare admirabil armonizată.

D. Tony Bulandra

Domnul Tony Bulandra a înregistrat în rolul titular, o izbândă excepţională.

* * *

Ca începător, d. Tudor Muşatescu dă dovadă de resurse interesante şi originale, pentru teatru. D-sa are şi fantezie şi umor.

Echilibrul teatral cere, însă, siguranţă şi mai ales acel meşteşug de a rezuma o întâmplare şi în acţiune şi în personagii.

D-sa prezintă o serie de tipuri destul de bine prinse, dar cu o uşoară nuanţă exotică. (De pildă, Meteor şi ajutorii lui sunt personagii jumătate româneşti, jumătate... englezeşti).

Singur directorul general dela Justiţie imprimă admirabil atmosfera de umor trist, autohton.

Pompiliu Lecca e construit cu siguranţă şi cu fantezie (păcat că d. Fotino adaugă textului sau aleargă vorbind).

Acţiunea, în primul act, e vioae şi tinerească reuşind să intereseze; restul însă e obosit şi obositor.

Incurcăturile şi scenele de un comic destul de îndrăzneţ, dar puse una peste alta, fără gradaţie, anihilează comedia.

Rămân doar unele spirite reuşite.

Ceiace asigură o relativă biruinţă autorului, e faptul că spectatorul nu prevede care a fost încurcătura iniţială, decât în ultimele scene ale celui din urmă act.

Un succes franc a înregistrat d. Niculescu-Buzău, care a interpretat sobru şi cu un comic englezesc rolul detectivului, alături de domnul Mişu Fotino, în rolul colorat al directorului general dela Justiţie.

D-nei Stanca Lambru, credem că nu-i convin rolurile de cochetă.

Restul ansamblului — onest.

H. LAZU

Societatea de mâine

Revista din Cluj „Societatea de Mâine" a împlinit la 1 Ianuarie c. cinci ani de existenţă.

Primul număr care apăruse cu cinci ani în urmă avea pe frontispiciul său câteva nume de personalităţi cunoscute din Ardeal şi din vechiul regat. Acestea vor fi fost, desigur, o bună recomandaţie în faţa publicului, dar contribuţia lor efectivă la înjghebarea şi desvoltarea revistei a fost, cu unele excepţiuni, egală cu zero. La mijlocul drumului, când povara era poate mai grea ca totdeauna, numele acelea au dispărut, din motive care nu pot fi cercetate aici, de pe frontispiciu şi astfel numărul, ce încheie al cincilea an de existenţă, apare sub egida unui singur nume, acela al iniţiatorului, făuritorului şi îndrumătorului revistei: *Ion Clopoţel.*

Am făcut această introducere pentru a evidenţia, că în materie de publicistică numele, ori cât de ilustru ar fi, nu valorează nimic, căci succesul statornic nu se poate obţinea decât prin muncă devotată şi pricepere. Aceste două condiţiuni esenţiale n'au lipsit revistei din Cluj, căci altfel n'ar fi putut înregistra succesul de-a se menţine, într'o progresivă desvoltare, din propriile ei forţe şi cu propriile ei mijloace, atingând un tiraj stabilit de peste cinci mii de exemplare, plasate aproape toate numai în Ardeal.

Imprejurarea, că revista e citită atât de mult peste Carpaţi e o notă bună şi pentru publicul de-acolo, căci „Societatea de Mâine" nu-i o publicaţiune de literatură uşoară, care s'o cumperi cu cinci lei la cafenea sau pentru lectură în tren, ci-i o revistă de-o specialitate destul de rigidă, cum sunt problemele sociale şi economice, şi nu-i nici chiar aşa ieftină. Privind deci din acest punct de vedere succesul acestei reviste îl putem compara cu acela al „Institutului Social Român" din Bucureşti, care are aceleaşi preocupări, ceeace dovedeşte că publicul român e preocupat serios de marile probleme ale refacerii noastre sociale.

E greu a recapitula aici bogatul şi extrem de variatul material publicat, în cei cinci ani în coloanele revistei, precum e aproape imposibil a înşira numele colaboratorilor, cari s'au recrutat de pe întreg ţinutul României, dând astfel un întreg complex al gândirei şi aspiraţiunilor românismului de pretutindeni. Ne vom mărgini deci a releva numai cuprinsul şi colaboratorii numărului de încheiere al anului al cincilea, care are o extensiune de 68 pagini, format mare şi tipar mărunt, plus 8 file cu reproduceri din operele pictorilor şi sculptorilor ardeleni. Direcţia ne informează că acest număr a costat 140.000 lei, ceeace însemnează că sacrificiile revistei sunt la aceeaş înălţime cu aprecierea publicului.

Cercetând lista colaboratorilor din acest număr găsim nume cunoscute şi apreciate cum sunt: D. Gusti, Sextil Puşcariu, N. Daşcovici, Emil Isac, St. Meteş, Valer Moldovan, Al. Ciura, P. Susiu, C. Sudeţeanu, etc., etc., precum şi un şir întreg de tineri, care s'au format pe lângă această revistă. Numărul e închinat în mare parte comemorării unirii şi în articolele scrise pe această temă găsim judiţioase constatări, care formează în acelaş timp preţioase contribuţiuni la stabilirea istoriei măreţului act din 1918.

D. Ion Clopoţel precizează cu pătrundere însemnătatea actului dela Alba-Iulia şi explică în legătură cu aceasta şi rostul şi scopul revistei sale.

„Celebrele principii de la Alba-Iulia, scrie d. Clopoţel, de acum zece ani trebuesc îndeplinite. Nu suntem un popor de şarlatani şi de vicleni, care să nu ne respectăm obligaţiunile luate atunci. Deci: vom duce la bun sfârşit reformele sociale, care să înalţe nivelul de viaţă al ţărănimii române, muncitorimii îi vom garanta rezultatele dobândite în statele apusene, minorităţilor le vom da posibilităţi de desvoltare în cultura şi viaţa lor religioasă şi de reprezentare în viaţa politică a ţării, iar răspândirii ideilor îi vom asigura toată libertatea.

„Tocmai pentru a umplea un gol însemnat în studiul realităţilor româneşti a pornit la drum înainte cu cinci ani revista „Societatea de Mâine".

„Ţinuta noastră pe care o considerăm ca fiind cea mai potrivită este ea, fără a renunţa la scrutarea stărilor nefavorabile din trecut, să nu persistăm totuş în mod disproporţionat ori aproape exclusivist într'un criticism care ne-ar fi de prea puţin folos, ci să ne îndreptăm atenţia asupra problemelor ce se pun în timpul de faţă şi în cunoştinţa lor cât mai precisă să mânecăm la elaborările menite să întregească atât cultura cât şi fiinţa noastră de stat. In locul sterpelor lamentări şi scormoniri profesionale ale relelor, să consacrăm puterile noastre de muncă unui constructivism viguros şi naţional.

Pentru a nu clădi pe nisip, ci a întreprinde acţiuni întemeiate pe preciziunea faptelor, e necesar pentru o ţară tânără, ca înainte de toate să-şi cunoască problemele.

Cunoaşterea necesită un aparat ştiinţific de descindere pe teren, de strângerea datelor în mod direct dela sursă şi de elaborarea lor într'un sistem de ideologie şi plan de traducere în realităţi".

Acesta e programul revistei „Societatea de Mâine", care a fost urmărit cu stăruinţă în cei cinci ani de activitate şi în parte a şi fost realizat. Revista a editat şi câteva lucrări de specialitate, contribuind astfel şi mai mult la popularizarea problemelor sociale, a căror cunoaştere se impune tot mai mult, fiindcă astăzi toate domeniile vieţii sunt cercetate de lumea savantă sub raportul social. Până şi critica literară a adoptat acest punct de vedere şi vedem poeţi, chiar şi la noi, la români, cari îşi înstrunează lira în scopul de-a obţine efecte „politico-sociale".

Revista „Societatea de Mâine" a creiat în Ardeal un curent, ceeace constitue pentru ea, pe lângă faptul că a reuşit să-şi asigure existenţa materială fără subvenţii sau alte beneficii, un titlu de onoare.

Ii dorim şi pentru viitor aceleaşi succese.

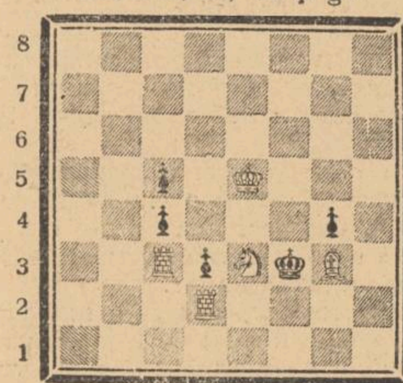
ION BAILA

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 207

de **R. Weinheimer,** Viena
(*„Wiener Schach Zeitung" 1929*).

Negru (5 figuri)
Rf3, Pc4, c5, d3 şi g4.

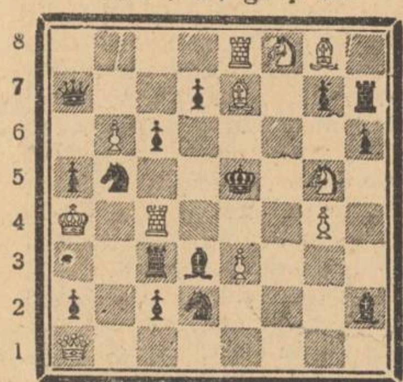
Alb (5 figuri)
Ré5, Tc3 şi d2, Cé3, Ng3.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

PROBLEMA No. 208

de **M. Willemson,** Estonia.
(Premiul I la «Aachener Anzeiger» 1929)

Negru (15 figuri)
Ré5, Da7, Tc3 şi h7, Cb5 şi d2, Nd3 şi h2, Pa2, a5, c2, c6, d7, g7 şi h6.

Alb (11 figuri)
Ra4, Da1, Tc4 şi é8, Cf8 şi g5, Né7 şi g8, Pb6, é3 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 79

Jucată în match la Utrecht în ziua de 29 Decembrie 1928.

Alb : Dr. M. Euwe. **Negru : E. Bogoljubov**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. Nc1—g5, Cb8—d7; 5. é2—é3, Nf8—é7; 6. Cg1—f3, 0—0; 7. Ta1—c1, c7—c6; 8. Nf1—d3, a7—a6; calea obicinuită este d×c urmată de Cd5; mutarea din text păcătueşte prin faptul că pe aripa damei câmpurile negre au nevoie de apărare. 9. c4×d5, c6×d5. Surprinzătoare hotărîre, când prin é×d5 ar fi rezolvat problema principală în gambitul damei: dezvoltarea nebunului din c8. Cu toate că, precum se va vedea, planul lui Bogoljubov e întrucâtva bine ales, totuşi jocul său devine inferior din cauză că n'are posibilitatea de a uza de nebunul său de alb. 10. 0—0, b7—b5; 11. Cf3—é5, Cd7×é5; 12. d4×é5, Cf6—d7; 13. Ng5—f4, Nc8—b7; la f6, ar fi urmat: Dh5, g6; N×g6, hg; D×g6+, Rh8; Dh5+, Rg8; Nh6! şi câştigă. 14. Cc3—é2!, Dd8—b8; 15. Cé2—d4, g7—g6; la C×é5, urmează Dh5! 16. Nf4—h6, Tf8—c8 mai bine ar fi fost sacrificiul calităţii prin C×é5. 17. Tc1×c8+, Db8×c8; 18. f2—f4, Cd7—c5; 19. g2—g4! C5×d3; 20. Dd1×d3, Dc8—c4; 21. Dd3—d2, Né7—b4; 22. Dd2—f2, Dc4—d3; 23. f4—f5!, Dd3—é4; 24. Df2—g3, é6×f5; 25. g4×f5, Nb4—f8; 26. Nh6×f8, Ta8×f8; 27. f5—f6, h7—h5; 28. Dg3—g5. Dé4—g4+ la Rh7, alb câştigă prin Cf5. 29. Dg5×g4, h5×g4; 30. é5—é6!, decisiv; negru trebuie să permită înaintarea pionului, căci la f×e ar fi urmat: C×é6, f7; Cd8, Td7; f7×, etc. 30..., Rg8—h7; 31. é6—é7 Tf8—é8; 32. Tf1—c1, Rh7—h6; 33. Cd4—é6, împiedecând Rg5 şi ameninţând Cc7. La f×é6, urmează f7. Negru cedează partida.

ŞTIRI

Deoarece în concursul pentru campionatul de şah al Capitalei d-nii S. Herland şi M. Wechsler au obţinut puncte egale, s'a organizat în saloanele Camerei de Comerţ din Bucureşti un match între aceşti doi maeştri. Invingătorul va fi proclamat campion al Capitalei pe anul 1929.

La Hastings (Anglia) în concursul de Crăciun, rezultatul a fost: premiile I, II şi III au fost împărţite, între E. Colle, F. J. Marshall şi A. Takacs cu câte 6 puncte; premiul IV l-a luat G. Koltanowski cu 5 jum. puncte. Urmează apoi: F. D. Yates cu 5, R. P. Michell şi E. G. Sergeant cu câte 4, Sir G. Thomas cu 3½, V. Buerger cu 3 şi G. M. Norman cu 2.

BIBLIOGRAFIE

„Revista de şah", care apare la Iaşi sub direcţia d-lui M. Sadoveanu, intră în al cincilea an al existenţei sale. Primul număr conţine, ca de obicei, numeroase probleme, studii inedite sau premiate în străinătate, partide bine analizate, recenzii, clişee şi o cuprinzătoare cronică şahistă. Indemnăm pe toţi amatorii să se aboneze la această excelentă publicaţie. Revista, dispunând de un număr mai mare de colecţii, oferă primilor 50 de abonaţi pe anul acesta o colecţie completă pe anul 1928. Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe şase luni. Cererile se vor adresa la „Revista de Şah", strada Zugravilor, 19, Iaşi.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Victimele lui Tutankhamon

A murit la Londra şi văduva lordului Carnavon, care a descoperit acum şeapte ani mormântul faraonului Tutankahamon. A murit înţepată de un ţânţar.

„E o nouă prevenire severă pentru acei care încalcă liniştea mormântală a faraonului", — astfel se exprimă persoanele superstiţioase.

In 1922, lordul Carnavon a găsit mumia lui Tutankhamon „apărată" prin blesteme şi ameninţări cu moartea, scrise pe un papirus.

In 1923, doi colaboratori savanţi ai lordului Carnavon : Newberay, profesor în Londra şi Dale un American, — au murit din cauze necunoscute.

In 1924, însuşi lordul Carnavon a pierit fiind înţepat de o muscă veninoasă.

In 1925, Howart Parker, şeful ştiinţific al expediţiei lui Carnavon, s'a îmbolnăvit, dar a fost scăpat de moarte prin disperate sforţări desfăşurate de lady Carnavon.

In 1926, a murit prof. Right — un celebru specialist „roetheholog", invitat de Parker să examineze mumia lui Tutankhamon cu ajutorul razelor X.

In 1927, un profesor canadian, Laffler, a continuat săpăturile din mauzolaul lui Tutankhamon, dar a murit chiar la Luxor, unde se află mauzoleul.

In 1928, unul dintre directorii muzeului Louvre, trimis să lucreze în mauzoleu, a murit în chinurile pricinuite de o înţepătură a unei insecte necunoscute.

Acuma, a murit şi lady Carnavon, înţepată de un ţânţar...

Iar mumia lui Tutankhamon se află la Londra, în muzeul britanic, şi poartă aceiaşi afurisită inscripţie : „Blestem să cadă pe cei care îmi vor fi atins trupul".

Un lanţ de morţi enigmatic pricinuite de insecte, cu patru mii de ani după fixarea acelei inscripţii pe cadavrul unui tânăr rege tuberculos !...

Cada lui Marat

La New-York s'a vândut cu 10.000 dolari, cada lui Marat — acea cadă odinioară însângerată de pumnalul Charlottei Corday, care a asasinat pe „Amicul „Poporului" pe când lua baia zilnică.

Charlotta Corday era o scoborîtoare a marelui Corneille, celebrul autor dramatic francez.

Astfel, „baia" lui Marat e nu numai o relicvă a Revoluţiei ci şi a unei familii, care, prin „părintele teatrului francez" pornise acum trei secole să lovească puternic în tot ceiace era dăunător la un moment dat.

Cada e de lemn, în formă de *„sabot"* şi în jurul ei s'a creiat o legendă ciudată.

In 1805, un negustor de vechituri a vândut-o generalului Saint-Hilaire, dându-i şi un certificat că o cumpărase dela amanta lui Marat.

Se ştie însă că judecătorul ocolului unde locuia Marat, făcând inventarul mobilei celui asasinat, n'a înscris în listă nici o baie.

Se crezu, deci, mult timp că Marat îşi găsise moartea într'o cadă... împrumutată.

După moartea lui Saint- Hilaire, cada trecuse în mânile surorii sale, Capriole, care a testat-o preotului Riaut dela Versailles.

In 1878, „Figaro" a început o violentă campanie împotriva „bandei de catolici şi regalişti care deţin fără niciun drept această relicvă sfântă a Revoluţiei".

Ziarul se întreba: ce face pe duşmanii memoriei lui Marat, pe care continuă să-l urască, să păstreze ceiace aparţine istoriei naţionale?

Intre timp, murind preotul Riaut, cada a trecu în propritatea abatelui Sarzeau, care o vându muzeului Grevin cu 3000 franci.

Până azi, cada autentică a lui Marat se află în acest muzeu.

Francezii fac ironii acuma la adresa Americei care „poate, cu dolarii ei, să aibă şi ea — o cadă a lui Marat..."

„Aurul artificial"

A fost arestat la Muenchen „cavalerul de industrie" Franz Tausend care pretindea că e descoperitorul fabricării aurului artificial perfect identic cu cel natural.

Generalul Ludendorf a fost cel dintâi care l'a sprijinit pe Tausend, fără să bănuiască că acesta e un scamator extraordinar de abil.

In faţa lui Ludendorf şi a altor invitaţi, Tausend „transforma" o traversă de fer într'una de aur curat. A ajuns în cele din urmă să fie instalat la Monetăria Statului pentru a produce aur în mai mari cantităţi. Numai arestul l-a împiedecat să-i reuşească această aventură de o îndrăzneală nemai auzită.

A escrocat peste o mie de persoane făcându-le să subscrie ca acţionari ai societăţii „Tausend Chemische Gesellschaft".

Alfred Mannesmann, cunoscutul financiar şi industriaş german, a pierdut 600.000 mărci aur, — sumă dată lui Tausend pentru a forma acea societate. In total, a escrocat 7 milioane mărci aur.

Ultimele noutăţi literare

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3-5 Bucureşti !

Blaga Lucian. Lauda somnului Poezii	
Bart Jean (Botez P. Eugen) Schiţe marine din lumea porturilor	48
Crainic Nichifor. Darurile pământului Ed. III	60
Eminescu M. Geniu pustiu. Roman	42
Filip N. Cau. Ilustrat	240
Mihăescu Gib. Vedenia	90
Papini G. Viaţa lui Isus. Trad. de Al. Marcu	180
Petrescu Cesar. Omul care şi-a găsit umbra	75
Rebreanu L. Pădurea spânzuraţilor.— Roman Ed. V	120
Simionescu I. Dobrogea. O ţară din poveşti. Ilustr.	75
Sadoveanu M. Impărăţia apelor	90
Stănoiu D. Necazurile părintelui Ghedeon Ed. II	75
Teodoreanu Al. Hronicul măscăriciului Vălătuc	60
Teodoreanu Ionel. Turnul Milenei	96
Westfried I. Dr. Instinctul sexual. Ilustr. cu o prefaţă de Prof. S. Freud.	120

Cărţi şi Reviste

LARS HANSEN
Romancierul Polului Nord

Se ştie cât de gustat este azi romanul de aventuri. Sunt mai mult de două sute de ani de când genul acesta a produs o isbândă perfectă, clasică, cu „Robinson Crusoe", a cărui forţă de seducţie nu se va epuiza niciodată.

Se înţelegea prin aventură, în epoca lui Daniel de Foe izolarea, uneori prea îndelungată, a unui om pierdut, de obiceiu în urma unui naufragiu, în mijlocul unei naturi sălbatice, unde, ca să trăiască şi să se reîntoarcă la ai săi, îi trebue mai întâi multă răbdare, apoi multă ingeniozitate. Aceasta se putea întâmpla într'o epocă în care „distanţele" erau „distanţe", iar telegrafia fără fir nu se inventase.

Aventura modernă se desfăşoară într'un ritm mai accelerat. Sub forma unui mare sbor transoceanic ea are o strălucire de o zi. Pentru ca să-şi recapete durata necesară imaginaţiunii, ea trebue să-şi conducă eroul într'o natură capabilă de a lupta încă, cu forţe egale, în contra technicei omeneşti.

Incă este amarnică amintirea celor petrecute la polul nord. Aci natura nu iartă: ucide fără răutate, fără intenţie, numai prin jocul normal al forţelor sale.

Oamenii totuşi o înfruntă; nu numai marii exploratori, cari caută adevăruri ştiinţifice şi glorie, ci un întreg popor de oameni ai mării, care, în mod regulat merg în fiecare vară la Spitzberg să vâneze foce şi urşi albi, pentru a-şi câştiga pâinea. Unii din aceşti marinari îndrăsnesc să petreacă chiar iarna la Spitzberg, pentru a vâna urşi şi vulpi. Astfel, în mod continuu şi într'o mare tăcere, iau naştere şi trăesc romanele de aventuri la pol. Câte odată această tăcere este întreruptă, când unul din aceşti marinari taciturni îşi povesteşte aventurile, cum face norvegianul din Tromsoe, *Lars Hansen*, care a trăit mulţi ani în jurul Spitzbergului şi care şi acum încă mai vânează blănuri în singurătăţile Canadei.

In 1926 a publicat primul său roman: *„In luptă cu Spitzbergul"* şi o nuvelă: *„Popasuri însângerate"*, în 1927 a publicat un al doilea roman: „Jens Soerskar". In aceste opere Lars Hansen se arată ca un scriitor înăscut, *en naturbegavelse*, cum spun norvegienii. Şi, foarte curios, romanele lui sunt lipsite cu totul de literatură, în sensul rău al cuvântului şi uneori chiar în sensul lui bun. Nici sentimentalitate, nici analiză, nici reflecţii, nici descriere făcută pentru ea însăşi. Iţi vine să rosteşti cuvântul, „obiectiv", dar observai că nu-i tocmai exact, căci stilul lui Lars Hansen reflectă un temperament cu totul particular; acela al marinarului polar şi e greu să găseşti mai perfect acord între forma povestirii şi materia ei. In simplicitatea lui, în psihologismul lui aparent, romanul lui Lars Hansen dă aspectul celei mai aspre şi mai pătrunzătoare realităţi. Dar ceace constitue marele merit al lui Hansen este că această simplicitate face să ţâşnească un patetic nou. Aventura aceasta continuă este dominată de prezenţa morţii, invizibilă şi constantă. Lars Hansen a găsit un fel nou de a pune pe om în faţa morţii, de a-l menţine vreme îndelungată în faţa ei; el fixează moartea ca pe un simbol material.

In „Popasuri însângerate" Anton Jakobsen, care ierna la Spitzberg, pleacă într'o dimineaţă să-şi cerceteze cursele. Printr'o mişcare greşită, pe când cerceta cursa unui urs, i se descarcă în coapsă focul pregătit pentru animalul căutat. Se găseşte la şease ore de drum, în linie dreaptă, dela adăpostul în care putea avea ajutor. Inţelege numai decât că drumul înapoi îl va face în tovărăşia morţii, aproape fără voia lui se uită, din când în când, înapoi: o dâră însângerată îi arată mersul. A mai văzut el de-astea: urşii, răniţi ca şi el, lăsau o dâră asemănătoare, apoi se opriau, plecau şi se opriau din nou. La fiecare oprire, o pată mai mare de sânge. Ştia că trebue să se oprească cel puţin de zece ori până ce va ajunge. Zece pete mari de sânge?! Acest şir de pete legate prin dâra subţire şi însângerată — şirul acesta care-l obligă, fără voia lui, să privească mereu înapoi — este simbolul morţii. In această parte a bucăţii Lars Hansen atinge marea poezie.

Tot atât de simplă este afabulaţia din *„In luptă cu Spitzbergul"*. Aci, nu un erou este centrul povestirii, ci un eveniment, surprinderea unei corăbii, cu patru marinari, între gheţari. Ii vedem iernând la Spitzberg, asistând la sforţările tovarăşilor cari nu pleacă decât numai după ce au încercat toate mijloacele ca să ajungă la ei; suntem apoi martori ai neliniştei celor ce-i aşteaptă la Tromsoe, trei intrigi deosebite, care ne prezintă astfel toate aspectele vieţii marinarului polar. Sunt apoi minunate paginile reîntoarcerii echipajului. Hansen nu va descrie muntele de ghiaţă, nici avântul spre sud, nici aspectele înspăimântătoare ale iernei: el se opreşte la sforţarea uriaşă a omului, atrage atenţia lui şi a cetitorului asupra întâlnirii omului cu natura. Prin acest procedeu, fără a anima sau personifica natura, ceeace ar părea banal, el îi păstrează un dinamism înspăimântător.

Un fragment cu totul aparte din această luptă contra gheţei, pe care d. A. Jolivet — în „Vient de paraître", de unde luăm aceste caracterizări — îl socoate drept cel mai bine scris din întreaga literatură norvegiană, este acela în care nava este pe punctul de a se transforma ea însăşi într'un bloc de ghiaţă şi de a se scufunda prin propria ei greutate, ceeace ne face să ne gândim la „Enlissement" de Victor Hugo. Furtuna e groasnică şi aruncă valuri asupra navei. Frigul e aşa de aprig, încât imediat ce-o atinge, apa se preface în ghiaţă. Nava aproape că nu mai are formă: ghiaţa i-a rotunzit conturele; funiile sunt groase cât un corp omenesc. Pe această navă care se scufundă încet-încet, autorul înfăţişează o luptă epopeică. Inarmaţi cu topoare, oamenii echipajului tae ghiaţa şi o aruncă în mare în blocuri enorme, fără odihnă, fără încetare, observând cu coada ochiului viteza navei sau aşteptând, în gândul lor, o schimbare în calitate a aerului. Câteva ore merg spre sud, unde aerul mai dulce nu va mai îngheţa valurile mării. Au învins, însfârşit, după ce au luptat până la limitele sforţării omeneşti, ba am putea zice: până dincolo de forţele omeneşti.

Aceasta este partea nouă şi durabilă în romanele lui Lars Hansen: a dat romanului de aventuri o valoare literară unică, nu numai apropiindu-l de realitate, ci confundându-l cu ea. GEORGE BAICULESCU

Tristeţea în poezia neo-greacă

Este titlul unui articol publicat de către d. Leon Maccas în suplimentul literar al cotidianului francez „Le Figaro" de acum câteva săptămâni.

Antichitatea greacă, turmentată dar fecundă, dacă se traducea uneori prin lamentaţiuni (threnos), nu paraliza activitatea eroului sau imaginaţiunea creatoare a poetului. Poezia neo-greacă însă, dela originile ei până în zilele noastre, apare cu totul contrară, aproape continuu plină de o melancolie adâncă, care merge adeseaori până la desnădejdea cea mai pesimistă.

Explicaţia care se dă în Grecia acestui fenomen este istoria sumbră şi dureroasă a sclaviei, în care s'a sbătut veacuri întregi sufletul grec. In afară de aceasta Maccas mai aminteşte poziţiunea ei geografică. In Orient robia face pe om trist. Aiurea, ea face pe om mai activ, dă temperamente aprinse sau revoltate, ca în piesele lui Ibsen; în Orient însă, în monotonia vieţii înconjurătoare, se nasc sentimente mai contemplative, pe care căldura climatului şi jugul opresiunii au contribuit să le facă pasive.

„Dar în 1821, spune Leon Maccas, Grecia şi-a rupt cătuşele. O eră de optimism şi de viaţă arzătoare părea promisă fiilor ei şi poeţii erau chemaţi să joace rolul de animatori ai unei vieţi şi ai unei conştiinţe nu numai naţionale, dar asemenea, umane şi sentimentale. Solomos, unul din marii noştri poeţi ai timpurilor moderne, a încercat acest lucru. Dar întâmplarea a făcut ca primii noştrii paşi în istoria modernă să coincidă cu exploziunea romantismului în Occident. Şi dacă Victor Hugo trebuia, în mod normal, să servească drept model multor poeţi neo-greci, insuflând impetuositatea lui în sufletul lui Volaoritis şi dragostea de legende ciclice în cugetarea lui Palamas, cred că epopeele amoroase ale lui Byron şi tinerii îmbrăcaţi în negru ai lui Alfred de Musset au exercitat, în această epocă, o mai mare influenţă asupra evoluţiei poetice în Grecia. Sentimentalismul era atunci la modă, chiar în sensul lui peiorativ, Se căuta în mod pasionat, orbeşte, absolutul. Rătăcind cu delicateţe în sferele superioare, poeţii noştri au pierdut contactul cu viaţa. Şi, natural, după fiecare ascensiune, căderea inevitabilă într'o viaţă de mizerie, perpetuă tristeţea poetică a liricilor noştri".

In mijlocul acestei stări de suflet a Greciei, veni răsboiul european. Eternul cântec, trist şi dulce, reîncepu după răsboiu, uneori în melodii destul de armonioase, dar cu aceleaş teme favorite acestei poezii, totdeauna îndoliate. Fruct al unei tradiţii aproape milenare şi al unui imperios determinism istoric, ea corespunde în epoca actuală tineretului cu sufletul prea sensibil şi deziluzionat de realitatea brutală a vieţii.

Léon Maccas speră că va veni într'o zi poetul care va inaugura èra unei energii novatoare de care Grecia poetică are nevoe, pentru crearea unei noui civilizaţii, viguroasă şi emancipată. G. B.

Lumea infuzoriilor

Mi-a căzut întâmplător în mână o carte mică de 50 pag. scrisă de d. Marcel Arland şi intitulată: Tableau de Lilliput, ou essai sur les infusoires (ed. Rieder). E un amestec de ştiinţă exactă şi poesie. D-l Marcel Arland mi-a desvăluit o lume, pe care până acum nu o cunoaştem prea precis. E lumea fiinţelor unicelulare, a infusorilor, deosebită de acea a microbilor, mai simpatică decât aceasta din urmă, şi care analizată la microscop, te familiarizează cu primele începuturi ale fiinţelor, aşadar cu primele mistere ale vieţii.

La microscop, lumea infusorilor — cuprinsă într'o picătură de apă de pildă, — prezintă o infinitate de specii de infusorii, ceiace a arătat şi descoperitorul lor în 1675, naturalistul olandez Leuwenkoeck. E o lume care trăeşte şi iubeşte, fiindcă infusorii se înmulţesc nu numai prin sciziparitate, ci şi prin acuplare. Capitolul intitulat „les noces", e nu numai instructiv din acest punct de vedere, dar e şi pitoresc şi ne aminteşte de „le vol nuptial" din „La vie des abeilles" a lui Maeterlinck. Tot aşa de frumos e şi capitolul asupra inteligenţei infusorilor. Problema pentru fiinţa în genere, este mult discutată, atât în ştiinţă cât şi în filosofie, fără a putea fi soluţionată cu uşurinţă. Dar în ce priveşte infusorii numai, nu se poate vorbi de inteligenţa lor în sensul omenesc al cuvântului. Inteligenţa lor — dacă o au într'adevăr — nu poate fi însă nici redusă la reacţii pur mecanice, cum o fac unii din învăţaţi. Fapte observate de autor, ca de ex. acela al căutării hranei şi gruparea infuzorilor în jurul fărămiturii de pâne dintr'un vas cu apă, contrazic această credinţă. S'ar putea vorbi aci nu atât de inteligenţa indivizilor, ci numai de aceia a speţei, aşa cum închee şi Maeterlinck, descriindu-ne viaţa albinelor şi inteligenţa florilor.

Plăcerea ce am avut citind această carte, mărită şi cu interesul ei ştiinţific, mă îndeamnă s'o recomand tuturor acelora care pot gândi ca şi mine că în lumea lilipută a infuzoriilor, încă am putea găsi un microcosm, care ar resfrânge lumini, asupra misterului infinit în care trăim. *—br.*

Keats şi Shakespeare

In editura universităţii din Oxford a apărut o lucrare scrisă de Mistress K. F. E. Sperjohn intitulată *„Shakespeare al lui Keats"*.

E vorba de o ediţie a operelor lui Shakespeare, care odinioară a aparţinut lui Keats, iar astăzi se află în biblioteca unui miliardar american.

Această ediţie e peste tot „mâzgălită" de creionul poetului.

Nu sunt numai adnotaţiuni pe marginile paginilor, — scrise de Keats pentru Johnson, ale cărui prefeţe din fiecare volum sunt prea seci şi „raţionaliste".

Keats, îndrăgostit de Shakespeare şi nemulţumit de părerile lui Johnson, a procedat cu totul altfel: sublinia mereu rândurile care-i plăceau mult.

Astăzi, confruntarea acestor sublinieri, ne învaţă să pricepem, mai bine decât din alte surse, ce anume găsea Keats la Shakespeare şi ce vroia el să înveţe din literatura acestui geniu.

Inrudirea lui Keats cu Shakespeare apare mai profundă şi mai pură, deşi nu în toate privinţele şi nu pentru toată multilateralitatea creaţiunilor shakespeareane. In ediţia citită de Keats, evident, de zeci sau poate şi de sute de ori, cronicilor nu li s'a dat atenţie. Numeroase sublinieri şi notiţe găsim în „Furtuna" şi în „Visul unei nopţi de vară".

Şi dacă, în urma studierii minuţioase a acestor sublinieri, ne întoarcem la poezia originală a lui Keats, constatăm că acesta a reuşit să-şi însuşească în primul rând profundul suflu al inspiraţiei shakespeariane. Imaginaţia şi ritmul lui Shakespeare au reînviat parcă în versurile lui Keats. Iar rândurile subliniate de Keats încep să ne apară nu ca aparţinând lui Shakespeare, ci ca nişte izvoare general umane, care preconizează dinainte această poezie cu totul nouă, dar născută din cea veche, îndreptată de ea prin secole şi totuşi perfect genială.

„Un rege care a mai fost rege"

Scenariul scris de Herbert Wells pentru un film, a apărut ca roman în volumul intitulat: „Un rege care a mai fost rege".

Montarea filmului fiind amânată, autorul s'a decis să nu mai aştepte rularea operei pe ecran, cu atât mai mult cu cât — explică Wells în prefaţa volumului „filmul tot va fi interzis de cenzură".

Eroii principali ai romanului sunt: Margareta, îndrăgostită de „un rege care a fost rege înainte de a fi devenit rege"; „Pavel Zelinca", lucrător la o fabrică americană de automobile, care devine apoi rege; principesa Elena — regenta unui stat european cu numele de Sevia, — care nu ştie cui să dea preferinţă: regelui Paul sau prinţului Mihail — un răufăcător care piere la sfârşitul scenariului ucis de regele Paul, etc., etc...

CONCURSUL MONDIAL DE FRUMUSEŢE
DIN GALVESTON

Duminică 3 Martie cr., au loc concursurile judeţene.

Afişe speciale vor arăta în fiecare capitală de judeţ, locul şi ora când au loc concursurile.

Toate amănuntele în revista „Realitatea Ilustrată", autorizată să organizeze acest concurs în România.

Nu puteţi da povaţă mai bună tinerilor din jurul d-voastră decât îndemnându-i să citească scrierile lui

JULES VERNE

Aceste scrieri prepară sufletele pentru fapte frumoase, pentru acte mareţe, şi în aceiaş timp sunt foarte distaractive. Au apărut în ediţii noi:

Copiii Căpitanului Grant 3 vol.
Călătorie spre centrul Pământului 1 „
Insula Misterioasă 3 „
Ocolul Pământului în 80 de zile 1 „
Cinci săptămâni în Balon 1 „

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS — Str. Mătăsari 23
De vânzare la toate librăriile
Preţul unui volum: Lei 25

Citiţi azi
LECTURA No. 212
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ANNE CH. LEFFCLER
(Ducesa de cajanelo)
SOŢIA MEDICULUI
— O problemă şi o dramă turburătoare —
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

„Biblioteca pentru Toţi"
este cea mai veche, mai cunoscută, mai răspândită şi mai folositoare publicaţie de: Literatură, de Artă, Ştiinţă, etc.,
cuprinde scrieri din clasicii români şi străini precum şi opere străine, traduse de scriitori români cunoscuţi.
Un volum cuprinzând circa 100 pagini costă Lei 7.—
Au apărut până în prezent aproape 1200 numere
Catalogul general se trimite la cerere gratis de către
Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co.
Bucureşti, Calea Victoriei, No. 27
De vânzare la toate librăriile din ţară

Recenzii

CEZAR PETRESCU: Intunecare
ROMAN. Partea I. Acolo şezum şi plânsem. Partea II. Intoarcerea unde au fost jurămintele. Edit. Scrisul Românesc, Craiova

Nu se poate vorbi cu sânge rece de acest roman al d-lui Cezar Petrescu. Retrăim în el cu prea multă ascuţime tragedia fără nume prin care numai odată poate trece sufletul omenesc.

In aceste două volume autorul nu ne înfăţişează numai turburările morale şi materiale ale războiului în generaţiile româneşti din timpul şi din preajma lui, ci enigma întreagă, enigma morală şi socială a unei generaţii.

Problemele pe care le pune desfăşurarea evenimentelor sunt răsfrânte în sufletele cele mai deosebite, în mediurile sociale cele mai variate şi prezintate sub unghiurile de vedere cele mai neaşteptate. Ele sunt analizate cu o luciditate crudă, tratate cu o fineţă, o neîntrecută justeţă şi precizie de judecată, într'o coloratură potrivită fiecărui suflet, fiecărui moment. Trăim în lumea aceasta variată şi multiplă toate etapele intermediare între viaţa de toate zilele din vremea neutralităţii şi deslănţuirea catastrofei. Simţim toate nuanţele gradate pe care le-a stabilit războiul între civil şi combatant, între cei dindărătul, din jurul frontului şi cei de pe front. Războiul e redat mai mult în efectele lui secundare, în ecourile din sufletul populaţiei din toate păturile sociale. Aceste ecouri devin sub condeiul d-lui Cezar Petrescu reactive arzătoare care fac să iasă la iveală componentele cele mai tăinuite ale sufletului omenesc.

In preziua războiului nimic nu tresare încă în viaţa obişnuită, în prevederea furtunii. Chiar lui Radu Comşa „viaţa îi apare simplă, limpede şi fără primejdii". Câtăva vreme oamenii continuă a trăi după vechile norme, în puterea inerţiei. In curând însă realitatea disproporţională a evenimentelor nu mai intră în cadrele mărunte şi bine orânduite ale vieţii lor de vietăţi de apă stătătoare, sufletele se turbură şi se descompun deformându-se.

In luptă cu primejdia, durerea şi moartea, tenziunea excesivă a fiinţii scoate din adâncuri aspecte neaşteptate. Personalitatea se reconstituie pe alte planuri, decăzând până la instinctele primitive, sau atingând exaltarea eroismului şi expresiunea sa în valori etice supreme.

Drama în jurul căreia centrează romanul e drama vieţii interioare a lui Radu Comşa. E o dramă de conştiinţă cu atât mai patetică în încadrarea ei tragică, cu cât se ascunde mai mult în adâncurile sufleteşti.

Ceva ce nu mai putea răbda „strivit şi asfixiat" în el, îl împinge să meargă pe front.

Acel ceva e sufletul său adevărat aşa cum i-a fost dat de „părinţii din părinţi" şi care, sub reactivul suferinţii din jurul său, apare, în lumina sa adevărată, printre atâtea stavili artificiale în care l'a fost închis nevoia de a se adapta la o viaţă nouă, şi străină, vlăstarul de ţărani ce era Radu Comşa.

Personalitatea, refăcută pe acest nou plan, e fixată violent şi dureros într'o înfăţişare fizică nouă. Radu Comşa nu mai este bărbatul frumos şi voinic al cărui viitor era temeinic şi precis croit înainte de războiu. Rănile l'au desfigurat şi i-au luat dreptul la iubire şi la căsnicia visată.

După războiu în sufletele simple şi primitive coheziunea se stabileşte fără rezistenţă. De cum a încetat furtuna ele reintră în real, cu unele nuanţe noui şi unele rezonanţe neaşteptate, dar fără importanţă.

Sufletele cu elemente complexe, de un echilibru mai nestabil oscilează însă multă vreme până să-şi găsească anume condiţii de stabilitate, iar dacă nu găsesc nicăiri tonalitate sufletească pentru rezonanţele lor, se deformează complect, se dizolvă şi se nimicesc.

Radu Comşa se găseşte în faţa „frontului intern" singur şi complect dezarmat prin însăşi calitatea nouă a personalităţii sale şi diapazonul prea înalt al tonalităţii sufleteşti. El intră în conflict cu viaţa şi viaţa îl răpune.

In total o operă de o bogăţie, de o amploare, de o alură, şi o calitate nebănuită în literatura noastră obişnuită.

Figurile de femei care întunecă şi strălucesc în viaţa lui Radu Comşa exprimă mai mult simbolul aspiraţiilor bărbaţilor din aceste vremuri, de cât fiinţe reale.

Lenuşca e maşină de plăcere, „vietate care a fost odată cineva", Zoe Vesbianu — plăcerea banală prin uşurătatea ei, Catrinel — simbolul instinctului elementar, împodobit de capriciul imaginaţiei bărbăteşti, Luminiţa — iluzia neprevăzutului şi a aspiraţiei omului de a se topi în acea împerechere desăvârşită, visul platonician pe care-l poartă în suflet fiecare din cei cu nivelul vieţii sufleteşti mai sus.

In fine Maria Probotă reprezintă posibilitatea neţărmurită a unei aventuri de idei. Toate nu sunt de cât posibilităţi, căi deschise eroului modern, omului de războiu.

Povestirea se desfăşoară în ritmul vieţii, cu fapte mărunte şi întâmplări ce depăşesc covârşitor puterile fiinţei noastre. Personagiile sunt vii până la halucinaţie, în colţuri de lume evocate pictural din câteva trăsături. Episoadele se succed sau se încrucişează, complectându-se şi înlănţuindu-se, pare-se, la întâmplare, dar integrându-se într'un tot bine închegat şi construit, într'o sinteză vie şi organizată.

Stilul dezbrăcat de pitoresc şi de orice sentimentalitate e sec şi rece uneori ca stilul unui hronic vechiu, dar poate din această cauză dă o impresiune de sinceritate simplă şi cumpătată, trimiţând emoţia, sub forma ei vie şi înfiorată, ca o săgeată fină, în partea cea mai sensibilă a inimii.

Analiza rece, crudă şi neertătoare a sufletului său propriu, tonul de mărturie şi mărturisenie al lui Radu Comşa din ultimile pagini ale romanului, ard şi dor ca un corosiv. Sfârşitul său tragic şi neîmpăcat în apa lucie, neagră şi blestemată, care nu vrea să primească nici trupul înecaţilor, e de un pesimism iremediabil, aspru şi amar, care e singura tonalitate sufletească ce se potriveşte în această întunecare.

O operă „tare", ca gândire, ca concepţie, ca atitudine sufletească, în aceste vremuri moi şi fără consistenţă, în care înotăm fără vlagă, acum după războiu.

ISABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

C. Mille

S'au împlinit doi ani dela moartea lui C. Mille. Cu acest prilej s'a desvelit un tablou mural în hallul „Adevĕrului" și „Dimineții", ai căror colaboratori — redacționali, administrativi și tehnici — alături de foști colaboratori și de cetitori prieteni, s'au întrunit la o pioasă solemnitate.

C. Mille n'a fost numai animatorul instituției, care publică „Adevĕrul Literar" — această revistă întemeiată, subt numele de „Adevĕrul de Joi", în timpul lui.

N'a fost C. Mille numai un răspânditor de literatură și de cultură prin publicațiile scoase de dânsul, unicul mijloc de a introduce slova tipărită în popor, — ci și un om de carte, un scriitor în proză și versuri mult apreciat, chiar de oamenii de elită ai literaturii, în acele timpuri.

„Adevĕrul Literar" a luat parte, cu un sentiment de recunoștință, la solemnitatea de deunăzi — în memoria acestui înaintaș de seamă al cultivării poporului românesc.

Mișcarea socialistă

Dela mișcarea junimistă ne-au rămas amintirile lui Gh. Panu și ale d-lui Iacob Negruzzi opere care redau atmosfera cercului dela Iași.

Din vechea mișcare socialistă, care a avut la noi o mare însemnătate în diverse domenii — și mai ales în instruirea unei generații și în fixarea ținutei sale morale — n'a rămas aproape nimic.

In „Adevĕrul Literar", d-na Izabela Sadoveanu — subt rubrica fericit intitulată: „Sufletul altor generații" — și d. Jean Bart au schițat, în cadrul mișcării de atunci, câteva personagii și câteva întâmplări.

Revista noastră s'a hotărît să urmeze acest început.

Ne vom adresa puținilor participanți la mișcarea socialistă câți au mai rămas, pentru a ne trimite note, impresii și amintiri din această mișcare — subt toate fețele ei.

Manuscrisele se vor publica în „Adevĕrul Literar" și, după aceia, bucățile caracteristice se vor aduna într'un volum, care va exprima — în istoria politică și mai cu seamă culturală a țării — sufletul unei generații animate de dragostea cărții și de iubirea de oameni.

Până acum ne-au promis colaborarea d-nii: Jean Bart, Izabela Sadoveanu, Th. V. Ficșinescu, C. Z. Buzdugan, Iosif Nădejde, I. Negreanu, dr. Ygrec, Z. C. Arbore, Const. Graur. — *Ad. L.*

Insomnia poetului

D. Simion Stolnicu e poet modernist și suferă de insomnie. Aceasta, bine înțeles, îl privește pe d-sa! Dar d. Simion Stolnicu, în ceasurile de insomnie, are preocupări stranii pe care ni-le împărtășește în versuri. Iacă dece chestia începe, fără voia noastră, să ne privească și pe noi...

Ce credeți dv., că face d. Simion Stolnicu, în nopți de nesomn? — Iși chiamă amantele în gând — lucru foarte gingaș — la judecata de apoi:

Eu le solomonesc și le despoi,
Lătrarea mea le-aseamănă cu luna.

...Să latri la amintirea amantelor des[illegible] fie chiar și într'o noapte de insomnie, — iată un [illegible] fistichiu!

Dar, mai departe — să vedem orgiile pe care și le oferă — în gând — d. Simion Stolnicu:

Intâiei frumoase, rebel,
Ii împănez cu spânzuri profiriii sâni:

Afacerea devine cam întunecată: sâni împănați — de! Și încă: împănați cu... spânzuri! Noroc că poetul nu insistă și trece imediat la judecarea sânilor împănați și puși sub acuzare:

Amintește-ți câtor libidinoși bătrâni
Le-ai dat să guste haruri din stângul tău negel!

...Bănuim, pentru respectul datorit bătrânilor — fie chiar libidinoși — că harurile au fost gustate înainte de operația împănării sânilor.

Fiindcă după... n'ar fi tocmai agreabil!

Luna

Poeții moderniști cântă, din când în când, luna, pe care au cântat-o îndelung și poeții vechi.

Dar poeții moderniști o cântă altfel. Știți, de pildă, ce este luna pentru un poet modernist domiciliat la Dorohoi?

Ascultați:

Luna-i crăcănată servitoare cârnă!

...Și noi, care nu băgasem de seamă până acum!

Acelaș poet, în altă strofă spune:

Procesiuni de oi lasă lână...

...Procesiunile de oi mai lasă ele și altceva!

Sânii

Ați văzut, mai sus, cum se delectează în orele de insomnie — un poet modernist: împănând sânii iubitelor.

Iată un alt poet, din aceiași ginte buclucașe, ocupându-se de sânii iubitei:

Cerul se apropie cu steaua polară în plisc
Numai sânii tăi sunt cupolă
In această biserică a infinitului...

Când cineva iubește sâni de dimensiunile unei cupole, are cel puțin pudoarea de a nu o spune pe față!

După sânii împănați, iată sânii cupolă... Mâine, poate: sânii terasă!

Despre mirosuri

Un alt poet modernist semnează următoarea delicioasă poemă în proză:

„Bebke: gazda tinerilor entusiaști și a fetelor fără viitor. E o femee măruntă, cap pleșuv, mers circonferent, având un caracteristic miros de pește sărat".

Toate ar fi cum ar fi... Chiar și mersul circonferent! Numai... caracteristicul miros de pește sărat devine, chiar sub condeiul admirativ al poetului dorohoian, — insuportabil...

Entuziasm „debordant"

Un alt poet — autor de *„poeme telegrafice"* scrie: *„Pământul îl visasem cu borduri, ca să vărs în spații siderale"*.

Entusiasmul — ca să zic așa, *debordant* — al autorului e deplasat. Dece numai decât — în spații siderale? E mult mai comod — în găleată!

Scafandru?

D. Al. Dimitriu-Păușești — iată un nume care ar sta foarte bine în josul unei povestiri rustice, cu moș Ion și baba Stanca. Sau pe coperta unui abecedar. Sau într'o revistă postum-sămănătoristă din cutare onestă urbe provincială.

Ei bine, nu! D. Al. Dimitriu-Păușești este modernist. Este adică un suprarafinat. Strămoșii d-sale au cheltuit, de sigur, în dueluri medievale, în războaie glorioase și în orgii supreme, — toată energia, toată vlaga familiei. Și azi, d. Al. Dimitriu-Păușești poartă în vine un sânge altfel, decât sângele nostru al tuturor. D-sa simte altfel decât simțim noi, muritorii de rând. Vede ceiace nu vedem noi. Se exprimă altfel decât ne exprimăm noi.

In sfârșit, d. Al. Dimitriu-Păușești este — cum v'am spus — un supra-rafinat!

D-sa scrie, de pildă:

Tu, scafandru de suprafață...

Scafandru de suprafață — e ceva nou. In curând vom avea: matelot de munte, aviator terestru, infanterist de artilerie și alte asemenea inovații. D. Al. Dimitriu-Păușești e un strălucit inovator. — *Tudor Teodorescu Braniște.*

Un apel al poeților germani

Serviciul oficial de presă din Prusia publică următorul apel de deosebită importanță, semnat de Walter von Molo, președintele secțiunii pentru poezie a Academiei de arte din Prusia:

„Ne simțim datori a atrage atențiunea opiniei publice asupra pericolului care amenință la rădăcina vieții sale cultura noastră prin indiferența ce se manifestă zilnic și în proporții tot mai mari față de operele poetice. Din multe părți singuratice se dau avertismente în privința aceasta fără ca ele să fie ascultate de populațiune. Acum, în ceasul întârziat al soartei, își ridică glasul său secțiunea noastră, ca reprezentantă vizibilă a întregei poezii germane. Noi nu auzim: pentru aceasta, situația artei noastre și a tuturor artelor este mult prea precară; noi nu condamnăm, fiindcă amorțeala și înstrăinarea s'au întins ca o boală asupra țării. Cu toată hotărîrea vă spunem încă odată să vă reculegeți. Cuvântul nostru se adresează tuturor acelora, cari vreau ca munca lor la structura și opera totalității să nu se reducă la efemeritatea vieții de o zi, ci să aibă un sens de umanitate. Ne adresăm adolescenților ca și celor cari îmbătrânesc. Ne adresăm acelora cari sunt chemați să se îngrijească de propagarea operei poetice. Fără a ne deda la critica măruntă a aparițiunilor de modă sau comerciale în domeniul literaturii, atragem atențiunea că în cazul, când această indiferență ar lua proporții și mai mari, spiritele creatoare trebue să devină tot mai rari și că s'ar putea întâmpla ca atunci, când am avea iarăși nevoie de ele, să fie prea târziu. Renunțarea masselor largi la poezie iau prezentului și viitorului nu numai un mijloc de educație important, ci și posibilitatea cea mai puternică de-a împăca popoarele desbinate în interiorul lor și între ele. — *I. B.*

Premii pentru poezii populare

Revista săptămânală din Sibiu *„Foaia Noastră"* a instituit un număr nelimitat de premii de câte 1000 lei pentru cele mai frumoase poezii populare în legătură cu războiul mondial. Oricine poate trimite poezii la acest concurs, nefiind altă condiție decât aceea ca poeziile să aibă caracterul nealterat al poeziei populare și să fie produsul timpului și al evenimentelor prin cari au trecut autorii lor, lucru ce se simte la orice inspirație adevărată. Colecțiile de poezii trimise vor fi cercetate de persoane cu pricepere în această materie, care vor acorda și premiile.

Inițiativa foii de la Sibiu merită toată lauda, cu atât mai mult, că bogata comoară de produse poetice din timpul războiului ale poporului nostru e amenințată să se peardă cu desăvârșire. — *I. B.*

Succesul unui autor dramatic maghiar din Ardeal

In ziua de 8 Februarie a. c. s'a reprezentat pentru prima oară pe scena Teatrului Național din Budapesta drama istorică „Martinovics" a scriitorului maghiar Nicolae Kisban. Sub acest pseudonim se ascunde contele ardelean Nicolae Banffy. La reprezentație a asistat toată elita din Budapesta, în frunte cu Horthy; și succesul premierei a fost dintre cele mai mari. Revista literară din Cluj „Erdelyi Helikon" publică în numărul său de Februarie actul al treilea, care e ultimul din piesa d-lui Banffy. Judecând după acest act, care-i de un dramatism excepțional, putem înțelege succesul obținut la Budapesta. Teatrele noastre s'ar putea interesa mai deaproape de această piesă, care ni se pare potrivită și pentru scenele noastre. — *I. B.*

Anne Charlotte Leffler

Născută în 1849, Anne Charlotte Leffler se căsători în 1872 cu judecătorul Edgren și sub numele primului ei soț ea cunoscu celebritatea în patria ei, Suedia. Se preparase multă vreme și aproape în secret pentru cariera literară, care, la epoca aceea, era socotită puțin echivocă pentru o soție onestă. Dar ea cunoscuse de timpuriu iubirea de libertate, datorită prieteniei sale cu două femei de seamă: Sofia Kowalewski, marea matematiciană rusă, pe atunci profesoară la universitatea din Stockholm și Ellen Key, filosofă și reformatoare socială, astăzi de-un renume universal.

După ce a publicat un volum de nuvele, i se jucă la teatrul regal din Stockholm, sub anonimat, o piesă: „Comediana". Apoi apărură trei serii de nuvele: „Din viață" (3 volume), care-i întemeiară reputația literară. Romanele ei sunt: „Vis de vară", „Femeia și iubirea", „Zări înguste"; scrierile ei dramatice: „Cum se face binele", „Fericire familiară".

După ce obținu divorțul, ea se stabili în Italia unde se căsători cu ducele de Cajanello. De data asta fericirea îi surâse odată cu gloria. Dar moartea veni să-i întrerupă visele și lucrările înalt prețuite. Anna Charlotte Leffler, duchessa di Cajanello, se stinse în 1892 în vârstă de 43 de ani numai.

Activitatea ei are două faze deosebite: In Italia, ea a fost lirică și duioasă sub vraja soarelui sudic și a bucuriei de a trăi. In Suedia a fost mai înainte de toate dușmana prejudecăților și minciunilor sociale. In nuvelele, romanele și dramele ei, tratarea e puternic realistă, subiectele interesante, expunerea de efect. Infățișează de preferință viața elitei și viața familiară, încercând să lupte pentru legături sufletești mai adânci, mai egalitare între bărbat și femeie, în căsătorie. Ținta ironiilor ei polemice e mai ales femeia cu sufletul subaltern, așa zisa „adevărata femeie". Inainte de nobila ei concetățeană Selma Lagerloeff, înrâurind-o desigur în arta îmbinării problemelor social-morale cu măestria literară, a știut să atragă laurii celebrității asupra unui cap de femeie.

O asemenea problemă formează și fondul impresionantei nuvele pe care o prezintă cititorilor săi valoroasa publicațiune „Lectura", — floarea literaturilor străine", în numărul său de săptămâna aceasta.

Multe din scrierile Annei Charlotte Leffler au fost traduse în mai toate limbile europene, afară de a noastră.

Mărunte

„Hanul Samariteanului", revistă lunară de literatură, artă și filozofie, în 150 pagini, va apărea Duminică, 10 Martie cor., sub conducerea d-lor: *Gala Galaction, dr. N. Lupu, Paul Zarifopol, Alexis Nour, dr. J. Berkowitz, Tudor Teodorescu-Braniște și H. Blazian.*

* * *

Citiți „Bilete de Papagal", director Tudor Arghezi, ziar literar cotidian, 2 lei numărul.

* * *

— O carte celebră a apărut și s'a depus la librării este opera scriitorului *Emil Ludwig* tradusă de d. C. Săteanu:

Emil Ludwig este cel mai mare biograf contemporan, autorul monumentalelor biografii asupra lui Napoleon, Goethe, Bismark, Crist.

Volumul *„Geniu și Caracter"* cuprinde următoarele biografii, minunate studii critice literare:

Despre portretarea istorică, *Voltaire, Frederic al II-lea, Shakespeare, Goethe și Schiller, Rembrandt, H. Bang, R. Dehmel, Lord Byron și Lassalle, Balzac, Lionardo da Vinci, Walter Rathenau, Lenin, Napoleon convorbind cu Wieland și Goethe. Geniu și Caracter.*

Volumul de peste 300 pagini este precedat de două portrete ale autorului și de o schiță biografică.

Domnii librari din provincie își vor adresa comenzile la tipografia „Albina" str. Seulescu 1, Iași.

* * *

— Ediția I a romanului „Turnul Milenei" de d. Ionel Teodoreanu s'a epuizat în 22 de zile. Ediția II s'a pus acum în vânzare.

BIBLIOGRAFIE

Erik Ruisen: „Camées de cendre et d'émeraude", Edit. de la Revue littéraire et artistique, Paris.

Mihail Sadoveanu: „O întâmplare ciudată". Edit. „Națională", București, Lei 75.

Dr. Marcel Olin: „Amor de vagabond", Depozit „Cartea Românească", București, Lei 60.—

Ion Băilă: „Zbuciumul Ardealului", Poezii, tip. Ion C. Văcărescu, București, Lei 40.—

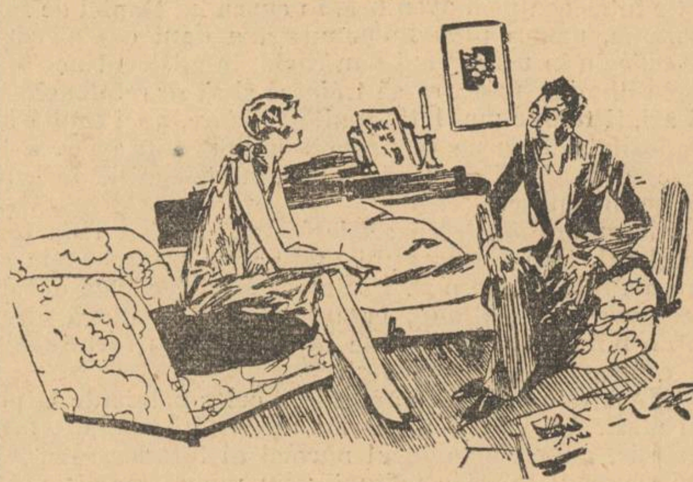
Dr. C. Popa Radu: „Higiena Industrială", Edit. Viața Românească, Iași, Lei 65.—

N. I. Herescu: „Lirica lui Horațiu". Edit. „Ramuri", Craiova.

Latinité, Anul I, No. 1; Gândirea, Anul VI, No. 1—2; Opoziția, Anul II, No. 19; Revista funcționarilor publici, Anul IV, No. 1.

Cetiți
REALITATEA ilustrată
CEA MAI MARE REVISTĂ DE ACTUALITĂȚI
24 PAGINI MARI, ILUSTRATE IN CULORI 100 CLIȘEE FOTOGRAFICE
EXEMPLARUL 8 LEI
CURIOZITĂȚI DIN TOATĂ LUMEA • ROMANE NUVELE • ȘTIINȚĂ POPULARIZATĂ • CINEMA • MODĂ • SPORT • JOCURI DISTRACTIVE • ETC

Vitalitate

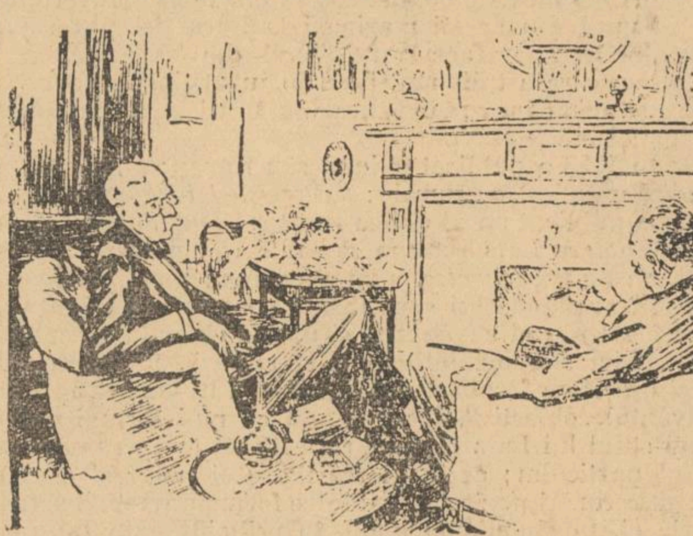

Ea: Bunica n'avea decât două chilograme când s'a născut.

El: Și... a trăit?

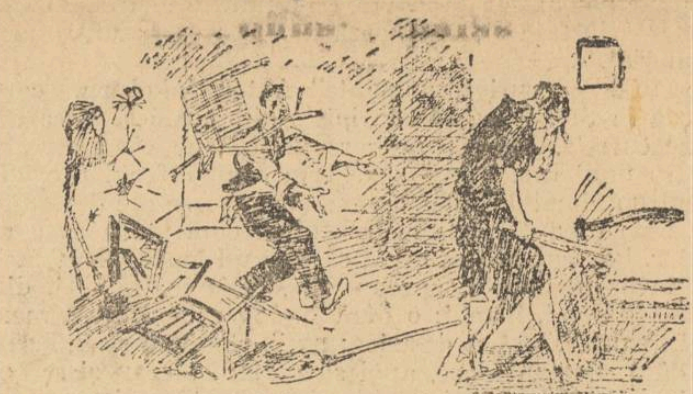
(Passing Show)

Reîntoarceerea din America

— Ca să-ți faci o idee de cascadele Niagarei — să-ți dau un detaliu: soția mea a fost împiedicată să vorbească un minut...

După... bătae

— Nu, Henrietta, nu pleca! *(Life)*

Problema reparațiunilor

— Astăzi trebue să-i vină masseuza, manecurista dentistul și corsetiera.

— Cu alte cuvinte, o adevărată întrunire a comisiunii reparațiunilor.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 431

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 10 Martie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

SIBIIU

Două cărți

EMINESCU, POEZII, — editura „Naționala", CĂRVUNARII, poveste istorică de D. V. BARNOSCHI

S'a întâmplat să am, zilele acestea, subt ochi, două cărți, puse de mâna întâmplării pe biroul meu. Nu-i nimic însă întâmplător. Le dădeam la o parte și le trăgeam iarăși aproape de mine, pe când cercetam data pentru o conferință asupra lui Matei Millo. Apăreau mereu stăruitor ochilor, cerând să le deschid și să găsesc în ele esența spiritului care mă preocupa și din care a ieșit, acum o sută de ani, acel cabotin eroic despre care pomenesc mai sus.

Numai dintr'o Moldovă așa cum o cunoaștem unii și dintr'o societate care astăzi nu mai este au putut să iasă acei scriitori străluciți al căror pomelnic culminează în Eminescu. Acum zece ori cincisprezece ani nu vedeam lămurit acest lucru. Eram încă aproape de acel veac; trăiau în jurul nostru încă oamenii lui și amintirile vii, astăzi putem privi în trecutul acela ca într'o prăpastie a unei lumi definitiv scufundate; un cataclism ne-a desfăcut de ea și ne suie pe alt val de timp, de unde avem o deplină perspectivă.

Moldova de acum un veac, Moldova romantică, așa cum, cu drept cuvânt, o caracterizează d. Barnoschi în povestirea lui intitulată, *Cărvunarii*, a dat o generație dintre cele mai curioase, dacă o privim dintr'un anume punct de vedere. O legiune întreagă de boieri tineri au fost fulgerați până în fundul sufletului de marele incendiu din Apus și, într'un elan de generozitate, nu numai și-au însușit idei de progres pentru patria lor înapoiată dar au lucrat c'o nebună stăruință pentru dărâmarea propriilor lor privilegii. Asta nu le-o cerea nimeni: nici burghezia neînsemnată, nici mulțimea cea mare dela țară, care trăia într'o blândă inconștiență și ignoranță. Credeau ei c'o cere timpul. Și-au cerut-o ei singuri. Și au pornit cu înfrigurare la o operă de prefaceri factice, ale cărei repercusiuni le simțim până astăzi. Același romantism cu plete și cu retorică i-a făcut să lepede costumele părinților și obiceiurile pământului, să aducă legiuiri care ieșiseră din nevoile și suferințile altor neamuri, să desfășure, într'o vreme de mare umilință politică, visul nebun al unirilor și întregirii neamului. Pentru oamenii gravi ai timpului, toate acestea erau utopii ori naivități. Nevrosa acelei generații care făcea revoluție împotriva ei însăși și sta cu fruntea în fantasmagorii poetice a fost însă așa de acută, încât a luat caracter de epidemie. Impulsiunea ei extraordinară ne-a dus, într'o sută de ani, aici unde suntem. Stăm și ne privim cu uimire și cu oarecare nedumerire. Pe mormântul ei de jertfă au crescut florile visului ei, între ruini și dezamăgiri. Realizările catastrofale, care au avut loc n'au putut înlătura balasturile și scăderile firești, a căror tămăduire nu putea veni decât printr'o dezvoltare domoală și armonioasă a realității noastre sociale. Toate scăderile și cusururile care au rămas în organismul nostru, ignoranța masselor, disprețul legalității, venalitatea, lipsa de disciplină și stăruință în muncă ne-au rămas din frământarea revoluționară a acelei epoci. Salturile de suprafață s'au alinat. Apa domolită lasă să se întrevadă aceleași adâncuri ale realităților.

Cartea prea interesantă a domnului D. V. Barnoschi ne înfățișează epoca de după 1821, a așa zișilor cărvunari în frunte cu însuși domnitorul vremii, Ioniță Sandu Sturza. Alături de el, un om cu gândire cutezătoare, comisul Ionică Tăutu și alți boieri și boierinași care caută să dea vieții lor o misiune sau scop, lucrând pentru orânduirea nouă a Patriei.

De chestia cărvunarilor d. Barnoschi s'a ocupat și în studii cu serios caracter științific. Cunoaște bine oamenii și epoca. Cu drept cuvânt a socotit d-sa că e necesară o înfățișare poetică, mai puțin gravă însă mai vie, a epocei și a oamenilor. Și ne-a dat tipuri și scene a acelei Moldove romantice care a visat și a profetisat marile prefaceri.

Am cetit cu emoțiune și interes paginile dramatice în care acest nepot încearcă să învie pe bunicii noștri cu patimile și visurile lor. Jertfa pe care au săvârșit-o a dat curând rod, așa cum toate înfloresc și rodesc cu hărnicie și cu strălucire în pământurile noastre și'n anotimpurile noastre grăbite. Intr'o jumătate de veac tinerimea generoasă a țării merge foarte departe, pe un drum primejdios și îndrăzneț.

Sufletul ei înflăcărat era gata pentru aceasta.

Ideile nouă lucrau ceva mai de demult. Marele cercetător și scormonitor al trecutului nostru d. Nicolae Iorga, într'o comunicare academică, *Francmasoni și conspiratori în Moldova sec. XVIII,* a arătat că, încă dela sfârșitul veacului al optsprezecelea, un Dărmănescu, boier mare, ș'un Gherasim Clipa, care a fost mai pe urmă episcop, erau părtași ai unor societăți tainice. După cât știu, încă dela 1834, însuși Constantin Mavrocordat Voevod patrona o asemenea asociație și reformele lui generoase ar avea și pe această cale o explicație. Incepând din această vreme și până târziu, după unirea dela 1859, boierimea moldovenească găsește în lucrările unor asemenea asociații hrană pentru sufletul ei. Mulți Sturzești, Rosetești, Bălșești, Ghiculești și alții lucrează și se recunosc între ei ca meșteri constructori după pilda pe care dela 1717, o dădeau apusenii și mai ales Englezii. Așezămintele lui Anastasie Bașotă și Costache Pașcanu, sunt ieșite din această nobilă râvnă și dragoste de umanitate. Nu-i om care să fi însemnat ceva în Moldova în acea vreme, pe care să nu-l găsim în același curent pe care l-am putea numi subteran — dela Gheorghe Asaki și Costachi Negruzzi până la Cogălniceanu și Alecsandri. Privite din acest punct de vedere ignorat cu totul de istoria obișnuită, multe lucruri, în aparență bizare, ne apar firesc explicate. In orice caz avem o explicație în plus pentru lămurirea acelui spirit de intelectualitate și occidentalism pe care generația cea mare l-a dovedit cu atâta putere mai ales în Iași.

„Junimea" a venit ca o alcătuire firească, ieșită din adâncuri la lumină. Și Eminescu, format în atmosfera acestei societăți, ca fenomen extraordinar și magnific, nu poate fi explicat întreg fără a ținea seamă de toată frământarea generației care l-a precedat. Și el, ca și alți mari scriitori ai Moldovei, își are rădăcinile în tagma pe care ne-o înfățișează d. Barnoschi.

Volumul de poezii, în ediția nouă pe care ne-o dă editura „Naționala", este cel dintâiu monument delicat — târziu, totuși binevenit — care se așează în onoarea acestui nefericit și genial poet. Este cea dintâiu ediție europeană tipărită cu grijă și artă și ilustrată cu dragoste. E o ediție somptuoasă, pe hârtie de lux, pentru bibliofili. Textul a fost îngrijit de academicianul George Murnu, el însuși vechiu ieșean; ilustrațiile se datoresc pictorului A. Murnu. Țara, grăbită și revoluționată, vreme de patruzeci de ani n'a găsit încă răgaz și prilej să cinstească pe cel mai nobil fiu al ei, singurul care-i justifică până astăzi dreptul la existență. Abia acum încep a se arăta semne — și acesta e unul — că, după fantasmagoriile cărvunarilor, trecem într'o zodie a realităților. Valorile acestui popor trebuie să-și ocupe locurile cuvenite. O ediție de lux presupune o elită înțelegătoare. La aceasta, neapărat, trebuie să adăogim cele două monumente care se ridică poetului la București și la Iași de către admiratori. Cel dela Iași va fi dezvălit chiar anul acesta.

In silințele noastre de a ne întoarce spre noi înșine și spre adâncul ființei noastre etnice, de a relua legăturile cu trecutul și de a valorifica ce avem de preț în noi, aceste semne își au înțelesul lor. Aceste două cărți îngemănate, care au căzut una peste alta din întâmplare, stau față în față ca o întrebare și un răspuns. Revoluțiile sunt un mare punct de întrebare. Marele Orânduitor a vrut să dea acestui popor pe poet, care să răspundă pentru noi și să ne reprezinte în viscolul anilor ce vin.

MIHAIL SADOVEANU

Goethe

Mignon

Cunoști tu țara cu lămîi în floare,
Cu portocale pârguite 'n soare
Acolo unde vântu 'n zări se pierde
Și crește laurul și mirtul verde?...
O, spune, o cunoști?
Acolo eu
Ași vrea să te urmez iubitul meu.

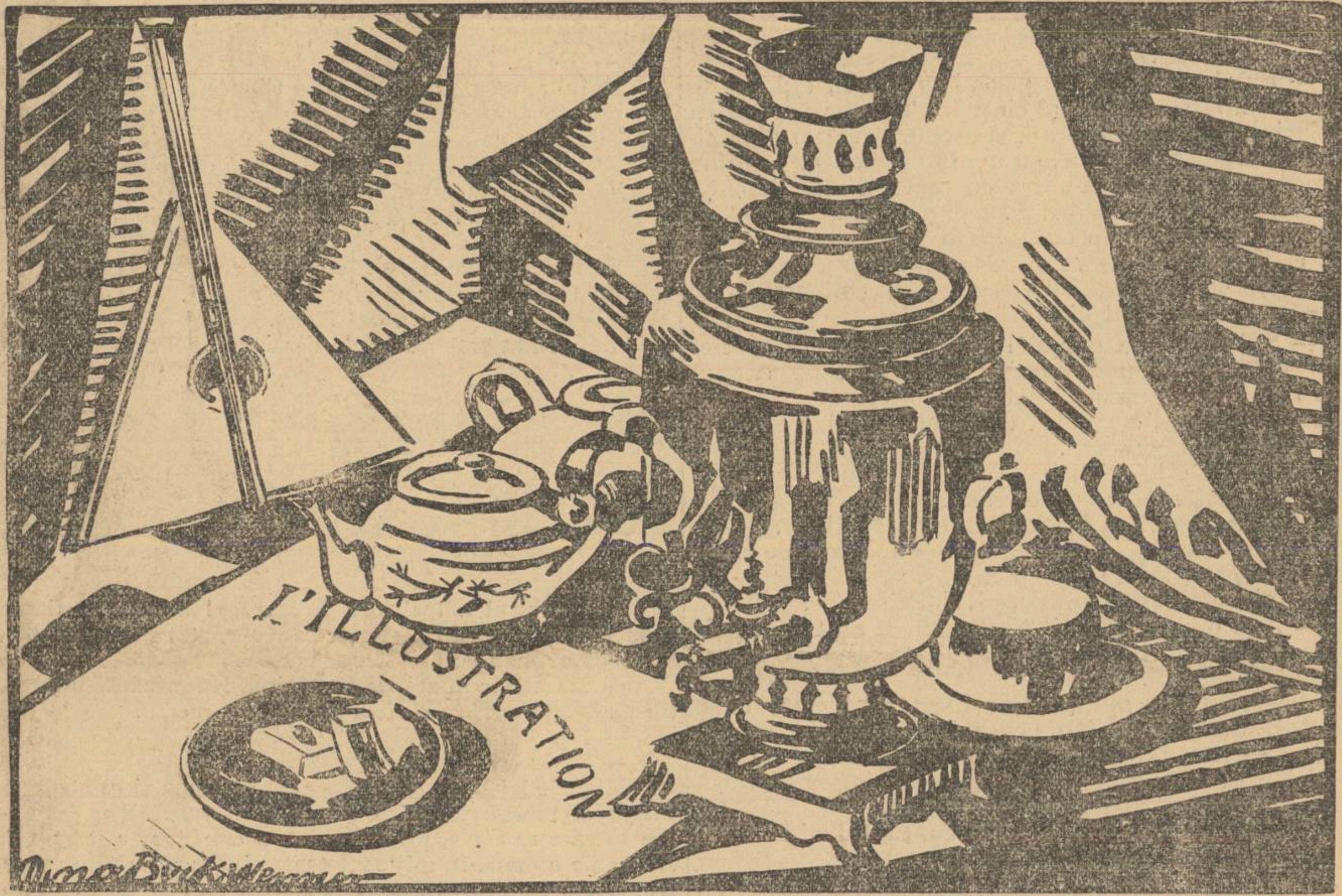
Cunoști tu casa? Printre colonade
Sclipește sala albă cu arcade
Și ochi de marmoră privesc la mine:
Ei ce-au făcut, copil sărman, din tine?
O, spune, o cunoști?
Acolo eu
Ași vrea să te urmez, stăpânul meu.

Cunoști tu muntele cu piscu 'n zări?
Catârul urcă 'n ceață pe cărări,
In peșteri crește puiul de balaur,
Din stânci țîșnesc isvoarele de aur.
O, spune, îl cunoști?
Acolo eu
Mă duc... Acolo-i, tată, drumul meu.

ION SAN-GIORGIU

C. Barasky — Manechin

Nutreț cumpărat fără parale

de I. C. VISSARION

Venise Mart și iarna nu se mai sfârșia.

Aci da ploae, aci îngheț, aci zăpadă. Eșea soarele în câte-o zi, lumina, încălzea; dar când socoteam c'o să dea iarba, ne pomeneam din nou cu vânt, cu nori și cu zăpadă.

Nutrețul pentru vite îl isprăvisem. Ajunsesem să desvelesc și șatra de coceni și mai dam boilor și vacii niște snopi putrezi și uzi, care nu mai erau buni de nimic. Mâncau bietele vite de frica morții.

Surdu avea însă glugile întregi, că nu băgase în iarnă nici vacă, nici vițel. Ii rămăsese stearpă și vânduse vaca cu vițel cu tot.

Se duceau oamenii pe la el să cumpere coceni.

— Șeapte lei snopu !

— Ce, ești nebun, mă vere?!..

— Dacă-ți place!

Incercau oamenii să se tocmească, fel și chipuri, ca să mai lase din preț; dar n'aveau ce face nebunului. O ținea morțiș: „șeapte lei snopu'!"

— Mă, omule, da' nu sunt paisprezece fire de porumb în snopul tău! Nu vezi ce snopi subțiri sunt în glugi?

— Ia dela tine dacă nu-ți place!

Unii oameni cărora li se mai întâmpla bani, mai dau și mai luau să potolească vitele din sbieret. Alții însă, cum eram eu, alde Ion, Mitică... n'aveam de unde da bani și puserăm gândul pe furate.

Toată ziua vacile: „beaaa!" lung — și mă goneau cu ochii pe bătătură, de-mi venea să înebunesc de milă, nu altceva!

Seara plecai la Mitică.

— Ai făcut rost de nutreț? îl întrebai.

— Ioc! îmi răspunse el.

— Păi ce e de făcut?...

— Știu eu. Tu ce zici?

— Da' tu ce zici? îl întrebai și eu.

Ne uitarăm unul la altul. Ințelese, își luă minteanul și căciula.

— Hai la Nae, că nici el n'are!

De după ușa, din tindă, își luă măciuca și un ștreang vechi, ce-l avea trântit acolo jos. Eu înțelesei că el mai făcuse negustoria asta și singur.

Merserăm la Nae.

Acolo: „Bună seara, bună seara", după obicei.

Era și Ion al Saftei.

Stăturăm noi pe pat, băurăm câteva țigări, că doar o pleca Ion al Saftei acasă și om rămâne noi... Ion nu pleca. Nouă nu ne venea la niciunul să începem vorba pentruce venisem...

Se făcu odată liniște în casă, nu știu de ce. Nu vorbea nici unul din noi.

Rada făcea la un ciorap în pătuiacul de lângă sobă. Copiii lui Nae dormeau în pătură și ne sminteau la nas!...

Rada mai dădea cu pumnul într'unul, mai da dracului p'altul; iar bietul Nae deschidea ușa la perete, să mai intre aer curat din tindă!...

Auzii vacile mele sbierând.

— Mă, ale cui vaci o fi sbierând așa? Se vede că n'au mâncat săracile, zise Nae.

— Ale mele sunt, zisei eu.

— Nu mai ai nutreț nici tu?

— Deloc, frati-meu.

— Tot ca mine, zise și Nae.

— Și ca mine, adăogă Ion al Saftei.

— Și l-ai isprăvit și tu Ioane, zău?

— De vr'o săptămână! răspunse Ion.

Dar eu zisei — „Mă fraților, suntem toți la ananghie; vacile tuturor sbiară de foame! Niște biete suflete pedepsite, care cer de la noi mâncare...

— Păi dacă sunteți de părere — răspunse Nae — hai să cumpărăm de undeva fără parale; că doar ne-o ajuta Dumnezeu, s'o facem și p'asta.

La urma urmelor, dac'o fi păcat, s'o ruga vacile pentru noi să ne ierte Sfântulețul — că doar lor le dăm să mănânce, nu mâncăm noi cocenii!...

— Ale mele chiar se roagă, mă, chiar se roagă!... Mă uit în ochii lor și parcă-mi spun: „Fură, ce mai stai? Nu vezi că murim?" spuse Ion al Saftei.

— Păi dacă e așa, fraților, să mergem cu toții și cu Dumnezeu 'nainte!...

Dar Rada de lângă sobă:

— Mă, mă, dacă v'o prinde cineva, și mai dă peste noi vr'un zăduf?...

— Ei, parcă noi n'o să fugim și o să stăm: Mănâncă-ne, lupe, d'a gata!

— Hai, mă, la Surdu și, dacă înșelăm cânii, să luăm gluga cu tot, să nu se mai cunoască... N'o să bage nebunul de seamă. — Azi chiar a vândut una din ele...

— Să mergem, fraților!

Și văzui pe Nae, că s'aplecă sub pat și luă o frânghie, ce-o avea făcută colac.

Văzui eu fringhia noroită și înțelesei, că și ăsta cumpăra de mult coceni fără parale!...

Din toți, eu eram mai sec, că n'aveam nici curm la mine. Aveam însă niște bete noi de vr'o patru metri de lungi.

Mă gândii: mă descing, pui în bete, fac crosnia și iau și eu cât or lua ei.

Nae se înălță pe scara de la gura podului și-și luă d'acolo o măciucă.

Ion al Saftei venise d'acasă cu a lui și și-o luă de după ușă.

Eu plecasem și fără măciucă.

— Măi, vere Nae, n'ai și pentru mine vr'un ciomag, mă ?

— Da' bine mă, tu de ce nu ți-ai luat? Să se întâmple ceva și să lași ciomagul p'acolo, ca să-l cunoască cineva mâine că e al meu, și să mă omoare jandarmii cu bătaia!?

Mă gândii: așa era.

— Mă, da' tot trebuie să am și eu ceva în mână. Dacă ne simt câinii și mă ia vr'unul de picior, să dau cu căciula în ei?

— Caută-ți și tu vr'o nuia! Cu toate că ți-ar trebui să sprijini ciomagul p'un umăr și crosnia pe celălalt, ca s'o poți duce.

Dar ciomag nu-ți dau! Să-ți cauți, ori du-te acasă de-ți ia.

— Și, băeți, — ne mai spuse Mitică, — la caz dacă prinde pe cineva din noi, ăla rămâne hoțul. Pe ăilalți nu-i mai spune... La ce să mai tragem danțul toți?... Dac' om cădea vr'unul, cade ăl fără noroc și nu mai spune nimic... Ne-am înțeles!...

— Ne-am înțeles!

Plecarăm.

* * *

Pământul negru. Nori pe cer. Intuneric besnă. Noi încălțați cu opinci și toți cu zeghii negre, ținurăm tot adăpostul gardurilor, mergând cât se putea de încet, și ascultând, să nu ne întâlnim pe nesimțite cu vr'unul piept în piept.

Noaptea, nu știu cum se face, nu vezi tocmai bine; dar de simțit, simți nu știu ca ce lighioană. Fiecare lucru are umbra lui deosibită, ceva dacă l-ai văzut odată, așa pe întunericul ăla, apoi îl cunoști și cu ochii închiși.

(Continuare în pag. II-a)

Poteca o simţi după picior; iar că se apropie cineva, parcă simţi după aer, după un fel de fior aşa, ce se deosibeşte unul de al altuia... Altfel cunoşti lucrurile noaptea.

Ajunserăm la grădina Surdului.

Nu ne întâlnirăm cu nimeni.

Aci, ţinurăm sfat: Dacă ne simte şi iese cu lancea ori cu puşca, încotro s'o luăm noi?

— Păi prin grădina Radii, prin pruni!... El o să ţie uliţa, crezând că noi am luat-o la drum... N'o să-i vie în cap că noi am luat-o a bosna prin ogrăzi...

— Dar dacă luăm coceni, încotro mergem cu ei?

— Păi tot într'acolo mergem cu ei la Ion acasă...

— Ba nu, băete, ştii ce zic eu? — zise Ion al Saftei — el se temea că ducem beleaua toţi numai la el, şi la caz de Doamne fereşte, o păţeşte numai el.

— Ei ce zici tu?

— Eu zic să rămâi de pază. Mergem cu toţi la glugă, voi umflaţi crosniile şi eu merg 'naintea voastră ca la cincizeci de paşi pe uliţă şi-ascult, dacă nu vine cineva pe drum. Dacă vine, eu mă întorc la voi şi vă dau de veste, că voi: horşa-horşa cu cocenii în spinare, n'aţi auzi!... Ajunşi la drum, mergem cu toţii la Nae, împărţim cocenii, snop cu snop, în patru părţi; şi dacă mai e să mai aducem, facem tot aşa mereu, până cărăm gluga! Apoi ne luăm fiecare partea noastră şi ne ducem acasă, oameni cinstiţi!...

— Ştii că e bun planul lui, — zise Mitică, — noi n'am putea s'auzim cu coceni în spinare, pe vr'unul care l'ar aduce dracu' înaintea noastră.

— Care va să zică, ăsta e planul? întrebai eu.

— Asta!... ziseră toţi.

— Hai pe el!

Auzii vacile mele iar sbierând.

— Ai milă de ele, Doamne!... mă gândii iar.

Sării gardul întâi eu; dar dincolo mă isbii de rădăcina unui prun tăiat şi căzui în nas.

— Of, mă, Martac, prost eşti! îmi zise Nae.

— Asta o fi semn rău! zise şi Ion al Saftei.

— Dracu' să te ia, cu cobea ta!... îi răspunse Mitică dându-i un ghiont.

Merserăm cât puturăm de încet spre casă, unde erau îngrămădite glugile de coceni.

Ion se ţinu la distanţă, să asculte şi să ne dea de veste. Mitică cum ajunse, cum începu binişor să tragă snopi din glugă şi să-i puie pe frânghie.

Nae făcu la fel. Ca ei făcui şi eu. Eu îi luai încai cu număr: douăzeci de snopi!...

Ne ajutarăm unul cu altul la ridicarea crosniilor, şi pornirăm.

Ajunserăm la Nae, fără să păţim nimic.

Garda noastră îşi făcuse datoria.

— Mai luăm? zise Nae.

— Să nu-i lăsăm! îi răspunse Mitică.

Pornirăm iar şi iar venirăm încrosniaţi!

Din glugă mai rămăsese puţin.

— Bravo, Doamne, mânca-ţi-aşi!... ai milă de vaci şi tu barim cum avem noi!...

— Hai a treia oară!...

— Hai!...

Merserăm şi luarăm şi cocenii ceia şi pornirăm cu ei, dar mai iute şi cu curaj.

Nae se împiedică de-o văcălie de lighean vechi, căzu jos; iar al dracului lighean făcu un sgomot de deşteptă cânii!

Săriră cânii pe noi.

— Inainte! zisei eu, socotind să fugim înainte cu cocenii la spinare.

Ion însă, gardistul nostru, care zisese să ia şi el coceni acuşi la spartul târgului, trânti crosnia, şi-o rupse de fugă în grădina Radei.

Mitică însă o luă d'a dreptul la gard şi nu-l mai simţii. Se topi în întuneric!

Un câne mă apucă de ploşpana zeghiei.

— Duu! zisei eu; dar cânii mă ocoliră numai pe mine.

Dacă văzui că eu am rămas în belea, trântii cocenii în capul cânilor, şi o rupsei de fugă în grădina Radei.

Printre pruni, întunericul aci era mai mare. Fugând şi eu cu mânile întinse, mă isbii d'un prun aplecat, drept în frunte.

Văzui stele verzi şi căzui jos ameţit.

Cânii, însă, iar sosiră lângă mine.

Mă sculai şi-o rupsei de fugă nainte, să trec din ograda Radei!

Când mă pomenii înaintea mea cu o mogâldeaţă neagră.

Rătutit de câni, ameţit de lovitură, vrusei s'o iau iar în partea cealaltă, când auzii răcnind:

— Iartă-mă, nene! iartă-mă!... Nae m'a adus să furăm coceni!

Era Ion al Saftei, care răcnea ca din gură de şarpe.

— Nu mă omorî!... Nu da!... Că Nae e vinovatul!...

— Taci... ceara mă-ti de prost! — îi zisei eu — c'ai sculat satul!

Şi vrusei să-l înăbuşesc în zeghie, ca să nu se mai auză gălăgie.

— Auleu! Iartă-mă!

— Taci... Paştili mă-ti!... Nu 'nţelegi că sunt eu, nu e Surdu?! Şi-i dădui un pumn în ceafă de tăcu.

— Auliu!... Tu eşti, vere Martac?

— Eu, fir-ai al dracului, eu!... Haide, nu mai sta!...

— Păi nu vezi, că nu-mi dă drumul?

— Cine mă, javra dracului?...

— Auleu, m'a agăţat de mintean ciotu' ăsta. Eu d'aia am răcnit; credeam că m'a apucat nea Surdu.

Pusei eu mâna; şi un ciot al dracului, îi intrase pe lângă gât, pe sub zeghie, şi-l ţinea de parcă-l apucase cineva de ceafă!

L-am descurcat şi-am pornit cu cânii lae. Am sărit în alte grădini şi ne-am pierdut de câni.

De la cânii ăştia, urla apoi tot satul de lătrături, că se întărâtaseră toţi cânii prin toate părţile.

Ne-am înfundat tocmai în grădiniţa lui nea Ştefan şi acolo am stat ca morţi, să nu ne simtă nimeni şi să luăm seama ce se mai simte pe drum.

Am stat ascunşi ca un ceas, până s'au potolit cânii.

De Mitică şi de Nae nu ştiam ce se făcuseră. Am plecat şi noi drept pe drum, îndărăt spre case.

In dreptul uliţii lui Surdu, zisei:

— Mă, dacă lăsăm cocenii acolo, mâne e cu ochi şi cu sprâncene. Hai să ne căsnim să-i luăm!

— Mi-e frică!... Aoleo!...

— Hai, boala dracului... trebuie să nu bage de seamă.

Intrarăm amândoi.

Incet, încet, ascultând în toate părţile, ajunserăm şi unde lăsaserăm cocenii.

I-am pus pe bete, Ion pe frânghie; şi am plecat şi noi fără nici o pază, aşa, în ştirea sfântuleţului.

A dat Dumnezeu d'am înşelat cânii şi-am sosit la Nae.

Nae cu Mitică, aşteptându-ne pe prispă, îi furase somnul.

I-am deşteptat, le-am spus tamja; iar Nae umbla să bată pe Ion, că de ce a strigat tare, că el l-a dus la furat...

— Asta, fraţilor, dacă-l prindea, o palmă să-i fi dat mârlanul, spunea şi pe Dumnezeu, c'a mers de tovarăş cu el, nu numai pe noi!...“

In sfârşit s'a potolit Nae şi-am început să împărţim cocenii.

Din glugă nu mai rămăsese nici un snop.

Ne-am împărţit cocenii snop cu snop; iar bietul Nae, om bun: „Hai, mă, să vă duc părţile voastre acasă cu brişca.

— Hai!...

A înhămat pe Bălana şi pe Cioara şi ne-am pus fiecare partea, punând snopii unu în lung, alţii în curmeziş ca să nu se amestece.

Am dat la vite şi ele au încetat din sbieret.

De simţit, nu ne-a simţit nimeni.

Bodaproste!... Mi-a ajuns furătura aia de coceni, o săptămână.

In timpul ăsta, i s'a făcut milă soru-mi, şi mi-a vândut cu trei lei snopu, o glugă de coceni.

Mi-a ajuns până a dat iarba.

Astfel am scos eu vitele din iarnă.

I. C. VISSARION

ANECDOTE

Henric al VIII al Angliei trimise pe episcopul Bonner cu o scrisoare foarte grosolană la regele Francisc I al Franţei.

— Sire! i-a spus episcopul, dacă predau scrisoarea, aceasta poate să mă coste capul.

— Atunci voiu pune să se tae capetele la toţi Francezii aflători în Anglia, a răspuns Henric VIII.

— Foarte bine, replică Bonner, mă tem însă că nici unul din aceste capete n'are să se potrivească cu trupul meu.

* * *

Un predicator din America care fusese permutat în altă localitate îşi luă adio de la poporănii săi în următorii termeni ciudaţi: — Scumpii mei fii, mă despart de voi fără mare durere de inimă, fiindcă nu mă iubiţi, nu vă iubiţi nici între voi, şi nici bunul D-zeu nu vă iubeşte.

Dacă m'aţi iubi, mi-aţi plăti leafa ce-mi datoraţi de doi ani. Dacă v'aţi iubi voi între voi, v'aţi căsători cât mai mulţi şi eu tot aşi încasa ceva parale. Dacă D-zeu v'ar iubi, ar chema în împărăţia cerului pe mai mulţi din voi, şi eu aşi avea mai multe praznice şi colive.

Poporănii n'au fost nici de cum mişcaţi de sinceritatea părintelui şi l-au lăsat să plece aiurea.

Luca Signorelli

— Maestrul a înebunit, Francesco! Dealtminteri, nu e mirare. Al doilea fiu şi atât de tânăr, atât de frumos!

— Dar cum se manifestează?

— Stă închis în atelier cu mortul. Nu mănâncă, nu bea, nu părăseşte camera o clipă şi pictează mereu.

— Dar ce?

— Stai să vezi.

Michele îşi luă încet camaradul de mână şi se strecură în vârful picioarelor până la uşa atelierului. Din penumbra în care se aflau, priviră printr'o crăpătură a lemnului. Intins pe o masă, în mijlocul camerei, zăcea un tânăr de o frumuseţe supra-omenească. Era ceva nespus de duios în acele trăsături fixate în somnul de veci. Liniile corpului gol erau desăvârşite, natura zămislise aci una dintre acele făpturi divine cu care se recrează în orele de înaltă inspiraţie. Bucle negre abondente îi încadrau faţa palidă cu pleoapele închise. Era un chip de o frumuseţe ideală, încât Praxitele l-ar fi modelat ca întruchiparea unei divinităţi olimpice. In jurul adolescentului ardeau făclii de ceară, iluminându-i faţa ce părea că surâde.

Inaintea unei pânze mari, un om lucra cu febrilitate. Privirea sa înflăcărată era îndreptată spre trupul neînsufleţit. Se citea într'însa durere şi încordare. Parcă mângâia, parcă îmbrăţişa mortul şi-l cuprindea cu orbitele sale într'o vecinică păstrare.

— Vezi? — şopti Michele.

— Da, — răspunse Francesco îngrozit. — Ce voinţă de fier! Să pictezi pe propriu-ţi copil mort!

— Stă astfel de eri, — oftă Michele. De când l-au adus pe tânărul Signorelli neînsufleţit, n'a scos un ţipăt, n'a rostit un cuvânt. A făcut semne ostaşilor care au adus mortul să-l aşeze pe masa atelierului. A aprins împrejur făclii de ceară şi s'a zăvorât acolo. Iată ce face acum! Eu sunt zdrobit de spaimă şi de durere, iar el mânueşte penelul ca în zilele de inspiraţie.

Indignarea tânărului pictor părea îndreptăţită. Prieten devotat al tatălui şi fiului, Michele aflase cu durere despre tragicul sfârşit al iubitului său amic, căzut în luptele de stradă care se repetau zilnic în Italia pe la 1502. Cortona ca şi celelalte oraşe era teatrul încăerărilor între nobilii învrăjbiţi, ce scoteau spada la orice ocazie, întovărăşiţi de partizanii lor. Ura se pitula în fiece colţ de stradă, ardea în privirea servitorilor şi stăpânilor şi zdrobea floarea Italiei în hărţueli absurde.

* * *

Luca Signorelli lucra în ziua fatală la o pânză destinată bisericii din Foiano. Reprezenta încoronarea Madonei de către Isus. Era aproape terminată şi blândul surâs al Mântuitorului forma preocuparea lui în clipa în care auzi voci şi paşi în Sala cea mare ce da în atelierul său. Mirat de zgomotul acela neobişnuit, se îndreptă spre uşă şi o deschise. Un tablou sinistru i se înfăţişă: In mijlocul camerei, întins pe mozaicul strălucitor, se afla ceva acoperit cu o pânză neagră. Avea forma unui trup omenesc. Imprejur, o ceată de străini, îmbrăcaţi în zale, vorbeau în şoapte, pe când servitorii plângeau. O presimţire îi strânse inima.

— Ce s'a întâmplat? — bolborosi el.

Nimeni nu răspunse. Cu paşi grei, dar parcă atras de ceva magnetic se apropie şi trase pânza. Insângerat, cu haina sfâşiată, cu pieptul străpuns, zăcea ultimul său fiu, cel mai frumos, cel mai iubit, inert — cu ochii stinşi pentru vecie.

Pictorul căzu în genunchi.

— Sandro, — bâlbâi el, şi rămase câteva clipe încremenit de durere.

Apoi, ca într'o hotărâre bruscă se ridică şi, fără a rosti un cuvânt, făcu semn oamenilor să-l urmeze cu mortul. In atelier, le ceru să întindă mortul pe masă, apoi îi rugă să se îndepărteze.

Se aruncă asupra cadavrului, cu un răcnet de durere. Se ridică însă îndată, luă pânza aproape terminată de pe şevalet şi o înlocui cu una preparată spre a zugrăvi pentru o mânăstire pe Sfântul Sebastian. Incepu să deseneze repede. Un gând îl străfulgerase: Eternizarea chipului iubit. O voce lăuntrică îi şoptia parcă: „Nu plânge, Luca! Du-te şi fixează pentru vecie pe acela pe care natura generoasă ţi l'a dăruit şi soarta aprigă ţi l-a răpit.

De aceia Luca Signorelli, pe care toţi îl credeau înebunit de durere, lucra cu înflăcărare şi necontenit. Ochii săi urmăreau orice linie a trupului juvenil, cătând să nu scape nimic, păstrând pe pânză şi în gând braţele acestea perfecte, orânduite să devină ţărână, umerii largi şi sveltețea taliei, gâtul lung, profilul de o simetrie antică. Artistul şi părintele se întreceau în pictor să fixeze cu sfinţenie ce vedea. Işi recreia conştient copilul, îl plămădea, îl reda vieţi..

Pânza nu mai era ceva inert. Se desprindea pe dânsa frumosul tânăr, adormit într'un somn ce nu părea etern. Un blând surâs îi flutura pe buze. Trăia, respirând într'o odihnă mângâietoare.

Timpul trecea. Nimeni dintre cei ce urmăreau opera artistului, ca Michele şi Francesco, nu cutezară să-l tulbure pe pictor. Lucra mereu. Nu vedea amurgul, nici întunericul. Noaptea şi ziua tot una era la lumina torţelor. Să prindă totul, într'o sforţare supra-omenească, înainte ca descompunerea lentă să schimbe liniile armonioase. Să nu uite nimic din chipul acesta, nici o trăsătură să nu scape penelului. Căutătura mărită prindea, fixa în memorie, călăuzind pensula docilă pe pânză.

Astfel trecură trei zile şi trei nopţi. Nici-o milă pentru mâna obosită. Voinţa era stăpână, domina firea ce scrâşnea de durere şi nesomn. Isprăvind lucrarea Luca îşi chemă servitorii şi le dădu ordinele necesare înhumării. Pe faţa lui se citea o seninătate deplină, mântuirea suferinţei.

Nu plânse la înmormântare. Cântecele funerare nu răscoliră în firea lui nici o durere. Pentru el, Sandro trăia.

Arta îi dădu astfel artistului suprema consolare. Discipol credincios, nu şovăi nici o secundă când primi, după câtva timp, chemarea Papei Sixtus V la Roma. Capela Vaticanului îl aştepta, şi în închipuirea lui se desprindeau figurile pe care le va zugrăvi pe zidurile pontificale. Pe tot drumul spre Cetatea eternă citi vechiul testament, inspirându-se din viaţa lui Moisi.

* * *

Era o zi minunată de vară în Cortona. Ani acopereau cu vălul lor lung de negură moartea tânărului Sandro. Luca Signorelli cutreerase toate centrele Italiei, zugrăvind pretutindeni icoane minunate. O viaţă plină de activitate rodnică îi disciplinase firea într'atât încât azi, la adânci bătrâneţe, lucra neîntrerupt. Acum locuia în iubitul său oraş natal, zugrăvind pentru cetate şi împrejurimi, — icoane. Cu tot trupul schilodit de boală, se urca pe schele ca să-şi aştearnă pe ziduri frescele radioase. Lucra acum pentru Cardinalul Silvio Paserini, un botez al Mântuitorilor în Capela palatului acestui mecena.

In ziua aceasta de vară caldă şi plină de miresme, se simţi obosit şi părăsi schela timpuriu. Atelierul său era răcoros. Perdelele trase dau o penumbră plăcută. Ce obosit se simţea. Pământul îl atrăgea. Ce greu trăgeau picioarele. Ţărâna îl chema magnetic spre dânsa. In curând va pleca din soare, din lumină. Optzeci şi doi de ani îl apăsau greu. Dar era fericit. O viaţă bogată în luptă şi muncă, era totdeauna idealul său. Ajuns la ţintă, căci azi ori mâine se va sfârşi, privea înapoi spre un drum lung, cutreerat în muncă şi glorie. Toţi domnitorii Italiei, toţi oamenii de seamă aveau picturi de ale lui. La Florenţa, la Roma, la Arezzo, la Siena, la Castilione, la Aretino, la Monte Pulciano, operele proclamau izbânda mai presus de durere şi trudă.

Işi răsfoia viaţa ca o carte bogată în conţinut. Fiecare capitol era ilustrat de o icoană; pânzele sale povesteau ochiului atent, misterele unui suflet frământat. Cine privea viaţa lui Moisi din Capela Sixtină cu luare aminte, atât ultimele clipe ale profetului cât şi despărţirea sa de Evrei, în faţa Ţării făgăduite, cine vedea pe David cântând, sau pe profeţii săi, putea ghici toate fazele unei vieţi bogate în întâmplări şi duse la bun sfârşit cu demnitate şi bună voe, în ciuda evenimentelor.

O operă mai ales îl preocupase mult : Frescele din capela Catedralei din Orvieto. In Capela San-Brizio, unde lucrase pe timpuri Fra Giovani da Fiesole, trebuiau zugrăvite scene dela judecata de apoi. Cuprins de fiorul inspiraţiei, Luca Signorelli stătea zile întregi înaintea zidurilor pe care numai imaginaţia lui le vedea populate de supremul spectacol, chemarea tuturora la cântărirea faptelor.

După zile întregi de meditare, veni neastâmpărul năvalnic al realizării, înfăptuirea viziunilor întrezărite. Demoni şi îngeri, sfinţi şi profeţi, flacările iadului, aureola divină, căderea păcătoşilor, înălţarea celor buni spre sferele cereşti, — el le crease toate din ispiraţia sa înflăcărată.

Operele îi defilau prin minte ca într'o lanternă magică. Lucrase intens. Arta era suprema lui râvnă, supremul său ideal. Işi aminti de micul Giorgio Vasari, un nepot al său, care-i arătase primele încercări, chipuri desenate de mâna-i micuţă şi stângace. Copilul se uita adânc în ochii lui, aşteptând o îndrumare, o critică. Bătrânul, atunci, îi netezi buclele şi-i zise cu bănătate : „Lucrează, nepoţele, lucrează mai departe, în muncă stă fericirea şi liniştea“.

Işi amintea foarte bine această întâmplare, la Arezzo, unde dusese el însuşi marele tablou comandat de Messer Nicolo Gamurini pentru aşezământul Sfântului Girolamo. Cum trecea timpul !

Cu un surîs pe buzele veştede, bătrânul Signorelli aţipi. Afară, pasările jubilau. Rândunelele săgetau văzduhul şi albinele împovărate de polen proslăveau în zumzetul lor — munca biruitoare.

JEANA GRANDEA

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA“ Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Telefon 15|88.

V. Demetrius. — Monahul Damian Roman 80.—
S. Mehedinţi. — Anale politice (Contribuţie la Istoria Regenţei) 70.—
I. Brucăr. — Gândirea concretă a lui A. Spaier 20.—
N. Herescu. — Lirica lui Horaţiu (antologie) 60.—
I. Agârbiceanu. — Stana (Roman) 80.—
I. Agârbiceanu. — Legea minţii (Roman) 160.—
I. Petrescu. — Activismul şi noile reforme şcolare 15.—
Diacon Al. Constantinescu. — Budismul şi creştinismul 35.—
Diacon Al. Constantinescu. — Biblie şi ştiinţă 25.—
Arhiereul Gr. Leu Botoşeneanu. — Cuvântări ocazionale 50.—
Iuliu Lăzărescu. — Codul de legislaţie financiară (adnotat) 340.—

SUB TIPAR

I. Agârbiceanu. — Arhangheli

Comte Pourtalès. — Mes dernières negociations a Saint Petersbourg en Juillet 1914 175.—
Pierre Dominique. — La révolution créatrice 84.—
Jules Perquel. — Les conséquences de la stabilisation 40.—
H. Saillard. — De l'abus du confiance 280.—
A. Granovky. — Les problèmes de la terre en Palestine 84.—
A. Thibaudet. — Le Bergsonisme 2 vol. 178.—
H. Bordeaux. — Sous les pins aroles 78.—
Cl. Mauras. — L'Avenir de l'intélligence 78.—
H. Leclerq. — La vie chrétienne 115.—
L. Berrier. — Le magnétisme personel 49.—
M. Goguel. — Au seuil de l'Evangi eJean Baptiste 210.—
N. Trouhanova Ignatieff. — Cahiers de la Russie Nouvelle 65.—
Dr. E. Lieck. — Les mefaits des assurances sociales en Allemagne et les moyens d'y rémedier 126.—
H. Laporte. — La guerre des rouges et des blancs. — Le premier échec des Rouges — Russie — — Finlandie 126.—
M. Leroy. — Descartes, le philosophe au masque 2 vol. 234.—
Dr. Ruffier. — Soyons forts, manuel de culture physique élémentaire 104.—
L. Gottschalk.—Jean Paul Marat, l'ami du peuple 140.—
A. Armandy. — La vie d'amour de M-me de Warens 78.—
S. Undset. — L'âge heureux, roman Prix Nobel 98.—
J. Mortane. — La guerre des ailes, missions spéciales 78.—
Marechal Pétain. — La bataille du Verdun 105.—
Géo London. — Les grands procès de l'année 1928 78.—
E. Vandervelde. — Pays d'Israel, un marxiste en Palestine 98.—
R. Gonnard. — Essai sur l'histoire de l'emigration 126.—
Ml. Boigey. — Le livre de la cinquantaine 98.—
T. Robinson. — Introduction â l'histoire des réligions 140.—
André Suarès. — Variables 162.—
Dr. Mollet. — Le magnétisme gui guérit 126.—
M. Thiery. — La vie et les voyages du Capitaine Cook 105.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere
Comenzile din provincie se expediază şi contra ramburs

Colţul librăriei „Hasefer“

Librăria de artă „Hasefer“ din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

IN LIMBA GERMANA

Upton Sinclair: Opere complecte în 5 volume frumos legate în pânză cuprinzând toate romanele marelui scriitor american (în total 9 romane) lei 1250.

De acelaş autor: Petroleum (noul şi puternicul roman american) lei 200. — Die Goldene Kette, Der Sündenlohn etc. etc.

Ilya Ehrenburg. cel mai reprezentativ scriitor rus contemporan: Michael Lykow, Die Abenteuer des Julio Jurenito (considerată drept capodoperă a lui Ehrenburg); Die Zerstörung Europas, Die Verschwörung des Babeuf, Die Gasse am Moskaufluss etc. etc.

I. Babel Geschichten aus Odessa, Budyonnis Reiterarmee (lei 130; frumos legat în pânză lei 220); *Fedine:* Städte unde Jahre; *Vera Figner:* Nacht über Russland (amintiri complecte); *Alexandra Kollontay:* Wege der Liebe (femeea în Rusia de astăzi) lei 150; legat în pânză lei 270; *F. Gladkow.* Zement lei 200; *Tarasof Rodionof:* Februar;

SCRIITORI ENGLEZI-AMERICANI

Bernard Shaw: Der Weg der intelligenten Frau zum Sozialismus oder zum Kapitalismus (marea operă a lui Shaw a apărut acum şi în traducere germană, preţul lei 500). — *Theodore Dreiser* — cel mai însemnat scriitor american contemporan: — Eine amerikanische Tragödie (3 vol.) Jenny Gerhardt; Der Titan (trei vol.); *Gallsworthy:* Ein Kommentar, Das Herrenhaus, Die dunkle Blume, Der Patrizier, Forsyte-Saga (3 vol.); Der weisse Affe, Der silberne Loffel, Schwanengesang şi celelalte romane.

IN LIMBA FRANCEZA

Amintim cărţile al căror succes merge mereu crescând: *André Maurois:* Climats, Vie de Disraeli, Ariel ou la vie de Shelley, Les silences du colonel Bramble, Les discours du docteur O'Grady, Meipe ou la délivrance. Etudes anglaises, Aspects de la biographie.

Const Weyer. Prix Goncourt: — Un homme se penche sur son passé, Cavelier de la Salle Cinq éclats de silex.

Socotim marca germană 38—39 lei, francul francez 6,50—7 lei; în provincie nu putem expedia decât dacă ni se remite un acont, restul ramburs. Clienţii noştri primesc gratuit revista „Vient de paraître“ şi alte cataloage.

Citiţi ziarul
„BILETE DE PAPAGAL“
subt direcţia d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

Citiţi azi
LECTURA No. 212
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ALB. SCHÄFER
MONSTRUL
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

AMINTIRI

PRIGOANA

Cultura mulțimii în regatul vechiu ! Iată un lucru nou, în care patrioții conservatori și cea mai mare parte dintre liberali — primii pe față, cei din urmă pe ascuns — au văzut dintr'odată o primejdie fără nume.

Gazetele conservatoare depe acele vremuri, „Epoca“ în special, au dat alarma. Titlurile următoare : „Oamenii lui Haret!“, „Scandalul din județul Vaslui (Mii de țărani din județul Vaslui, înscriși în cluburile socialiste din sate, își lasă munca și vin în capitala județului să primească instrucții dela oamenii lui Haret)“, „Intrunirile clandestine din județul Vaslui“, „Cluburile socialiste din județul Vaslui“, „In județul Vaslui se pregătește dărâmarea ordinei în stat!“ etc. etc., (nu mai țin minte celelalte titluri de atacuri, din ce în ce mai violente) — arătau cum era privită de conservatori mișcarea culturală provocată de circulara lui Haret.

Niciodată n'am văzut pe Pastia mai fericit decât când s'a văzut atacat prin presă. Asta însemna pentru dânsul că mișcarea culturală începută de dânsul era cea mai serioasă treabă din lume — dacă reacționarii se tem de ea și caută să-i falsifice senzul. Atunci am înțeles eu tactica lui Pastia de a nu pleca la țară decât în tovărășia unor delegați din partea autorităților de stat. Atunci am recunoscut în el pe un adânc cunoscător al stărilor de fapt din România.

După primul atac apărut în gazete le-am trimis desmințiri, care n'au fost publicate. Dezmințirea am trimis'o gazetei liberale „Secolul“; nici această gazetă n'a publicat desmințirea. Am trimis-o apoi gazetei „Adevĕrul“, care a publicat-o imediat. Ne găseam într'o grea lovitură sufletească, după tăcerea dela „Secolul“, despre care auzisem că-i sub conducerea, ori cel puțin sub inspirația lui Haret. „Cum?! — ne întrebam noi — lucrăm după îndemnul lui Haret, arătat în circulară — iar gazeta lui să nu ne publice desmințirea unor neadevăruri?“ — In curând însă ni s'a ridicat o piatră de moară care ne apăsa sufletele. Se vede că cineva i-a atras atenția lui Haret că „Adevĕrul“ a publicat o desmințire și atunci gazeta „Secolul“ s'a grăbit s'o publice și ea. Am înțeles atunci că Haret — care era ministru — nu se putea ocupa de bucătăria gazetei. Tot cu acea ocazie am priceput că cei din jurul lui Haret, care dosiseră desmințirea noastră, aveau aceiași croială sufletească, pe care o aveau toți conservatorii sadea. Iar Haret, în chestia activității extrașcolare, în partidul liberal, lucra singur, pe socoteală proprie, bizuit numai pe extraordinara lui autoritate morală.

Mă simt dator să arăt că Pastia, care avea convingeri socialiste, căpătate prin cultura lui proprie, avea un respect nemărginit pentru convingerile politico-sociale ale altora, dacă era încredințat că acele convingeri erau sincere. Peste treizeci de ani am avut legături de prietenie cu dânsul; dar niciodată nu mi-a vorbit de convingerile lui socialiste, din pricină că-mi cunoștea convingerile mele țărăniste.

* * *

In fiecare seară, când nu eram ceruți de vre-un interes cultural obștesc, timp de doi ani cât am stat în Vaslui, venea la mine în casă, cu câte o carte subsuoară, se așeza la masa mea de lucru și citea, fără sfârșit, tot ce apărea mai de seamă în limba franceză — lucrări originale sau traduse în franceză din alte limbi) de literatură, de sociologie, de psihologie și de pedagogie. Contactul cu dânsul (după ce termina de citit o carte, mi-o trecea mie) mi-a îngăduit să-mi îmbogățesc cunoștințele de cultură generală, într'o mulțime de ramuri ale gândirii omenești, în afară de specialitatea mea.

Intr'una din aceste săuri, m'am pomenit cu dânsul că intră în casă, într'o dispoziție atât de veselă, încât îl priveam cu multă nedumerire. S'a trântit pe-o canapea și l-a apucat un râs, care îl făcea să se țină cu mânele de pântece. Și n'a încetat decât când l'am întrebat, *față cu nevastă-mea*, cu cine și unde stase la masă...

— Cum? — mă întrebă el, sărind iute depe canapeaua pe care îl năpădise râsul și luându-și o mină gravă, privindu-mă de sus. Ia citește ici! — face el mândru, întinzându-mi un plic, cu o cartă de vizită într'însul.

Și citesc: „Dr... roagă călduros pe d-l Mihaiu Pastia să-i acorde o scurtă întrevedere, fixându-i în acelaș timp locul și ora întâlnirii“.

— Ei? — îl întreb eu din ochi, dând din umeri, ca să înțeleagă că nu pricep nimic.

— Apoi nici eu n'am știut despre ce poate fi vorba, până când nu m'am întâlnit cu dânsul, chiar sara asta, în cancelaria școalei mele. Am avut o întrevedere po-li-ti-că — spune el apăsând pe fiecare silabă, ca să-mi intre în cap toată partea comică a trebei.

Și s'a trântit din nou pe canapea, isbucnind iarăși în râs, de rândul acesta întovărășit și de mine.

Pentru ca cetitorul să înțeleagă rostul râsului nostru din sara aceia, am nevoe să dau câteva lămuriri.

In vremea aceia, în Vaslui (oraș+județ) erau *trei* liberali și *patru* conservatori. Aceste două echipe de partizani politici se perindau, în chip automat, la puterea locală, după cum la București erau la putere liberalii sau conservatorii.

Echipa din opoziție n'avea nici în clin, nici în mânecă cu cetățenii. Cea dela putere era ocupată cu îndoparea partizanilor de strânsură, căpătați cu ocazia alegerilor, pe socoteala bugetului țării. Cu restul, adică cu mulțimea cea mare a cetățenilor din cele trei colegii electorale, nici această echipă deținătoare a puterii locale n'avea nici un fel de contact. După alegeri, alegătorul nu mai prezenta pentru nimeni nici un interes. In special țăranul, care nu reprezinta decât ipotetic a cincizecia parte dintr'un cetățean — căci delegații la vot a grupelor de câte cincizeci de țărani nu erau aleșii ei, iar în locul acestor delegați votau gardiști travestiți în cetățeni — nu prindeau nici un pic de loc în preocupările celor două echipe de mai sus. De altfel, aceasta era situația reală în toate județele regatului vechiu.

Circulara lui Haret, între alte efecte, a avut și pe acela că a tulburat liniștea somnoroasă a politicianilor. Noi făcusem doar câteva adunări prin sate, cu caracter riguros cultural; mai făcusem apoi conferințele — nici eu nici Pastia nu ținusem conferințe — și baluri pentru adunare de fonduri. Insă asemenea lucruri nu erau obișnuite până atunci în Vaslui. Azi așa, mâine așa, dela o vreme nu s'auzea decât „Pastia în sus, Pastia în jos, Pastia a făcut, Pastia a dres, Pastia în oraș, Pastia în sate... Pastia în gazetele din București“. In urma violenței de atac din partea presei conservatoare, se preciza chiar că liberalii și mai ales socialiștii își fac politica lor deghizată sub masca numitei mișcări extrașcolare.

Se ivise o alegere parțială în județul Vaslui. Doctorul candidat, strein de Vaslui fusese la București, de unde era trimis în localitate să sondeze terenul. „Conu Panait“, pe care îl consultase mai întâi, îl încredințase că situația politică, adică cumpăna ei, se găsea în mâinile lui Pastia și-l sfătuise din capul locului să stea de vorbă cu dânsul.

— Ei și ce i-ai spus? — l'am întrebat eu, după ce ne-am potolit de râs.

— Mai întâi, mi-am luat un aer cu totul solemn. Mi-am compus o figură de adâncă gândire, am tușit ca să-mi dreg glasul și i-am răspuns textual: „Nu v'ași putea da un răspuns definitiv decât după ce m'aș consulta cu amicul meu, d. Spiridon Popescu“.

— Ești teafăr ? — îl întrerup eu răstit, cuprins de indignare. Cum de mă vâri, așa din sănin, în năzdrăvăniile d-tale?

— Stai să vezi! nu te răpezi așa la mine... că n'ai dreptate — face el cu totul liniștit. Nu înțălegi că liberalii nădăjduesc să profite ca partid politic din mișcarea lui Haret? Crezi că de fiorile mărului suntem înconjurați de bunăvoința și chiar de concursul administrației liberale pentru adunările noastre culturale?

Această depe urmă întrebare a lui Pastia m'a domolit cu totul.

— Ei ? și ce ai să-i răspunzi omului ? că doar lui nu-i arde de glume! — îl întreb eu din nou.

— Ii spun să nu-și pună candidatura în nădejdea noastră, care nu facem și nici nu voim să ne amestecăm în politică.

Și i-a adus candidatului acest răspuns, care l-a făcut să plece din Vaslui cu primul tren.

* * *

După doi ani, au venit conservatorii la putere. Nici vorbă nu mai putea fi pentru Pastia de a continua activitatea culturală extrașcolară. A venit la mine unul din cei patru conservatori și mi-au pus ultimatum: ori să mă înscriu în partidul lor, ori să plec din Vaslui. Am preferat să plec din Vaslui și să mă mut la Tulcea. La plecare, Pastia îmi spusese că are să plece și el din Vaslui. Era pentru prima dată când el, care tot timpul fusese mutat fără voe, din loc în loc, avea acum siguranța că va putea *să-și aleagă, el singur* orașul în care să fie mutat. Cei patru, aveau atâta grabă să se vadă scăpați de pacostea prezenței sale în Vaslui, încât au intervenit la București să i se aprobe telegrafic cererea lui de transferare. A cerut Galații și i s'a acordat imediat, numai să i se piardă urma din partea locului.

SPIRIDON POPESCU

Un romancier al generației noui

RENÉ GLOTZ: A mon gré

O carte, mai curând o simfonie capricioasă de amintiri, de idei, ironii; un amalgan de impresii moarte, trăite odată în căutarea himerei, a dragostei, a propriului eu. Asistăm parcă la desfășurarea unor serii de game, cari se intrețesă, se urmăresc, depășindu-se una pe alta, — ca într'o fugă de Bach... dar mai puțin consistentă, aproape fluidă, aeriană. Ne este imposibil să găsim fie și scheletul acestor game. Insuși autorul la sfârșit ne afirmă că regula cărții sale ar fi excluderea aparentă a oricărei reguli, o formulă largă și suplă, așa cum poate fi inspirația însăși. Subiectele se succed, abia schițate și imediat sacrificate altor schițe. In fond, cartea e ca o realitate unde posibilele dorm încă, întocmai ca și imposibilele, unde stilul e o juxtapunere de stiluri. Lirismul dă încă o notă dominantă tuturor paginilor. Ne găsim în fața unui poem în proză. Ceiace deconcertează deci nu e atât amalgamul de stil, cu care d-l René Glotz ar voi parcă să braveze pe cititor. Eu am găsit mai curând în această carte, — scrisă de un tânăr din generația de azi — un fel de tristețe izvorâtă din căutarea sufletului de a se lămuri pe el însuși, de a găsi tonul fundamental al propriei sale existențe, de a găsi pe acel „la“ necesar oricărei armonii muzicale, ca și oricărui echilibru sufletesc. Aceasta deconcertează mai mult, decât juxtapunerea de stiluri, și chiar mai mult decât imposibilitatea noastră de a găsi vre-o consistență cărții. (Să fie aci o influență a lui Proust?).

Deși tânăr, d-l René Glotz nu ne vorbește decât de amintiri, de trecut, de moarte: „De ce toate aceste turburări în mine? Aud extazele mele galopând în ele înseși. Cum le-ași putea exprima? Cea mai frumoasă operă a mea este o lacrimă. Ce neputință e în sufletul meu. Mă aplec asupra lui, totul e negru într'ânsul, înainte ca umbra să-și lămurească încet, încet, formele: îngeri fără aripi, brațe întinse... fețe fără zâmbet... și aceste mari torse fără capete“.

In cel mai frumos capitol din volum, descriindu-ni-se goana lui Don Juan după iubita sa Hyacinthe, pe care n'o mai regăsește în miile lui peregrinări de dragoste, — ni se spune: „ce forțe îl împing pe rătăcitor să urmărească înaintea lui, propriul său trecut? Clipa către care el fuge, el a traversat'o deja, fără a o recunoaște și speranța lui nu e decât o amintire“. Iar în altă parte, d. René Glotz ne vorbește astfel, terminându-și capitolul „A mon gré“, care a servit de titlu volumului: „Ah, ruină și moarte“ iată deci din nou ideia morții, ideie indefinită, ea marchează centrul labirintului gândirii, răspântia la care ajunge orice drum, oricâte ocoluri fugitive ar fi făcut. Titlul este astfel ca o ironie, față de conținut.

In afară de valoarea ei artistică, — cartea ar putea să intereseze și pe orice sociolog, preocupat să deslege problema psihologiei generației noui, de după războiu. Pentru aceștia, cartea d-lui René Glotz este un document sufletesc. — *br.*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A

SEXUALITĂȚII

IL FACE

„Instinctul Sexual“

de Dr. IOSIF WESTFRIED

cu o prefață de

PROFESOR Dr. S. FREUD

Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

Soldați din Armata Culturală

Se apropia Paștele și învățătorii din satele basarabene n'aveau nici un ban. Nu primiseră salariul nici pe luna Februarie, deși era pe la jumătatea lui Aprilie.

— Ce e de făcut Dițoiule? — întrebă unul dintre ei pe un coleg mai în vârstă și mai vechi prin aceste locuri.

Dițoiu nu răspunse.

— Ce, mă, asta e țară? — începu înfierbântat Dinu, alt coleg, care făcea gălăgie numai acasă, dar tăcea ca un pește când se afla în fața șefilor. — Noi suntem învățători? Ne-a trimis ministerul să murim de foame pe-aici! Hai să scrim la ziare. Să știe cei care fac patriotism prin birourile ministerului cum o ducem noi p'aici!

Cei doi, care-i știau curajul, începură să râdă.

— Hai, mă Dinule, s'o facem și p'asta, — zise Dițoiu — Manole are nițel stil. Ai o bucată de hârtie?

— Cum să n'am?

Și Dinu scoase din buzunar o coală de hârtie.

Scriseră un articol de aproape o coloană de ziar, dar Dițoiu, mai practic și tot fără curaj, gândindu-se poate că n'are să cetească nimeni plângerile lor prin ziare, începu:

— Ce nevoie au ei de reclamele noastre, de articolele noastre la ziare? Ce le pasă că n'avem bani de Paște, că nu putem ieși din casă?. Eu, cel puțin, nu mai am nici cu ce să mă încalț; nu mai vorbesc de haine care sunt cum le vedeți...

— Auzi, mă, că perceptorul Lașcu, dela Isbiștea, are parale, dar nu dă decât cui vrea el. Lui Gheorghianov dela Cruglic i-a dat leafa și pe Aprilie.

— Cum dracu? Mi-a spus Lașcu că n'au sosit ștatele nici pe Februarie!, — răspunse Dițoiu.

Rămaseră tăcuți, pe gânduri.

— Uite ce e, măi fraților, — vorbi Manole, — el așteaptă mită și cum noi nu-i dăm nici el nu vrea să ne dea leafa. Ași zice să-l luăm cu binișoru, să-i făgăduim că-i dăm, până-l apucăm la mână.

— Am auzit pe Dumitru dela Hârtop că a dat două sute de lei perceptorului Pârvu, și el i-a achitat leafa pe Februarie și pe Martie, rămânând ca zilele astea să i-o dea și pe Aprilie...

Mare batjocură dacă noi, învățătorii, am ajuns să mituim pe niște bieți perceptori, care n'au nici clasele primare terminate!, — spuse Dinu.

— Ei, dar ce hotărâre luăm, că mie Kalman îmi cere să-i plătesc datoria până'n Paște, luă vorba Dițoiu.

— Și eu am gazda de plătit pe patru luni în urmă. Baba Lucheria nu mă mai scoate din borș cu fasole și din borș cu cartoafe și o tot aud mereu bombănind că: „A venit un ăla“ din lume, care o să plece p'ici încolo și o să ne lase așa — adaugă și Manole.

In odăița scundă, cu ferestre joase, în care erau adunați, începuse să se facă întuneric. Afară bătea un vânt care sbicea pământul de apa rămasă din topirea zăpezii. Pe fereastră se vedea cerul înourat. In josul văii, pe care era așezat satul, râulețul Răutul, curgea domol printre trestiile abia răsărite.

Inăuntru, afară de patul învelit cu o velință veche și de masa pe lângă care erau strânși, câteva cărți stăteau asvârlite într'un colț pe dușumea.

— Nu ne 'nțeleserăm, ce-o să facem nici acum! — spuse Dițoiu trist.

— Eu știți ce zic: să-mi faceți amândoi câte o procură cu ștampila școalei și să plec eu mâne la Orhei!

— Eu ași fi de părere să mergem cu toții, măi Manole. Când suntem mai mulți, avem mai mult curaj, — zise Dițoiu.

— Așa e mai bine, — zise și Manole.

— Haideți cu toți până'n vale la Moș Mihail să vorbim cu el, că are caii buni și ne poate duce mai repede la Orhei!

Se îmbrăcară câte trei și plecară în jos prin sat.

— Moș Mihaile, Moș Mihaile!, — strigă Dițoiu.

— Auz, domnu 'nvățător.

— Mergi mâne la Orhei cu noi?

— Merg, merg, — zise Moș Mihail.

— Suntem „uniți“, care va să zică?

— Nu sunt eu om de toate zilele?

Cei trei dascăli plecară fiecare pe la gazdele lor, cu înțelegerea, că a doua zi de dimineață să se întâlnească la Moș Mihail acasă.

Noaptea a plouat; dar nu așa rău. Mai cu greu, mai cu nevoe, au pornit-o la Moș Mihail ca să-i ducă, la Isbiștea și de-aci la Orhei.

— Să oprești la Lașcu, Moș Mihaile, zise Dițoiu surugiului.

— Am înțeles, domnule Ionică, am înțeles.

Moș Mihail dete bice cailor și căruța porni păcănind.

Cu toate că era prin jumătatea lui Aprilie, din cauza vremii răcoroase câmpul nu înverzise. Câte o floricică pipernicită abia își ridicase capul dintre bolovani. De înflorit pomii nici pomeneală nu era. Grânele și toate semănăturile de toamnă, stăteau sgârcite de frigul care tot mai se simțea în nopțile acelea de Aprilie.

Pe măsură ce înaintau, căruța mergea mai greu, fiindcă pământul era mai ud. Cum șoselele lipsesc prin aceste locuri, călătoriile pe vreme ploioasă se fac cu greu.

Au intrat în Isbiștea.

Țigănuși mici și desbrăcați se uitau prin ferestrele murdare. Câte unul mai vesel scotea limba la cei care treceau și le-arăta pumnii. Cânii lățoși se repezeau după căruță, lătrând.

Trecură satul țigănesc și ajunseră la casa perceptorului Lașcu.

Intrebară dacă e acasă, și o femee le spuse că este.

După câtva timp de așteptare, un om înalt, spătos, cu obrajii roșii și bucălați, eși cu mânile în buzunarele pantalonilor și privindu-i cam de sus, îi întrebă:

— Ați venit după parale, domnilor?

— Da, dacă n'o fi prea de vreme!...

— Salariul pe Februarie și Martie s'a depus, din cauză că nu v'ați prezintat la percepție când s'a plătit celorlalți. Bani n'avem în cassă. Aveți recipisele; le pun viza și vi le dau...

— Bine, domnule Lașcu, când venii eu acum două săptămâni ce-mi spuseși? Că n'au sosit statele nici pe Februarie...

— Păi nu veniseră, domnule.

— Dacă-i așa, cum avură cei dela administrație timp ca în trei-patru zile să ne trimită și recipisele?

— Nu știi, domnule, că la finanțe, lucrările merg repede?

— Zi, ne trimiți pe la Orhei?

— N'avem ce vă face, — răspunse el, — înălțând misterios din umeri.

— E păcat să mai facem drumu'degeaba, că știu că bani aveți, — adăoga Dinu.

— Nu sunt, domnule! N'avem nici-un leu! Și-apoi, chiar dac'am avea, depunerile se încasează dela administrație. Așa e legea. N'am ce vă face.

Și zicând acestea, se întoarse spre ușa de intrare a casei, ca semn că isprăvise vorba cu ei. O servitoare le aduse recipisele vizate.

Bieții învățători, când se văzură singuri la poartă, se uitară unul la altul.

— Pe ce mâni am încăput!...

Se suiră în căruță și porniră pe un drum, pe care puteau ajunge mai repede în deal.

Un sătean, care auzise ce le spusese perceptorul, mergând pe lângă căruță, șopti:

— Văzurăți omul legii? Banii percepției i-a dat lui Ițic ca să cumpere marfă, iar pe dumneavoastră vă poartă pe drumuri, de colo până colo.

— Și asta o fi adevărat, fraților? — zise unul din ei.

— Hoțu' ăsta câte nu face! Nu-l cunoașteți bine pe boer Lașcu, — spuse Moș Mihail.

— Și Kalman a avut bani împrumutați dela percepție. Când ni se plătea cu chitanțe, eu încasam salariul de la jupân Kalman, — adăogă Dițoiu.

— Rău de tot, Dițoiule, rău de tot!

— Văd și eu că-i rău, da'ce să fac? Mă las după păr, că n'am încotro.

Isbiștea rămase în urmă, ascunsă după deal, și călătorii o luară spre Orhei, printre dealuri acoperite cu păduri.

* * *

Dealul cel mare al Hârtopului fu suit pe jos, fiindcă panta e prea dreaptă și caii sue cu greu. Când ajunseră la niște mori înalte, de vânt, făcură la dreapta ca să nu mai intre în sat. Lăsară în urmă și Schitul și intrară în pădure.

Drumul de suișuri și scoborîșuri pe văi și pe dealuri era greu, dar caii lui Moș Mihail mergeau.

Singurătatea pădurii ce sta să înverzească, sborul păsărelelor ce începuseră să sosească, atâtea semne prevestitoare de timp frumos îi mai înveseli puțin. Inimile tinere tresar când văd tinerețea firii.

Dițoiu începu să cânte cu vocea lui de bariton:

Du-te dor în valea seacă,
Spune-i cucului să tacă,
Să nu cânte răgușit
Că mândruța mi-a sosit.

— Cântăm noi, dar purceaua e moartă 'n coteț, fraților. Eu n'am nici-un ban în pungă, — se auzi vocea lui Dinu.

— Da' eu... parcă am! Să-i ia dracu pe hoți! Eu sunt Român și Românul cântă în toate împrejurările.

— Așa e, măi Dițoiule, dar dacă nu ne dă nici ăștia dela administrație bani, ce ne facem noi fără nici-o para, nemâncați prin Orhei?

— Ce ne facem? Răbdăm și ne închinăm să fereascâ Dumnezeu de mai rău!

— Și ce ne îndrugă domnul director general, atunci când plecarăm din București: „Armata culturală, armata culturală!...“ Uite armata culturală, moare de foame prin văgăunile astea.

— Ei, măi frate Dinule, parcă domnul director general știe cum o ducem noi pe-aici!

Și Manole iar începu să cânte :

Pe-al nostru steag e scris: unire
Unire 'n cuget și 'n simțiri!

Hai să cântăm mai bine! Codrul a 'nceput să 'nverzească și dac 'oi vedea, că nu e rost, o iau spre el!

Ce adică, nu se mai poate reînvia vremea haiducilor !?

Noi suntem Armata Culturală și dacă Statul nu ne îngrijește, dezertăm! Mergem în codru!...

— Tu, Dinule, mergi în codru?

Dițoiu începu să râdă și zise:

— Il punem căpitan pe Dinu.

— E el așa de viteaz? Dacă ne dă de râpă?

— Treaba dumisale, — răspunse Dițoiu batjocoritor :

S'a dus dracului de trai,
Când e sare, nu-i mălai!

Când băgară de seamă, Moș Mihail cânta de zor.

— Zi-i, Moș Mihaile, zi-i, că-i zici bine! Pe inima noastră de Români, — strigă Dițoiu.

Caii o luaseră mai repede, coborând o colină. Soarele era sus, aproape de prânz.

In depărtare se vedea Orheiul așezat pe coama dealurilor.

— Mână, Moș Mihaile, că mai avem nițel și dacă luăm bani, bem până om da cu căciulile în câni, — zise mai mult strigând Dițoiu.

Pădurea se sfârși. Câteva grădini de pomi roditori... apoi un deal prăpăstios.

Il coborîră, și Orheiul fu aci, pe panta cealaltă.

O spărtură de dealuri prin mijlocul căreia curgea Răutul, tot așa de domol, formând bălți și mlaștini cu milioane de țânțari în timpul verii.

Câteva străzi rău îngrijite. De-o parte și de alta case și dughene pline de murdărie. Asta e Orheiul.

Traseră la un han cu nume românesc, dar cu patron evreu, „La Piatra Neamț“.

D'aci plecară la administrație.

Găsiră deschis.

Domnul dela cassă îi trimise la administrator să le pună viza.

Bătură în ușa cabinetului, dar nimeni nu le răspunse.

Ușierul le spuse că domnul administrator e dus prin județ.

Se întoarseră la cassă și-i spuseră casierului:

— Domnul administrator nu este aici.

— Atunci,... ce să fac eu?! Duceți-vă la percepție că acolo vă plătește mai lesne ca aici.

— Nu venim, domnule, dela percepție?

Casierul, un om cu mustăți mari și negre, cu ochii

(Continuare în pag. IV-a)

bulbucaţi ca de broască se încruntă, îşi muşcă buza şi spuse, mai mult răstindu-se:

— Vedeţi dacă e domnul Tartacot pe-aici. Să pună domnia-sa viza, sau să vină ca să spună să vă plătesc.

Intrebară de domnul Tartacot, care era sub-administrator şi-l găsiră.

Un domn tânăr, blond, cu fruntea încreţită şi cu nişte ochi albaştri spălăciţi îi primi, zicând:

— De unde sunteţi dumneavoastră, domnilor?

— Dela Ohrincea, — răspunse unul din ei.

— Şi ce vreţi de la mine?

— Avem de primit salariul pe Februarie, pe Martie şi pe Aprilie şi domnul casier ne-a trimes la dumneavoastră.

— De ce percepţie ţineţi?

— De Hârtop, agenţia Isbiştea.

— Aaa!... Dumneavoastră sunteţi ăia care vă luaţi cu perceptorul la colţ şi nu vreţi să plăţiţi dările?... Afară de asta, nu vă prezintaţi atunci când se fac plăţile...

Şi acum aţi venit aici, crezând că scăpaţi de ce-aveţi de plătit, a?

— N'avem nimic de plătit, domnule, — zise Diţoiu.

— Impozitul pe global l-aţi plătit?

— Da, domnule. Ni l-a oprit în Ianuarie.

— In sfârşit, aveţi ceva de regulat la percepţie.

— Domnule, întrebaţi-l la telefon şi vedeţi ce încurcătură e cu noi, — zise Manole speriat de cele auzite.

— Fac şi asta.

Puse mâna pe telefon şi după ce vorbi câteva minute cu domnul Laşcu, care se brodise să fie în oficiu. le răspunse:

— Auziţi, domnilor, că v'aţi purtat obraznic şi n'aţi vrut să plătiţi dările.

— Ce dări, domnule, — întrebă de data asta Diţoiu.

— Impozitul agricol.

— Pentruce impozit agricol?

— Pentrucă lucraţi pământul şcoalei!

— Bine, dar pământul s'a arendat la licitaţie de alţi oameni, care trebue să plătească, nu noi.

— Legea fiscului nu ştie d'astea.

— Nu e păcat de noi că suntem fără un ban în pungă şi nemâncaţi, — mai zise Diţoiu.

— Nu stric nimic eu...

— Dar cine strică?

— Legea! Aşa e legea!

Priviră bieţii băeţi lung pe acest străin pus aci să îngrijească de interesele unui neam cu care n'avea nici în clin nici în mânecă!

Infometaţi, tot aşa de tare ca şi de adevăr, şi de dreptate, plecară şi dela administraţie.

* * *

— E rost?, — întrebă Moş Mihail.

— Inhamă caii mai repede, Moş Mihaile, că murim pe-aici! Plăteşte dumneata hanul şi să mergem, — zise Diţoiu.

— Prăpădi-i-ar Dumnezeu Sfântu, să-i prăpădească de răi şi de tâlhari, — blestemă Moş Mihail. — N'am nici eu decât pentru han. Şi cum aşi mai bea o oca de vin!

Peste puţin, plecară.

Suiră dealul şi iar intrară în pădure să cânte şi să strige.

— N'am nici pistol, n'am nici măciucă, că acasă cu voi nu mai m'aşi întoarce, — strigă Diţoiu ca apucat de furii.

Apoi iar începea să cânte şi cu el toţi cântau de dorul unei vieţi mai bune, cu mai multă înţelegere, cu mai multă dreptate, cu mai multă iubire.

— Ce sunt eu? Soldat din Armata Culturală a acestei ţări plină de hoţi? Ce-i spun eu lui Kalman, când oi ajunge acasă!?

Bani n'am mai văzut de-un secol
Vin n'am mai băut de-o lună!

Şi aşa făcând haz de necaz, au ajuns şi ei acasă nemâncaţi ca vai de ei.

La despărţire, Diţoiu le spuse:

— Eu n'am ce mânca nici acasă! Mă duc să mă rog de Kalman să mai mă îngădue, iar dacă nu vrea,... mă 'nsor!

MARIN GH. ILIE

BOXUL PUR

Nu sunt un boxeur profesionist, zise Boxeurul interviewat; cu totul dimpotrivă, sunt un amator, un artist. Eu fac cu pumnul strâns, lăsând un deget mijlociu, cu genunchiul scos în afară ca un colţ, aceeaş operă pe care sculptorul o face cu dalta. Intre Brâncuş, care nu mai are loc unde să-şi puie succesele şi admiraţiunile şi între mine este o simplă deosebire de material. El face'n bronz poleit cu aur şi în piatră cioplită ceeace realizez eu cu ghiontul aplicat într'o falcă, după spălarea cu buretele a rănilor cu împrejurimile lor. Sculptorul modern poartă pretutindeni în dalta lui mâhnirea că nu-i loveşte pumnul destul de concludent şi el încearcă în regnul mineral ceeace eu confecţionez, fără cheltuială de atelier, în celula plastică şi'n sistemul muşcular.

Atelierul meu este pretutindeni, ca al poetului prevăzut cu un creion şi un carnet de buzunar, la restaurant şi pe stradă, la hotel şi în automobil. Căci am boxat în automobilul închis, întocmai cum aş face în aerul liber, trăgând la sigur şi de aproape, de jos în sus de pe canapea în bărbie şi nas. M'am suit de câteva ori într'o maşină cu un însoţitor valid, pe care l-am scoborât la domiciliu, pe braţe şi demontat complect. Aşa e boxul: se isprăveşte cu atitudinea culcată şi cu o tresărire generală a nevinovatei anatomii.

Există o inspiraţie a boxului, a pumnului, vă rog să nu vă îndoiţi. Cotul simte că se apropie o şedinţă, instinctiv, ca părul din spate al pisicii, prezenţa unui adversar. Nu aţi văzut, de sigur, ca mine, zbârlirea şi mai elocventă a tigrului când prin preajma lui, molatec şi împiedicat de sticlirea luminii, se ridică printre cocenii de bambu, capul turtit al şarpelui constrictor, somnolent în bătaia soarelui şi totuş flămând şi asasin. Boxeur, dar şi vânător de fiare, prin parcurile fără fund ale continentelor nestrăbătute de drumuri şi tăiate numai în boarea vânătă a lumii de leneşe fluvii gigante, eu am avut adeseori spectacolul acelei mâţe uriaşe, pe dedesubtul căreia se strecoară râma şarpelui ca un metru automat, hotărât să-i măsoare lungimea şi să i-o încingă cu lanţul ineluctabil, mut al făpturii sale bizare de funie vie, mişcată de o voinţă interioară.

„Mă cam supără cotul" îţi zici: cotul *ştie* înainte de a fi perceput domnia ta. După cot, e încunoştiinţat bicepsul, şi ţi-se frământă cam în neştire deocamdată, falangele, ca şi cum ar cocoloşi o hârtie de o mie de lei sau o acţiune petroliferă. Indată, din senin, apare forma de boxat. Un incident neînsemnat o pune dinaintea insului dumitale atletic şi după un minut forma se încovoaie şi cade pe spate sau cu figura în pământ. Dacă este teren nisipos, gura boxatului se umple cu nisip, ca în coşul ghilotinei limba capului retezat şi tăvălit spasmodic în rumeguşul de lemn. Dacă e mocirlă, insul bea noroi şi gustă din compoziţia totului la canal.

Aşa e viaţa! zise Boxeurul, ca un filosof care a pierdut la Bursă sau a câştigat un comision. Boxul e viaţa şi viaţa e boxul. Ce să-ţi spui? sensaţia e delicioasă. E ca o problemă care se desleagă cu un singur rezultat exact. E ca un clopot căruia îi afli sunetul adevărat. E ca şi cum tai vioara cu arcuşul şi strunele pornesc singure să cânte un imn pe care nici nu-l cunoşteai. Cea mai esenţială atingere e aceea căreia îi răspunde imediata cădere a individului pe labe. Ea se administrează în unghiul ce-l face fruntea la întâlnirea cu nasul. Vizezi rădăcina acestui organ şi scaperi în ea cu ghiontul pe linia orizontală. Se produce un sunet de lemn. Nici nu l-ai văzut şi subiectul a şi căzut cu toată massa viguroasei lui corpolenţe. Impuşcat de ghiont, el se prăvăleşte, horcăit uneori dar în deobşte mat şi calp. Rafinaţii genului umblă exclusiv, după acest sunet, desinteresaţi de cele ce urmează, precipitare, cucui, sânge, vomituri, şi eventual, sanatoriu. După cum numai femeea poate să dea o anumită sensaţie, tot aşa numai sunetul acela, punctul acela — oh! — este în stare să producă un fel de levitaţiune a sufletului boxeurului, comparabilă, cred, cu transfigurarea şi cu suirea la cer.

Drept vorbind, nu aş putea preciza dacă boxatul participă la sentimentul ce-l încearcă boxeurul, ca o binefacere în fizicul şi în moralul lui. In orice caz — zise Boxeurul, glumind ca un scelerat, la transfigurare într'un fel tot participă el, căci figura, umflată ca o cocă de amidon, devine de o consistenţă friabilă şi sensibilă de halva. Când vei voi să guşti din partea negativă a unei lupte de box, nu vei avea decât să mă chemi şi eu voi fi întotdeauna gata să te servesc. Intre boxeuri există o politeţă obligatorie ca între fumători, care în massoneria narcoticului preferat au introdus, încă de la Orientali deprinderea, de a-şi putea aprinde unul altuia ţigara în vârf, cu condiţia de a se apropia unul de altul cu ţigările în gură.

Dar boxul nu merge cu simplicitate, otova şi singur. El are o mie de modalităţi şi de excepţii, cu deosebire în cazurile de furie ne insultă. Atunci se întâmplă ca piciorul să ajungă mai repede la adversar de cât pumnul întins în vârful unui braţ, ca o măciucă de ciomag. Marginea tălpii, cotorul exterior al încălţămintei. este capabilă de o conchidere tot atât de rapidă cât şi de elegantă, a conflictului iscat. Este de ajuns ca ea să izbească sec în fluierul unui picior al adversarului: desechilibrul şi căderea pe spate sunt instantanee; a mai boxa propriu zis cu ghiontul devine inutil, căci nu mai găseşti la nivelul lui nimic; individul e culcat undeva pe jos, preocupat să geamă, cerând ajutor, adică infirmier şi medicamente, adică eter.

Mai e remarcabil momentul când mâna în lipsa timpului de a deveni box, de a se închide, se comportă de-a latul, izbind scurt înghiţitoarea şi maxilarul totodată. Răsturnarea se declanşează dela sine. Omul însă îşi poate pierde mobilitatea omuşorului, care stă ca un pinten de carne şi ca un deget mic în mijlocul intrării pe beregată. Fără acel ceva inexplicabil, pe care omenirea îl simte numai când se deplasează, individul e ca un palton fără nasturi. Observaţie esenţială: în această figură de pre-box sau de post-box se întâmplă ca adversarul să-şi muşte limba un sfert şi să-şi piardă vârful în luptă ca o a treia buză ce s'ar desprinde parazitar din buzele lui clasice. Evident, limba rămâne pe vecie ştirbă, ca o lopată, căci în actuala stare a ştiinţei încă nu se cunoaşte mijlocul de a face să crească din nou, măselele, părul şi limba.

Evident că şi călcarea bruscă şi neaşteptată pe degetele picioarelor poate constitui o figură de simili-box. Totul atârnă de evenimente, de împrejurare şi de timpul calculat pe ceasornic. Sfărâmarea uşoară a botului de la gheată sau pantof este neînchipuit de utilă, în lupta corp la corp, când nu se mai găseşte loc pentru pauza boxului, boxul fiind ca şi pokerul o activitate de întârzieri şi ritmuri, de reflexie şi strategie, în care intră elementul eternităţii.

Să nu mai vorbim de boxul nerecomandabil şi sălbatec, pretutindeni condamnat, în toate sălile de exerciţiu şi manualele ştiinţifice. Acela consistă întâi în a nu cunoaşte din box nici elementele puerile; al doilea în a te găsi dinaintea unui boxeur renumit şi al treilea în a lua de jos un scaun şi în a-i turti capul cu scaunul şi a-l face knock-out artificial. Să te fereşti de obicei de naivi şi de inculţi, cu atât mai mult cu cât vei fi un boxeur mai celebru. Căci incultul îţi dă cu scaunul în cap şi orice regulă în luptă încetează...

T. ARGHEZI

André Spire

Pogrom

Atunci bătrânii se bociră:
— Vrei ca băeţii noştri să moară?
Uiţi că au braţe slăbănoage,
Spinări încovoiate şi respiraţia scurtă?
Vrei tu să se asvârle la asalt, să ucidă!
Vor muri, vor muri!
Apărătorii noştri, mai mult rău ne fac.
De câte ori vreunul din noi a ridicat capul,
Duşmanul a pus un semn pe uşa noastră.
Ne-a smuls pruncii, ne-a spintecat femeile.
Lăsaţi-ne în pace! Osânda noastră e să murim!
Un zâmbet în doi peri,
Din buze prea supuse,
Chipul nostru umilit,
Sufletul nesimţitor, —
Aceste toate ne apără mai bine
Ca voi!

Trad. de AXELRAD

HENRY DAVID THOREAU

Viaţa în pădure

VI

Statistica mea, oricât de accidentală şi prin urmare de puţin instructivă ar putea să pară, fiind destul de complectă, are tocmai prin asta o oarecare valoare. N'a rămas nepus la socoteală nimic. De unde rezultă că toată hrana m'a costat, în bani, cam două-zeci şi şapte de cenţi, pe săptămână. Şi s'a alcătuit, vreme de aproape doi ani, din secară şi făină de păpuşoi, fără plămădeală, din cartofi, orez, puţină carne sărată de porc, melasă, sare. Iar băutura—apă. S'ar fi cuvenit să trăesc mai cu seamă cu orez, eu care iubeam atât de mult filosofia Indiei.

Pentru a preîntâmpina obiecţiile vre-unui pricinaş învechit, pot spune că dacă prânzeam une-ori afară din casă, cum am făcut totdeauna, şi cum cred că voiu mai avea prilejul să fac, a fost adesea în dauna orânduirii mele domestice. Dar prânzirea afară din casă, fiind, de altminteri, un fapt obicinuit, nu ştirbeşte întru nimic o stare comparativă ca a mea.

In cei doi ani ai mei de experienţă am constatat că ar trebui mult mai puţină trudă ca să ne procurăm hrana trebuitoare chiar sub latitudinea asta. Că un om poate urma un regim tot atât de simplu ca şi animalele, păstrându-şi sănătatea şi puterea. Eu am prânzit foarte bine, simplu, cu un fel de mâncare din iarbă grasă *(Portulaca oleracea)*, pe care-am cules-o din lanul meu de grâu, am fiert-o şi am sărat-o. Ii dau şi numele latinesc, fiindcă numele vulgar e prea savuros. Şi, spuneţi-mi, ce poate dori mai mult un om cu judecată, în timp de pace, la prânzul de-amiază, decât un număr îndestulător de ştiuleţi de păpuşoi verzi, fierţi şi săraţi? Chiar şi mica varietate de care mă foloseam eu era mai mult un hatâr făcut poftei, decât sănătăţii.

Cu toate astea, oamenii merg până acolo încât cele mai adesea mor de foame, nu din lipsa celor ce le-ar fi de nevoe, ci din pricină că le lipseşte luxul. Şi cunosc o femee, foarte cumsecade, care îşi închipue că fiul ei şi-a prăpădit viaţa fiindcă s'a mărginit să nu bea decât apă.

Cetitorul va lua aminte că eu tratez subiectul mai mult din punct de vedere economic decât dietetic. Şi nu se va avântura să pună la încercare sobrietatea sau cumpătarea mea, fără să-i fie cămara încărcată cum se cuvine.

Pânea, am început s'o fac din făină de păpuşoi, cu sare, adevărate *„hoecakes"* [1]) pe care le uscam la foc, afară, pe-o şindrilă sau pe-un capăt de scândurică tăiată cu ferăstrăul de când mi-am făcut casa. In cele din urmă am găsit un amestec de secară şi de făină de păpuşoi destul de potrivit şi gustos.

Pe răcoare nu era puţină petrecere de-a usca mai multe pânişoare din asemenea aluat, unele după altele, priveghindu-le şi întorcându-le cu grija ce-o are Egipteanul de ouăle lui, cari aşteaptă să scoată pui. Pânişoarele pe care le coceam erau atâtea adevărate roade de cereale, care aveau pentru mine un parfum ce amintea pe acela al unor nobile roade, parfum pe care-l reţineam cât mai mult, învăluindu-le cu postav.

Am făcut un studiu din arta pe cât de veche pe atât de necesară de-a face pâne, consultând toate autorităţile primitive, până la cea dintâi născocire a genului fără plămădeală, când, dela sălbătăcia cu nuci şi cu cărnuri, oamenii au ajuns mai întâi la dulceaţa şi la rafinăria acestui regim.

Şi, înaintând încetul cu încetul în studiul meu, trecui prin acea înăcreală întâmplătoare a aluatului, din care se presupune că s'a luat deprinderea plămădelei, prin diferitele fermentări de pe urmă, până ce-am ajuns la pânea bună, proaspătă şi sănătoasă, susţinătoarea vieţii. Plămădeala, pe care unii o socot ca sufletul pânii, acel *spiritus* care umple ţesutul ei celular, care se conservă cu religiozitate, vre-o preţioasă sticlă, presupun, transportată la început pe bordul lui *Mayflower*, această plămădeală e o afacere pentru America. Şi acţiunea ei se ridică, se umflă şi se răspândeşte mereu, în valuri cerealine în toată ţara. Cuibul sau drojdia plămădelei, mi-o procuram regulat şi cu sfinţenie din sat, până ce însfârşit, într'o bună dimineaţă, uitând prescripţiile, mi-am opărit plămădeala.

Datorită acestei întâmplări, descoperii că plămădeala nu era tocmai neapărată. Pentrucă descoperirile mele n'aveau loc după metoda sintetică, ci după metoda analitică. Şi nu m'am mai slujit de plămădeală deatunci, cu toate că multe gospodine m'au asigurat în mod serios, că fără plămădeală nu putea fi pâne bună şi sănătoasă, iar oameni în vârstă înaintată profetizau o apropiată sleire a puterilor noastre vitale. Eu am găsit însă că plămădeala nu era un element atât de esenţial, şi după ce m'am lipsit de dânsa un an, mă găsesc totuşi în mijlocul celor vii. Şi mă mai bucur c'am scăpat de pacostea de-a plimba în buzunarul meu o sticlă plină, căreia se întâmpla câte-odată să-i sară dopul şi să-şi descarce conţinutul spre scârba mea. Mai nimerit e să fie lăsată de-o parte. Omul e un animal care se poate deprinde mai bine decât ori-care altul cu toate climele şi cu toate împrejurările. Ceva mai mult: în pânea mea n'am pus nici sare, nici sodă. Am făcut-o după reţeta dată de Marcus Porcius Caton, cam cu două veacuri înainte de Isus Christos: *Panem depoticium sic facito: Manus mortariumque bene lavato. Farinam in mortarium indito, aquae paulatim addito, subitoque pulchre. Ubi bene subegeris, defingito, coquitoque sub testu.*

Ceiace, după mine, însamnă: „Pânea frământ-o aşa: spală-te bine pe mâni şi spală tot aşa şi covata. Pune în covată făină, moae-o cu apă încet-încet, şi frământă bine de tot. Odată bine frământat aluatul, dă-i forma şi coace-l sub ţest". Cu alte cuvinte, într'un cuptor. Nici-un cuvânt despre plămădeală. Dar eu nu m'am slujit totdeauna de această susţinătoare a vieţii. Uneori, din pricina sleirii pungii mele, îi duceam dorul câte-o lună de zile, de nu mai bine.

Nu-i locuitor, în Noua-Engliteră, care să nu poată cultiva cu înlesnire toate elementele pânei sale, în această ţară de secară şi de porumb, fără să atârne pentru procurarea acestor elemente de vre-o piaţă depărtată, flotantă.

Cu toate astea, atât de departe suntem de simplitate şi de independenţă, încât la Concord rar găseşti făină proaspătă şi dulce în prăvălii. Iar *hominy*, [1]) ca şi porumbul sub o formă mai grosolană, se întrebuinţează cu totul rar.

De cele mai multe ori fermierul dă vitelor şi porcilor grăunţele producţiei sale şi cumpără de la prăvălie mai scump o făină care nu-i mai sănătoasă măcar. Eu puteam să-mi produc cu 'nlesnire o baniţă [2]), dacă nu două, de secară şi de porumb, pentru că secara creşte în pământul cel mai sărac, iar porumbul nu cere un pământ mai bun, să macin într'o răşniţă de mână şi să scap fără orez şi fără carne de porc. Şi, dacă era nevoe de ceva dulce, am descoperit prin experienţă, că puteam scoate o foarte bună melasă, fie din bostani, fie din sfeclă. Şi-am găsit că răsădind pur şi simplu câţi-va arţari, [3]) melasa mi-o procuram şi mai lesne. Iar până la creşterea acestor arţari, mă puteam sluji de diferite succedanee sau extrase în afară de cele pomenite. „Pentrucă", aşa cântau strămoşii:

„We can make liquor to sweeten our lips
Om pumpkins and parsuips and walnut-tree chips" [4])

„Noi ştim să facem o licoare ce îndulceşte buzele,
Din bostan, din postârnac şi din surcele de nuc".

In sfârşit, cât despre sare, acest produs de băcănie atât de vulgar, ca să mi-o procur era de ajuns o vizită la ţărmul mării. Dacă n'aş fi găsit cu cale să renunţ cu totul la sare. Ceia-ce m'ar fi făcut negreşit să beau mai puţină apă. Nu ştiu dacă Indienii sau Pieile Roşii au alergat după sare vre-odată.

Astfel, în privinţa *Hranei* puteam să n'am nevoe de nici-un fel de comerţ, şi de nici-un schimb. Şi, având la îndemână şi un adăpost, rămânea să-mi mai procur doar îmbrăcăminte şi combustibil. Pantalonii ce-i port acuma sunt ţesuţi într'o familie de fermieri. (Lăudat fie Cerul că se mai găseşte atâta virtute în om!) Pentrucă eu privesc decăderea de la fermier la lucrător, tot atât de mare şi de răsunătoare, ca şi aceia de la om la fermier.

Combustibilul, într'o ţară nouă, e atât de mult încât n'ai ce face cu el. Cât despre sălăşluire, dacă nu mi-ar fi fost îngăduit să mă aşez pe-un pământ care nu era al meu, n'aş fi avut decât să cumpăr o jumătate de hectar cu preţul cu care se vânduse pământul pe care-l cultivam — şi anume, cu opt dolari şi opt cenţi. Dar eu credeam că mai spoream încă valoarea pământului stabilindu-mă pe dânsul ca *squatter*.

Există o categorie de necredincioşi, care-mi pun une-ori întrebări ca aceasta: „Crezi d-ta c'ai să poţi trăi numai cu legume"? Ca să ajung numai decât la rădăcina afacerei, — pentrucă rădăcina-i *credinţa*, — am obiceiul să răspund unor asemenea oameni, că eu pot trăi şi cu cue de saboţi. Dacă ei nu pot înţelege asemenea lucru, n'am ce le face. Cât mă priveşte, nu fără plăcere aflu că se încearcă experienţe de felul celei următoare: Bună-oară aud că un tânăr a căutat să trăiască cincisprezece zile cu porumb uscat, cu porumb de pe ciocălău, cu grăunţe cu alte vorbe, slujindu-se, drept piuă, de dinţii săi. Neamul veveriţelor a încercat acelaş lucru, cu destulă izbândă. Neamul omenesc nu poate rămânea străin de aceste experienţe, chiar dacă s'ar găsi câteva babe ce nu vor putea să le încerce, sau care având venitul din mori, se alarmează din această pricină...

In româneşte de P. MUŞOIU

1) Turte mici de făină de păpuşoi, obişnuite în Statele-Unite

1) *Hominy*, cocă de porumb, foarte cunoscută în America, şi care se cumpără crudă pentru a se pune la copt.

2) *Bushel*, baniţă. 35 litri 234, în Statele-Unite.

3) Arţar de zahăr, originar din Nordul Statelor-Unite şi din Canada.

4) Versuri scoase dintr'un cântec intitulat *Plictiselile Nouei Englitere*, alcătuit de unul din cei dintâi coloni, şi care trece drept cea mai veche compoziţie americană cunoscută.

CUCERIREA VIEŢII
de DOCTORUL VORONOV
este, după părerea unanimă, cel mai senzaţional volum apărut în ultimele timpuri.
In această lucrare doctorul VORONOF arată ce va câştiga omenirea, urmând sistemul său de întinerire la oameni şi animale.
Găsiţi această interesantă lucrare în
„BIBLIOTECA DIMINEAŢA"
la toţi depozitarii de ziare şi la toate librăriile.
Preţul Lei 20

Cetiţi
REALITATEA ilustrată
CEA MAI MARE REVISTĂ DE ACTUALITĂŢI
24 PAGINI MARI, ILUSTRATE IN CULORI 100 CLISEE FOTOGRAFICE
EXEMPLARUL 8 LEI
CURIOZITĂŢI DIN TOATĂ LUMEA • ROMANE
NUVELE • ŞTIINŢĂ POPULARIZATĂ • CINEMA •
MODĂ • SPORT • JOCURI DISTRACTIVE • ETC.

Cuvinte către Farisei

Nimeni, dealungul gândurilor noui, nu-și găsește calea fără șovăire. Cei mai puternici și-au pipăit drumul cu nesiguranța orbilor și numai la sfârșit, de pe culmea ajunsă cu trudă și cu îndoială și-au văzut în urmă roadele vieții așternute pe câmpia trecutului.

Dar, după vorba prea înțeleptului Păsărel, protosinghelul de la Cuțitul de Aramă, îndoiala e har dumnezeesc coborît în sbor de porumb numai deasupra celor prea puțini; căci numai din frământarea sufletească, din durerea rănilor făcute de îndoială, rodește înțelepciunea cu puterea smochinului încărcat de floare și se înalță dincolo de hotarele obicinuite, gândurile omului. Noianul întunecat al lucrurilor se luminează arareori de scânteia adevărului; și prea puțini sunt acei al căror amnar isbește îndestul cremenea nepăsării ca să fluture lumina.

Dar nenumărat este norodul — și fața prea înțeleptului Păsărel se înflorește în zâmbet — acelora neturburați de îndoială. Ei duc treburile de fiecare zi și câștigă veseliile pământului; lor le dăruește Satana puterea și bogăția pe pământ, ca să piardă cu mai mare prăvală înțelegerea de dincolo de cele obicinuite. Și dintre dânșii se aleg, spre bucuria nevămuită a diavolilor, judecătorii celor dintâi, ai chinuiților gândurilor noui și ai împovăraților de necurmată îndoială.

Căci treburile lumești, spre marea încremenire a înțelepților, sunt atârnate de picioare, ca mieii jupuiți la ușile casapilor; și de mirare ar fi pentru străinul repezit din Lună, să vadă cum toate se întâmplă pe deandoaselea. Iar dacă unul dintre noi se încumetă să strige adevărul, din toate ungherele îi pică bolovani în cap, mustrându-l cu blândețe, până ce-și desbracă sufletul. Ințelepciunea e câteodată greu de găsit ca lighioanele tupilate 'n bortă. Cuvântul e de aur, spun cei dintâi; tăcerea e de nestimate, șoptesc ceilalți. Și cumpănit între atâtea adevăruri potrivnice, cu greu își găsește omul calea. Căci vedeți dumneavoastră, la fiecare întrebare nouă se ridică mai multe răspunsuri și deosebirea între cei săraci cu duhul și cei ajutați de înțelepciune, se vede după alegerea dintre ele. Adică întrebările sunt ca bolovanii aruncați în puțuri și care cu greu se pot scoate la suprafața adevărului. Și astăzi dacă zilele sunt mai grele decât înainte și câmpiile mai sterpe, e mare înflorire de întrebări, dacă nu de înțelepciune; se nasc la fiece pas și răspunsurile lor, dar răspunsuri proclete, găsite de cei nebuni și care nu sunt decât bolovani mai pietroși și mai vrednici de aruncat înapoi, în adâncimea nevredniciei.

In timpurile noastre, când s'a făcut aurul nevăzut și oamenii sunt căzuți pe brânci ca să-l caute prin unghere a rodit peste Țară nenumărat norod de înțelepți; glasul lor se aude la toate crucile de drum și nimeni nu-și poate destul îndopa urechile ca să nu-i audă. Mintea lor e goală și sufletul lor e sterp; dar glasul lor e puternic. Cuvintele lor nu spun nimic, dar sunt sgomotoase și par adânci. Iar cei ce nu știu deosebi între nevrednicie și înțelepciune, rămân cu gura deschisă, a mirare și a încordată ascultare.

Căci, fiule, nu e îndestul să fi citit multe hronici și Viețile tuturor Sfinților și părinților, nu ajunge să aibi inima curată și cugetul plin de lumină; dacă glasul tău e cuviincios și cuvintele tale cuviincioase; dacă nu sperii și nu amenințí pe nimeni, dacă nu știi să faci să tremure pe oameni cu sudălmi noui, alese pe sprinceană dintre cele ce-ți încrețesc pielea pe trup, nu te mai ascultă nimeni. Răsfoește oricare dintre cărțile oamenilor de astăzi, deschide oricare dintre foile ce-ți vor cădea în mână și te vei îngrozi. Știu că ești om înțelept și că nu citești decât cărțile bătrâne; știu că te sfătuesc un lucru înspăimântător; dar e de datoria omului să fie viteaz și bărbat; va trebui să-ți iei inima'n dinți și să încerci. Poate că în gândul tău se va petrece mare prăvălire și că tare te vei mira de cele citite; poate că te vei întreba dece nu-și mai pot spune oamenii gândul decât în cuvinte spurcate și dece se judecă unii pe alții cu atâta hulă și asprime; poate vei crede că ai nemerit-o prost, într'un an când limbile au fost mai înverșunate și oamenii mai înveninați. Mai încearcă și alte citiri și vei vedea ce se învață din ele. Dar să nu-ți jumulești părul dintr'atâta. Cele scrise nu fac rău decât tot celor ce scriu. Veninul șerpilor acestora se întoarce tot asupra lor; mușcăturile par rele dar cad tot pe trupuri de șarpe și nu se petrece mai nimic.

Dar câte odată se implântă colții și în trup de om, ca toți oamenii și atunci este mâhnire mare și se cade să-ți vină lacrimile'n ochi.

Fiindcă omul nu știe să se apere împotriva șarpelui. La văzul lui sângele i se oprește în vine și sufletul i se înoptează. Nici-o scăpare nu mai este decât minunea dumnezeească. Dar astăzi Părintele nostru al tuturor nu mai are vreme de noi. Gândul lui s'a întors într'altă parte și șerpii sunt acum grași și frumoși. Viața pentru ei e plină de bucurii și lor Satana le dăruește puterea și bogăția pe pământ. Și Impărăția lor se ridică din cea mai puternică piatră, teama, și pe cea mai neclintită temelie, prostia omenească.

Oricât de departe înapoia timpurilor îți arunci privirea, s'a întâmplat la fel și numai cei ce nu știu lucrurile trecutului se pot mâhni de așezarea aceasta străbună a lucrurilor pământești. Și numele șerpilor printre oamenii este acela de Farisei. Decând s'a despărțit pământul de ape și s'a ridicat, din puterea dumnezeească și din lut, omul, s'a ridicat și Impărăția lor. Și chiar dacă numele lui s'a schimbat câteodată, după vremuri și după ținuturi, puterea lor a fost mare mereu și s'au ridicat deasupra celorlalți oameni ca untdelemnul deasupra apei și s'au pus, ca un tavan de plumb, între oameni și Dumnezeul lor.

Căci au nepomenită 'ndemânare să-și ascundă spurcăciunea făpturii subt vestminte și pocitele gânduri subt cuvinte. Lor minciuna le este pâinea cea de toate zilele și încrederea oamenilor, ogoarele lui Iov, cele fără de număr. Dar nimeni nu se 'ncumetă să-i oprească, ținându-i de ceafă cu scârbă ca pe cotoii râioși, și să-i întrebe de unde au cules atâta 'nțelepciune. Ei care nu cunosc gândul, neavând bărbăția să rămână singuri cu mohorâtul lor cuget, îndrăsnesc să-i judece pe ceilalți și să-i pedepsească. Pieptul lor este scos în afară și pasul lor, pe calea vieții, e sigur și răsunător. In vestminte le fâlfâe vântul gloriei și din cuvintele lor s'ar părea că le stă în putere să dărâme pământul. Dar pământul nu se dărâmă cu vorbe și nici gloria nu se culege din vânt. Timpul se scurge cu neclintită nepăsare, răbojul morților se crestează mai des și împrejurul cimitirelor norul de praf și sgomotul vieții se ridică fără popas. Dar în sufletul Fariseilor nu se strecoară nici-o îndoială. In jurul lor toate sunt făcute să le ascundă scurgerea timpului și amenințarea pedepsei dumnezeești; nimeni, ca ei, nu au mai bine astupat auzul de zgomotul veseliei, nimeni nopțile de nesomn și judecată mai bine șterse de surâsul femeilor plătite, nimeni cotropirea bolilor și a slăbiciunilor mai cu grije întârziată de medici și de călătorii. Intre ei și viață au ridicat peretele bogăției și al puterii, curse amândouă, întinse lor de Necurat. Căci de aci se văd greșitele căi pe care i-a orbit Satana, făcându-i să creadă că astfel vor trăi mai deplin decât ceilalți și că vor fi în mare câștig. Mintea lor întunecată de gânduri negustorești și sufletul lor sfârtecat de grabă nu s'au putut lumina îndestul ca să se vadă drumul către fericire, acel ce este depărtat de toată deșertăciunea și nu se află decât în iubire și 'n virtute.

Aceste cuvinte să nu aducă zâmbet pe buze nimănui. Știu că nimeni astăzi nu le mai spune, de rușine, fiind goale de tâlc în sufletele noui; dar în sufletul meu îmbătrânit răsunetul lor e adânc. Ele pun adevărata cumpănire a sufletului și a trupului, cea care dă omului liniștea în timpul vieții și tăria înaintea morții. Căci numai în virtute și 'n iubire se găsește omul pe sine; și numai astfel nu se mai gonește fără țintă peste câmpia Vieții și nu mai ajunge cu ochii holbați de spaimă și cu pieptul încă vălurit de goană la porțile lumii celor nevăzute. De mirare fiule — și oamenii vor da cu dispreț din umeri — dar viața de acum nu-i decât pregătire pentru cea viitoare. Cuvintele mele le poți pricepe cum vrei. De-ți e sufletul credincios și gândul înălțat spre cele sfinte te vei gândi după cum te 'mpinge credința; de vei fi necredincios și zâmbetul batjocurii îți va strepezi dinții, gândește-te că trebue să ne ridicăm mereu, mai sus, deasupra noastră, pregătindu-ne parcă pentru ceva nou, mai frumos, și pe care nu-l înțelegem încă. Căci în clipele de reculegere toate sufletele se luminează și simt într'însele dorul înălțării.

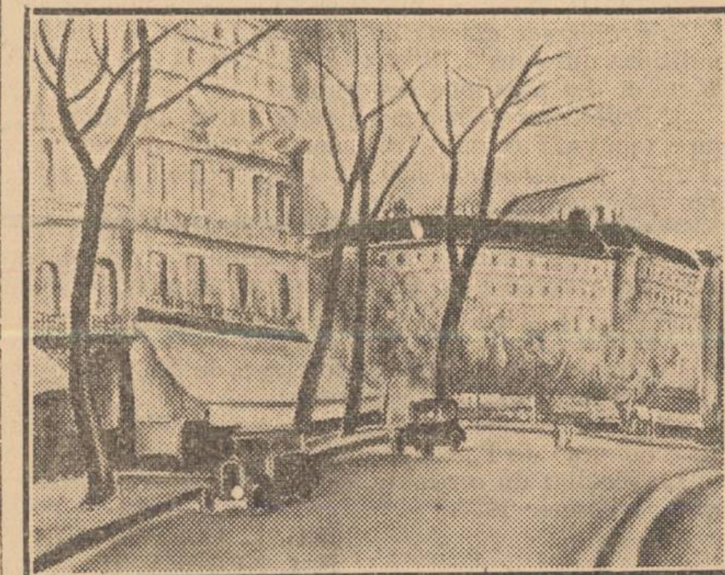
Dară fariseii le îngreuiază cu bolovani pământul ca să le țină cât mai aproape de bunurile lumești; iar ceilalți oameni cu minte de moacă, maimuțăresc întocmai, ca să nu se obosească făcând altfel. Și rău fac, fiule; căci puterea și bogăția sunt făcute pentru puțini, dar fericirea pentru toate ființele. Și omul să nu-și caute fericirea în afară, departe de el și străină; s'o caute într'însul și s'o ajute cu multă grijă, ca pe prunci. Dece pumni amenințători spre cer? Dece blesteme și gemăt? Oamenii să-și vânture sufletele de mucigaiu și fericirea-i va lumina iară. Să-și ducă viața cumpătat, cu știința că fiecare clipă este fără preț și că nu-i de mare nevoe la urmă să fi cârmuit popoare și să fi stăpânit averi fără număr, fiindcă nu te mai întreabă nimeni.

Și voi — Protosinghelul își luă mâna de pe umărul meu și se 'ntoarse puțin, vorbind parcă unei mari mulțimi — și voi Farisei fără număr, duceți-vă viața nestingheriți. Adunați pentru voi bogățiile, luați pentru voi puterea dar nu veți fi fericiți. Nu veți avea vreme să vă trăiți viața. Minciuna vă va mânca sufletul ca o lighioană flămândă și în fața Morții veți fi goi și amărâți. Subt vestmintele voastre sunt solzii nepăsării și unduirile lingușirii; în gândul vostru șueră mânia și străpunge limba ascuțită a minciunii. Șerpi! Pe lespezi, pe stâlpi, pe icoane și până pe altarul Domnului, numai șerpi. Dară vă plâng; pe voi geloziții de oameni și sătulii sătuilor vă plâng, fiindcă sunteți fără gânduri și numai cu dorințe...

M'au înspăimântat ochii holbați și mișcările deșuchiate ale Prostosinghelului Păsărel. Cu grije m'am furișat afară și până departe, dealungul străzii înfierbântate și pustii, i-am auzit glasul, eșind cu ascuțimi din umbra bisericii.

București 8, II, 1929.

PAUL NEGULESCU

T. Papatriandafil — Peisaj

O lume dispărută: Atlantida

Un înțelept indian bătea odată, cu picioarele desculțe, un drum de pustie. Și i-a ieșit înnainte, la o răspântie, un sărac cu duhul, care a îndrăznit a-l întreba: Spune-mi, Invățatule, pentru ce, dacă va fi existând un Dumnezeu al lumii acesteia, nu ni-se arată și nouă, măcar la zile mari, să-l vedem și noi la față — pe domnul cerului și al pământului. Și obosit fiind, înțeleptul se așeză pe o piatră din marginea drumului, își șterse sudoarea de pe frunte cu dosul mânii și, ancorându-și gândul în funigeii din întrebarea aproapelui, vorbi liniștit — de par'că și-ar fi cuvântat aproape numai sie-și: Vezi tu, fratele meu întru iubirea pentru Dumnezeul nostru al tuturora, vezi piatra pe care stau eu în clipa aceasta? Inchipuește-ți-o de o mie de stânjeni lungă, de o mie lată și tot pe atâta de înnaltă, — și tare ca cea mai tare piatră din inima Himalaiei; închipuiește-ți, după aceea, că Dumnezeu te-ar dărui cu o viață fără de sfârșit și că tu — după aceea — în mână cu o bucată din cea mai diafană pânză de Benarès, te-ai apropia, odată la fiece sută de ani, de piatra cea uriașă și tare — și ai atinge-o, moale, cu această bucată de pânză... Adevăr zic ție: abia după ce, din cauza atinsului cu batista, piatra noastră se va fi micșorat până la mărimea unui sâmbure de cireașă, abia atunci se va fi scurs *o zi din zilele domnului...* Și acum, mai obosește-ți mintea și-ți mai închipue ceva: anume, că Dumnezeu se va fi culcat să doarmă acum câteva mii de ani și că, spre a-se odihni cum trebue, are nevoie să doarmă cel puțin o zi sau o noapte de ale lui... și gândește-te acum dacă-ți va fi dat ție, în scurta ta viață, să-l vezi pe Dumnezeu sculat din somn și arătându-se oamenilor. Drept aceea, pune zăvor gândului acestuia și prinde-te în mreaja altuia, mai potrivit ție...

Sânt, acestea, vorbe și gânduri-bune pentru aceia cari, neavând prilejul, în scurta lor viață, să asiste la una din cele așa numite de Cuvier *revoluțiuni ale globului,* nu le admit nici pentru vremurile trecute, — uitând, întâi de toate, că, de ar avea *norocul* să se bucure de un astfel de spectacol, n'ar mai avea prilejul să-l povestească altora, întrucât nu se știe dacă i-ar mai supraviețui.

A spus, în adevăr, într'un moment de anemică inspirație, unul din străbunii noștri: *natura non facit saltus;* și, de atunci, veacuri după veacuri și zi de zi, oamenii au repetat și repetă mereu: natura nu face salturi, încredințați fiind că sânt în situația solemnă a unui Buda care aruncă sămânța adevărului în cele patru vânturi... Biată gânganie, care-și vâră nasul în toate — vorbe din Faust — și aruncă sonda nevolnicei ei rațiuni peste tot, întru pescuirea mărgeanului adevărului, — omul caută să prindă, în tipare după chipul și asemănarea lui, păinjenișul raporturilor dintre lucruri și spune grav, pe latinește: *natura non facit saltus.* Uită, însă, să ne spună de unde *începe* saltul. In adevăr: ce numim salt, ce numim catastrofă, revoluțiune?

Un bloc de calcar, să zicem, s'a desprins — mare cât o colibă — din trupul muntelui de alături; și o gânganie minusculă a poposit, fugind de soarele arzător, la umbra lui. Deodată, blocul găunoșit de vreme se sparge, asemeni fructului copt, în câteva bucăți mărunte care cad la pământ unele lângă altele sau pleacă în rostogol pe clina muntelui, de vale. Gângania de alături, uluită de proporțiile evenimentului la care fu martoră, nu-l va taxa, oare, drept cea mai teribilă catastrofă? Ce e, încăodată, catastrofă — și ce nu e? De unde începe ea și unde se termină?... „tot astfel, dacă închid un ochiu...", aceste vorbe din *Sărmanul Dionis* ne-au spus de mult că toate sânt relative: ceeace, cu alte cuvinte, ar putea fi catastrofă pentru unele viețăți, nu poate fi pentru altele — și viceversa.

Dar chiar dac'ar fi vorba să ne mărginim numai la acele deslănțuiri de forțe naturale, care numai față de om să îmbrace proporții de catastrofă, și exemple tot am avea destule — în geologie, fizică, astronomie, istorie. Asteroizii, bunăoară, dintre cutare planete, — acele corpuri cerești care nu sânt altceva decât sfărâmăturile unor planete răposate, n'au oferit ele, atunci când s'au născut, spectacolul celei mai veritabile catastrofe? Când vor fi pocnit planetele-mame, risipind-și pulberea spre cele patru vânturi planetare, ce puternic tablou de revoluție a spațului trebue să fi dăruit ele! Și tot astfel, *și licet longe distantia componere,* ceeace se întâmplă azi în China, pe tărâmul social, ori ceeace, asemenea, s'a întâmplat în Principatele noastre după 1829, nu au fost — acestea — *salturi* ale naturii? Dar potopul biblic, identificat azi cu un catastrofal cutremur întâmplat acum câteva mii de ani în regiunea de jos a Tigrului și a Eufratului și însoțit de o îngrozitoare năvală a apelor marine, venită din sud, și oprindu-se în nord tocmai în apropiere de Ararat, — ce altceva a fost?

Catastrofe, așa dar, au fost și vor fi. Dar de unde, la noi, pretenția ca, în scurta noastră viață, sărmană boabă din vremea fără margini, să fim — numaidecât — martori de catastrofe? Acestea, mai întâi, nu sânt lucruri de toată ziua, — un spectacol ieftin, pe care pământul să-l poată oferi la scurte răstimpuri. Și multe vor fi fiind, pe lume, care în proporții și tempo de catastrofe s'au născut. Dar, nefiind noi față la nașterea lor, nu credem în ele. Fiind, probabil, niște stupide generații mediocre cărora zeii nu le arată niciun fel de simpatie, ne vom trăi viața fără a fi fost spectatorii unui astfel de tablou care, în treacăt fie zis, ar putea să fie al judecății din urmă. Nu orice mileniu sau orice zece mie de ani trebue să trăiască acea

Dies irae dies illa
Solvet saeclum in favilla...

Dar, cum am spus, catastrofe au fost. Și, cele mai recente din ele, dăinuie încă în amintirea oamenilor; sau au dăinuit. Virgiliu, de exemplu, în cartea a treia a Eneidei, vorbește într'un loc de vremea când strâmtoarea Messinei n'a exista, Sicilia fiind una cu Italia. Tradiția, aci, își amintea o realitate geologică — destul de veche. Și tot cei vechi păstrau în tradiție amintirea nașterii Bosforului și năvala apelor din Marea Neagră în Mediterana. Iar lucrul acesta spun geologii, s'a întâmplat acum câteva zeci de mii de ani... Voinică tradiție! Și n'avem decât să ne amintim, ca exemplu penultim pentru cazul asupra căruia vrem să insistăm mai mult, de dispariția *Insulei Paștilor,* în 1923, undeva — pe întinsul Oceanului Pacific. S'a cufundat sub valuri, acest martor al unui continent fost pe vremuri în jumătatea de sud a Pacificului, pentru totdeauna. Niciuna însă, din catastrofele încă supraviețuind în amintirea oamenilor, n'a fost de proporția în care s'a jucat, deasupra oceanului Atlantic, filmul pieirii sub valuri a Atlantidei.

De trei lucruri, mai ales, le-a părut rău oamenilor de cultură, de-alungul vremii: că Homer a lăsat Iliada neisprăvită, că Platon a făcut acelaș lucru cu Istoria Atlantidei și că Ovidiu nu ne-a păstrat manuscrsul poeziilor scrise în limba Geților... Dar e suficient și cât ne-a lăsat scris Platon — despre Atlantida, — acel pasagiu mai ales în care: „Socrate răspunse: Este important faptul că lucrurile pe care tu mi le-ai spus sunt crezute și privite de oameni ca adevărate, iar nu ca o poveste inventată de noi". Tradiția aceasta, egipteană, pe care Solon o culesese de la preoții din Sais, punea prăbușirea Atlantidei cu vre-o nouă mii de ani înnainte de Christos. Un mare cutremur de pământ ar fi sguduit puternic pământul Atlantidei, l-a rupt în bucăți și l-a dat pradă valurilor mării înfuriate. Exact așișderea, cu alte cuvinte, cu ceeace s'a întâmplat, ceva mai înnainte — poate, în Mesopotamia de jos. Iar tradiția a transmis prin vreme amintirea despre aceste catastrofe, care amândouă s'au întâmplat. Și lăsând pe Platon de o parte, vom aminti că în tot ev-mediul și până în vremea noastră, amintirea Atlantidei a preocupat mintea învățaților și a poeților și a născut opere, de poezie mai ales, pline de tot interesul. Așa este, de pildă, epopeea despre Atlantida a catalanului *Jacinto Verdaguer,* operă scrisă în a doua jumătate a sec. din urmă, tradusă aproape în toate limbile europene și socotită fiind un adevărat „torent de poezie, care lasă cu mult în urmă tot ce au scris mai bun, laolaltă, poeții catalani, castiliani și portughezi". Credința că Atlantida în adevăr a existat — a coborât tot mai persistentă în suflete, mereu. Iar astăzi, — știința însăși s'a pronunțat afirmativ.

Am citit, acum doi ani, o carte atunci apărută — despre Atlantida. Autorul respectiv fixa prăbușirea continentului atlantid în mai multe etape; fixa până și numărul exact al anului când aceste catastrofe s'au întâmplat: 843520, de pildă. Nu m'am putut lămuri nici până azi cu privire la mijloacele de atât de exactă informație și fixare în timp a fenomenului — ale autorului cărții. Dar nu pe astfel de dovezi ne vom sprijini, firește, dacă-i vorba să arătăm că Atlantida în adevăr a existat; după cum, sincer mărturisind, nici pe cele de ordin filologic sau quasi-istoric nu ne vom bizui, deși unii cercetători le aduc, bogate de câtava vreme. Nu primim, de pildă, homologiile și analogiile (echivalențe morfologice și funcționale) linguistice, pe care le citim în studii de ultimă oră: un nume topic de pildă, e acelaș în Mesopotamia ori Egipt cu unul din Mexic: trebue, atunci, să scoatem de aci concluzii atât de temerare încât să vedem, pentru odinioară, legături așa de strânse și frecvente între aceste ținuturi toate? Iată, chiar în articolul publicat într'un număr al acestei reviste, despre Atlantida, întâlnim, pentru Mexic, numele topic de Palanca: trebue, oare, să vedem în cazul acesta vre-o înrudire între Palanca din Mexic și cea din Bulgaria sau cea de pe valea Trotușului? Ar fi, atunci, să spunem că numele cărții celei sfinte: *Popol-Vuh* a Mexicanilor, e tot una cu latinescul *Populi-vox;* și ar merge de minune. Ar fi să ni-i închipuim, pe străbunii de acum câteva zeci de mii de ani, ca fiind fost înzestrați cu mijloace de comunicație și circulație mai perfecte chiar decât cele de care ne folosim noi azi. Ceeace, sigur, n'ar fi decât alături cu adevărul. In *Priveliștile din natură* ale lui Humbold se întâlnește numirea de *Baraguan* dată unei regiuni din America de sud: să scoatem, de aici, cine știe ce înrudire cu Bărăganul nostru? Am putea, dar numai într'un caz: să admitem că omul, numai într'un loc născându-se (undeva, în Asia Centrală) s'a risipit de acolo în cele patru vânturi: au plecat, unii din urmașii lui, spre NE și au trecut, pe la strâmtoarea Behring în America, poposind cu vremea tocmai în preajma Amazonului unde au botezat o regiune *Baraguan,* în vreme ce o altă ramură de oameni — călătorind spre Apus — a ajuns în părțile noastre, de au numit și aci o regiune tot Baragan; dar ar fi, aceasta, cea mai superbă naivitate. Luați dicționare chiar de limbi de *Piei-roșii* și veți găsi, cu siguranță, termeni omonimi și sinonimi cu unii din limba franceză ori română. Și, după aceasta, suntem noi siguri că citim *cum trebue* cuvintele aztece ori toltece din vechea Americă Centrală? Chiar într'un recent număr al acestei reviste se arăta că noi nu știm precis nici măcar cum pronunțau Romanii unele din cuvintele lor! Concluzia: confruntările și coroborările de acest fel — trebuesc lăsate la o parte. Și, în sfârșit: cuvântul francez de *uragan* nu e, cum ni-se pare nouă, venit din marea Caraibilor, după Columb? Nu mai pomenim de faptul că, de multe ori, descifrătorii de hieroglife și simboluri grafice, pornesc la drum cu gânduri preconcepute și citesc ce nu e scris.

Că sunt, după aceea, piramidele din Egipt, asemănătoare cu cele descoperite în Mexic sau că sunt *ziguratele* caldeo-asiriene așișderea cu unele temple din acelaș Mexic, — aceasta nu poate dovedi înrudire sau împrumut, dela una la alta, între aceste regiuni. Oare, ca să ajungi la piramide, nu-i de ajuns să pleci, ori în ce regiune a pământului te-ai afla, dela coliba conică sau piramidală a sălbatecilor de azi, aceiași — fără împrumut — la cea mai mare parte din primitivii contemporani? Plecând dela prototipul acestei colibe, așa dar, având — apoi — sclavi mulți (sclavie) și piatră bună de construit și ingineri nu cine știe cât de străluciți, nu e de așteptat să ajungi, la fel cu alți în alt loc, la aceleași piramide? Când educația și cultura etnografică, în specie cu privire la nașterea și evoluția formelor de locuință, va pătrunde, mai bogată, în sfere mai largi, apropierile acestea arhitectonice nu se vor mai face. Ci se va opri, cercetătorul, mai degrabă la acel *Voelkergedanke* sau *Elementargedanke* al etnografului Bastian, care spune că, omul primitiv ca și cel civilizat, în fața acelorași împrejurări și având la îndemână acelaș material, inventează aceiași unealtă, aceiași formă de casă, etc. Iată — mirabile dictu! — în vremea noastră aproape, primitivii australieni au inventat, prin ei înșiși, toporul de piatră amigdaloid pe care-l întâlnim în Europa de Apus în epoca *cheleană.* Și lucrurile acestea s'au petrecut, de cele mai multe ori la fel. Iar Atlantida, precum vom vedea, s'a prăbușit acum cel puțin 15.000 de ani. Piramidele Egiptului, însă, de când datează? Și ale Mexicului de când? Metoda aceasta de cercetări tentează, dar e primejdioasă.

Toate considerațiunile de mai sus le-am făcut, ca o întâmpinare la afirmațiunea unor cercetători că, departe de a fi venit în Europa din spre răsărit, *cultura spiritului e mult mai probabil să fi venit* din spre apus, de undeva din America Centrală [1]). Și admit, implicit, acești cercetători, că aproape până în vremurile istorice trebue să fi fost legătură între Europa — Africa pe de o parte și America, pe de alta. Legătura aceasta, însă, precum vom vedea, e atât de veche, încât nu îngădue astfel de apropieri între culturile acestea. Dar am insistat asupra acestei legături, pentrucă Atlantida, scufundată mult mai recent sub apele mării, n'a fost decât o bucată din puntea de uscat care odinioară lega cele trei continente laolaltă.

(Continuare în pag. VI-a)

1) Vezi această afirmațiune în articolul d-lui P. Constantinescu-Iași, despre Atlantida, în *Adevărul literar* din 18 No embrie 1928.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/41 33 CAROL MOBILA 33 CAROL (PIATA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA - EXPEDITII IN TOATA TARA

Dar, a existat Atlantida ? La această întrebare, ştiinţa modernă răspunde afirmativ.

Se ştie că cele mai frecvente cutremure de pământ, ca şi cele mai multe erupţiuni vulcanice, au loc în regiunile de proaspătă cutare a scoarţei pământului. Ţinuturile cu cei mai tineri munţi sunt, aşa dar, cele mai încercate de vulcani şi cutremure ; pentru că acolo scoarţa pământului e încă nestabilă şi plină de crăpături. Iar pe crăpături răspund, din adânc, vulcanii şi au loc, de-alungul lor, cutremurele. Oceanul Atlantic are în lungul lui, dinspre Arctida şi până spre ţinuturile polului sud, o aproape neîntreruptă zonă de frecvente erupţiuni vulcanice. Deacurmezişul lui, însă, fenomene de vulcanism şi seismicitate nu au loc, în vremea noastră, decât *la răscrucea lui cu Mediterana europeană.* Adică tocmai în regiunea în care se localizează, de antici şi de moderni, vechea Atlantidă şi unde, potrivit cu cele de mai sus, trebue să avem un compartiment de litosferă nestabil. In adevăr, se ştie că lanţul de munţi alpino-himalaian e cel mai recent din Europa şi din toată emisfera nordică. Iar în terţiar, când s'a născut el, sbuciumul scoarţei pământului din această parte a provocat, în dreptul Marocului şi Pen. Iberice, prăbuşirea uscatului care până atunci lega Europa de America. Dar prăbuşirea nu s'a întâmplat dintr'odată, ci pe compartimente, pe rând. Comunicaţia dintre Europa şi America, însă, aşa cum ne-o arată studiile de paleontologie şi litologie atlantică şi mediteraneană, atunci a fost curmată : în terţiar. Aşa dar, tot quaternarul şi toată epoca actuală — cel puţin 1500000 ani, după Penck — Europa a stat despărţită de America ; şi comunicaţii între ele, în felul acesta, — afară de legături pe mare, prin intermediul insulelor mult timp încă supravieţuinde — nu vedem cum ar mai fi fost. Intre insulele cele rămase după prima catastrofă trebue să fi fost şi aceea pe care cei vechi au numit-o Atlantida. Aceasta a fost ultimul stâlp, intrat sub apele Oceanului, din continentul de altădată. Dar unde, anume, a fost Atlantida ?

Cam la mijlocul Atlanticului nordic, în dreptul Spaniei, se află arhipelagul insulelor Azore, format din nouă insule *vulcanice.* Postamentul lor submarin — un fel de soclu enorm — e de o nestabilitate care nu se întâlneşte în multe părţi ale globului ; în 1867, un cutremur violent distrugea satul Saneta din insula Terceiva, iar un con vulcanic ieşia din mare, în apropiere, pentru a dispărea din nou. Insulele Canare, la sud de Azore, sunt deasemenea în mare măsură vulcanice şi des scuturate de cutremure. In preajma lor o tradiţie creştină localizează o veche insulă *Saint-Brandon,* unde se refugiase, din faţa Maurilor, o colonie de creştini cu un episcop în frunte... Dar insula a dispărut. In preajma insulelor Azore, însă, s'au făcut cercetări submarine care au dus la cele mai surprinzătoare rezultate. In 1898, când se punea cablul telegrafic submarin care lega Brest de Cap Cod din America, sondagiile submarine au dovedit că, la nord de Azore, fundul mării — deşi adânc de 3000 de metri, are o astfel de morfologie şi constituţie a rocelor, încât pare că ar fi cufundat abia de ieri-alaltăeri sub apele Oceanului : ţinut muntos, cu vârfuri ascuţite de munţi, cu văi adânci, cu stânci goale de patină care, obişnuit, căptuşeşte fundurile submarine. Geologul Termier a dovedit că aceste roce vulcanice vitroase n'au putut căpăta înfăţişarea şi structura pe care o au decât erupând la suprafaţă, sub aerul atmosferic, şi nu sub apele marine. Şi cum, pe de altă parte, rocele nu sunt aproape de loc alterate în această a lor înfăţişare, urmează că scufundarea care le-a dus la 3000 m. adâncime e foarte recentă. Naturalistul Louis Germain, după aceea, studiind fauna şi flora insulelor Azore, Canare, Madere şi ale Capului verde a dovedit că toate aceste insule au fost multă vreme unite şi ele au format uscatul din care Atlantida a rămas să se scufunde ultima.

Când, anume, va fi avut loc această ultimă scufundare, nu se poate şti. Platon, cum am spus, o fixa cam la vreo nouă mii de ani înainte de dânsul. Şi e, aci, locul să amintim de coincidenţa între această cronologie şi cea a unor cercetători care spun că ultima glaciaţiune europeană — care s'a sfârşit acum 10—12 mii de ani — a fost gonită din Europa tocmai de naşterea *Golf-Streamului* care naştere nu putea să vie decât în urma dispariţiei Atlantidei.

Dar legătura dintre America şi Europa prea de mult a dispărut, ca să ne putem explica, prin ea, similitudinea sau unitatea de cultură între Africa, Europa şi Mexic. Aceasta s'a întâmplat prea de mult — poate că nici nu apăruse omul, atunci — ; dar drama cea sguduitoare a Atlantidei pare să se fi întâmplat relativ de puţină vreme, pentru ca omul s'o fi putut reţine până azi în tradiţie, aşa după cum a reţinut-o pe cealaltă, a catastrofei potopului biblic care — probabil — NU va fi fiind cu mult mai recentă ca cea dintâi.

ION CONEA

Cronica muzicală

NOUA DIRECŢIUNE a OPEREI ROMÂNE

In sfârşit a învins tinereţea şi competinţa. După zece ani de proastă gospodărie şi de nepricepută conducere artistică, direcţiunea Operei Române din Bucureşti a fost încredinţată d-lui I. Perlea, distins muzicant şi neîntrecut dirijor, care la vârsta când alţii nu sunt încă înarmaţi cu o diplomă universitară, reuşise să-şi creeze un nume reputat în streinătate, dirijând la 25 de ani, „Parsifal" la Leipzig. Ii suntem recunoscători ministrului care l-a pus în fruntea primei noastre scene lirice.

Dacă o Operă particulară, la baza căreia stă neîndoios interesul comercial, poate şi trebue să fie condusă de impresari, după principii pur negustoreşti, şi după criteriile artistice impuse de gustul publicului, Opera noastră de Stat, subvenţionată cu mai bine de douăzeci de milioane de lei, necesită o conducere călăuzită numai de spirit artistic, îmbinat cu pricepere muzicală. Şi tocmai spiritul artistic şi priceperea muzicală au lipsit până astăzi Operei noastre, şi sunt singurii factori de care va depinde succesul directoratului nou.

Trecutul nouilor conducători ai Operei — dl. Perlea şi-a alăturat un auxiliar preţios în noul secretar general al Operei, dl. Radu Urlăţeanu, priceput muzician şi vechiu gazetar, cu care a alternat aproape o stagiune la pupitrul operei din Cluj — îndreptăţeşte speranţele ce punem în activitatea Operei noastre.

Greşelile trecutului nu se răzbună, ci se îndreaptă. Nu se poate concedia personalul de prisos, nu se pot face angajamente în timpul stagiunii. Activitatea nouii direcţiuni este stânjenită pentru moment de considerente umanitare. Dacă sub raportul elementului uman, triarea valorilor se va putea produce doar la începutul viitoarei stagiuni, în schimb însă sub raport artistic, avem impresia că se face îndată chiar, „tabula rasa" în ce priveşte curentul traviatic sub narcoza căruia adormise Opera, pentru a-i se imprima o nouă îndrumare, înregimentând-o unei acţiuni muzicale, corespunzând unor curente sănătoase.

Pe lângă „Aleodor" o nouă verigă în lanţul producţiilor muzicale româneşti, care se repetă temeinic sub conducerea d-lui I. Perlea, noua direcţiune a promis reprezentarea a trei saynete într'un act, adevărate giuvaeruri lirice ale acestui gen uşor dar plăcut, şi anume: „Bastien şi Bastienne" compus de Mozart, în vârstă numai de 13 ani, „Sluga stăpână" de Pergolese şi „Secretul Suzanei" de Wolff-Ferari. Şi pentru stagiunea viitoare ni s'a promis „Rosenkavalier" de Richard Strauss.

Schimbarea repertoriului era într'adevăr necesară, şi nu este mai puţin adevărat că acadelele verdiste au bine meritat dela răbdarea publicului şi locul lor de-acum înainte, ar fi mai de grabă în naftalina recuzitei şi în rafturile istorice ale bibliotecii.

Noua direcţiune va avea însă de purtat o luptă grea şi anevoioasă cu capriciile publicului. Acesta suferă de febra celebrităţilor streine. Orice răguşit, de naţionalitate străină, având o dubioasă reputaţie, câştigată mai acum două-trei decenii, este aplaudat de publicul nostru, căruia îi repugnă aproape orice nume românesc.

După cum este mai uşor să înveţe călăria o persoană care nu s'a dedat niciodată echitaţiei, decât una care a călărit, la voia întâmplării, pe deşelate, năravul acesteia fiind greu de îndreptat, aceeaşi dificultate o va simţi noua direcţiune a Operei, când va porni să indice noui criterii estetice unui public, care a călărit pe deşelate, pe toate starurile streine.

Intrucât este mai bun tenorul Sullivan, care simulează timp de trei-patru acte, pentru a plasa un sigur si bemol, decât Nicu Apostolescu, pe care nepriceperea conducătorilor Operei noastre l-a gonit în Italia, unde recoltează frumoase succese în opere grele ca „Othello" şi „Tannhaeuser"? Şi câte Opere din străinătate întrunesc ansambluri care să cuprindă cântăreţi de talia unui Folescu, Athanasiu, Niculescu-Basu, Mircea Lazăr, unei Snejina, Enescu, etc.? Iar elementele tinere ale Operei, de-abea la începutul carierei lor, ne dau speranţe din cele mai trainice.

Pentru a-şi asigura o activitate rodnică, noua direcţiune va avea de trecut două obstacole: concedierea fosilelor şi o nouă îndrumare estetică în repertoriul Operei. Şi trebue să le învingă pentru a adapta, după zece ani de bâjbâeli, prima noastră scenă lirică, menirii şi intenţiilor care au prezidat la înfiinţarea ei. Şi i-am mai cere un lucru, care n'ar fi prea greu de realizat : să încerce să organizeze concerte simfonice, cu programe întocmite chibzuit, spre a precipita lichidarea „Filarmonicei", organism hibrid, a cărei existenţă ar trebui să înceteze cu o oră mai de vreme.

RADU N. CIOCULESCU

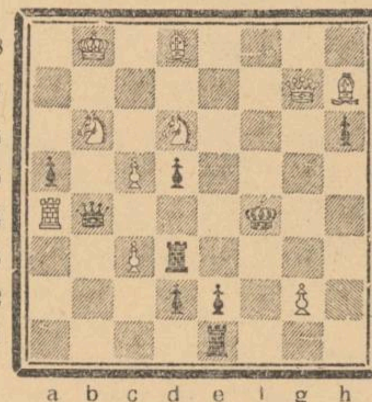
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 209

de R. Cofman, Praga.
(„Aachener Anzeiger" 1929)

Negru (9 figuri)

Rf4, Db4, Td3 şi é1, Pa5, d2, d5, é2 şi h6.

Alb (10 figuri)

Rb8, Dg7, Ta4, Cb6 şi d6, Nd8 şi h7, Pc3, c5 şi g2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

Concurs internaţional de probleme al Adeverului Literar şi Artistic 1929

Cronica Şahului a „Adevărului Literar şi Artistic" deschide un concurs internaţional de probleme de şah în următoarele condiţiuni:

Concursul va fi împărţit în 3 secţiuni şi anume:

1. *Probleme directe în 2 mutări.* Numărul problemelor este nelimitat, dar ele vor fi inedite (nepublicate încă). Premiile ce se vor decerna sunt: premiul I 1000 lei, II 500 lei, III 300 lei şi mai multe menţiuni onorabile.

2. *Probleme directe în 3 mutări,* în aceleaşi condiţii ca la No. 1. Premiul I 1500 lei, II 800 lei III 500 lei şi menţiuni onorabile.

3. *Probleme feerice şi maturi* inverse, cu un număr facultativ de mutări şi în aceleaşi condiţii ca la No. 1. Premiul I 1000 lei, II 500 lei şi III 300 lei şi menţiuni onorabile.

Toate problemele, prevăzute cu un „motto" şi scrise pe diagrame clare însoţite de soluţiile complecte, vor fi trimese cel mai târziu până la 1 Octombrie 1929 pe adresa: „Adevărul Literar". Cronica Şahului Bucureşti I, str. Sărindar 7—11.

Juriul pentru examinarea problemelor e compus din d-nii *W. Pauly, V. Oniţiu şi ing. L. Loewenton.*

Toate problemele corecte se vor publica în Cronica Şahului a „Adevărului Literar şi Artistic".

Rezultatul concursului se va publica în primele zile ale anului 1930.

Internationales Problemtunier des „Adeverul Literar şi Artistic" 1929

Die Schachrubrik des „Adeverul Literar şi Artistic" eroeffnet ein internationales Problemturnier unter folgenden Bedingungen:

Das Turnier wird in 3 Abteilungen gehalten und zwar:

1. *Zweizueger* (direkte Aufgaben). Anzahl der Einsendungen frei, aber nur unveroeffentlichte Aufgaben. Preise: I 1000 lei, II 500 lei, III 300 lei und mehrere ehrende Erwaehnungen.

2. *Dreizueger.* Dieselben Bedingungen wie unter 1. Preise: I 1500 lei, II 800 lei, III 500 lei, und ehrende Erwaehnungen.

3. *Maerchenschachaufgaben und Selbstmatts.* Aufgaben beliebiger Zuegezahl, sonstige Bedingungen wie unter 1. Preise: I 1000 lei, II 500 lei, III 300 lei und ehrende Erwaenungen.

Alle Aufgaben muessen mit „Motto" versehen und auf klaren Diagrammen mit vollstaendingen Loesungen bis spaetestens am 1. Oktober 1929 an die Redaktion des „Adeverul Literar" — Cronica Şehului — Bukarest I Str. Sărindar 7—11 eingeschikt werden.

Preisrichter: W. Pauly, V. Onitiu und Ing. L. Loewenton.

Alle Aufgaben werden in der Schacrubrik des „Adeverul Literar şi Artistic" veroeffentlicht.

Entscheidung: Anfang 1930.

Concours international de problemes de l'Adeverul Literar şi Artistic 1929

La „Chronique d'Echecs" de l'„Adeverul Literar şi Artistic" ouvre un concours international de problèmes d'echecs dans les conditions suivantes:

Le concours sera divisé en 3 cathégories:

1. *Problèmes directs en 2 coups.* Nombre des problèmes illimité, mais seulements inédits (pas encore publiés). On décernera les prix suivants: I 1000 lei, II 500 lei, III 300 lei et plusieures mentions honorables.

2. *Problèmes directs en 3 coups,* dans les mêmes conditions qui sous 1. Prix : I 1500 lei, II 800 lei, III 500 lei et des mentions honorables.

3. *Problèmes féériques et mats invers.* Nombre des coups facultatif et dans les mêmes conditions que sous 1. Prix : I 1000 lei, II 500 lei, III 300 lei et des mentions honorables.

Tous les problèmes munis d'un „motto", écrits sur des clairs diagrammes, avec les solutions complètes, seront adressés le plus tard jusqu'au premier Octobre a la rédaction de l'„Adeverul Literar şi Artistic". Cronica Sahului Bucarest I, rue Sarindar 7—11.

Le Jury examinateur est composé de MM. *W. Pauly, V. Onitiu et ing. L. Loewenton.*

Tous les problèmes seront publiés dans la „Chronique d'Echecs" de l'„Adeverul Literar şi Artistic".

Le résultat du concours, sera publié au commencement de l'année 1930.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Imigraţia de contrabandă

Datele oficiale americane stabilesc că în urma legii din 1921 care îngrădeşte accesul în Statele-Unite, circa 100.000 oameni pătrund totuşi aci, în fiecare an, prin contrabandă.

Poliţia nici acuma nu poate descoperi sindicatul secret, care există fără îndoială şi ai cărui agenţi lucrează în Mexic, Canada, America de Sud, Cuba, etc., luând dela fiecare străin, care vrea să intre în Statele-Unite, între 100 şi 500 dolari. Străini pătrund prin graniţa mexicană şi prin cea canadiană, ascunşi în sicrie, în vagoane cu fân, înnăuntrul şassiurilor de automobil şi chiar în butoaie cu gazolină.

Muzeul lui Edison

Henry Ford a donat 5.000.000 dolari pentru organizarea unui muzeu în cinstea lui Edison în oraşul Dearborn, statul Michigan. Aci vor fi adunate toate obiectele din laboratoarele marelui inventator.

Câteva din aceste obiecte sunt deocamdată în păstrarea lui Ford sau a ajutorilor lui Edison.

Ford s'a adresat vechilor case cu care Edison a fost acum 50—60 de ani în raporturi comerciale, rugându-le să dea muzeului cel dintâi gramofon, cel dintâi bec electric şi alte invenţiuni.

Bunica revoluţiei

In ziua de 17 Februarie crt. a avut loc la Paris în sala Pleyel (Chopin) sărbătorirea publică a „Bunicii Revoluţiei Ruseşti" — Ecaterina Breşcovscaia, cu ocazia împlinirii a 85 ani.

Discursurile au fost ţinute de Emil Wandervelde, Leon Blum, P. Renaudel, M. Mouteux, F. Turatti, A. F. Kerenschi, etc., etc.

Bunica Revoluţiei ruseşti a făcut 14 ani muncă silnică, 17 ani în deportare în Siberia, 8 ani a colindat în ascuns Rusia, lucrând pentru revoluţie, 9 ani ca emigrantă în afară de Rusia, şi numai 1 an a luat parte la triumful revoluţiei din 1917—18.

De atunci, timp de 2 ani s'a ascuns de bolşevici, iar de 9 ani trăeşte ca emigrantă, la Praga sau la Paris. Deci, din cei 85 ani ai vieţii — numai până la vârsta de 23 de ani s'a bucurat de libertate şi de situaţie relativ normală în societate.

Castrarea criminalilor

In 19 state ale Americii de Nord, e în vigoare legea care prevede castrarea criminalilor şi alienaţilor mintali.

In ultimii ani numărul total al celor castraţi în mod sistematic dela intrarea legii în vigoare în primul stat american hotărît s'o aplice, a ajuns la cifra de 10.000 de oameni, din care 5000 numai în statul California.

Publicând această statistică, doctorul Schreiber trage din ea o concluzie categorică :

— „Castrarea se dovedeşte a fi o cale sigură spre însănătoşirea rasei umane"....

Josefina Backer la Muenchen

„Regina Tropicelor" e urmărită în Germania numai de ghinion.

Fluerată la Berlin şi întâmpinată cu ostilitate în celelalte oraşe mari ale Germaniei, Josefina Backer se vede acum oprită de a juca şi în capitala Bavariei. Aci, şeful poliţiei a declarat ziarelor că nu va admite spectacole cu faimoasa dansatoare exotică, deoarece scena bavareză nu a fost creiată pentru exhibiţii imorale, care pot produce dezordini publice, etc...

Lindbergh se însoară

...iar mama acestui erou american.... se mărită.

Intr'adevăr, două zile în urma logodnei lui Lindbergh, s'a anunţat şi logodna Evanghelinei Lindbergh cu căpitanul Anderson, comandant al transatlanticului „Preşedintele Wilson".

Viitorul socru al lui Lindbergh e milionarul Marrow, ambasador american în Mexic. Căsătoria va avea loc în Mai şi tinerii vor petrece luna de miere în parcul Engelwood din New-Yersey, proprietatea familiei Morrow.

Daltonismul la Englezi

In comisiunea superioară a comunicaţiilor Marei Britanii, preşedintele automobil-clubului central Merwin O'Horman a cerut desfiinţarea semnalelor cu ajutorul luminii roşii de pe toate drumurile Angliei. Circa 25 la sută dintre englezi (numai bărbaţi) — a spus O'Horman — suferă de daltonism şi nu disting culoarea roşie. Accidentele şi catastrofele din ultimii ani sporesc tocmai din cauza acestui cusur organic al văzului la mecanici şi şoferi.

In urma discuţiilor, comisiunea a decis ca semnalele roşii să fie înlocuite cu semnale albe în formă de triunghiu, iar cele albe să rămână tot rotunde caşi până în prezent.

Au apărut în Editura „Cugetarea", Bucureşti Mătăsari 23, romanele cu mare succes:

ŢĂRMUL DRAGOSTEI
de CLAUDE ANET Lei 50

EL şi EA
de GEORGE SAND Lei 40

De vânzare la toate librăriile din ţară

O aventură extraordinară, întâmplată unui medic german în posesiunile olandeze din Oceania alcătueşte subiectul impresionant al povestirii.

AMOK

fără îndoială că cea mai celebră dintre scrierile marelui scriitor german Ştefan Zweig.

Lucrarea, tradusă în aproape toate limbile culte, a apărut şi în traducere românească în No. 107 al excelentei publicaţiuni de popularizare. . . .
BIBLIOTECA DIMINEAŢA

15 aparate „NORA-RADIO"
şi numeroase piese de specialitate,
oferă în mod gratuit
Ziarul „RADIO"
cititorilor şi abonaţilor săi. Aparatele sunt furnizate de către firma Jacques Pauker, din Bucureşti, Str. Smârdan, 27.

CLINICA TOCURILOR REZERVOARE
Se repară ori ce sistem de toc rezervor
Se înlocuesc peniţe şi se gravează numele la
Librăria UNIVERSALA ALCALAY & Co.
Bucureşti I Calea Victoriei 24

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Cărţi şi Reviste

CONSTANTIN KIRIŢESCU: Printre Apostoli. (Cartea Românească)

Trecutul şcolar al României nu este dintre acele care „se pierd în noaptea timpurilor". E recent, foarte recent. E suficient să ai 50 de ani pentru a fi apucat ceva din „vremurile eroice" ale şcoalei româneşti.

Această epocă, trecută şi recentă, plină de poezie şi de imperfecţii, ne-a descris-o de curând un mare specialist al Liceului, d-l C. Kiriţescu.

Destinul vieţii d-sale a fost de a rămâne necontenit în contact cu profesorii; dela 10 ani, când intră în liceu, şi până azi, când conduce direcţia generală a învăţământului secundar în Ministerul de Instrucţiune, fiecare zi a vieţii a fost pentru d-l Kiriţescu prilej de a mai cunoaşte încă o particularitate din viaţa acestor „apostoli" anonimi şi necăjiţi.

Toate acestea sunt garanţii că materialul de care dispune autorul e de prima mână şi destul de abundent pentru ca selecţia să se fi putut face cum trebue. Şi într'adevăr, cazurile descrise sunt tipice şi bine alese.

Desigur, amintiri şcolare are oricine. Şi care din noi nu crede că întâmplările din promoţia lui sunt unice în analele Liceelor? Totuşi se vede că ceva ne reţine să o credem complect, de vreme ce până acum nu cunosc încă o carte care să samene la conţinut cu „Apostolii" d-lui Kiriţescu.

La d-l Kiriţescu nu-i vorba doar de simple amintiri. D-sa, prin viaţa pe care a dus-o, a devenit colecţionar de evenimente didactice. A putut deci avea la îndemână destule pentru a le putea supune la opera de alegere care preface un simplu suvenir într'un episod de povestire, care face trecerea dela amintire la artă.

* * *

D-l Kiriţescu are, incontestabil, simţ literar. Ştie ce să vadă, şi cum să vadă. Apoi la aceasta se adaogă o naturală uşurinţă de a exprima cu exactitate ceeace a văzut. Şi cred că aci stă talentul d-lui Kiriţescu. Acolo unde ne face confidenţe psihologice e mai puţin reuşit. Când însă zugrăveşte lucruri şi oameni, când îi pune se se mişte şi să acţioneze, este realmente talentat. Intr'o altă încercare literară—care nu mă îndoesc că va urma celei dintâi — ne-am bucura foarte dacă l'am vedea pe autor insistând asupra manierei care îi convine mai bine: maniera obiectivă, maniera vederii din afară (manieră care de altfel este, chiar în sine, superioară esteticeşte celei a spovedaniei directe, şi mult mai puţin accesibilă).

* * *

Bucata întitulată „Domnul Raşcu" este, cred, cea mai bună din toate, căci e profundă, foarte umană, şi tratată cu măestrie, cu o deosebită artă de a nu insista asupra părţilor delicate. E scrisă cu graţie şi cu acea dezinvoltură care caracterizează pe marii vechi scriitori (dezinvoltură pe care uneori nu o regăsim în alte bucăţi, unde se apasă prea tare asupra efectelor sigure).

Domnul Raşcu este „profesorul bun", profesorul despre care orice promoţie şcolară a spus: „ce om bun!". Profesorul care nu lasă niciodată corigent, care nu se supără, nu stă peste oră, nu face observaţii, etc...

Ghinionul d-lui Raşcu era că se chema Ion, că deci îi cădea ziua tocmai la sfârşitul vacanţei. Ceeace făcea inutile darurile şi felicitările, aduse câteva zile înainte de onomastică, şi recompensate cu câte o oră liberă. Apoi, d-l Raşcu dedea totdeauna note bune. Incă un motiv de inutilitate a cadourilor.

Dar, la un moment dat, în conştiinţa colectivă a clasei începe a se naşte o remuşcare crescândă. Pentru ce, adică, atâta nerecunoştinţă pentru d-l Raşcu? Fiindcă era el om bun trebuia oare tratat mai prost ca ceilalţi? Şi din această redeşteptare a simţului moral al clasei, isvorăşte o colectă, care atinge frumoasa sumă de 80 lei. O delegaţie de elevi alege un obiect de artă: o magnifică călimară. Specialistul orator al clasei se însărcinează cu ţinerea discursului. Dar... Dar, cu câteva minute înainte de intrarea profesorului, călimara se strică. Iese din şurub. Iute, ea este înfundată cu hârtie şi dreasă provizoriu. Provizoriu, căci, de îndată după discurs, delegaţia care înainta spre catedră cu obiectul de artă, face o mişcare greşită, şi călimara se împarte în două părţi egale, din cari una începe a se rostogoli printre bănci.

A fost o mare ruşine. „Mersi, băeţi, mi-aţi făcut plăcere" le-a spus d-l Raşcu. Şi le-a dat ora. Dar un simţământ apăsător de ruşine i-a cuprins şi nu a dispărut niciodată de tot din sufletul celor care au asistat la această scenă.

După multă vreme, elevii acelei clase au aflat următorul lucru, simplu şi banal. D-l Raşcu era mare cartofor şi foarte mueratic. Avea o damă care îl teroriza şi-l cam toca. Iar patima clubului îl ţinea nedormit până la ziuă. Când venea la şcoală, numai de elevi, de lecţie şi de note nu-i mai ardea! Bunătatea lui a fost, o viaţă întreagă, doar indiferenţă şi minim efort. Iar călimara, a vândut-o a doua zi.

Dar, cu toată brutala intervenţie a adevărului istoric, imaginea d-lui Raşcu a rămas, neatinsă, aceea a omului bun şi blând care — probabil, a şi fost, în fond...

O altă nuvelă bună, scrisă cu mult humor şi cu multă viaţă este „o vilegiatură boerească". Bine prinse ticurile, grozăvelile şi mitocăniile unui parvenit intelectual român. Şi persoana d-lui Kiriţescu — care e şi el personaj în dramă — iesă extrem de simpatică.

Induioşătoare, de asemeni, bucata despre Iancu Dărăscu. Când mă gândesc că o mulţime de oameni mai bătrâni cu care am vorbit despre acest Dărăscu (Mărăscu se chema el în realitate) spuneau că era un dobitoc ridicol, ignar şi rău. Ei bine, d-l Kiriţescu ni l-a arătat tocmai aşa: dobitoc, ridicol, incult şi rău. Dar..., la acestea se mai adăoga ceva: se adăoga o scânteie de foc sacru, care neutraliza, dintr'odată, toate cusururile, şi-l făcea să facă minuni, făcea pe copii, în ciuda pornirilor instinctive, să-l iubească; într'un cuvânt, făcea din el un *apostol* în sensul d-lui Kiriţescu.

Meritul acestor bucăţi este de a nu conţine tipuri de apostoli convenţionali, ci de oameni ca toţi oamenii, care, cu toate cusururile lor, s'au ostenit o viaţă întreagă în grajdurile prăfuite care au fost multă vreme clasele de liceu. Iată de ce cartea d-lui Kiriţescu are mult omenesc într'însa şi dovedeşte reale dispoziţii pentru observaţia literară.

D. I. SUCHIANU

N. PETRAŞCU: „Ioan Mincu"
Edit. Cultura Naţională, Bucureşti.

Domnul N. Petraşcu, fost director al revistei „Literatură şi artă" care apărea pe vremuri sub îngrijirea unui grup de intelectuali, dintre care amintim pe Duiliu Zamfirescu, pe Ollănescu-Ascanio, pe părintele Gala Galaction, a tipărit în editura „Cultura Naţională" o monografie documentată, utilă şi edificatoare asupra lui Ioan Mincu, părintele arhitecturii moderne româneşti.

Domnul Nicolae Petraşcu ne-a dat anul trecut o monografie interesantă a lui Dimitrie Ollănescu-Ascanio.

Noua monografie artistică a d-lui Petraşcu, închinată vieţii şi operei lui Ioan Mincu, a fost tipărită, într'o ţinută sobră şi îngrijită, la „Cultura Naţională". E o carte frumoasă şi elocventă în care prietenul şi martorul statornic al tuturor străduinţelor lui Mincu, evocă amintiri personale despre acest mare premergător, frânturi de viaţă şi epizoade disparate care laolaltă definesc personalitatea şi opera lui Mincu.

Sub formă de biografie romanţată, d. Petraşcu a înfăţişat într'un roman neizbutit, „Marin Gelea", aceiaşi viaţă de artist care a depăşit mentalitatea şi înţelegerea contimporană.

De astădată, artistul e încadrat în vremea lui, între oamenii în mijlocul cărora a trăit, de care s'a ciocnit şi cu care şi-a rafinat credinţa şi convingerile.

Scrisă limpede şi fără pretenţii de stil, cartea se ocupă poate prea mult de om — care, fireşte, e tot atât de interesant ca şi arta lui — dar autorul nu face o sistematică înfăţişare a operei şi esteticei artistului.

Mincu a fost un entuziast şi un naiv, un virtuos, nu lipsit de ironie, dar mai presus de toate un artist în sufletul căruia bucuriile şi decepţiile nu şi-au limitat niciodată hotarele.

Mincu a învăţat dela viaţă să dispreţuiască regulile şi formula. E un minunat exemplu de îmbinare a simţului celui mai pur al tradiţiei cu tendinţele sănătoase ale esteticei nouă.

„Regulile, spunea el, sunt făcute pentru cei ce nu pot face decât reguli".

Admirând „excepţionalul" şi „unicul", Mincu căuta să integreze în cele dintâi înfiripări de stil monumental românesc o contopire a stilurilor arhitecturale împrumutate, cu elementele specifice din vechile cule autohtone, din vechile biserici voevodale.

„Ceiace am făcut eu, — spunea Mincu pe patul de suferinţă, — e un lucru mic şi simplu: am văzut în ţara asta, sămănată cu lucruri vechi frumoase, o biserică, o casă, un acoperiş, o uşă, o rozetă, un chenar, care aveau ceva original cum nu mai văzusem în altă parte şi mi-am zis că, adunând pe una de ici, pe alta de dincolo, s'ar putea începe cu ele un stil în ţara noastră"...

Acest mare precursor a realizat prin străduinţele sale o sinteză a spiritului nostru etnic şi a misticismului ortodox.

Operele lui Mincu sunt înfăţişate în lucrarea domnului Petraşcu prin şaizeci şi cinci de ilustraţii elocvente.

Etape caracteristice pentru activitatea de arhitect a lui Mincu sunt: Bufetul dela Şosea, biserica Stravropoleos pe care a restaurat-o, Mauzoleele din cimitirul Belu, (ale familiilor Ghika şi Cantacuzino în deosebi), Casa general Lahovary, Palatul Administrativ din Galaţi, Banca Comercială din Craiova, proiectul atât de discutat al Palatului Primăriei din Bucureşti, etc...

Lucrarea domnului Petraşcu e o evocare pioasă ce umple un mare gol în publicistica noastră artistică.

Singura obiecţiune ce s'ar putea ridica este inutila risipire în divagaţii şi amănunte ce se referă mai mult la persoane străine decât direct la viaţa lui Mincu.

Monografia ar fi câştigat în sobrietate dacă s'ar fi înlăturat toate aceste relatări lăturalnice.

H. BLAZIAN

Ultimul roman al lui Urvanţov

La sfârşitul lunii Ianuarie trecut, a murit la Praga Lev Nicolaevici Urvanţov, mare romancier rus.

In urma lui au rămas multe manuscrise inedite, dintre care şi un roman, a cărui ultimă pagină poartă iscălitura autorului, cuvântul „Sfârşit" şi data: „Praga-Sodau 31 Decembrie 1928".

„Romancierul a trăit după isprăvirea romanului numai trei săptămâni.

Urvanţov ocupă în literatura rusă un loc, corespunzător lui Evreinov ca autor dramatic cu piesa acestuia din urmă: „Cel mai important".

Publicistul Constantin Belgovschi, însărcinat cu examinarea moştenirii literare inedite rămase pe urma lui Urvanţov, publică interesante amănunte cu privire la acest roman.

Ca toate celelalte lucrări ale dispărutului scriitor, romanul acesta e scris caligrafic, poartă titlul „Petersburgul funcţionăresc" şi cuprinde scene şi tablouri din viaţa capitalei Rusiei dinainte de războiu.

Urvanţov socotea opera aceasta un prolog pentru o tetralogie sau pentru o serie şi mai lungă de romane sub titlul general „Rusul", şi menite să formeze epopeia vieţii reprezentantului clasei de mijloc din Rusia.

Acest roman-prolog care ar trebui să fie numit mai exact „Funcţionărimea Petersburgului" va apărea în curând în limbile rusă şi cehă.

Traiul slujbaşilor la serviciu şi acasă, împletit cu raporturile lor în jurul unuia dintre numeroasele departamente ale fostei capitale ruseşti, apar aci pentru întâia dată schiţate integral şi artistic.

Urvanţov el însuşi a servit un departament timp de 22 ani şi a ajuns la situaţii importante...

Totuşi, romanul nu are caracter de autobiografie, numai unii dintre eroi sunt desinaţi după natură.

Vastă şi puternică e literatura rusească. Insă niciun scriitor mare n'a complectat încă lacuna ei cea mai mare: viaţa complect recreiată literar a funcţionărimii.

Romanul lui Urvanţov a împlinit în mare măsură acest gol, iar talentul său a produs caracterele precise şi exacte, cu mici deviaţiuni inevitabile cerute de intriga romantică a scrierii.

Capitolul „Mascarada" aduce tabloul unui tipic bal mascat dela democraticul „Club Nemţesc".

Figurile rigide de baroni baltici, biurocraţi germano-ruşi, constitue pitorescul istoric al Petersburgului,

Autorul singur vorbeşte într'o descripţie intercalată în roman, despre „furnicarul funcţionăresc în care mişună oameni încântaţi nu numai de posturile lor, ci şi de titlurile de nobleţă, de grade şi de decoraţii; ei se agită în jurul fiecărei slujbe declarate vacante, care le aduce speranţa de „înaintare în serviciu".

Romanul se citeşte uşor şi cu mare interes.

Revoluţia rusă

Citiţi noul volum al *doctorului Ygrec* apărut astăzi Titlul volumului *„Revoluţia rusă, Rasputin, Ţarina şi Lenin"* vă spune şi conţinutul lui. Nu este un roman, ci o istorie autentică a *Revoluţiei ruse*, a acelei catastrofe unice prin care a trecut Rusia în anii din urmă.

Dar această istorie scrisă de doctorul Ygrec, după memoriile lui Simanovici, Paléologue, Iuspov, Donici, Rodzianco, Benario şi Filip Muller, este mai impresionantă ca un roman.

Este o frescă grandioasă dar şi înfiorătoare în care figurile centrale sunt Rasputin, Ţarina Alexandra, şi întreaga aristocraţie rusă de o parte şi Lenin şi întregul şi misticul popor rus în delirul revoluţiei, — de altă parte.

Suntem singura ţară din lume unde lipsesc cunoştinţele asupra formidabilei şi înspăimântătoarei zbucniri vulcanice din imediata noastră vecinătate.

„Revoluţia rusă" scrisă de doctorul Ygrec aruncă o lumină vie asupra cauzelor marelui cataclism social de peste Nistru şi asupra diverselor sale aspecte.

Prima Monografie Ardeleană

VICTOR PĂCALĂ: Monografia satului Răşinariu
Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1915

Lucrarea d-lui prof. V. Păcală nu e de dată recentă, dar este totuşi de actualitate din două puncte de vedere. Mai întâiu fiindcă a apărut într'un oraş de provincie de peste munţi şi în toiul războiului mondial, când lumea era preocupată de alte griji şi necazuri, decât de cultură şi literatură, şi deci apariţia ei n'a putut fi relevată cum trebuia şi în rândul al doilea fiindcă nici odată societatea românească n'a arătat atât de mult interes faţă de problemele sociale, din care monografiile fac o parte însemnată, tocmai ca în zilele noastre. Abia sunt două săptămâni de când „Institutul social român" şi-a serbat aniversarea de zece ani dela înfiinţare şi se ştie că această instituţiune are printre problemele sale principale tocmai şi întocmirea de monografii despre satele noastre.

Românii din Ardeal s'au gândit cu mult înainte de războiu la astfel de monografii şi s'au făcut chiar câteva încercări în privinţa aceasta, care n'au însă nici o valoare ştiinţifică, fiind făcute de preoţi dela sate, necunoscători ai metodelor de cercetare şi lipsiţi de cultura şi talentul necesare unei opere literare. Prima şi unica monografie, care corespunde tuturor cerinţelor, este lucrarea d-lui V. Păcală.

După cum singur mărturiseşte, autorul a avut să întâmpine multe greutăţi. Inainte de toate a fost lipsa de izvoare documentare româneşti, ceeace l-a constrâns să se folosească mai cu seamă de documentele din arhiva naţiunii săseşti şi aceea a guvernelor ungar şi austriac. Totuşi e bine că cel puţin s'au găsit şi acestea, căci altfel am fi puşi în faţa unei imposibilităţi de-a cunoaşte cât de cât trecutul mai îndepărtat al poporului român din regiunea Sibiului.

Monografia satului Răşinariu prezintă un multiplu interes. Acest sat curat românesc, care e unul dintre cele mai mari din Ardeal, a fost sortit, prin situaţia sa geografică din nemijlocita apropiere a frontierei dinspre Principatele Dunărene şi de centrul săsesc Sibiu să joace în trecutul îndepărtat un important rol politic, ca factor de legătură între elementul românesc de dincoace de Carpaţi şi cel săsesc de pe valea Cibinului, iar mai târziu, în secolul al XVIII şi XIX, să devină punctul de gravitaţiune al ortodoxismului ardelean.

Lucrarea d-lui Păcală are trei părţi. In prima se face descrierea fizică a satului, inclusiv flora şi fauna. Un foarte bogat material ştiinţific ne dă în privinţa aceasta informaţiuni complecte, care pot servi ca bază pentru cercetări de felul acesta şi în alte regiuni ale Carpaţilor. După aceea ni se dă un succint rezumat istoric al satului, al cărui istorie se poate împărţi în trei epoci principale. Epoca nebuloasă până prin secolul al XIII şi XIV, din care nu se ştie aproape nimic precis, lipsind în privinţa aceasta documentele scrise. Interesant e că prin legendă s'a păstrat amintirea despre invaziunea hunilor, care nu apar ca barbari, ci ca ocrotitori, căci au statornicit hotarele satului, din ceeace se deduce că acestea le-au fost disputate Răşinărenilor de către cineva duşman lor.

Epoca a doua e caracterizată prin luptele cu saşii şi cu tendinţele de proselitism ale catolicismului. Tot din timpurile acelea avem dovezi scrise despre legăturile Răşinariului cu principii români din Oltenia şi Muntenia. Se ştie precis că soldaţii din armata lui Mihai Viteazul au stat timp mai îndelungat în acest sat. In primele secole după colonizarea saşilor, Românii aveau încă o administraţie absolut independentă şi orânduită după vechea datină românească, dar pe măsură ce creştea puterea saşilor şi locuitorilor din Răşinariu ajungeau tot mai mult sub influenţa, administrativă şi judecătorească a acestora. Luptele dintre români şi saşi erau mai mult de ordin economic, şi deşi ştirile ce le avem sunt scoase mai cu seamă din documente săseşti, se vede totuşi, că Răşinărenii şi-au apărat totdeauna cu mult curaj drepturile, mergând de multe ori chiar pînăla revoltă, înfruntînd cu dîrjenie bătăile şi întemniţările saşilor. Mult au avut de suferit românii din Răşinariu, ca şi din celelalte comune româneşti din jurul Sibiului, din pricina catolicismului şi a uniaţiei. In culori vii ni se arată câteva scene înduioşătoare despre prigonirile la care erau expuşi Răşinărenii din pricina credinţei lor neclintite în legea strămoşească. Tot la acest capitol se vorbeşte şi de situaţia economică a singuraticilor locuitori din Răşinariu, care apare, după cât se poate constata din documentele existente, destul de înfloritoare.

Paginile acestea din lucrarea d-lui V. Păcală se citesc cu mult interes şi scot la iveală caracterul tenace şi aptitudinile gospodăreşti, dar şi politice, ale populaţiei din acest sat de frunte românesc.

Urmează capitolul despre populaţiune, unde se vorbeşte de felul traiului sub toate raporturile şi aspectele lui. Foarte bogată e colecţia de material privitor la limbă, datini şi credinţă. Poezia populară şi folklorul sunt deasemenea ilustrate cu un foarte vast şi variat material documentar.

Viaţa actuală a populaţiei e descrisă în capitolul unde se vorbeşte despre economie, arătându-se felul de traiu şi ocupaţiunile din zilele de astăzi : ocupaţiunea principală a răşinărenilor e creşterea vitelor şi îndeosebi oieritul. Intotdeauna însă răşinărenii făceau şi un comerţ întins şi cu diferite articole, cum sunt lemnele de foc, piatra de clădit, lână, brânză, etc.

Sub raport cultural starea Răşinariului e dintre cele mai înfloritoare. Satul acesta a avut de mult parte de preoţi şi de învăţători luminaţi, care au ştiut să îndrumeze poporul pe calea cea bună a religiei şi civilizaţiei. Graţie acestui fapt un număr însemnat de bărbaţi cu carte s'a ridicat din sânul acestei comune, dintre care pe mulţi îi găsim cu situaţii frumoase în oficiile publice din vechiul regat cu mult înainte de războiul mondial.

Ceeace face însă gloria acestei comune e rolul ce l-a jucat în istoria bisericii ortodoxe din Ardeal. Partea aceasta având o însemnătate deosebită şi fiind mai puţin cunoscută, reproducem câteva pasagii din lucrarea d-lui V. Păcală, pentru a arăta şi felul de-a scrie al autorului primei monografii ardelene.

„Cu anul 1700, scrie d. Păcală, avea să se înceapă şi în istoria bisericească a Răşinariului o epocă cu totului tot nouă. Atunci o parte a credincioşilor, luaţi şi cu binele şi cu răul, se rupse de biserica străbună, prin ce se creă acesteia o situaţie dintre cele mai triste.

„Din însemnările răzleţe nu se pot culege informaţii pozitive asupra peripeţiilor, prin cari a trecut biserica din Răşinariu, dar e de admis că prozeliţii catolici se vor fi năpustit mai cu dinadinsul asupra necredincioşilor din această comună fruntaşă, silindu-se a le lua în stăpânire sufletele şi a le surpa cu totul legea străveche. Rămânând biserica ortodoxă timp de 83 de ani văduvită şi fără îndreptare sigură, ea decăzu rapid şi numărul credincioşilor ei se împuţină — cel puţin pe hârtie — din ce în ce tot mai mult. Era un timp, când biserica gr. cat. avea în Răşinariu nu mai puţin de 12 preoţi faţă de numai 4 preoţi ai bisericii ortodoxe. Totuşi catolicismul nu putea prinde rădăcini mai adânci în această, şi aceasta şi din cauza, că tocmai atunci începuse mai cu dinadinsul reacţiunea ortodoxismului oprimat.

„Lăsând la o parte silniciile de cari vorbeşte tradiţia, dar cari nu pot fi încă confirmate istoriceşte, aducem numai un caz de volnicie extremă.

„In anul 1761, ortodocşii din localitate nevoind să cedeze biserica lor minorităţii unite (51 familii faţă cu 713 familii neunite), după cum o cerea această comisiune aulică, generalul Buccow plecă cu şease companii de infanterişti şi o trupă de husari la Răşinariu, ducând cu sine şi câteva tunuri, pe care le aşeză pe colinele din apropierea comunei, şi ameninţând totodată pe locuitori că le face casele scrum, dacă nu se supun. Poporul înspăimântat fugi, la apropierea trupelor, în păduri, iar cei rămaşi, nevoind să predea cheile nici după ameninţarea cu sabia şi tunul, fură svântaţi în bătăi, biserica fu deschisă şi sfinţită din nou prin episcopul unit Aron, care încă venise cu trupele, şi apoi fu încredinţată celor 9 preoţi uniţi ai comunei. Instigatorii fură prinşi şi, legaţi în fiare, porniţi spre Sibiu, unde în piaţa publică îi bătură până la sânge câteva zile dearândul.

„Lipsiţi acum de biserică, în Răşinariu ca şi aiurea, neuniţii nu-şi mai bătură capul cu zidirea altei biserici, ci făcând declaraţia înduioşătoare că biserica o au în inima lor, unde se vor închina de aici înainte lui Dumnezeu, începură să ţină slujbă dumnezeiască prin şuri şi pe unde puteau".

Trist capitol din lupta religioasă dintre fraţi de acelaş sânge şi neam !

Situaţia bisericii ortodoxe din Ardeal s'a schimbat în spre mai bine abia sub împăratul Iosif II, care hotărî în anul 1783 să-i dea eparhiei ortodoxe un arhiereu propriu, care şi fu numit în persoana episcopului Ghedeon Nichitici. Saşii nu-i îngăduiră însă să se aşeze în Sibiu şi astfel Nichitici fu nevoit să-şi ia reşedinţa în Răşinariu. Tot acolo funcţionă şi urmaşul său, Gherasim Adamovici, care muri în anul 1796. In cartea d-lui Păcală e reprodusă fotografia casei care servi de „reşedinţă" episcopească. E o simplă cocioabă, care astăzi serveşte ca grajd de oi şi de capre.

Răşinariul deveni locul de predilecţie şi al marelui Andrei Şaguna, a cărui instalare festivă ca primul mitropolit al Ardealului se făcu tot în biserica de-acolo. După moarte Şaguna fu înmormântat, la dorinţa sa, în cimitirul din Răşinariu, unde i s'a ridicat mai târziu un mauzoleu. Astfel Răşinărenii au devenit, ca o răsplată şi ca o cinste pentru credinţa lor neclintită, străjerii sfântului mormânt al ortodoxiei ardelene.

Cu acestea se epuizează partea întâia a lucrării. In partea a doua se vorbeşte de clădiri, unelte şi întocmiri gospodăreşti, iar în a treia se face un studiu interesant a artei decorative, care însă nu se deosebeşte întru nimic de produsele obişnuite şi în alte regiuni ale ţării. Simţul artistic n'a fost desvoltat la Răşinăreni.

Textul din lucrarea d-lui Păcală e însoţit aproape la fiecare pagină de ilustraţiuni, reproduse după fotografii şi desenuri, ceeace face lectura cărţii mai plăcută şi mai uşor de înţeles. O monografie bună nici nu se poate închipui fără ilustraţiuni, care să înfăţişeze obiectele descrise.

Trebue să spunem un cuvânt şi despre partea technică a acestei cărţi, care iese din comun prin frumuseţa tiparului.

Pentru munca sa de răbdare şi pricepere, d. Păcală a primit o recompensă morală din partea Academiei române, care i-a acordat un premiu pentru valoroasa sa lucrare monografică.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Cu începere din numărul viitor vom publica admirabilul roman al d-lui CEZAR PETRESCU:

La PARADIS GENERAL

Scene şi episoade autentice din viaţa romantică a Iaşului şi a Moldovei.—

Gastronomie literară

De când restaurantul serveşte *menu*-urile sale monotone nu numai celibatarilor şi călătorilor, dar şi menajurilor stabile şi invitaţilor acestor menajuri, de când bucătăria a devenit a cincea preocupare a femeii moderne, bărbaţii şi-au descoperit o nouă superioritate: geniul gastronomic, pe care-l refuză femeilor, refuzându-le, cum a făcut o asociaţie de literaţi francezi, şi accesul la întrunirile lor consacrate desfătărilor stomacului.

Jignite, nu atât de învinuirea că nu mai ştiu să prepare mâncări savuroase, cât de aceea că nu le pot savura, scriitoarele franceze, sindicate sub numele evocator de „frumoase potârnichi", au urmat la rândul lor exemplul banchetelor fără alt pretext decât al mâncării.

Dar numai faptul că la aceste mese, organizatoarelor le este permis, ba, mi se pare, impus, să aibă însoţitori masculini, denunţă inferioritatea lor, şi neajungerea la acea înaltă treaptă unde friptura din farfurie mută pe cel ce-o mănâncă într'o sferă de bucurii izolatoare.

Când dicţionarul n'a prevăzut femininul la *„gourmet"* a avut motive, care mai degrabă s'au înmulţit în epoca aceasta care cunoaşte toate sacrificiile şi toate descoperirile pentru păstrarea siluetei subţiri.

Totuş *gourmette* a fost creat. O scriitoare are măcar atâta libertate ca să adauge o terminaţie.

Legătura dintre literatură şi gastronomie nu-i nouă decât în forma ei de azi, agresivă. Deliciile şi excesele premergătoare indigestiilor au găsit totdeauna cântăreţi în versuri şi proză. Balzac a descris pe zeci de pagini „majestuoasa şi de trei ori sfânta înfăţişare a unei mese bogate" şi a făcut, cu o convingere de experimentator, teoria artistică a lărgirii stomacurilor strâmte şi leneşe.

Scriitorii români au fost, în majoritate, mai sensibili la poezia vinului. Cât despre scriitoare, şi la noi şi aiurea, ele au evitat în scrierile lor, cu o prudenţă explicabilă, tot ce avea vre-o legătură cu mătura sau cu maşina de gătit. Doar acum, de când confraţii lor şi-au suflecat mânecile şi au luat în primire bucătăriile părăsite, ambiţia li s'a trezit. De unde nu găseau vrednic să se ocupe decât cu probleme de dragoste, — vorbim de scris — ele au început să se ocupe şi cu probleme şi taine culinare — cel puţin în scris.

Chiar ilustra Colette dădea dăunăzi, într'un sos literar de trei coloane, o reţetă de gătit, mi se pare, peştele. O alta se indigna că, la unele mese mari, vinurile servite n'au fost în corcondanţă cu respectivul fel de bucate.

Prin interviewuri şi articole de revistă, toate se întrec, ca în faţa unei comisiuni de mariaj să-şi elibereze propriul certificat de fină pricepere şi inovaţie culinară.

Panta rafinamentelor în mâncare, devine de la un punct, ca şi celelalte, riscată.

Cinci mii de ani de căutări şi exigenţe gastronomice au adus pe rafinaţii Chinezi să considere pasărea lor naţională, fazanul, drept searbădă şi vulgară. Palatul gurii lor mai cunoaşte plăcerea doar la bucatele savante din carne de pisică, neapărat putrezită. Supa are gust bun numai când, pe lângă alte ingrediente, a fiert în ea, pe încetul, şi un şobolan gras. Dar cea mai delicioasă mâncare n'o prepară maeştrii vestiţi bucătari, ci anume rândunele, în cuiburile lor, pe care localnicii le devalizează şi le vând pe preţ de speculă mandarinilor pretenţioşi.

Aproape că nu mai putem râde, după asta, de ciobănaşul crescut la stână cu zer şi urdă dulce, şi care, pus în faţa unei felii de scump Camembert, ar lua-o, nu cu mâna, ci cu cleştele, şi i-ar face vânt în pârău.—*A. G.*

Pisica

Pisica şi muzica păreau că n'ar putea fi transcrise laolaltă de mâna d-lui Arghezi.

Se cunosc mai mult accentele de simpatie universală simţită de acest artist faţă de câni şi de artele nesunătoare.

Iată însă că un simplu procedeu de reducere jurnalistică la proporţia medalioanelor zilnice din „Bilete de Papagal", caşi traspunerea voită a autorului pe fondul oricărei familii providenţiale, calme, cu copii — perceptoare minunate — îl fac să recreeze în scris, prin încordare de talent, într'un fragment, o lume, o tradiţie, un cult, lucrurile, animalele şi vocile Naturii...

Iată deci şi pisica d-lui Anghezi în cadrul lumii d-sale casnice:

A intrat acum două luni, în casă, cu tihnă şi simplicitate. Venea pentru întâia oară şi totuş s'ar fi zis că a mai fost şi că-i aparţinuse ceva din apartamentul nostru, atât de familiară îi era căutătura galbenă, atât de sigur pasul, mut şi lin, cu care îşi ducea silueta de catifea prin odăi. Impărăteasa pământului întreg nu ar putea să aibă o gleznă mai fină, o linişte mai aristocratică şi un stil mai suav de cât pisica noastră străină.

— De unde vii tu, neagră ca bezna tare şi suplă ca o ceaţă din întunecime şi cum s'a întâmplat să-ţi alegi tocmai căminul nostru sălaş? Ai mai fost vreodată pe la noi, pe când lipseam, în timpul somnului nostru sau al călătoriilor noastre pe lacurile dintre trestii? Cum de-ai nimerit aci? Poate că te-a trimis cineva, pe care nu-l cunoaştem şi care se gândeşte la noi...

—Miau! răspunse pisica şi luminile de aur ale ochilor ei lunatici se ridicau spre noi, cu ştiinţa că întâlnesc privirea noastră. Dumnezeu a dat un semn de înţelegere lumilor pe care le-a născocit, ochii, suvenire de cerruri, reminiscenţă de infinit. Intocmit în afară de urzeala sângelui cu carnea, ca o floare, ochiul duce cu sine o firimitură de stea şi o făgăduinţă.

— Fiindcă venişi neaşteptată, fii bine venită, mâţă. Uite sofaua: ţi-o dăruiesc. Uite oglinda în care ai să te găteşti. In farfuria de porţelană cu două vişine de zmalţ, vei avea un izvor de apă pentru guriţa ta, ca o foaie de garoafă palidă şi roză. Copiii ţi-o vor umple în fiecare zi cu doniţa lor de cristal. Uite copiii...

— Miau! răspunse pisica, miau! Blana ei de lutră se desfăcu de-a lungul şi începând cu tâmpla şi sfârşind cu sfârcul cozii, ea trecu de câteva ori şi se întoarse, frecându-şi blana caldă de picioarele lor goale până la genunchi.

Baruţu, care n'a mai văzut pisică, e mişcat din adânc şi Miţura, care a mai văzut pisicile pestriţe, e impresionată de culoarea ei, negru 'n negru, de mănuşile de velur ale labelor, moi ca nişte pensule de pictură. Bunica ştie mai multe lucruri adevărate decât noi şi tălmăceşte pisica şi culoarea ei, purtătoare de noroc.

Pisica nu a mai plecat de la noi. Pe o pernă mare de mătase uşoară, ca o umbră cu broderii de fir, ea doarme zi şi noapte, ca şi cum trebuie să se odihnească toată viaţa de o grea opintire, pe care ar fi făcut-o din răsputeri într'altă existenţă. Şi pentru că noi muncim fără de răgaz, ne bucurăm că putem adăposti idolul inefabil al repaosului şi al lenei surâzătoare, în gospodăria noastră de unelte. Camera unde doarme pisica ne-am împodobit-o cu moaştele noastre de preţ: candela, cărţile icoanele de lemn, amintirile de la bătrâni, ceasornicul cu bătaia rară de dom, preşurile de lână tărcată, ca nişte drumuri scurte boite cu soare. Un ciucure de borangic al şervetului mesei gâdilă urechia pisicii, oprită ca un fluture negru pe tâmpla ei cu mustăţi.

— De ce face aşa pisica?

— Toarce ca fusul, murmură ca marea, cântă ca vântul, şueră ca grâul. Aşa face pădurea, aşa curge apa, aşa geme salcia şi bombăne furtuna. In somnul ei, cu auzul la pământ mâţa ascultă vioara lumii, care cântă pretutindeni, în cele de sus şi'n cele de jos, în prăpastie şi 'n piscuri şi 'n creasta tăriei, şi visul ei se aude ca un ecou al viorilor din ţărână şi ape...

„Un prânz de gală" în franţuzeşte

Volumul d-lui *D. D. Patraşcanu: Un Prânz de Gală* va apărea în curând în limba franceză, în traducerea lui Matei Russu, iar sub îngrijirea d-lui prof. Dr. Claudin Isopescu, va apărea în limba italiană alt volum de nuvele, selecţionate din toate lucrările d-lui Patraşcanu, în traducerea d-lui Grillo. Câteva din ele au şi apărut în revista *Due lire di novelle.*

Premii pentru coperte de cărţi

La Asociaţiunea „Astra" se studiază în ultimul timp modalităţile materiale, ca să zicem aşa, care pot promova răspândirea şi desfacerea publicaţiunilor sale. Mai întâiu s'a încercat cu suprimarea distribuţiei în mod gratuit a broşurilor pentru popor. Rezultatul a confirmat afirmaţiunile că nici poporul nu citeşte ce i se dă de pomană. Un preţ cât de modest dă mai multă valoare unei cărticele în faţa poporului şi cartea plătită e şi cetită.

Acum se face un pas înainte. Se caută a se da cărţilor şi o înfăţişare exterioară mai plăcută. In scopul acesta se publică concurs pentru desenuri pe copertele dela broşurile din biblioteca poporală.

Inovaţiunile acestea sunt vrednice de relevat.—*I. B.*

Origina piesei „Teatrul în Castel"

Subiectul celebrei piese „Teatrul în Castel" a lui Franz Molnar, care a obţinut mari succese pe toate scenele din Europa şi America şi s'a menţinut în cursul anului trecut în repertoriul a trei teatre pariziene, n'a fost „născocit" de autor, după cum s'a crezut până acuma, ci a fost urmarea unei zguduiri sufleteşti încercate de Molnar.

Autorul a mărturisit de curând secretul provenienţei „Teatrului în castel", într'un interview.

Intr'o seară de Crăciun, Molnar împreună cu soţia lui, artista Lily Darvasz, aştepta într'un hotel vienez pe un prieten invitat la supeu. Acesta sosi, în sfârşit, însă îl găsi pe Molnar, pentru moment, singur. Deodată, amândoi săriră în picioare, auzind în camera vecină o voce de femee care ameninţa:

— Dacă nu mă mai iubeşti, te omor!

Apoi urmară reproşuri violente.

— Mi-ai distrus viaţa! — se auzi de câteva ori

Cei doi prieteni se repeziră în coridor şi de acolo năvăliră în odaia vecină.

Aci Molnar îşi văzu nevasta într'o stare de furie extremă, alergând prin odae cu un manuscris în mână. Era noul său rol despre care Molnar nu ştia încă nimic.

Toţi trei se aşezară apoi la masă şi lui Molnar îi veni atunci ideia „Teatrului în Castel"...

Tehnica lui Wells

Cu ocazia unei discuţii foarte agitate care a izbucnit în presa americană pe tema: „Cum trebue scrisă o schiţă" un redactor al lui „American Sketch" — Nichols — publică detalii interesante asupra tehnicei popularului scriitor englez Wells.

— Plimbându-mă de curând cu Wells pe cheiul Tamisei, am ajuns împreună, după o lungă dispută, la o concluzie destul de sensaţională: Celebrul nostru scriitor n'are o tehnică personală a scrisului. Wells mi-a mărturisit că fiecare nou roman al său e conceput într'un mod cu totul nou şi deosebit, de romanele precedente. Singura lui lucrare care a fost scrisă conform unui plan ticluit în prealabil e „Dragostea şi Mr. Lewesham".

Celelalte romane le-am scris alandala — zice Wells, — adică întâi sfârşitul; apoi un capitol dela mijloc, sau o scenă dela început, fraze separate care au intrat mai târziu în roman. Mi se pare că astfel trebue să fi scris Cehov însuşi. Am reuşit totuşi să scriu câteva bucăţi aşa: m'am aşezat pentru a scrie prefaţa şi am lăsat tocul numai atunci când am ajuns să semnez şi să pun cuvântul „sfârşit". Spune, te rog, cititorilor tăi, — zise Wells lui Nichols, — că Wells recunoaşte inutilitatea discuţiilor asupra unei anumite tehnice în scrierea literară.

Eu nu sunt literat şi n'am nici-o tehnică. Caută de găseşte un literat adevărat care să-ţi expună teoria tehnicei scrisului. Deoarece se vorbeşte mereu de dânsa — trebue să existe undeva"...

O dramă în trei acte

Actul întâiu: un tânăr autor dramatic, Max Frenthal, a scris o piesă intitulată „Gelozia".

Căutând s'o plaseze în repertoriul unui teatru, o copiase la maşină şi o oferise cunoscutei actriţe şi directoare de teatru, Jeanne Renoir.

A trecut un an. Directoarea nu i-a răspuns.

Actul al doilea: Frenthal nimereşte întâmplător în teatrul Jeannei Renoir, unde se joacă cu mare succes o piesă a lui Paul Nivoy: „Şah la Regină". Uimit peste măsură, Frenthal constată că acest „Şah la Regină" e un plagiat, în toată regula, după piesa lui „Gelozia", respinsă de Jeanne Renoir.

Aceasta din urmă întrebată fiind de Frenthal, i-a declarat categoric că manuscrisul „Geloziei" fusese pierdut, iar Paul Nivoy nu l-a citit niciodată.

Actul al treilea: La poarta vilei Jeannei Renoir din Saint-Cloud, în dimineaţa de 12 Februarie cor., a staţionat un mare autocar deschis sosit din Paris, aducând pe Max Frenthal, un portărel şi un... jazz-band.

Cu tot gerul cumplit, muzica începu să cânte şi o mare mulţime se strânse în jurul autocarului.

Portărelul intră în casa Jeannei Renoir şi-i ceru să restitue manuscrisul „pierdut".

După lungi căutări, manuscrisul fu găsit, sigilat în mod solem în prezenţa părţilor interesate şi predat reprezentantului justiţiei.

Apoi, jazz-bandul intonă un „marş" triumfător şi procesiunea porni spre Paris..

Conflictul între cei doi dramaturgi va fi rezolvat de tribunal.

BIBLIOGRAFIE

A apărut în editura: *„Cartea Românească".*

I. Simionescu, profesor Universitar: Cunoştinţe folositoare. Seria C. No. 36 „Austria". 5.—

R. Miclescu: „Studiu cu privire la apărarea naţională". 100.—

Lucian Blaga: „Lauda somnului", versuri. 42.—

Dr. Tudor Dumitrescu: Cunoştinţe folositoare Seria B. No. 13. „Tifosul exantematic". 5.—

Gib. I. Mihăescu: „Vedenia", nuvele. 90.—

Nichifor Crainic: „Darurile Pământului": Cântecele Patriei. 60.—

Chirurgia viitorului...

Chirurgia modernă a făcut enorme progrese, ajungând până acolo că unui om bolnav i se poate scoate cu destulă uşurinţă organul afectat. Omul poate trăi fără un rinichi, cu intestinul scurtat, etc.

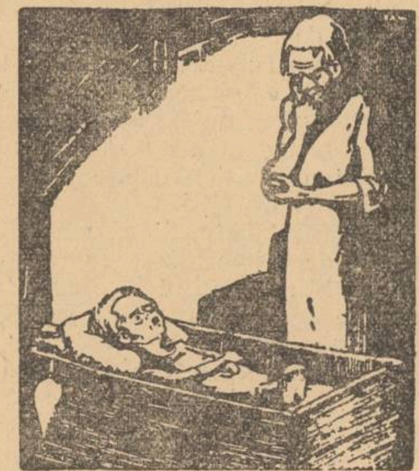
Cu mult mai interesantă însă ar fi medicina dacă ar reuşi nu să extirpeze organul bolnav, ci să-l înlocuiască cu un organ sănătos.

Aceasta este chirurgia viitorului... Premergătorul acestei chirurgii este celebrul doctor Voronoff, care ocupându-se ani de zile cu grefarea unui anumit organ, pentru a obţine anumite efecte, a făcut în acelaş timp cercetări şi studii în legătură cu „grefarea" tuturor organelor.

Singura piedică reală pentru dezvoltarea acestei ramuri atât de importante a chirurgiei, este lipsa „pieselor de schimb", căci acestea trebue să fie tot organe omeneşti, şi nu de animale. Este posibilă totuşi substituirea organelor scoase de la animalele înrudite cu omul, maimuţele.

Această problemă a „grefării" pieselor uzate din corpul nostru este expusă în chip magistral de însuşi doctorul Voronoff în volumul „Cucerirea Vieţii" apărut în traducere românească în Biblioteca „Dimineaţa". Preţul unui volum 20 lei.

Pacea la zece ani

Doica Europa: A împlinit zece ani şi e încă atât de plăpândă!

(Notenkraker)

Critica

Criticul: Nu găsesc cartea lui Durand despre care am scris săptămâna trecută.

Nevastă-sa (din altă cameră): Am împrumutat-o unei prietene!

Criticul: Foarte rău! Nici n'am apucat s'o citesc!

Sezon... mort

Intr'un magazin de „Pompe funebre".

— Merg treburile?

— Nu prea! Lumea se duce să moară la Sud!...

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7–11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 432

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 17 Martie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

La Paradis General

Intr'o seară ploioasă a sosit un Melchisedec...

de CEZAR PETRESCU

Deschise numai un singur ochiu, și acela numai pe jumătate.

Vru să întindă mâna pe mesuța de noapte, unde se afla întotdeauna paharul cu apă și lingurița de dulceață. Arșița lăuntrică se cerea imperios răcorită. Nehotărât în larvele de gânduri toropite de somn, imputà chiar naturei că a confecționat omul după un model atât de rudimentar și de inconfortabil.

Ceia ce l-ar fi încântat acum, ar fi fost o largă ventilație în piele, de la gât până sub pântec; bunăoară o secțiune longitudinală, mobilă, prinsă cu capse sau cu *fermoir éclair*.

Ar deschide capsele și ar potoli toată văpaia uscată a măruntaelor, cu o împroșcare ghețoasă de hurtum. Pe urmă, ar închide frumușel butonii peste conținutul geamantanului anatomic, răcorit, spălat și aerisit, ca să se simtă proaspăt ca un prunc nou născut.

Gândind acestea, pipăia în deșert cu degete precaute, să descopere în semi-întunerecul gălbui al stolurilor, paharul cu apă. Cercă să se ridice într'un cot și să se ajutore mai energic în explorare, cu cealaltă mână.

Atunci abia, observă că dreapta îi e capturată. Slujea drept pernă, unui cap de femee, cu părul revărsat pe pieptul lui, în val lucios de smoală. O femee cu desăvârșire necunoscută.

Incă tot mai visez! — își spuse cu resignare, și fiindcă nu-și simțea putere să se smulgă somnului, închise jumătatea de ochiu, și-și continuă visul tropical.

Indată, fu din nou în nisipurile sticloase ale Saharei. Razele verticale îl coceau drept în creștet. Simunul sufla arzător. Cămila galopând, îi sgâlțina dureros viscerele, gata să-i răscolească acel rău al deșertului, tot atât de odios ca răul de mare... O oază însfârșit: trei palmieri cu trei egrete de frunze subțiri ca săbiile, în vârful prăjinilor ceruite. Și o maură cu păr de smoală, purtând amfora cu apă răcoritoare pe umăr ca pe capacul cutiilor de curmale. „Ne oprim, nu mai pot de sete !" — strigă călăuzei, care trecu fulger pe lângă el, galopând înainte. Călăuza, cu burnuz alb, dar cu nume atât de stupid: *Antricot*, se răsuci rânjindu-i cu toți dinții și făcându-i un semn mut de mirare : „Unde să se oprească? Unde vede el apă?" Intr'adevăr, miragiul oazei se șterse și înainte nu mai era decât deșertul cu nisipul sticlos și incandescent. Cămila porni mai departe, în oribilă legănare de ruliu și tangaj. Iar nălucirea cu oaza ireală, din jocul ferbinte al luminii, se repetă de o sută de sute de ori.

Acum, nu mai e miraj! — își spuse târziu de tot, cu hotărâre desnădăjduită prin somn, să spargă supliciul amăgirii. E șipot curat. Șipot de munte. Aud apa gâlgâind.

Și deschise amândoi ochii, larg, bine desmeticit, să vadă apa șipotului gâlgâind.

Intunericul gălbui din odaie era acelaș.

Dar pe mâna lui amputată de amorțeală, nu mai dormea o femee necunoscută, cu părul de smoală. Femeia era la cuveta lavoarului, goală cum goală e în gravurile biblice Eva înainte de păcat și acolo, își răcorea energic obrajii în șipotul robinetului.

Ce drăcie o mai fi și asta ? — se miră frecându-și ochii, să deslușească ce e vis și ce e aevea.

Nu recunoștea nimic în toată această încăpere streină. Ba da; geamandanul lui și trusa cu capacul căscat. Pălăria, hainele lui, gulerul, aruncate într'o superbă desordine. Pantalonii încălecați pe spătarul unui scaun. Ghetele tronând arogant pe masă și scoțându-i limba ca doi copii rău crescuți. Un ciorap încingând, în chip de parodică etolă, gâtul unei Venere de ghips.

Mai stranie presență de cât toate — era însă tot femeia.

Ridică încetișor capul pe pernă, încordându-și vinele gâtului și sprijinindu-se în coate, s'o cuprindă în întregime. Făcu întâia oară constatarea, că nimic nu seamănă mai mult ca o femee în pielea goală, pe la spate, ca altă femee în pielea goală, văzută pe la spate. Impudoarea de tânăr animal a necunoscutei, era atât de firească și de o atât de nestingherită grație, încât uită să se mai simtă scandalizat. Cu buretele stors, femeia își freca subsuorile, gâtul; îndoia brațul de la cot cu contorsiuni de acrobată, să ajungă cât mai departe în regiunile inaccesibile de pe spinarea curbă.

Recunoscu buretele din trusa lui.

Acum își turnă apă de colonie în palme și se răcori procedând cu aceiași minuțioasă metodă, la fiecare încheetură unde se vedea bine că nu întrebuințează nici o pastă epilatorie; își frecă energic sânii, îi înfrăgezi cu un savant masaj circular, după cum își prinse cu degetele mușchii gâtului și îi netezi cu aceași îndemânare expertă.

Recunoscu parfumul coloniei lui.

Il invadă tiranica nerăbdare să-i vadă mai grabnic fața. Poate așa va recunoște-o. Deși el cunoscuse atât de puține femei de o noapte.

Dar femeia nu isprăvise și ii ignora existența cu o indiferență într'adevăr jignitoare.

Iși clăti gura cu apa lui de dinți, gargarisind-o cu bărbia în sus, cum fac păsările când beau. Părul scuturat, îi ajunse cascadă de smoală lucioasă până mai jos de coapse.

„Superb păr — declară cu admirație omul din pat — dar cu aceasta tot n'am aflat cine-o fi fiind și cum o fi arătând la față!"

A doua dorință îi fu îndeplinită chiar în clipa când sfârșise să-i mijească în gând, căci femeia se strămută la oglinda dintre ferestre și astfel, își arătă obrazul, reflectat în lacul vertical de argint. Și nu numai obrazul...

Se pare însă că semiobscuritatea din încăpere contraria întrucâtva intențiile necunoscutei, fiindcă dădu drumul storurilor care svâcniră cu un sunet sec de resort.

Acum femeia se vedea mai bine în oglindă și mai bine o văzu și omul din pat.

Oval pur, ochii verzi, gură cărnoasă și tânără. Doar cearcăne pretimpuriu ostenite și viorii, sub pleoape. Nu Nciodată n'a cunoscut figura aceasta. Sau îl înșeală poate părerea, pentru că femeia i se înfățișa așa, în cea mai desăvârșită și edenică goliciune. Altfel, cu părul strâns sub o pălărie, într'o toaletă după ultimul jurnal, arătând cum arată pe stradă, în tren ori într'un restaurant, enigma ar fi fost poate mai ușor de deslegat. „E scandalos cum seamănă o femee cu alta ori cum nu mai seamănă nici cu ea însăși orice femee, când e goală, ca aceasta" — făcu din nou constatarea, omul nedumerit din pat. Și trăgând conclusiile acestor sceptice reflecții descoperi că femeile dovedesc nu frivolitate, ci un just instinct, în pasiunea lor pentru toalete, fiindcă numai prin haină se mai pot deosebi una de alta. Altfel, toate sunt fabricate în serie.

Aceasta, din oglindă, e de bunăseamă un capăt de serie. Un prim ori un ultim exemplar. Din cele mai izbutite: cu umerii atât de perfect rotunzi, cu sânii atât de ferm sidefii, cu gâtul atât de neted cilindric, cu mijlocul atât de svelt subțiat, cu coapsele atât de curb arcuite: nici un dram de carne tânără prea mult, nici unul prea puțin.

Femeia din oglindă purcese la renovarea figurii. De altfel, o operație care nu se arăta întru nimic indispensabilă și fu executată cu o tinerească fluștiureală: o umbră de negru pe gene, un strat subțire de pudră, o fugace atingere de roșu pe umerii obrajilor, un benchiu mai violent de roșu, strivit pe buze. Iși strânse părul și din două răsucituri de mână, îl adună nod greu și bogat, pe ceafă. Iși zâmbi cu încântare propriei imagini de dincolo de oglindă, și abia atunci văzu tot prin oglindă, că omul din pat s'a deșteptat și o privește.

Cu spelcile de bagă între buze, îi râse voioasă prin ricoșeul cristalului. Iși eliberă gura, înfigând acele, unul câte unul în păr și se întoarse să-i ureze bună-dimineața, cu un glas plăcut și cald, de contraltă, dar cu un înfricoșător accent moldovenesc:

— Pa, somnorosule! Bini că ti văd odată dișteptat. Diun cias fac înadins huet. Mi-ai spus câ vrei să ti trezăști la nouă și acuma-i zăci trecuti.

Omul din pat, îngâimă în felul lui, cu gura cleioasă, un bunădimineața foarte vag și cu totul lipsit de entuziasm.

Simțea că-i vine să înebunească.

A spus el că vrea să se trezească la nouă?

Femeia, cu picioarele goale în pantofii cu tocuri înalte — singura concesie vestimentară — veni lângă pat și fără nici o introducere, își înfipse degetele în părul bărbatului sburlit și fără aceasta, ca să-i sburlească deplin. După astfel de desmierdare, mai potrivită unui exemplar flocos al rasei canine, decât unui om necăjit care nu știa unde se află și în ce pat s'a deșteptat, femeia îl mai scutură puțin și de nas, îi pecetlui nedumerirea cu un bobârnac în sfârcul apendicelui olfactiv și îl admonestă cu o disprețuitoare compătimire:

— Uff! Da ci botos mai ești astăzi!... Ci mai moroi ti-ai trezit cu popoul în sus... Parcă arătai altfel, asară, scumpe Melchisedec!!..

Aseară ? Melchisedec ?

Omul simți că a înebunit deabinelea. Cu vertiginoasa viteză cu care își fac loc gândurile cele mai absurde, își spuse îndată că poate e victima unui caz excepțional de amnezie, așa cum sunt citate exemplele celebre din manualele de psicologie și de medicină. Nenorociți care-și uită subit numele, vârsta, domiciliul, familia, limba; se trezesc într'o dimineață vădani de tot trecutul și trebuie să învețe abecedarul de la început.

Ca să se convingă de netemeinicia unei asemenea catastrofale ipoteze, își silabisi în gând, victorios numele, vârsta și adresa: *George Galea*, desmierdat acasă și de prieteni cu diminutivul *Georgei ;* doctorand în drept și filosofie; 24 ani; domiciliat în București, strada Sălciilor 17 bis; cu adresa provizorie de student, la Paris, în Boul Saint-Miche 88, plin cartier latin.

Așa dar, Georgei. Georgei Galea, nici un Melchisedec! Cel puțin acest capitol, e lămurit deplin. Iși recunoaște de aci, carta de visită prinsă în cadrul de piele al trusei, pe care a cumpărat-o el, Georgei Galea, astăprimăvară de la galeriile La Fayette. Dar camera aceasta, cu statuia de ghips a Venerei, nu e nici cea din strada Sălciilor 17 bis, nici cea din Boul Saint Miche 88. Ci o cameră cu desăvârșire streină, ca și această femee goală-goluță și cu accentul moldovenesc mai radical decât într'o comedie șarjată.

Georgei Galea, făcu un apel desnădăjduit la toată drojdia mahmură a memoriei, să afle unde se găsește și cum a ajuns aci. Ii tresar în gând numai cuvinte fără nici un sens, pe care le respinge desgustat: Antricot. Nu! Melchisedec. Nu ! Bălănuț. Nu !

Și refrenuri stupide de cântec:

Ei, nu mă lăsa să mor Marghioală,
„Ei nu mă lăsa să moor!

Pe urmă, îndată, pe altă melodie:

„Asta-a-a să i-o spui lui Mutu-uu-u
„Lui Mutu-u-uu!...
„Și Mutu n'a mai zis nimic!"

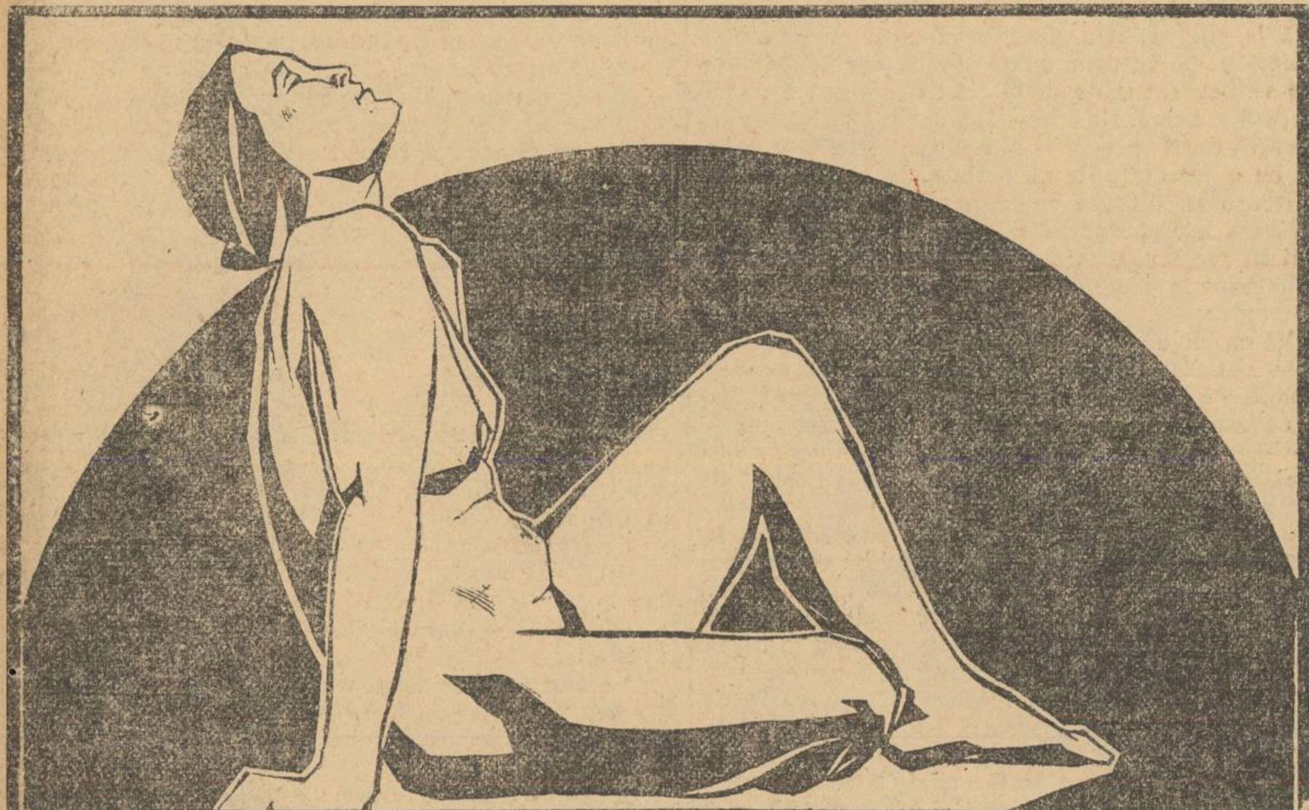
Iși strânse tâmplele dureroase, precaut, cu amândouă palmele, cum ar cuprinde un vas hârbuit, din care cea mai imprudentă și bruscă mișcare, ar umple camera cu cioburi. Apăsă bine, să împingă înlăuntru adânc, toată năvala besmetică de cuvinte și de refrenuri obsedante, ca să stoarcă puțină lumină. Refrenul țâșnea victorios la suprafață:

„Asta-a-a să i-o spui lu' Mutu-uu-u
„Lui Mutu-u-uuu!
„Și Mutu n'a mai zis nimic!"

Nu e numai o iluzie a auzului, ci un cor adevărat, un asalt barbar de răcnete, întrerupându-l de câte ori încerca să vorbească.

A! Iată un început de lumină: *„Il întrerupeau de câte-ori încerca să vorbească!"*

Să o ia cu metodă, pe această prețioasă pistă: *„Ei, și ce voia el numai decât să cuvânteze?"*

Ii răsare ca dintr'o ceață:

„Domnilor, fraților, nici odată nu mi-a fost dat să petrec într'o companie atât de veselă..." Mai departe, nu ajungea niciodată. Corul îl întrerupea sălbatec și unanim:

„Asta-a-a să i-o spui lui Mutu-u-uu
„Lui Mutu-u-uu!
„Și Mutu n'a mai zis nimic!

Intocmai ca Mutu, se așeza și el jos și nu mai spunea nimic.

Ii cântă și acum în urechi, infernalul refren. Idiot și trivial. N'are să scape toată viața de el. Cași de numele acestea, tot atât de neroade, care nu înseamnă nimic: Antricot! Melchisedec! Lui îi spuneau Melchisedec? Nu numai lui. Unul, altuia. Și lăutarilor, le spuneau, Melchisedec. Un fel de nume generic și universal. Melchisedec — Melchisedec! Cuvântul îi sună stăruitor și sonor, cum e chemarea pitpalacilor în fânețele cu rouă: Pitpalac — Pitpalac! Pitpidic — Pitpidic ! Melchisedec — Mechisedec !

In orice caz, lui nu-i priește vinul. N'are să mai pună un strop în gură, niciodată. E a patra, a cincea oară în viață, când s'a amețit. Dar n'a fost niciodată atât de pierdut ca acum. Nu-și amintește unde se află, cum a ajuns aci, ce-a făcut atâtea ore, cum se numeau și cum arătau la chip, toți tovarășii. Nici pe femeia aceasta goală, care-l privește cu țigarea aprinsă în colțul buzelor, n'a văzut-o niciodată. N'ar ști să spună în ruptul capului, cum de i-a răsărit în pat alături. Și mai întâi, într'al cui pat? E patul ei ori e patul lui?

Femeia se plictisi așteptându-l să dea un semn de tandrețe și de recunoștință, după noaptea încheiată în acest pat comun. Dacă nu din convingere, măcar așa, de politețe... Se vede că aceasta nu i se mai întâmplase niciodată. Țuguie buzele roșii, în semn de scârbită compătimire. Ii prinse cu o mână coama sburlită a părului și cu cealaltă, oferindu-și sânul mic și tare, strâns între degete cum se dă pruncilor să sugă, îl invită:

— Hai, pupă pi *Ninel !*

Pe urmă, trecând la celalt sân:

— Și dincoaci, pi *Minel !* Să nu sâ superi că-i mititel și năcăjit.

Docil, Georgei Galea, pupă pe Ninel ; pupă și pe Minel, să nu se supere cât era de mititel și de necăjit. Ba chiar mai întrecu de la dânsul și-i mai pupă odată pe amândoi, neinvitat, cu lăudabil spirit egalitar, fiindcă amândoi erau tineri, netezi, sidefii și duri.

De această obiectivitate, lipsită de părtinire, femeia păru deplin satisfăcută și însfârșit împăcată.

Il mustră numai pentru trecut:

— Ți-am spus, dragă Melchisedec asarî sâ nu bei sîmplu și mai ales sâ nu bei lichior. Dacă mă ascultai, n'aveai az mutra aiasta di cioclu.

Georgei Galea nu-și aducea aminte să-i fi spus cineva aseară să nu bea simplu și să nu bea lichior. Nici nu-și amintea de altfel, dacă a băut ori nu simplu, și dacă a băut ori nu, lichior. Dar regretă sincer și amar, că n'a dat ascultare unor asemenea sfaturi de adâncă înțelepciune. N'ar avea astăzi mutra aceasta de cioclu, pe care încă n'a văzut-o în oglindă, dar o presimte. Și nu l-ar mistui arșița aceasta, care i-a uscat cerul gurei de iască, îi frige esofagul și i-a prefăcut stomahul într'un Vesuviu în miniatură, clocotind de lavă dospită, gata să erupă și să mai acopere încă odată Pompeiul și Herculanum.

Căută încăodată cu ochii, paharul cu apă și cu dulceață, absent ; așa cum îl aștepta în fiecare dimineață la căpătâiu, acasă, în București, strada Sălciilor 17 bis.

Femeia îi ghici gândul, cu o finețe devinatorie care dovedea o mult încercată experiență.

— Vrei apă?

— Da... apă... scânci muribund Georgei Galea

— Nu te mișca. Așteaptă că-ți aduc eu.

Clăti paharul bine, lăsă să curgă robinetul ca să vină apă proaspătă, nu coclită de pe țevi, îl servi brumat.

Niciodată, Georgei Galea, nu visase să fie servit de-o sclavă goală, ca un libidinos satrap oriental. Dorințele lui, fuseseră întotdeauna simple, modeste, accesibile și caste. Dar nu se miră. Incepuse a învăța că nu trebuie să se mai mire.

Dădu paharul de dușcă și după ce-l goli, îl privi îndelung în fund, cum s'ar fi așteptat să fie nesăcătuit ca punga fermecată: abia deșertat, să se umple la loc.

— Mai vrei unul ? ghici și de astădată femeia.

— Mai... recunoscu Georgei, cu glas ceva mai înviorat, smuls agoniei și intrat în convalescență.

Pe al doilea, îl savură mai încet, în etape, înghițitură cu înghițitură, întocmai ca un convalescent ajuns la cea dintâi supă de pasăre.

— Acuma stai liniștit, până mă îmbrac, dragă Melchisedec! porunci femeia. Am cam întârziat. Să-ți dau o țigară?

Ii dădu o țigare, din tabacherea lui ; îi aprinse bricheta. bricheta lui. Georgei se lăsă servit cu simplitate, surprins și oarecum flatat, că atât de ușor s'a acomodat acestor tabieturi de harem, slujit de-o delicioasă sclavă albă, goală și atât de prevenitoare.

Fumă, ridicat între perne și luând aminte cum progresa operația vestimentară a femeii. Ciorapii, combinezonul, fusta, bluza, pardesiul de ploaie, pălăria mică, pe ochi. Cu fiecare capitol al îmbrăcămintei, îi apărea încă mai necunoscută. N'o știa nici pe cealaltă, mai dinainte, goală, cu Ninel și Minel în libertate ; dar pe aceasta îmbrăcată, n'o știa nici atât. Era într'adevăr alta. O subțire, înaltă și foarte frumoasă doamnă, de-o discretă și austeră înfățișare, pe care ar fi salutat-o respectuos pe stradă și în orice local public, încântat dacă i-ar fi răspuns cu o privire mai puțin rece și distantă, decât celorlalți trecători. Incă odată, își însemnă pentru sine observația, că în orice caz, dacă nu haina face pe om, sigur e că haina, din cap până'n picioare, face femeia.

Iar ca un cinic corolar al acestei axiome, își hotărî să nu mai dea nici un crezământ nazurilor ipocrite ale tuturor femeilor, sobre, mândre și pudice de pe stradă, de vreme ce toate acasă, arată la fel și toată fățarnica lor demnitate, au îmbrăcat-o pe rând odată cu ciorapii, cămașa, pantalonii, bluza, fustele și pălăria.

De-acum, n'are să mai fie el prostul acela, să se intimideze de câte ori îl pune la loc o privire de arhiducesă ofensată. Are să strângă din umeri atotștiutor și zeflemist, cum se cuvine față de toate persoanele cu ifose grave, care acasă umblă în pielea goală cu câte un Minel și un Ninel râsgâiat, abia așteptând să fie pupați drept pe vârful cel mai obraznic și încă se mai și supără, dacă nu-i pupi cu toate marafeturile.

Necunoscuta, nu bănuia nici pe departe ce catastrofă morală a deslănțuit în cumințenia omului mahmur de pe pat. Iși strângea în catarama de sidef cingătoarea pardesiului cafeniu de mătase ; se confruntă în oglindă din față și din profil, din pălărie până'n călcâie; își surâse satisfăcută de rezultatul examenului și se apropiă să-și ia ziua bună.

Se plecă, depunându-i, ca o femee sobră și îmbrăcată ce era acum, numai un cast sărut pe obraz (Georgei simți un fior la desmierdarea genelor), își lăsă mâna sărutată la încheetura mănușei, unde pielea e subțire și cu vinișoare albastre.

— La revedere, Melchisedec. Ai să vii diseară, nu-i așa?

Melchisedec nu știa unde să vină, căci nu știa unde a fost ca să mai poată veni.

Făcu însă un gest energic de asigurare: „Lasă pe mine! Mai încape vorbă?"

Iar cu glas tare, își aminti deodată :

— Pardon. Imi dai voie un moment?..

Constatând că e în pijama (alt mister, fiindcă nu-și amintea când și cum s'a îmbrăcat) și spunându-și că așa poate circula fără să pară prea grotesc, se repezi la haina aruncată pe scaun, împături discret o bancnotă cu mâna ascunsă în buzunar și vru să o strecoare în mănușa femeii, care îl aștepta la ușă.

Necunoscuta se uită surprinsă în palmă, roși de mânie, mototoli hârtia și i-o aruncă în obraz:

— Drept cine mă iei ?!

Ii mai trânti supliment, și ușa în nas. Se mai auzi altă ușă, isbindu-se: desigur ușa vr'unui antret.

Melchisedecul rămase în mijlocul camerei, cu picioarele goale și fără nimic eroic în înfățișare. O ofensase oare fiindcă vroise să-i plătească noaptea, ori fiindcă o plătise prea puțin? Fugi la fereastră. In strada necunoscută, în ploaia mocnită, femeia se depărta cu pași mărunți și încă mânioși, înfășurată în pardesiul de mătase foșnitoare. Opri o birjă mică și ridicolă, cât o cutie de chibrituri: svâcni sub coșul de piele și dispăru.

„Nici nu știu cum o chiamă. Nici nu știu de unde am cules-o. Nici nu știu cine este, de ce s'a supărat și cum am s'o împac!" — se minună foarte Georgei Galea, de aceste întâmplări ciudate și care erau numai un început. Iar îndată își dădu seamă că de asemeni, nu știe nici în ce zi a săptămânei se află și cum se numește strada împâclită de gargariseala ploii. Lipi fruntea de sticla rece, să-și răcorească cugetul dedesubt și să cerșească priveliștei de afară un punct de reper. „O burniță măruntă și rece, ca la 30 August, luarea Griviței", își fixă imaginea cu un moment istoric, rememorat din cartea de lectură de clasa IV-a prima-

(Continuare în pag. II-a)

ră. Şi întrezări un început de iluminare. Nu ştia cum se numeşte strada, dar identificase cel puţin oraşul:

Iaşi.

Intr'adevăr, Georgei Galea, aseară călcase întâia dată, în târgul acesta ploios şi trist. Venise pentru zece zile, cel mult o săptămână, să lichideze cu avocaţi şi cu dosare, o moştenire neaşteptată, de la o mătuşe aproape necunoscută. Moartea mătuşei îl lăsase indiferent; dar moştenirea îl impresionase ceva mai mult. Cădea de minune. Pe lângă venitul lui, îi adăoga un venit întreit, cu care să-şi sfârşească doctoratul la Paris în voie şi să-şi instaleze biroul de avocatură la Bucureşti, cu un lux de nabab. Viaţa i se destindea înainte calmă, fără urcuşuri şi coborâşuri accidentate, fără surprize; adevărată binecuvântare cerească. Recunoscător, Georgei Galea, îşi luă angajamentul solemn să ridice mătuşei defuncte şi testatoare, un frumos monument de marmoră la cimitir, mai grandios de cât toate monumentele funerare ale tuturor mătuşilor ce vor fi existând în Iaşi. N'o văzuse decât de două ori: o bătrânică demodată, vorbăreaţă şi avară. De amândouă dăţile, venise la dânşii la Bucureşti, după pregătiri şi scrisori, care vesteau evenimentul cu o jumătate de an înainte. Iar îndată ce sosea, nu contenea să discute cu mare aprindere diferenţa preţurilor dintre Iaşi şi Bucureşti, să se minuneze cum pot trăi oamenii în asemenea harmalaie ca a Capitalei şi cum pot scoate bugetul la capăt, cu asemenea fabuloasă scumpete. Se întrerupea să însemne într'un carnet ficare centimă cheltuită cu birja şi cât a rupt din preţ, la cumpărarea unei umbrele. Ultima dată a fost acum zece ani. El trecuse în clasa a patra de liceu. S'a purtat cuviincios şi intimidat cu această cocoană bătrână, pentru care nu-şi recunoştea nici un sentiment. Iar după aceia, cum a rămas fără rude, îi trimitea din obiceiul de copil, câte două cărţi poştale de felicitare de două ori pe an: la Crăciun şi la Paşte, aşa cum îl învăţase maică-sa să caligrafieze încă dela cele dintâi litere ale alfabetului. Nici o clipă nu s'a gândit că băbuşca aceia sbârcită şi sgârcită, va fi agonisit vre-o avere şi mai ales că ar putea să-l aleagă moştenitor, tocmai pe el. Nici acum nu-şi explică dece. Desigur capriciu de avar şi nimic mai mult. Dar mana i-a fost bine căzută. El nu era nici risipitor, nici zănatic. Banii n'ar fi putut să ajungă într'o mână mai bună şi pentru o folosinţă mai chibzuită. Inainte de a se întoarce pentru un an, poate pentru doi, la Paris, până la sfârşitul doctoratului, Georgei Galea a ascultat sfatul din scrisoarea avocatului. A venit să lichideze casa şi acareturile, gospodărite până acum prea strâmt, fără venituri. Iar peste o lună, cu suma tuturor vânzărilor depusă la bancă, îi rămânea numai să vizeze paşaportul şi să descindă din nou după două zile şi trei nopţi de expres, în gara de Lyon.

Pentru aceste chestiuni foarte serioase, sosise Georgei Galea aseară, în Iaşi, pe vreme ploioasă şi urâtă, pe peronul suflat de vânt, într'o năvală de negustori bărboşi şi mirosind a dulăi plouaţi. Nu cunoştea oraşul. Nu cunoştea decât un prietin, pierdut din vedere de pe băncile şcolii, şi căruia îi scrisese într'o doară. Nu se aştepta să-l găsească pe peronul gării. Prietenul l-a îmbrăţişat cu o gură mirosind cam prea acru a vin şi l-a întâmpinat cu o veselie cam prea sgomotoasă. Dar altfel, serviabil şi descurcăreţ prietin! I-a îmbarcat bagajele, l-a adus aci, în camera închiriată cu săptămâna — (acum îşi lămureşte unde se afla), în acest al treilea domiciliu din a treia Capitală şi pe care ar putea să-l numească, spre identificare; *„Camera cu Venera de ghips"*, spre deosebire de camera lui de la Paris care s'ar putea numi *„Camera lui Henri IV"*, după bustul aşezat de proprietară deasupra şemineului şi spre deosebire de *„Camera lui Justinian"*, compilatorul digestelor şi Institutelor, după bustul împăratului jurisconsult de pe biblioteca paternă din Bucureşti, strada Sălciilor 17 bis. Aseară n'avusese când aprofunda aceste reflexii, asupra destinului care-i marca fiecare nou domiciliu cu un bust de ipsos, pe rând, simbolizând Justiţia, Galanteria şi Amorul. Căci abia şi-a descărcat bagajele, că prietenul l-a şi târât după el, la un chef în toiu, de unde se desprinsese să-i iasă întru întâmpinare la gară cu o abnegaţie care se aştepta recompensată.

N'a rezistat. Iar de aci înainte, îşi aminteşte foarte puţin cum s'au desfăşurat întâmplările. Era ostenit de drum. Cu o noapte înainte nu dormise fiindcă îşi pusese în orânduială o sumedenie de acte. Incât abia a cunoscut prietenii prietenului, abia a sorbit câteva pahare de vin, că l-a şi furat apa. „Am fost un Melchisedec! — îşi mărturisi amar. M'am făcut de râs. Ce idei şi-or fi făcând ăia de mine?" Nu ştia ce e aceia Melchisedec, dar era convins că a fost un Melchisedec. Toţi îl strigau aşa, decâte ori se ridica să închine, clătinându-se cu inexperienţa lui de debutant chefliu. Un teribil Melchisedec!

Georgei Galea, copleşit de aceste mustrări, rămase inert în faţa geamului, privind ploaia mucigăită, fuliginoasă şi monotonă. In pâclă, se vedeau departe, coline albăstrii cu pete albe de clădiri: biserici sau cetăţi? Cernerea ţârâia obsedant. Ulucul gâlgâia neîntrerupt ca o născocire de chinuitor supliciu, pentru un condamnat la veşnica insomnie. Din când în când, duruia câte o birjă. Stranii vehicule, cum nu văzuse niciodată! Mici, abia să încapă un om. Cutii înguste, în care pasagerii asfixiaţi, trebuie să respire cu o ţeavă de oxigen, ca din submarinele cu aerul puţin. Vântul şi ploaia purtau cele dintâi frunze smulse din tei plantaţi pe marginea trotuarului: corăbioarele gabene săltau târâte de puhoi la vale.

Trist oraş. Monoton oraş.

Auzise şi el despre melancolia acestei vechi cetăţi voevodale. Şi-o imaginase, romantic, ca Bruges-la-Morte sau Ragusa, ori ca acele oraşe-ruini pe care le-au învadat treptat apele mărilor sau nisipurile deşerturilor sau oceanul vegetal, cum citise despre capitala regatului Khmer, desgropat din lianele vegetaţiei subtropicale. Dar aci era ceva nou, nedefinit şi altfel mortuoar; trist fără grandoare şi mocnit, cum îi apărea în acest început de Septembrie, cu lumina murdară şi vânătă, cu ploaia necontenită şi cu mortul acesta evreesc trecând în trapul unui singur cal.

Să isprăvesc mai repede şi să plec mai repede! — hotărî Georgei Galea, cu senzaţia neplăcută de nelinişte a oamenilor când trec pe lângă smârcurile mişcătoare, unde nisipul suge piciorul şi fiecare smuncitură să scapi, te scufundă mai adânc.

O birjă, adică o miniatură de birjă ca toate celelalte, se opri în faţa intrării. Sări un domn scund, cu gulerul pardesiului ridicat şi cu o pălărie atât de mare, încât părea de minune că încăpuse într'un asemenea vehicul. Se auzi uşa dela antret răbufnindu-se. De bună seamă un locatar ori mosafirul cuiva, din toată această casă, pe care Georgei Galea nu o cunoştea. Dar bătăile sunară în uşa lui.

— Intră! pofti, făcând un salt în dosul mesei din mijlocul camerei, să-şi ascundă picioarele goale.

Uşa se trânti de perete, făcând loc unui necunoscut, scurt şi îndesat ca un sac plin de ciment, posesorul celei mai vaste pălării calabreze pe care Georgei Galea a văzut-o vreodată.

Omul îşi scutură pălăria de apă, împroşcând o jerbă de stropi din tavan până'n podele ca o coadă curbă de cometă lichidă, apoi o asvârli cu precizia unui aruncător de discuri, pe divan. Fără pălărie se putea vedea că necunoscutul poseda şi un cap adaptat pălăriei: uriaş şi sever, prins din eroare dela un trup cel puţin de două ori mai înalt. Trupul nu mai părea acum decât un apendice al capului. Omul înaintă trei paşi, distanţa dela uşă până la masa după care se retranşase Georgei Galea, îi înşfăcă mâna şi i-o scutură, gata să i-o smulgă din umeri.

— Aşa ne-a fost vorba, Melchisedecule? detună cu o voce puternică să trezească morţii din somnul de veci şi să se audă până într'a şasea cameră. La ora asta, încă nu te-ai îmbrăcat? Aseară, te temeai că eu am să întârzii. La mine vorba e vorbă. Am spus la unsprezece; este unsprezece exact?

Spunând, scoase ceasul din buzunarul vestei şi îl înălţă sub nasul lui Georgei Galea.

— Este ori nu, unsprezece fix? stărui cu neîndurare.

— Este! recunoscu Georgei Galea, fiindcă nu putea contesta realitatea şi fiindcă la urma urmei, această constatare nu-l costa nimic.

— Păi, atunci? Păi, vezi!

Georgei Galea nu putu înţelege sensul enigmatic şi mustrător al acestor: „păi, atunci!" şi „păi, vezi"!

Necunoscutul nu vorbea numai foarte tare, cum s'ar adresa unui surd. Mai era şi autoritar, părînd hotărît din fire să nu admită nici o contradicţie. Georgei Galea îşi făgădui prudent să nu-l contrazică. Măcar de-ar şti cum îl chiamă şi ce vrea dela el!

— Haide repede, îi dădu zor necunoscutul, întârziem! Am telefonat să ne reţină cabină.

Nedumerirea lui Georgei Galea, deveni definitivă şi totală. Unde să meargă? Despre ce cabină e vorba?

— Mă cam doare capul... Nu prea cred că am să pot... încercă să se eschiveze, menţinându-se în vagul declaraţiilor, ca nici să nu arate că nu ştie despre ce e vorba şi nici să nu contrazică omul care s'a ţinut de cuvânt, şi care nu prea pare să suporte cu inima uşoară o împotrivire.

— Nu e nimic, dacă te doare capul, declară cu nepăsare necunoscutul. Pe toţi Melchisedecii îi doare capul la început. Ia o Testa! îl povăţui binevoitor. Şi acum, dă-i repede!...

— Am spus că nu ştiu dacă am să fiu în stare... luptă din nou Georgei Galea, să scape de cine ştie ce infam angajament îşi va fi luat aseară, în complecta perdiţie a tuturor facultăţilor.

— *Ce-are a face? Dacă nu rezişti la tare, o lăsăm mai slab. Eu rezist la maximum.*

Când auzi de rezistenţă, Georgei Galea se sperie deabinelea. „Să ştii am făcut-o boacănă! — îşi spuse. M'am angajat într'o teribilă halima. Poate m'am oferit să concurez la vreun match ori la cine ştie ce istorie. In halul în care mă aflam aseară, n'ar fi de mirare".

Şi dădu din cap, semn că el nu crede că are să reziste şi că aseară, şi-a cam exagerat puterile, vitejindu-se.

Celălalt nu înţelegea însă aşa. Incepu să-şi piardă răbdarea, măsurând camera în lung şi'n lat, cu paşi giganţi şi disproporţionaţi staturii.

— Ci hai odată, frate! Parc'am venit să te iau la tăietoare, de te codeşti atâta!...

— Cum mă simt eu acuma, chiar parcă aş merge la tăietoare, se acăţă Georgei Galea, de speranţa că celălalt va înţelege că nu se mai simte capabil de nici o bravură şi va renunţa să-l execute.

— *După*, ai să te simţi altul! îl asigură omul scurt, îndesat şi tenace.

— Inainte, după... Tot una e. Mă cunosc eu, îngâimă cu scepticism Georgei, ca unul care se ştia cât îi poate pielea.

— Ce fel de vorbă e asta?... Poate la voi, la porcăriile voastre, *e tot una*... Dacă-ţi închipui că şi la noi, e tot aşa, atunci să ştii că m'ai ofensat Melchisedecule!

Georgei Galea protestă energic, că nici nu i-a trecut prin gând să ofenseze pe cineva.

— Păi, atunci? Ai să te convingi acuşi că avem cea mai faină baie cu aburi din toată ţara. Cum n'aveţi voi în Bucureştii voştri.

Georgei Galea se însenină brusc şi se înveseli uşurat, cum ar fi scăpat de o cumplită primejdie. Dacă e vorba numai de o baie, şi încă de una cu aburi, într'adevăr nu se putea ceva mai nimerit. Cu sincer entusiasm, îşi îmbrăcă hainele, culegându-le din cuerele improvizate; se spălă numai pe dinţi clătindu-şi îndelung gura cu apa răcoritoare, de mintă. Bău două pahare, până la fund.

— Un Vichy acum, ar face minuni! vorbi, ca să nu-şi lase mosafirul în părăsire, după ce se codise atât.

— Ce Vichy? rosti celalt, cu dispreţ. Cui pe cui se scoate; vin pe vin se scoate! Câteva şpriţuri la ghiaţă, refac mai radical decât toate Vichyurile din lume. E unsprezece şi un sfert! constată semnificativ, consultându-şi din nou ceasul.

Georgei Galea îşi dădu toate silinţele să sfârşească toaleta la galop. Inodându-şi cravata în faţa oglinzii, recunoscu că are într'adevăr mutră de cioclu. Şi încă de cioclu nebărbierit de o săptămână. E de speriat cum poate creşte o barbă, într'o singură noapte de nesomn! Pe urmă, se gândi că situaţia lui e demnă de un vodevil: în camera lui se plimba acum o jumătate de oră, o femee în pielea goală, pe care nu ştia cum o chiamă; acum îl execută un domn, pe care nu ştie cum îl chiamă.

Imbrăcându-şi mânecele pardesiului, trăgea cu coada ochiului, să vadă dacă nu-şi aminteşte ceva din figura acestui necunoscut, atât de autoritar. Capul enorm, de proconsul, cu trăsăturile largi şi păstoase, cu bărbia lată şi cu ochii mici, poruncitori şi vii, parcă şi-l amintea vag, apărându-i printre celelalte chipuri de astă noapte. Chiar într'o pâclă, îl vede cocoţat pe o masă, gesticulând. Dar cum îl chiamă, aceasta n'ar şti s'o spună pentru nimic în lume.

— Ai plecat aseară cu Lu... A fost aici? întrebă necunoscutul, luându-şi pălăria cu borurile uriaşe, care lăsase pe divan, conturul ud al unei circumferinţe imense şi perfecte.

Georgei Galea făcu un gest echivoc cu mâna, care nu însemna o afirmare hotărâtă şi putea fi interpretată la urma-urmei, ca o lăudabilă dovadă de modestie şi de discreţie. Reţinu că femeia se numea aşa dar, Lu. Lu şi mai cum?

— Bravooo! se miră necunoscutul cu cap enorm şi sculptural de proconsul. Ai mare noroc, tinere Melchlsedec. Eu de trei ani o pândesc, să pun odată cabja pe ea... Am încercat în toate felurile. Imi lunecă printre degete, ca argintul viu.

Georgei Galea se bucură, că abia debarcat în acest oraş necunoscut, a făcut o conchetă pentru care indigenii luptă de ani, cu toate mijloacele, fără succes — şi după tonul consternat al omului cu pălărie de calabrez — fără nădejde. In birja strâmtă cât o cutie de chibrituri, deşi îşi spusese că nu vor încăpea amândoi nici printr'un miracol, încăpură. Ba îşi găsi loc şi pălăria cu borurile mai late de cât inelele lui Saturn. Ceiace însemna că miracolele mai sunt încă o fire pe acest pământ. Georgei Galea aspira cu sete aerul rece şi jilav, care-i spăla plămânii cocliţi de tutun. De sub burduful de piele, în ploaia mucedă, vedea numai picioarele trecătorilor rari de pe trotuar, temeliile caselor, bălţile gălbui; toate într'o tristă şi murdară lumină vineţie. Incă odată îşi hotărî, ca imediat după baie, să dea goană la avocat, să-l preseze ca să termine formele cât mai repede şi să-l elibereze din acest oraş mocnit şi somnoros, unde şi ploaia, şi birjele, şi trecătorii, şi câinii, şi minutele, păreau încetinite din mers ca un film *„au ralenti"*.

La baie, casieriţa anunţă că a reţinut cabina No. 2, la „lux", pentru domnul deputat. Iar băieşul, îi întâmpină tovarăşul cu un servil şi bucuros: „Să trăiţi, coane Panait!" care dovedea o mână generoasă în distribuirea bacşişului.

Georgei Galea luă notă că noul prietin e un adevărat personagiu, un deputat, şi că se numeşte Panait. Panait şi mai cum?

Dar întrebarea nu-l munci prea mult. Nu încetase oare şi el să mai fie George Galea, cu o stare civilă definită şi înmatriculat în cataloagele Sorbonei?

Era un Melchisedec şi nimic mai mult.

CEZAR PETRESCU

(Continuare în N-rul viitor).

HERMAN UNGAR

Moartea consilierului Tulpe

Consilierul superior în ministerul de Justiţie Tulpe a murit la ora 10 dimineaţa. Ca şi în alte zile, intrase în biroul No. 47 la ora 8, răspunsese cu plăcere la salutul celui de-al doilea consilier Kleinmayer care venise mai înainte şi s'a dus de s'a aşezat la locul lui. Ca şi în alte zile, şi-a desfăcut întâi cei doi nasturi de jos de la vestă — care când sta jos, se'ncordau pe pântece; şi-a îndreptat apoi mustaţa, barba pătrată, despărţită în două şi şi-a aprins ţigara de foi. După o discuţie scurtă cu Kleinmayer cu privire la tristele perspective ale recoltei anului, şi-a scos din buzunar pâinea pentru gustarea de dimineaţă, a tăiat-o în patru cu briceagul, a împachetat din nou cu grijă trei părţi în hârtie de ziar, a vârât pachetul în sertarul biuroului, înainte de a începe să mestece încet şi ceremonios bucata a patra. Consilierul secund Kleinmayer n'a observat altă particularitate. La ora 9 jum. exact, Consilierul superior din justiţie Tulpe s'a ridicat de la locul lui şi a luat ca în toate zilele la acea oră cheia care se afla agăţată în perete alături de uşă şi a ieşit pentru a se duce să-şi satisfacă nevoile fireşti.

Consilierul secund Kleinmayer, nebănuind nimic, a urmat să-şi consume gustarea de dimineaţă. In virtutea unei înţelegeri tacite, exact la ora 10 venea rândul lui să primească cheia din mâna consilierului superior. In cursul celor cincisprezece ani decând Tulpe şi Kleinmayer stau unul în faţa celuilalt, acest acord a fost ţinut cu punctualitate. Erau amândoi oameni de ordine. Că Tulpe, ca superior în grad, avea drept la cheie înaintea lui Kleinmayer, li se părea ceva atât de firesc, că ideia schimbării acestei rândueli nu se putea isca nici în mintea unuia, nici în mintea altuia. De altfel li se părea normal ca şi Kleinmayer să aibă drept la chee, la oră fixă. Cum la ora 10 şi patru minute consilierul superior Tulpe nu intrase în birou, Kleinmayer se ridică, îngrijat de această inexactitate. O astfel de neregularitate nu se mai întâmplase niciodată! O întârziere pe drum era foarte neprobabilă, căci Tulpe ştia cu câtă exactitate era obicinuit Kleinmayer să ia cheia.

Kleinmayer ieşi din birou, neliniştit în cel mai înalt grad şi bătu în uşa înapoia căreia trebuia să se afle Tulpe. Neprimind niciun răspuns, chemă în ajutor pe câţiva inşi, căci presimţea ceva grav. Uşa fu forţată şi zăriră pe consilierul superior Tulpe întins jos fără viaţă, pe jumătate desbrăcat, cu trupu-i puternic strâns în spaţiul strimt dintre perete şi scaun.

Nu mai încăpea nici o îndoială: Moartea îl surprinsese brusc. Faptul se dovedea nu numai prin goliciunea ruşinoasă a răposatului, dar şi prin mărturia unui asesor de clasa doua care întâlnise pe consilierul superior când acesta, mişcând cheia voios ca să sune, fredona vesel: „La ce-mi sunt buni trandafirii..." ducându-se repede, pentru ultima oară, spre ţinta preumblării sale zilnice.

E probabil că dacă ar fi avut presimţimântul a ceiace-l aştepta, consilierul superior Tulpe s'ar fi aranjat astfel ca să fie surprins de moarte într'o poziţie mai onorabilă, ţinându-se seamă de simţul lui pentru demnitatea slujbei pe care o ocupa.

De 'ndată ce s'a răspândit vestea morţii subite, a avut loc o consfătuire în biroul şefului. Acesta a rezumat în câteva cuvinte demnitatea defunctului despre care pe drept se putea spune că murise în exerciţiul funcţiunii. A rugat în acelaş timp pe domnii funcţionari ai direcţiei să nu provoace niciun zvon cu privire la împrejurările precise ale morţii, ţinând seama de tradiţia onorabilă a secţiei B 23.

Foarte emoţionat, consilierul Kleinmayer, între timp, a pus în ordinea cuvenită îmbrăcămintea domnului consilier superior şi a întins trupul prietenului răposat pe câteva scaune alăturate. Nu mult după aceia Tulpe a fost urcat într'o trăsură şi dus acasă de Kleimayer care avea misiunea să încunoştiinţeze de nenorocire pe doamna Tulpe.

In timp ce Kleinmayer sta în trăsură alături de răposatul care purtase barbă asemănătoare cu a lui, omul cu care cincisprezece ani luase gustarea de dimineaţă, lucrase în acelaş biurou şi se dusese în acelaş loc pentru nevoile fireşti, o mulţime de gânduri îi trecură prin minte. Şi lacrimi se iviră în chii lui Kleinmayer nu la ideia că acest bărbat demn, iubitor de ordine, a murit, ci că a murit într'un chip atât de ruşinos pentru situaţia lui.

Văduva consilierului superior Tulpe n'a putut fi consolată. Kleinmayer i-a spus că Tulpe a murit în acea înfrigurată activitate în care se complăcea. Şi reaminti dureroşul refren pe care l'a avut pe buze în clipa în care a murit. Dar doamna Tulpe îşi amintea de toate amănuntele care se referiau la soţul ei şi izbucnia în hohote de plâns. Pomenea toate calităţile răposatului: cum prefera gruierul şi nu camamberul, între brânzeturi, caracterul lui mare şi original, vocea cu care apostrofa pe stradă oamenii nedisciplinaţi, el spijinul ordinei şi măsurii, care dispunea ca unii s'o ia la dreapta, alţii la stânga, unii să se urce, alţii să se scoboare din tramvai. Văduva povestea cum răposatul se impusese co-locatarilor, interzicându-le să facă zgomot sau să trântească uşile.

— Mâncarea asta cu gruier, zise văduva Tulpe, îndreptându-se către bufet, i-o preparase lui Tulpe, s'o găsească la masa de seară... La ce-i sunt buni trandafirii, da...

Şi vocea văduvei fu înnecată în lacrimi.

Intre timp Kleinmayer se'ntreba dacă făcea să-i ceară văduvei împrumut jobenul lui Tulpe pentru ziua înmormântării. Căci toţi colegii vor avea nevoe în ziua aceea de jobenul lor, afară de Tulpe. Numai jobenul acestuia era disponibil. Şi cum amândoi aveau aceiaşi măsură a capului, era sigur că jobenul răposatului i-ar veni. Dar văduva povestea mai departe... Kleinmayer nu găsi astfel niciun moment prielnic. Şi-a luat rămas bun de la văduva consilierului superior, lăsându-şi planul cu jobenul pentru a doua zi. Şi părăsi casa, convins că ştie să se poarte în împrejurări delicate. — *A.*

Ultimele noutăţi literare

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti I

Bart Jean (Eug. P. Botez). Schiţe marine	48.—
Blaga Lucian. Lauda somnului.	42.—
Brătescu-Voineşti Al. I. Firimituri. Versuri.	
Crainic Nichifor. Darurile Pământului. Poezii Ediţia III.	60.—
Caragiale I. Matei. Craii de Curtea Veche	
Eminescu M. Geniu Pustiu, roman	42.—
Ignatus. Fire de Artist. Roman premiat de Cartea Românească	120.—
Iorga N. Cleopatra. Piesă 5 acte	75.—
Kiriţescu Const. Apostolii. Nuvele.	80.—
Mihaescu I. Gib. Vedenia. Nuvele.	90.—
Petrescu Cezar. Omul care şi-a pierdut umbra. Roman.	75.—
Pillat şi Perpessicius. Antologia poeţilor de azi. Vol. II.	120.—
Rebreanu L. Pădurea spânzuraţilor. Roman. Ediţia V.	120.—
Sadoveanu M. Impărăţia apelor. Nuvele.	90.—
Stănoiu Damian. Necazurile părintelui Gedeon Ediţia II.	75.—
Teodoreanu O. Al.	
Teodoreanu I. Turnul Milenei. Roman.	96.—
Toparceanu G. Balade vesele şi triste. Ed. III.	42.—
Toparceanu G. Migdale amare. Versuri umoristice şi fantasiste.	42.—
Westfried I. Dr. Instinctul sexual, cu o prefaţă de Prof. S. Freud.	120.—

Cărţile de mai sus se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fii cerute şi direct de la „Cartea Românească" Bul. Academiei No. 3 Bucureşti I trimiţând costul prin poştă.

Câteva spicuiri din presă, asupra romanului, „Monahul Damian" de V. Demetrius. Distins de Soc. Scriitorilor Români cu Premiul „C. A. Rosetti" de Lei 20.000.

Autorul a pătruns în această lume, cu un sentiment de cucernicie care animă fiecare rând, fiecare capitol, întreg romanul: d. Demetrius este un mistic. Şi poate că nu puţin din farmecul învăluitor al acestui roman se datoreşte sentimentului profund, care stă la temeiul cărţii.

(Tudor Teodorescu-Branişte „Adevĕrul Literar")

D-l V. Demetrius, după o tăcere de câţiva ani, a reapărut cu Monahul Damian, un roman care prin frăgezimea limbei şi mai cu seamă adevărul personagiilor, este o neaşteptată înoire a cunoscutului scriitor.

(F. Aderca „Bilete de Papagal")

Cu ample descrieri pitoreşti, de o mare sugestie, în rama vie a căror se mişcă — populând singurătatea silvestră a locurilor — câteva umbre monahiceşti, agitate de impulsia vieţii ce n'o pot înfrâna, romanul-povestire, de recentă apariţie, al d-lui V. Demetrius, reprezintă o nouă faţetă a talentului său şi pentru cetitorul nervozat de astăzi, un prilej de lectură odihnitoare.

(George Dumitrescu „Ritmul Vremii")

Singur d-l V. Demetrius, cu Monahul Damian, cu activitate continuă şi multiplă, întruneşte toate însuşirile unui candidat serios.

(Din articolul „Premiile Academiei" de d-l Perpessicius din ziarul „Cuvântul")

Din viaţa intimă a ţarinei Alexandra

Ţarina Alexandra cârpind hainele rupte ale Ţarului

Nimic mai impresionant ca dureroasa carespondenţă a fostei ţarine a Rusiei, Alexandra, cu amica sa intimă, Ana Wirubova.

Ţarina împreună cu ţarul şi fiicele lor erau exilaţi de bolşevici într'un sat din Siberia. Acolo erau sub o strictă supraveghere şi totuşi ţarina reuşia să stea în corespondenţă cu Wirubova şi aceasta şi-a publicat de curând întreaga corespondenţă.

Cartea „REVOLUŢIA RUSA. — RASPUTIN — ŢARINA — LENIN" apărută la noi şi al cărei autor este cunoscutul publicist *Doctorul Ygrec*, conţine o parte din aceste scrisori emoţionante.

Intr'una din scrisori ţarina scrie prietenei sale, cum hainele şi ciorapii ţareviciului sunt rupte ferfeliţă, şi că ea cârpeşte zilnic hainele când a unuia, când a altuia.

Tonul în care-s scrise scrisorile aceleia care a dominat peste întinsul imperiu rus, te mişcă până la lacrimi, prin soarta tristă a Ţarinei şi resemnarea ei. Scrisorile sunt admirabil de bine redate în cartea *Revoluţia rusă"* a d-rului Ygrec.

Au apărut în Editura „Cugetarea", Bucureşti Mătăsari 23, romanele cu mare succes:

ŢĂRMUL DRAGOSTEI

de CLAUDE ANET — Lei 50

EL şi EA

de GEORGE SAND — Lei 40

De vânzare la toate librăriile din ţară

Sportul. Lupta franceză

In faţa elogiului exagerat al boxului pur, am remarcat enervarea cu palpite a luptătorului după metoda franceză. Boxul, zise el sentenţios, e brutal, ca orice acţiune de origine englezească. Mă supără numai auzit cu urechia acel pumn, care loveşte ca un bolovan, mânat de o voinţă concentrată, nasul moale şi-i sfărîmă cartilagiul. După cum altă dată Germania era populată de mutre onorabile, măcelărite cu sabia şi crestate în câte cinci şase locuri de bărbieria vitejească a duelului, teatrul şi conferinţa prezintă actualmente în ţara Albionului, o sumedenie de capete mai lungi decât natura şi profiluri şi nasuri cu câte trei şi patru complicaţii. Când eram la Muenchen, ziua namiaza mare purtam sabia târîş, din obligaţia că n'aş putea mânca bere cu cârnaţi fără să-mi fie pieptul gata de o încăierare cu tăişul adversarului, pentru motivul anodin.

Duelul cu sabia avea o tecnică particulară, ca orice sport. Se admitea în primul rând căderea săbiei verticală, ca la despicarea lemnelor toporul. Pe verticală se găsesc mai ales urechile, pe care erai liber să le deslipeşti de obraz, proectând sclipirea săbiei geometric, tangent la sferă, pe lângă tâmple. Eleganţa consista în a reteza urechile exact, fără ca sabia să ajungă la umăr, cu preciziunea cu care desprinzi din cotor o recepisă perforată. Desigur că şi adversarul încăput în formulă trebuia să aibă o ţinută ireproşabilă, adecuată momentului; căci dacă întoarce capul, brusc, în momentul psicologic, se producea calamitatea, intrând în joc obrazul întreg nasul, bărbia şi câteodată înseşi buzele lui. Ai băgat de seamă: unii eroi ai sabiei, au buza de sus cusută oblic şi diagonal şi mustaţa, împărţită paralel cu buza, în două rânduri de păr, prin care trece o cărare. E un ce accidental, de care vinovatul este excluziv pacientul. Când te taie sabia, trebue să stai drepţi, în aşteptarea unui final sau a ceiace va să urmeze. Ca să te însori avantagios, trebuia, pe vremea imperiului, să fi servit neapărat de câteva ori, în prima tinereţe, de răboj. Cine nu se putea înfăţişa la o logodnă cu buchetul obligator lângă joben, purtând câteva cavităţi şi zbârcituri roşii în figură, era un individ compromis şi făcea parte din turma prudentă a laşilor, care primesc aluzia vecinului de cafenea, fără să-i arunce încălţămintea mânilor în figură.

Estetica anglo-saxonă se satisface cu gâlca vânătă a ochiului şi cu falca triplă; de unde şi vine în manifestările de publicitate ale industriei şi comerţului acea necesitate intelectuală ca produsele tecnicei locale să poarte nume în ix: duplex, triplex sau asimilate cu ele: excelsior, record, jupiter şi omega.

Eu am preferat boxului şi săbiei lupta franceză, cum vă mai spusei. Este şi elegant însă şi elastic. Elegant pentru că totul este chestiune de linie şi elastic pentru acelaş motiv, linia fiind ondulatorie ca eterul şi ca valsul. De altfel lupta franceză începe ca un vals, în care în loc să se cuprindă pe mijloc, partenerii se apucă de ceafă.

Imaginaţi-vă scena: totul se petrece cu forme umane exprimate, ca pe vasele greceşti şi egiptiene, dacă greşesc — fără joc de cuvinte — categoria vaselor, nu face nimic, cugetarea mea plastică aţi înţeles-o. Suntem amândoi luptătorii goi până la betelie. Eu ţin un braţ îndoit la piept, şi celălalt braţ, dreptul, întins către dumneata. Dacă sunt stângaci, jocul se schimbă, stângacii se luptă cu stângacii şi dreptaşii cu dreptaşii. Dumneata faci de-aşişderi şi pe când eu umblu după ceafa dumitale, domnia-ta umbli după ceafa mea, aşa ca unul din noi să prindă ceafa celuilalt în palma încovoiată. Insă prinderea cerbicei se face stând faţă către faţă. Este faza tatonărilor, luăm cunoştinţă, ne punem în ecuaţie; de aceia picioarele noastre stau depărtate legănându-ne respectiv fiecare, când pe o talpă când pe alta, dinainte înapoi şi dinapoi înainte, gondolând.

Când ţi-am prins ceafa cu palma, trag şi te dau jos. Nu-i adevărat: în practică figurile se produc mai încet: trag dar nu te pot da jos, căci şi dumneata m'ai prins de ceafă, căci şi dumneata ai tras. Rămânem puţin aşa, eu trăgând de ceafa dumitale şi dumneata de ceafa mea. Urmează un tempo de legănări alternative şi basculăm aşa, amândoi, de 20, de 30 de ori. Singuri şi experimentând în local privat, ne corectăm amical: Nu strânge aşa tare! zic eu. Mi-ai înţepenit grumazul, zici d-ta. Şi ne dăm drumul. Şi ne ducem într'un colţ şi ne troznim fiecare gâtul şi ne întindem.

In public, adică în ring, adică la circ, nu mai suntem stăpâni pe noi înşi-ne şi atârnăm de entuziasmul public, intrând în cabotino-demagogie. Eu te strâng de vinele gâtului cât pot mai dârz iar dumneata te căzneşti să mi le stragulezi. Am scrâşnit din măsele: ai scrâşnit şi dumneata. Politeţa ne părăseşte şi devenim pertu. Ea îţi zice: Chiorule! Tu îmi zici: Bestie. Eu îţi zic: Stai că-ţi arăt eu ţie. Tu îmi zici: O să-mi arăţi. Publicul din circ s'a şi împărţit în două echipe: partizanii mei şi partizanii tăi. Evident că partizanii tăi sunt toţi piperniciţii şi schilozii din sală, geloşi pe bicepsul meu şi necăjiţi de atletica mea anvergură. Unii strigă: — Strînge, Bobby! Alţii strigă: — Nu te lăsa, Dodo. Am zmuncit o dată mai viguros şi tu ai căzut în genunchi. Figura următoare consistă în a mă folosi de secunda cât ţi-a trebuit să cazi ca să încalec pe tine şi să te întorc aşa în cât să nu te mai poţi mişca, răstignindu-te cu amândoi umerii pe ţărînă, arătând publicului că te-am învins, sculându-mă şi salutând ca o baletistă. Dacă nu am fost suficient de sprinten, te-ai sculat de jos, te-ai aruncat, m'ai înşfăcat de ceafa mea şi m'ai doborît. Vorbesc pur şi smplu figurativ, căci pe mine nu mă doboară nimeni atâta vreme cât mă voi numi Bobby şi cât se va scri numele meu cu ygrec şi cu doi b.

Vedeţi că nu este nici o asemănare între Box şi Luptă. Deoparte: Bruta — de altă parte: Estetica.

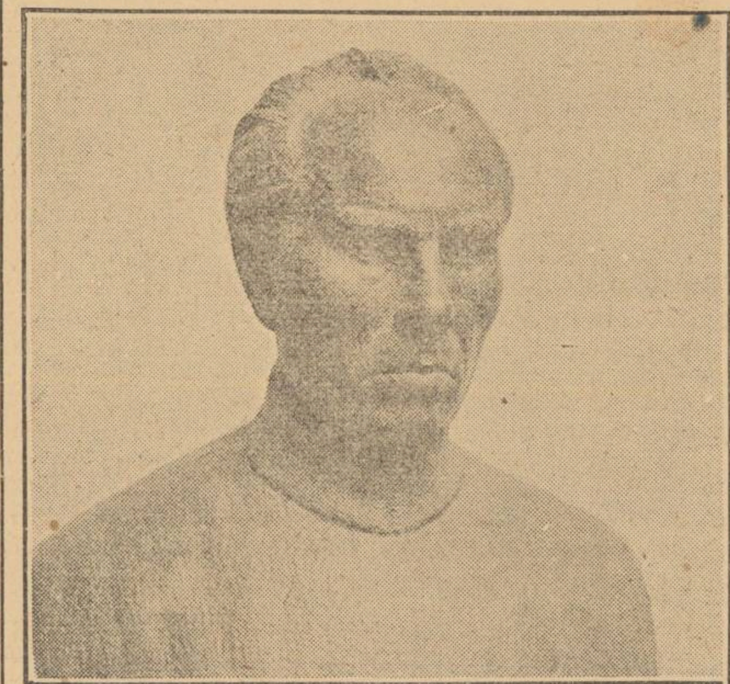
Nu tăgăduiesc că nici lupta nu este scutită de surprize şi cea mai gravă din ele este aceia când publicul din sală se ia la bătaie. Această parte a şedinţei se rezolvă însă totdeauna cu box. E regretabil. Şi uneori mâncăm bătaie amândoi....

T. ARGHEZI

PLASTICA

Superficialitatea unor realizări de artă ne îndeamnă adesea să cercetăm obârşia emoţiei ce nu izbuteşte să să se realizeze deplin şi cauzele acestei insuficienţe organice.

Artiştii s'au obişnuit să se aşeze în faţa şevaletului cu un complex material tehnic, dar cu o mare sărăcie sufletească. Totul se bizuie pe inspiraţia spontană.

O. Han — **Vasile Pârvan**

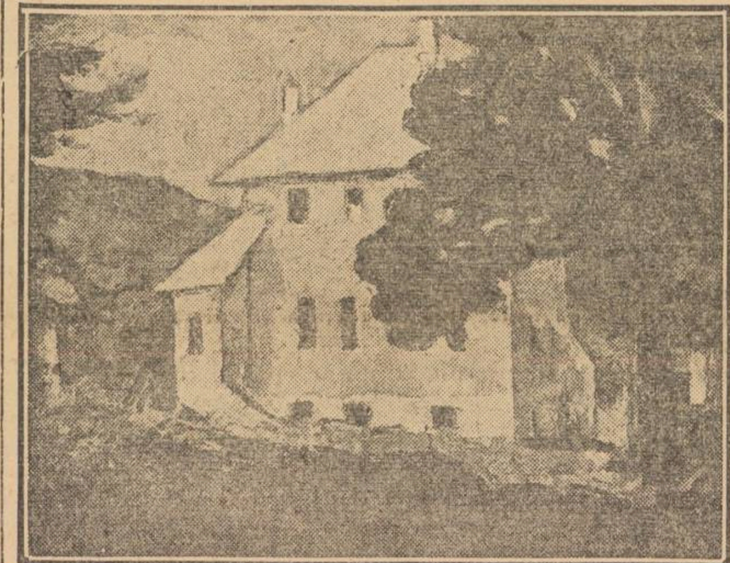
Prin spontaneitate se poate câştiga o bună execuţie, nu însă o desăvârşită concepţie de artă.

Motivul plastic se integrează în expresie definitivă numai în urma unor îndelungi elaborări şi frământări sufleteşti. Opera de artă trebue prin urmare clădită mai întâi lăuntric, trebue gândită şi simţită integral pentruca să poată fi turnată cu izbândă într'o expresie plastică.

Ceiace obişnuit se înţelege prin inspiraţie — o ştim tot atât de bine ca şi artiştii — are un curs relativ în conceperea şi înfăptuirea unei lucrări.

Inspiraţia poate trezi la viaţă un amănunt conceptual rămas în penumbra conştiinţei.

Inspiraţia se poate substitui teoretic acelor necesare retuşări care alcătuesc ritmul realizator al desăvârşirii expresive.

Ştefan Dimitrescu — **Vila cea nouă**

In sensul cel mai îndreptăţit, însă, inspiraţia nu poate fi decât acea cristalizare a tatonărilor sufleteşti care întregesc concepţia.

Păcatul iniţial al diletantismului nostru artistic rezidă într'o iremediabilă sterilitate şi într'o flagrantă confundare de termeni.

* * *

Grupul celor patru, expoziţiile Pallady, Leon Viorescu şi B'Arg, într'o mai îndepărtată măsură, lămuresc tendinţe şi preocupări care pentru redusul nostru orizont estetic însemnează în acelaşi timp o firească delimitare a nedumeririlor.

Neîntrecutul nostru colorist, domnul Theodor Palladi, e pictorul ce contrazice propria-i formulă şi ilustrează un admirabil exemplu de inconsecvenţă creatoare.

N. N. Tonitza — **Studiu**

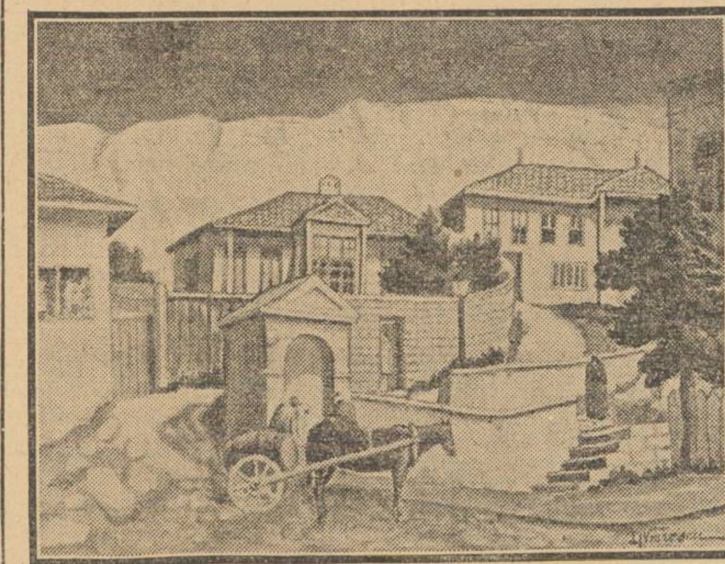
La d-sa nimic nu pare realizat prin căutări interioare. Sensibilizarea pastei atât de rafinată uneori, nu urmăreşte până la capăt expresia. O neglijare care nu-şi poate găsi corespondenţă estetică anihilează ritmul linear făcând parcă zădarnice vibraţiile culorii.

Ceiace este de neînţeles cu deosebire în recenta d-sale expoziţie este faptul că pictura resimte necesitatea liniei, se sprijină pe ea, dar cele mai adesea o simplifică până la inexistenţă.

Privită în ansamblu, expoziţia domnului Th. Pallady distinge un material rar pus în slujba insipraţiei neadâncite. Numai astfel se explică acele minunate efecte parţiale; şi ne gândim în deosebi la peisaj şi flori, la amănuntele unui stil uimitor de veridic, care se izolează într'o singură direcţie, neizbutind să armonizeze toată alcătuirea unei opere. Şi-apoi, nu tot ceiace se îngădue unui Matisse se poate traduce în altă sensibilitate.

Calitatea pastei e fireşte la pictorul Francisc Şirato de o sonoritate mai slabă decât la domnul Pallady, dar infinit mai preţioasă prin arta cu care dă viaţă plastică unui motiv.

Domnul Şirato şi-a schimbat preocupările dela an la an, tinzând însă totdeauna să elucideze o problemă ce-şi trăia efectiv cauzalitatea în sentiment. Dela linie la culoare, înapoi la linie şi însfârşit întors definitiv la culoare, d. Şirato a străbătut lăuntric acel drum al frământărilor înviorătoare de care pomeneam la începutul acestei cronici. E cel mai sugestiv exemplu de pictură integrală.

Leon Viorescu — **Desen**

Domnul Şirato clădeşte astăzi totul din culoare: formă, expresie, volum. Cercetată cu atenţie, această expoziţie impresionează nu prin diversitatea ei, cât prin marea ştiinţă a alegerii, prin nesfârşitele resurse de expresie pe care le pot închide câteva culori propriu armonizate.

Dacă însă în această expoziţie culoarea predomină şi slujeşte învăţăminte ce trebuesc mai deaproape reţinute, în sala vecină pictura mai luminoasă a domnului *Tonitza* aduce o proaspătă preocupare formală. Linia, aci, este cu deosebire utilă. Nu se cere, bine înţeles, îndrumată spre academie, dar conturările şi unele uşoare precizări dau farmec nou complexităţii stilistice a acestui mare artist.

Fr. Şirato — **Albumul**

Sunt tablouri în care linia tae sculptural forma, o aşează cu vigoare în ritmul ei adecvat, şi sunt altele în care urmărirea ei mai puţin stăruitoare înzestrează cu o rafinată simţire modernă un studiu de nud, un peisagiu rustic sau un portret.

Vecinătatea domnului Ştefan Dimitrescu nu face decât să pună în lumină însuşirile deosebite ce caracterizează operele acestor artişti.

In pictura domnului Ştefan Dimitrescu forma şi culoarea interferează acelaşi drum.

Coloritul cald, stăpânit, trădează o sinceră emoţie lăuntrică. Totul se razimă pe greutatea pastei mate şi pe linia puternic şlefuită.

La d. Ştefan Dimitrescu se constată totuşi o înclinare predominantă spre desen. Calmul liniei precizează caracterul, fără stăruinţă inutilă, imprimând forţă şi concentrare subiectului. Discreţia luminii străbate fiecare lucrare cu o picturalitate caracteristică.

Domnul Ştefan Dimitrescu îşi limpezeşte astăzi în chip hotărîtor stilul.

Spre aceiaşi autoritară limpezire de sine se vădeşte îndrumat şi sculptorul Oscar Han.

Busturile în bronz se disting prin sobrietatea construcţiei, prin echilibrul perfect al maselor. In deosebi Vasile Pârvan, marele cercetător şi deschizător de drumuri, creşte masiv din bronz ca un simbol al pătrunderii şi al frământării interioare.

Grigore Manolescu în „Hamlet" e o figură realizată cu mijloace clasice şi una din cele mai bune lucrări din expoziţie.

* * *

Pictorul Leon Viorescu străbate conştiincios drumul d-sale propriu de realizare. Peisajul românesc îi oferă teme bogate în pitoresc pe care paleta d-sale le transpune într'o viziune totdeauna originală.

Priveleştile Coastei noastre de Argint găsesc o interpretare sensibilă atât în uleiurile cât şi în desenele de alb şi negru ale domnului Viorescu. E în expoziţia d-sale o strădanie cinstită şi rodnică pe care obiectivitatea critică e datoare s'o releve.

Un efort fecund a făcut şi pictorul B'Arg. D-sa expune în sala English peste patruzeci de pasteluri în care umorul discret învălue umanizarea adâncă a motivelor.

Ingratitudinea materialului e învinsă prin frăgezimea neaştpetată a armoniilor tonale şi prin sugestivitatea liniei.

Progresul actual al domnului B'Arg se impune unei speciale atenţiuni.

H. BLAZIAN

Deformări europene

Se pare că omului mediu generalizarea îi este mai uşoară, că o socoteşte şi mai glorioasă decât distingerea şi adâncirea diversităţilor.

Cultul ideilor generale e miezul educaţiei clasiciste; astfel, generalizarea din lene şi din frivolitate e, poate, mai întâi, o moştenire pedagogică, europeană, — în primul rând, şi în ordine progresivă: greacă, latină şi franceză. Emoţia originară din clipa, când în capul unor Greci s'a lămurit conştiinţa ideilor generale, a vibrat prin miile de ani. Ea a slujit să şi ingraşe sistematic şi decorativ lenea de a percepe şi graba de a conclude. Astfel, isteţimea Europeanului a ajuns să implice o prejudecată în privinţa valorii generalităţilor, o concepţie uşuratică despre spirit şi despre inteligenţă chiar, iar, în aplicaţie, acea dogmatică rigiditate, matca unor ciudate fanatisme, organizate şi seculare, semn cu fier roşu al vieţii spiritului în Apus.

Spiritul, deşteptat în sine şi lui însuşi, în intuiţia şi critica greacă, şi-a făcut cu elementar avânt probele practice în atelierul politic al Romei. Duhul, complex, proteic şi misterios, s'a scheletizat în chip de cinovnic în teribil manechin poliţienesc emiţător de edicte şi aplicător de vargă şi secure; iar în colţul cel mai apusean şi mai curios al latinităţii, s'a incarnat extazul administrativ al Sfintei Tereza şi jandarmul mistic al lui Loyola.

Invers: cinovnicul, prevăzut cu intelect şi dogmatic, a dăscălit pe intelectualul propriu zis, încât acesta, lungă vreme, a fost un amestec frumos si suggestiv, de cleric, consul, tribun, — fără îndoială şi de lictor. Spiritul europeanului mediu e băţos. Dictatorial, şi zelotic, şi propagandist până în măduvă, e veşnic ars de mâncărimea neistovită a generalizării; pofteşte nesăţios să subjuge şi să unifice. Este, după toate acestea, un fenomen de firesc echilibru întoarcerea din vreme în vreme, în lumea apuseană, a unui personalism mistic; însă o fatalitate umoristică vrea ca aceste protestări ale vieţii pur personale să fie neapărat strânse tot în cadrele fanatismului oarecum oficial european, aşa că rezultatul este, regulat, o recrudesecenţă de spirit poliţienesc care se încurcă zădarnic în pretenţii de rezonanţe adânci.

Cea mai stranie noutate memorabilă pe fondul vieţii spirituale europene, e vorba lui Frederic II al Prusiei: să lăsăm fiecăruia fericirea duhului, aşa cum o înţelege. Şi această vorbă priveşte interesele religioase numai, iar faptul caracteristic e că zelul prozelitic constitue un iritant permanent pentru întreaga viaţă intelectuală. Acei care au ridicat glasul ca să apere Europa de năvăliri dinspre spiritul Orientului, s'ar fi putut gândi că, din răsărit ar avea, poate, Europeanul febril de învăţat oarecare „nepăsare", de unde s'ar putea distila o mai mlădioasă metodă în raporturile noastre de gând şi simţire. Dar ajutorul acesta îl putem socoti lăturalnic şi secundar, — înainte de orice realizarea lui e prea îndoelnică. Corectivul prim se află în fondul european propriu.

In speculaţie şi în tehnică, occidentalul şi-a ascuţit, unic, simţul particularului. Dacă — fără paradox, cred — se poate afirma că, în rigidităţile, în imperativele şi diversele refugii caracteristic autoritare, carteziene, kantiene sau fichteene, deosebim tonul uneia şi aceleiaş discipline roman apusene, — în amănunt cugetarea însăşi a unor dogmatici ca aceştia se poartă cu o curiozitate şi o reţinere sinuoasă, necunoscută speculaţiei antice. In ştiinţe, în ale naturii ca şi în ale spritului, a răsărit un fel de răbdare şi un fel de atenţie care s'au rafinat până la viciu micrologic. Şi particularul e locul unde fatal se toceşte spiritul naiv generalizator şi autoritar: aici incompetenţa devine demonstrabilă pe loc; calea subterfugiilor sentimentale e definitiv închisă.

Simţul particularului şi corelatele lui, rezerva în generalizare, înfrânarea apetitului simplist de a unifica prin subjugare, formează, în teorie şi în tehnică, regulativul vieţii în apus. In afară de cazul unui nelimitat şi neverosimil mers deandăratele, europeanul rămâne constrâns să inainteze pe drumul unei politeţe profunde — acea a distingerii, a rezervării concluziilor, a conştiinţei de complexitate. O emancipare, în înţeles omenesc, nu e valabilă decât pe temeiul unei autonomii verificate prin viaţă. Ridicarea din dogmatismul copilăriei clasiciste nu va fi decât o intensificare a dominării spiritului prin el însuşi.

A trecut vreme multă de când în acea ţară latină care a dezvoltat latinismul cel mai propriu şi cel mai consecvent, s'a deşteptat o simptomatică sensibilitate: ura grozavă de locul comun, de generalizările repezi şi obtuze.

Elita spiritului european doreşte violent să trăiască şi altfel de cum i-a dictat, prin veacuri, retorica din agoră, şi mai direct înţelepciunea în paragrafe pretorială, apoi clericală, curteană şi din saloane. Sufletul european se descopere, din ce în ce mai clar, deformat prin exces de publicizare, şi vrea să se îndrepte. Ortopedia spirituală cere, şi ea, violentări. Inainte de altele o încordare până la chin împotriva a tot ce e comun şi mediu, inclusiv răzvrătirea specifică artiştilor, şi care poate părea dementă, contra graiului, întruparea cea mai tiranică a spiritului comun, — amănunte pe care oricine le poate studia cu folos sub cele două nume de poeţi — „Latini" — scrise mai sus.

PAUL ZARIFOPOL

Neobule

Străine, ce-ți duci nava spre răsărit departe,
Oprește-te o clipă pe-aceste stânci deșarte
Și 'n groapa cea de piatră, în trupul lor săpată,
Privește rânduite pustiile celule:
Aci pe-un bloc stau scrise de mâna-mi sângerată
Aceste trei cuvinte: iubesc pe Neobule!

Citește-le și 'n urmă din țărna cea fierbinte,
Un pumn aruncă 'n groapă pe-a mele oseminte
Și fie-ți favorabili toți zeii mării-albastre!
Dar când vei fi 'n Atena, frumoasei hierodule,
Ce-aprinde foc pe-altare și 'n inimile noastre,
Să-i duci suspinu-mi ultim: iubesc pe Neobule!

Ea te-o privi ș'atuncea să nu te ia ispita,
Ci 'nchipuie-ți nainte-ți pe însăș Afrodita:
Te 'nchină dar și-i spune întreaga-mi povestire...
Să-i spui cum se 'mbarcară a noastre-oștiri credule
In glorie ș'amintește-i cum eu, la despărțire,
I-am spus întâia oară: iubesc pe Neobule!

Mai spune-i cum narcisul, ce-mi dete la plecare,
S'a ofilit în clipă sub calda-mi sărutare,
Mai spune-i cum căzurăm barbarei Syracuze
Robiți, cum ne purtară sub furia crudei hule
Și cum, tăind la pietre, din însetate buze
Șopteam doar aste vorbe: iubesc pe Neobule!

Mai spune-i cum pe unii din gropi ne-au scos afară
Și pentru-a lor ospețe, ca o distracție rară,
Ne-au dus, spre-a spune versuri din piesele divine
A tragicilor noștri. De-a lor priviri sătule
Să-i spui cum mi-a fost scârbă, cum n'au scos dela mine
Decât doar aste vorbe: iubesc pe Neobule!

Ș'apoi să 'nchei povestea-mi cu slovele citite
De tine pe-alba piatră... Atunci, ca poleite,
Luci-vor două lacrimi pe-a Neobulei față!...
O, zei, ce sfânt miracol: din suferinți destule,
A mele osăminte vor tresări la viață
Și 'n blând extaz șopti-vor: iubesc pe Neobule!

I. M. MARINESCU

Poezia „Empire" Africană

Orașul misterios Canot, situat în Nigeria, lângă lacul Ciad (cântat numai de poetul rus Humilev), e foarte puțin cunoscut Europenilor.

Numai unele misiuni speciale sau demnitarii mari francezi și englezi cu suita lor, au fost lăsați uneori să străbată strada principală, acest centru al lumii negre.

Un călător de rând, oricât de bogat ar fi el, nu poate pătrunde dincolo de zidurile sacrei capitale africane.

Canot e singurul oraș „mondial" construit exclusiv de Negri; el se află sub stăpânirea sultanului Nigeriei Britanice, care veghiază ca Albii să nu poată trece pe acolo.

Circomferința orașului acestuia are 25 de chilometri și peste 100.000 de locuitori: o cifră colosală pentru așezările stabile ale Negrilor.

Multe secole s'au scurs în vălmășagul luptelor între triburile negre, și numai acum o sută de ani s'a format actualul imperiu negritean puternic, recunoscut azi, protejat și izolat de englezi. Legile, cultura și obiceiurile acestui imperiu sunt extrem de originale.

Sultanul se reazimă pe nobilime, care singură are dreptul de a purta... cuirasa. Cu ajutorul acestei cuirase, necunoscute celorlalte triburi, neamul Fulba a învins acum 100 de ani o rasă inferioară, numită Haussa, cucerind astfel Nigeria și orașul Canot.

Urmașii cavalerilor cuceritori de atunci poartă astăzi cu mândrie aceiași cuirasă.

In 1900, sultanul a încheiat o alianță cu Anglia care i-a garantat că nici-un Alb nu se va așeza în Canot și nu va petrece acolo nici măcar o noapte.

Astăzi, Europenilor, numiți „batori" de către Negri, li se îngădue totuși să viziteze orașul în timpul zilei. Populația îi întâmpină cu răceală, numai poliștii le dau atenție — și anume: se pun în patru labe și rămân în această atitudine până când străinul le întoarce spatele. Acestea sunt „onorurile" cu care e salutat orice șef sau demnitar.

Străzile din Canot sunt un bâlciu permanent la care vin Negrii din toată Africa Centrală, aducând mărfuri: Tuaregii aduc sare din Sahara; Arabeii oferă robi spre vânzare; fermierii din jurul orașului Canot, fiind cei mai iscusiți crescători de vite în toată Africa, aduc aci turmele lor; mai vin și negustori Negri din Egipt, din Berberia. Se adună la bâlciu tot felul de cerșetori, orbi, chiar leproși, care au acces în toată capitala spirituală a Nigeriei.

Canot nu e propriu zis un singur oraș, ci câteva cartiere despărțite prin câmpuri virane, dar înconjurate de un zid comun. Casele sunt perfect „demontabile" și chiar „portative", în sensul că un „proprietar" fiind certat cu vecinii lui, nu se adresează nici poliției și nici judecătorului, ci pur și simplu își distruge complect locuința și se mută într'un alt cartier, unde își ridică, într'o singură zi, o nouă casă...

Aristocrații cei războinici din neamul Fulba sunt mari amatori de jocuri militare, de... literatură și de artă. Din mediul lor a eșit acel mare scriitor și poet Negru, originar din regiunea lacului Ciad, cunoscut mai întâi în Franța și apoi tradus în câteva limbi.

De mai multe ori pe an se organizează mari concursuri cavalerești, care amintesc turnirurile medievale din Europa.

In prezența sultanului, călăreții cuirasați înarmați cu sulițe, se bat pentru gloria stemelor triburilor cărora aparțin, și nu pentru ochii frumoaselor Doamne ca în evul mediu, în Europa. Stemele respective împodobesc scuturile.

In urma turnirului, poeții totuși cântă în fața întregului popor, pe cei mai viteji cavaleri și pe cele mai frumoase dintre damele lor. La acest concurs al poeților asistă însuși sultanul care alege pe „Regele Poeților" și-i înmânează distincția literară.

Sunt ciudate obiceiurile Negrilor cu privire la nașteri. Negrii cred că femeia când naște trebue neapărat să-și blesteme bărbatul — vinovat de suferința ei, — să jure că nu va mai avea niciodată copii și nu va permite bărbatului să se apropie de dânsa.

Pentru a ridica afurisenia, și a scăpa pe femee de păcatul singurătății, se tae un miel cu al cărui sânge se stropește ușa colibei și culcușul bărbatului și al pruncului.

Toți locuitorii din Canot sunt musulmani. Moscheele se înmulțesc și în capitală și în restul imperiului negritean. La congresele partizanilor Califatului pan-mahomedan vin totdeauna și reprezentanți din Canot.

Palatul sultanului, înconjurat de un zid înalt, e cel mai frumos edificiu al orașului; e înconjurat de un parc plin cu flori tropicale și ecuatoriale...

HENRY DADIV THOREAU

Viața în pădure

VII

Mobilierul meu, fabricat în cea mai mare parte de mine, pentrucă n'a mai rămas nimic de pus la socoteală și care să mă fi costat ceva, mobilierul meu se alcătuia dintr'un pat, o masă, un pupitru, o oglindă de trei degete diametru, un clește, un grătar, un ibric, o cratiță, o tigae, o lingură, un castron, două cuțite și două furculiți, trei farfurii, o ceașcă, un linguroiu, o ulcică pentru uleiu, o ulcică pentru melasă și o lampă bronzată. Nimeni nu-i atât de sărac, încât să fie nevoit a se așeza pe un baston. Ar însemna lipsă de energie.

In șurile din sat sunt însă o mulțime de scaune de astea, care mie îmi plac mai mult și care nu costă decât osteneala de-a le lua. Mobilier... Slavă Domnului, eu sunt în stare să mă așez sau să stau în picioare, fără ajutorul unei odăi încărcată cu mobile. Cui să-i fie rușine, dacă nu unui filosof, văzându-și mobilierul încărcat într'un car, înșirând drumul, expus la lumina soarelui și la privirile oamenilor, mizerabil inventar de lăzi goale? Mobilierul lui Cocoloș. N'am putut niciodată spune, când mi-am aruncat ochii la asemenea care, dacă erau ale unui bogat sau ale unui sărac: posesorul părea întristat totdeauna de sărăcie. Intr'adevăr cu cât ai mai multe lucruri de felul acesta, cu atât ești mai sărac. Toate aceste care par încărcate cu cuprinsul unei duzini de bordee sau de colibe. Și dacă o singură colibă e săracă, toată încărcătura cuprinde de douăsprezece ori mai multă sărăcie. La urma urmei de ce te *muți*, dacă nu ca să scapi de calabalâcul ce-l ai, și care-ți *mănâncă* viața? Dacă nu ca să treci, în cele din urmă, în altă lume mobilată din nou, și pe asta să o dai foculu? Ca și cum toate aceste lațuri ți-ar fi atârnate la cingătoare fără să fie cu putință a te mișca. Ferice de vulpea care-și lasă coada în laț. Este o rozătoare care își va tăia cu dinții până și a treia labă, numai ca să-și capete libertatea din nou.

Nu-i de loc de mirare că omul și-a pierdut sprinteneala. De câte ori nu se întâmplă să ajungă la un punct mort. „Rogu-te, Domnule, ce înțelegi Dumneata prin punct mort"? Dacă ești un vizionar, nu vei întâlni un om, în urma căruia să nu descoperi tot ce are, ba și destul din ce se preface că n'are, până și vasele de bucătărie și toate lepădăturile pe care le strânge fără a voi să le ardă, toate, la care pare înhămat, trăgându-le după dânsul cum poate. Cred ajuns la un punct mort, pe cel care, după ce a străbătut un nod de pădure, sau după ce a trecut poarta, nu-și poate urni mai departe sania cu mobilierul. Eu nu mă simt de loc atins de compătimire când aud pe-un om chipeș, liber în aparență, încălțat bine, vorbind de „mobilierul" lui, asigurat sau nu. „Ce să fac oare cu mobilierul meu"? După cum se vede, strălucitul meu fluture s'a încurcat într'o pânză de paianjen. Chiar și cei care multă vreme par să nu aibă nimic, cercetând bine, veți descoperi c'au adunat ceva în podul cuiva. Eu privesc *Noua*-Englitere de azi, ca pe-un vechiu gentleman care călătorește cu mult bagaj, vechituri strânse în cursul unei îndelungate gospodării, și pe care nu s'a îndurat să le ardă: cufăr mare, cufăr mic, carton de pălărie, pachet. De aruncat cele trei dintâi, cel puțin. In zilele noastre, e mai presus de puterile unui om sănătos să-și ia patul și să plece. Aș povățui, negreșit pe cel bolnav să nu se mai îngrijească de pat și s'o șteargă. Când mi s'a întâmplat să întâlnesc vre-un emigrant cumpănindu-se sub bucceaua lui, în care era tot ce avea — ai fi zis e enormă tumoarea crescută la ceafă — înduioșarea mea era nu că avea numai atât, ci că avea *atâta* de purtat.

Dacă mi s'ar întâmpla mie să-mi târâiu lațul, aș avea grija să-mi fie cât mai ușor și să nu mă prindă de vre-o parte vitală. Dar poate cel mai înțelept lucru ar fi de a nu pune niciodată laba în laț.

Aș voi să mai spun, în treacăt, că pe mine perdelele nu mă costă nimic, fiindcă n'am alți curioși de care să mă feresc decât soarele și luna. Luna, n'are să facă să mi se corăslească laptele, nici n'are să-mi strice carnea. După cum soarele n'are să-mi strice mobila și n'are să-mi păteze covorul. Iar dacă uneori se va arăta prea călduros prieten, găsesc tot mai bună economie să mă retrag după vre-o perdea furnizată de natură, decât să adaug un simplu articol de amănunt la câte le am. O doamnă mi-a dăruit odată o rogojină. Cum n'am avut însă nici loc de prisos în casă, nici timp de prisos, în casă sau afară s'o scutur, am rugat-o să mă scutească. Preferând să-mi șterg picioarele pe iarba din fața ușii. Răul e mai bine să-l înlături dela 'nceput.

Nu de mult am asistat la vânzarea lucrurilor unui diacon, fiindcă viața-i nu fusese fără folos:

„Răul făcut de oameni le supraviețuește".
Shakespeare: *„Iuliu Cezar"*.

Ca totdeauna, vechiturile, care începuseră a se aduna încă de pe când trăia tată-său, erau cele mai multe. Și după ce stătuseră o jumătate de veac în pod sau în alte colbăite unghere, calabalâcurile acestea nu erau arse. In loc de o purificătoare distrugere, era vorba de-o *vânzare la licitație*, sau de prefacerea lor în plusvaloare. Vecinii s'au adunat în grabă să le cerceteze, le-au cumpărat pe toate, transportându-le cu băgare de samă în podul lor sau în alte unghere, unde să le bată colbul și să rămână până la împărțeala avutului lor, când vor avea să fie puse din nou pe drum. Omul care moare împrăștie pulberea cu piciorul.

Obiceiurile unor triburi sălbatece poate că n'ar fi rău să fie imitate de noi, deși aceste triburi mai mult se prefac că-și aruncă anual vechiturile la gunoiu [1]) Ideia lucrului o au, fie că realitatea corespunde sau nu. N'ar fi oare de dorit să celebrăm și noi un asemenea *„busk"*, sau o asemenea *„sărbătorire a primelor roade"*, ca cea descrisă de Bartram c'ar fi fost obiceiul Indienilor *Mucclasse?* „Când un oraș sărbătorea *busk*-ul", spune Bartram, după ce se aproviziona cu vestminte noui, cu oale, tigăi și alte lucruri de gospodărie și cu mobile noui, locuitorii orașului își adunau hainele care nu mai erau de purtat și alte boarfe, își măturau și curățau casa, ograda, întreg orașul, de murdăriile lor, din care făceau o grămadă comună, la olaltă cu toate bucatele rămase și cu alte provizii vechi, grămadă căreia îi dădeau foc. Și după ce luau curățenie și posteau trei zile, stângeau toate focurile din oraș. In timpul postului se înfrânau de a-și satisface vreo poftă sau vreo pasiune. Se proclama o amnistie generală, și toți făcătorii de rele, toți osândiții, se puteau întoarce la vatra lor..

In dimineața celei de-a patra zi, marele preot, frecând una de alta două bucăți uscate de lemn, producea pe piața publică un foc nou, din care fiecare locuință din oraș se împărtășea cu o flacără nouă și pură". Și atunci locuitorii se desfătau cu porumb și cu fructe nouă, jucau și cântau trei zile, „iar în următoarele patru zile primeau vizite și se veseleau cu prietenii lor veniți din orașele vecine, la fel pregătiți și purificați".

Mexicanii practicau aceiași purificare la sfârșitul fiecărei perioade de cincizeci și doi de ani, socotind că sosise timpul ca lumea să piară.

Nu cunosc împărtășanie, cu alte cuvinte, după dicționar, „semn exterior și vizibil al unui har interior și spiritual", împărtășanie mai cinstită decât aceasta. Și nu mă îndoesc că Mexicanii, procedând așa, n'ar fi fost inspirați la început de-adreptul de Cer. Cu toate că texte biblice n'au despre asemenea revelare.

Vreme de cinci ani și mai bine am trăit în chipul acesta, datorită numai muncii mânilor mele. Și-am văzut că muncind ca la șase săptămâni pe an, puteam face față tuturor necesităților vieții. Toate iernile mele, ca și cea mai mare parte din veri, le-am petrecut libere, nestingherit, cu studiul. Am încercat să fac pe dascălul. Dar am băgat de samă, că cheltuelile mele erau în disproporție cu venitul. Pentrucă eram nevoit să mă îmbrac și să mă întrețin, dacă nu să și cred, după meserie. Afară de asta am băgat de samă că-mi și prăpădeam vremea. Cum nu dădeam lecții pentru binele semenilor mei, ci numai pentru a avea un mijloc de existență, era o greșeală. Am încercat cu comerțul. Mi-am dat samă însă c'ar fi trebuit zece ani pentru a mă pune pe cale. Și atunci aș fi fost probabil pe cale pentru cealaltă lume. M'a apucat cu adevărat groaza, gândindu-mă c'aș fi putut să fac în timpul acesta ceiace se numește o afacere bună. Odinioară, aruncându-mi privirea în jurul meu, ca să caut ce-aș fi putut face mai bine ca să trăesc, având încă proaspătă în minte o experiență neizbutită, încercată după dorința unor prieteni, experiență a cărei naivitate mi-o imputam, mă gândeam adesea și foarte serios, să culeg afine.

Negreșit, atâta lucru eram în stare să fac. Și cu micile profituri ce-aș fi realizat, aș fi putut trăi, fiindcă știu să mă mulțămesc cu puțin. Și pe când fără șovăire cunoștințele mele intrau în comerț sau îmbrățișau diferite meserii, îndeletnicirea aleasă de mine o găseam cel puțin ca și-a altora. Să cutreeri munții cât e vara de mare, să strângi gorgoazele întâlnite în cale, și să faci cu ele ce ți-o plăcea. Să păzești, ori-cum turmele lui Admet... Am mai visat să recoltez ierburi sălbatece, sau să duc verdeață ce nu se scutură acelora dintre săteni cărora le-ar fi plăcut să li se amintească pădurea, chiar în orașul încărcat cu care de fân. Dar mi-am dat samă după aceia, că comerțul e un blestem.

Deoarece preferam unele lucruri mai mult decât altele și făceam mai ales caz de libertatea mea, și fiindcă puteam să duc și-o viață mai aspră și să-mi fie destul de bine, n'aveam deocamdată nici o dorință să-mi petrec timpul, cumpărând covoare, mobile frumoase, bucate delicate, sau o casă în stil grec sau gotic. Dacă se găsesc oameni care să gândesc neîncetat la asemenea lucruri, și care știu să se slujească de ele având-le, liberi să le urmărească... Unii se arată „industrioși", și le place munca pentru muncă, sau pentrucă munca îi scutește de a face ceva mai rău. Acestora, deocamdată, n'am a le spune nimic. Celor care nu se pricep ce să facă cu mai mult răgaz decât acela ce-l au, le-aș da sfatul să muncească de două ori mai cu strășnicie decât o fac, — să muncească până ce-și vor plăti datoria, și vor căpăta și licența.

Cât mă privește, eu găsesc că meseria de ziler este cea mai independentă din toate. Mai cu samă că, pentru a te ajuta să trăești, nu cere mai mult de treizeci sau patruzeci de zile pe an. Ziua unui ziler se sfârșește la apusul soarelui. După care zilerul e liber să se îndeletnicească cu tot ce-i place, în afară de munca lui. Pe când patronul, care speculează lună cu lună, dela un capăt la celălalt al anului, nu cunoaște odihnă.

Intr'un cuvânt, eu sunt încredințat, că a trăi pe pământ nu-i deloc o pedeapsă, ci o petrecere, dacă vrem să trăim în chip simplu, înțelepțește. Și că îndeletnicirile națiilor mai simple, pentru cele artificiale sunt sporturi. Nu e deloc nevoe ca omul să-și câștige pânea întru sudoarea frunții, afară dacă nu asudă prea lesne.

Un tânăr cunoscut, care moștenise câteva hectare de pământ, mi-a spus odată că ar trăi ca și mine *dacă ar avea mijloace*. N'aș vrea cu nici un chip să văd pe cineva adoptând felul *meu* de viață. Pentrucă, eu aș putea găsi pentru mine un altul, înainte ca cineva să se deprindă cum se cuvine cu cel de-acum. Aș dori să se poată găsi în lume cât mai mulți indivizi diferiți. Și-aș vrea să văd pe fiecare îngrijindu-se să-și descopere și să-și urmeze *propria-i* cale, iar nu pe cea a părintelui său, a mamei sale, sau a vecinului său. Tânărul, să clădească, să planteze, să navigheze și să nu fie împiedicat să facă ceiace zice că-i place. Numai datorită unui punct matematic noi suntem înțelepți. Ca și marinarul, ca și sclavul fugar, care nu pierd din vedere steaua polară. Asta-i însă o direcție îndestulătoare pentru toată viața noastră. Putem să n'ajungem la portul nostru într'un timp dat. Ce-am dori însă, e să nu ne depărtăm de calea cea bună.

In cazul acesta, ceiace e adevărat pentru unul, poate fi și mai adevărat pentru mii. După cum o casă mare nu-i proporțional mai costisitoare decât una mică, fiindcă un singur acoperământ poate învăli, o singură boltă poate susținea și un singur zid despărți mai multe încăperi. Cu toate că, întrucât mă privește, mi-ar plăcea mai mult o locuință aparte. Și poate că ar fi uneori chiar mai eftin de-a clădi cu mânile tale, decât să convingi pe altul de avantajul unui părete comun. Dacă ajungi și la asta, păretele comun, cu toate c'ar putea să fie mai eftin cu mult, va fi mai subțire, și s'ar putea ca altul să se dovedească de rău vecin, sau să nu-și țină partea în bună stare. In deobște, singura cooperare cu putință e cât se poate de parțială și de artificială: puțina cooperare ce-ar putea exista și care nu există, fiind o armonie care n'a străbătut încă la urechile omului.

Omul cu credință va coopera pretutindeni cu cei de aceiași credință. Fără credință, va urma să trăiască ca și cealaltă mulțime, ori în ce tovărășie ar fi să intre. A coopera, în înțelesul cel mai înalt, ca și în înțelesul cel mai restrâns al cuvântului, înseamnă *a ne câștiga împreună viața*. Am auzit mai däunăzi propunându-se ca doi tineri să străbată lumea împreună. Unul fără parale, care să-și câștige viața la poalele catargului sau la coarnele plugului, iar altul în buzunar cu o hârtie de schimb, cu alte cuvinte cu un cek. Lesne de înțeles că nu vor putea să rămână mult timp tovarăși sau să coopereze, fiindcă unul dintre ei nu va *opera* nicidecum.

Și se vor despărți la cea dintâi criză mai însemnată a întreprinderii lor. Așa încât, rămâne tot cum socotesc eu și cum am mai spus cu alte cuvinte: omul care merge singur poate să pornească chiar azi. Pe când cel care călătorește cu altul, trebue să aștepte până ce acesta se pregătește. Și poate să aștepte, până să plece, cam mult.

In Românește de P. MUȘOIU

1) La Palermo, în fiecare mahala are loc anual o iluminație alimentată cu mobilele și ciuveele care nu mai pot sluji la nimic

POPI

Când mi se întâmplă să citesc o bucată, scrisă în românește, cu adevărat bună, mă cuprinde o bucurie explozivă, ca aceea a unui copil căruia s'a adus pe neașteptate cadoul la care visase, sau ca săracul care a găsit pe trotuar o pungă cu 5000 de franci. Imi vine să sărut oamenii pe stradă, să le spun că-mi pare bine că sunt Român, etc., etc.

O asemenea mare bucurie am avut prilejul să încerc cetind, zilele trecute, nuvela lui Teodor Scorțescu intitulată: „Popi" (Viața Românească, No. 10—11). Este o bucată, care poate sta, onorabil, alături de oricare nuvelă bună din literatura universală. Este egală cu cea mai reușită dintre nuvelele lui Paul Morand.

Pomenesc numele lui Paul Morand, fiindcă acest scriitor francez a lansat un gen literar nou. Am spus „un gen literar", nu o manieră. Ceiace înseamnă că se poate scrie exact în acest gen, fără a pastișa pe Morand.

Paul Morand a descoperit *exotismul diplomatic*. Este altceva decât literatura exotică a marinarului (Loti, Conrad, Jean Bart), a soldatului, a filozofului sau a simplului voiajor.

Diplomatul n'are exaltarea lirică a marinarului. Pe de altă parte e mai informat ca simplul voiajor sau ca soldatul a cărui cazarmă e un fel de stat în stat, și pentru care orice loc e, în primul rând, o „garnizoană". In schimb, e mai puțin informat ca filozoful, etnologul, savantul, care fac studii speciale de psihologie etnică. Dar. dacă cunoștințele lui asupra mediului local, sunt mai imperfecte decât ale savantului, ele sunt însă oarecum mai grațioase, mai concentrate și mai rezumative. Un diplomat este în genere un om sceptic (atunci bineînțeles când implinește prima condiție vreau să zic, e sceptic după ce, în prealabil e om), un om sceptic, detașat de viață și totuși epicureu. Este o poftă de juisare plină de decență, de ținută, temperată de sentimentul că oricând, în fața oricărui lucru, va putea avea tăria să întoarcă capul în altă parte și să nu se mai gândească la ce-l tentase un moment.

Este o mentalitate specială aceia a diplomatului atunci când are privilegiul de a poseda una. Iată de ce „străinătatea" văzută de un asemenea om este poate, artisticește, cea mai interesantă din toate.

Paul Morand, în „Nopțile" sale, închise și deschise, ne-a dat câteva capodopere ale genului. Mereu spirituale, adeseori exacte, uneori profunde, pasagiile din nuvelele sale se succed neobositor, cu acea „aisance"-ă caracteristică așa ziselor „bune maniere".

In tot cazul, cred că există un gen literar bine conturat, pe care l-aș numi „exotismul diplomatic".

In acest gen, s'a scris, în românește, o nuvelă magistrală. Este „Popi" — a d-lui Teodor Scorțescu.

* * *

D. Scorțescu a fost ca diplomat la Atena pe timpul revoluției venizeliste din 1922. Ne descrie caracterele sufletului grecesc, pe care evenimentele acelea epocale le măreau ca prin lupă. Știm cu toții că Grecii sunt romantici și patrioți, pișicheri și grandomani, exaltați pentru chestiile politice, și nervoși,... nervoși!... Totul este însă să găsești fapte caracteristice care să oglindească literar toate acestea. Nuvela „Popi" este o mină în această privință. De pildă, când a sosit trenul care aducea din exil pe Regele Constantin, regaliștii sărutau roțile locomotivei! Sau, când autorul era pe vapor, și revoluția nu izbucnise încă, sta de vorbă cu o cucoană venizelistă. Autorul îi spunea că are scrisori de recomandație pentru diverși miniștri. Doamna atunci îi ceru voe să svârle toate scrisorile în mare, ca inutile, pentrucă decapitarea miniștrilor e chestie de câteva zile. Cum autorul se cam opunea, își atrase ura și disprețul acelei doamne pentru toată viața. Când au fost executați miniștrii, băețașii de pe stradă vindeau oscioare de ale lui Gunaris, câte o drahmă bucata. Autorul era îndrăgostit de Popi. Autorul n'avea voce. Or, Popi nu s'ar fi culcat pentru nimica în lume cu un om care să nu-i fi cântat noapea romanțe la geam. Autorul atunci închiriază vocea plăcută de bariton a d-lui Valasinos, mare patriot venizelist (deși avea pașaport francez, și poate și altul englez care „aștepta desfășurarea evenimentelor"). D. Valasinos va face pe Cirano la ferestrele lui Popi. Dar d. Valasinos, în ciuda cetățeniei sale franceze, e mueratic ca ori ce Grec, și se îndrăgostește de clientă. Iar când autorul, după falsa serenadă, sare pe geam să culeagă roadele artei sale muzicale, deodată înghiață. Grecul, ca să se răzbune, continuă să cânte. Și Popi dă afară cu indignare pe impostor.

Altădată, Popi îi dă întâlnire la ora 1, la ea. Sunt 46° căldură la umbră. Ajuns în dreptul casei, Popi face gesturi desperate care însemnau că el trebue să mai aștepte. Mai așteaptă vre-un sfert de ceas. Murea. In momentul când vru să plece, alte gesturi identice din partea fetei. Insfârșit, după o jumătate de ceas, Popi deschide fereastra, și-i strigă „pleacă, pedakimu, vrei să mori?, pleacă, pleacă!" Era încântată însă că curtezanul ei trecuse cu cavalerism prin proba cu insolația. Altădată, Popi ședea cu fratele ei și cu autorul la masă la o cafenea. Popi, regalistă, fratele ei, venizelist. Acesta din urmă cere un vermut. Dar Popi, cutezătoare și sfidătoare, cere un pahar de *uzu* (un aperitiv favorit al regelui Constantin). Chelnerul — venizelist— abia poate să-și creadă urechilor. Iar fratele lui Popi, izbucnește: „Ești o nerușinată". Și se despart brusc.

Am citat, așa „à bâtons rompus", lucrurile care mi-au venit, la voia întâmplării, în minte, ca să dau idee de cât simt literar și câtă știință a pitorescului sufletesc are d. Scorțescu.

Acum trebue să mai adaug ceva referitor la stil. Stilul d-sale este desăvârșit. E concentrat, distins, sobru, colorat, viu. Aproape toate calitățile. Ș'apoi pe ici pe colo, reflecții nostime, uneori chiar adânci.

In sfârșit, de mult n'am cetit o bucată atât de bună ca nuvela d-lui Teodor Scorțescu.

D. I. SUCHIANU

KETTY

COCUŢEI

Povestea Ketty-i se inspiră
Din cel mai soporific gând;
Dar dacă multe nu-i pricepe
Din câte 'nşiră ea, pe rând,
Cu-atât mai bine pentru tine,
Că n'o să 'mbătrâneşti curând.

Micuţa Ketty nu-i bigotă,
Ea nu se 'nchină niciodată.
O fi creştină, — însă nu ştiu :
Catolică? ori reformată?

De bagi de seamă cum zâmbeşte.
Senină şi nepăsătoare,
Eşti mult mai ispitit a crede
Că-i liberă-cugetătoare.

Chiar origina ei îmi pare
Nelămurită şi confuză,
Căci poate fi piemonteză,
Alsaciană, andaluză, —

Cum poate fi şi calabreză, —
Ba, judecând-o după fustă:
Alsaciană, tiroleză,
Ori unguroaică de pe pustă.

Dar barza, care a adus-o
Cu actul de botez de gât
Şi cu porunca să te cate
Şi să ţi-o dea numaidecât,

Toca din pliscu-i lung, grăbită,
In limba ei aglutinată,
Că-i chiar la Nurenberg născută
Şi-i bavareză garantată; —

Adăugând că-i fată „scumpă"
(Poate şi'n spirit de reclamă),
Că a costat-o mult voiajul
Şi taxele de lux la vamă;

Că-i nobilă şi se coboară
Din neamuri foarte cum se cade;
Că are străbunici iluştri,
Conducători de cruciade;

Că unul este chiar seniorul
Castelului medieval
Care-şi domesticea supuşii
In vechiul turn pentagonal;

Mai mult, c'ar fi supra-păpuşă, —
Şi câte alte, verzi-uscate,
Pe care, drept să-ţi spun, eu unul
Le cred abia pe jumătate.

Şi socotesc că numai Ketty,
Dac'ar putea să se explice,
Ne-ar spune drept de unde vine
Şi ce vânt o aduce-aice.

Dar ea nu ştie româneşte,
Şi poate nici nemţeşte bine,
Că-i de curând venită 'n ţară
Şi mult mai mică decât tine.

Şi pe deasupra-i şi discretă:
Ascultă tot ce-i spui — şi tace:
Să se 'njosească nu-i dă mâna,
Şi să se laude nu-i place.

Aşa încât de care lege-i
Nu se prea ştie deocamdată,
Iar origina ei ilustră
Rămâne chestie 'ncurcată.

* * *

La urma urmei, bavareza
Ori unguroaică, — ce ne pasă!
Destul că Ketty-i fată bună,
Ascultătoare şi frumoasă.

Nici gurile cele mai rele,
Din ură ori din gelozie
N'au îndrăznit să născocească
Pe seama ei vre-o calomnie.

Unde-o aşezi, acolo şade,
Şi niciodată nu scânceşte:
Pe semne c'a aflat şi dânsa
Că cine plânge, se sluţeşte.

Iar de frumoasă, doar' nu pică!
Ia uită-te, mă rog, ce graţii,
Ce atitudini şi ce gesturi
Când mişcă din articulaţii!

Din creştet, ca un val de aur
Ii curge părul inelat,
Şi 'n obrăjori-i cu gropiţe
O alunică s'a 'ncurcat.

Un cald surâs îi stărueşte
Infipt în colţul gurii mici
Şi-i dă atâta „vino 'ncoace",
Atâta farmec şi lipici!

Şi sub sprâncene 'ncondeiate
Doi ochi ce scapără scântei, —
Nu-mi pot închipui să fie
Ochi mai frumoşi decât ai ei.

Şi-apoi ce elegant se 'mbracă
De stai şi te gândeşti niţel:
Cămaşă albă cu bibiluri
Şi cu dantelă de Bruxelles.

Pieptar albastru, rochie verde,
Pantofi de lac, ciorapi *à jour*, —
Şi toate confecţionate
Numa 'n matasă şi 'n *velours*.

Nici lenjeria indiscretă
Nu-i, ca la altele, de cit...
Atâta lux.. te 'ntrebi de unde?
Şi cine l-a mai născocit ?

* * *

Tu eşti „mamica" ei duioasă
Şi ştiu cât o iubeşti, măcar
Că toată ziua-ţi dă de lucru
Şi-ţi face capul călindar.

Că doar' nu-i floare la ureche
Să stai, s'o dădăceşti mereu:
Ba s'o adormi când nu se culcă,
Ba s'o trezeşti când doarme greu;

Să-i vezi apoi de toaletă,
Să n'o slăbeşti din ochi de fel,
S'o 'nveţi cum să se poarte 'n lume
Şi cum să steie „copăcel";

Şi mai târziu, la vremea mesei,
Cu socoteală s'o hrăneşti...
Atâtea griji... zău! nu-i de glumă,
Mă mir chiar cum mai pridideşti!

Mai pune că sunteţi „mondene"
Şi, după bunul obicei,
„Primiţi" tu: vizitele tale
Şi dânsa — vizitele ei.

Alaltăieri — *jour fix*, îmi pare,
Ieri dup' amiază — *five o'clock*
Şi azi — „concurs de frumuseţă"...
Nu-i chip să staţi o clipă 'n loc!

Şi ele... ce să spui de ele?...
Stau liniştite, tac chitic.
Voi faceţi însă-o gălăgie,
De nu mai înţelegi nimic.

Că toate-aveţi ceva pe suflet,
Şi toate-aveţi la furcă spor,
Şi nu vorbiţi pe rând, ca lumea,
Vorbiţi deodată toate 'n cor.

Iar când începe „puia-gaia",
E foc, cutremur, — şi mai rău!
Căci se încinge-o hărmălae
Să te ferească Dumnezeu!

Ca de-o răsmeliţă 'ndârjită
Ori de-un vârtej vijelios,
In casă toate se răstoarnă
Şi toate se întorc pe dos.

Şi-atunci şi ele, prinse 'n horă, —
Deşi voinice şi solide, —
S'aleg cu capetele sparte,
Ori pe viaţă invalide.

. . . .

Acuma Ketty-i obosită
(De nu s'ar fi îmbolnăvit!),
Moş Ene i-a venit la gene
Şi vrea să doarmă, negreşit.

Hai, culc-o!...
Ori ai şi culcat-o,
Şi ea... de mult te-a adormit.

IOAN N. ROMAN

B'Arg — Clown

Qui pro quo

Sub acest titlu ziarul „Patria" din Cluj a început să tipărească o serie de „schiţe hazlii" inedite rămase pe urma scriitorului şi ziaristului Valeriu Branişte.

Schiţele acestea au fost scrise în anul 1918, când autorul lor, împreună cu alţi ziarişti români ardeleni, erau închişi în temniţele din Seghedin. Faptul, că Branişte a putut găsi în astfel de împrejurări tăria sufletească şi umorul necesar pentru astfel de lucrări aruncă o frumoasă lumină asupra sufletului său.

Schiţele acestea au ca obiect de obiceiu câte o persoană cunoscută din Ardeal, ceeace le va asigura un succes frumos la publicul de-acolo. I. B.

AMINTIRI

Şcolile de adulţi

de SPIRIDON POPESCU

In cursul primului an m'am pomenit cu o scrisoare a lui din Galaţi. Impreună cu V. Cosmin (Bogdan Sir mabuic) scosese „Avântul" o foaie de propagandă democratică. Imi cerea colaborarea, pe care i-am şi dat-o cu prima cursă a poştei. Din pricina lipsei de mijloace însă după ce se îndatorase până în gât pentru primele numere din gazetă nu după mult timp, a fost silit să înceteze apariţia.

Cam pe atunci a venit în Galaţi domnul Const. Graur — actualul director al ziarelor „Adevărul" şi „Dimineaţa" — care, pe lângă că aducea un talent de publicist, mai avea şi tipografie. „Avântul" apare din nou, de rândul acesta cu mai multe garanţii materiale de trăinicie — cum reeşea dintr'o altă scrisoare a lui Pastia, prin care îmi cerea din nou colaborarea şi pe care i-am dat-o imediat.

Incet-încet, cu vechile colaborări, la care s'a mai adăugat talentul şi bunăvoinţa de patron tipograf a domnului C. Graur, această publicaţie gălăţeană a început să fie gustată nu numai de intelectualii locali, ci şi de lucrătorii din port, din fabrici, din gară, din docuri şi de mulţi plugari din marginea oraşului. Prin această foae, toate categoriile de muncitori din Galaţi au aflat de existenţa lui Pastia şi au intrat în legătură cu dânsul. O bună parte dintre muncitorii din Galaţi făceau parte din gruparea socialistă, care îşi avea clubul ei. Socialiştii erau deprinşi cu cotizaţiile şi cu cetitul. Din vânzarea cu numărul, mai ales printre socialiştii clubişti, „Avântul" capătă sprijin material, iar contribuţia bănească a lui Pastia, din leafa lui de institutor, s'a micşorat din ce în ce, până când s'a ajuns ca gazeta singură să-şi acopere cheltuelile şi să-şi astupe datoriile primei sale ediţii.

Din moment ce s'a stabilit legătura cu muncitorii, Pastia a început să agite între dânşii ideia unei şcoale de adulţi, la vreme de sară, după încetarea lucrului din fabrici şi de peste tot. In ajutorul propagării acestei idei a venit şi institutorul Nicolae Damian, vechiu socialist gălăţean.

Şcoala de adulţi, în năzuinţa lui Pastia, avea să urmărească două scopuri: unul cultural şi altul politic (cei cu certificatul de absolvirea cursului primar a şcoalei de adulţi, puteau să fie înscrişi în listele electorale, cu vot direct).

Iată ce găsesc într'o lucrare a mea [1]) (scrisoarea XXV), scrisă pe timpul când şcoala de adulţi din Galaţi era în apogeu:

„Intr'un oraş [2]) din ţara noastră s'a apucat un das-„căl urban [3]) să facă şcoală de adulţi. In acest scop a „intrat în legătură cu câţiva lucrători din acel oraş şi „a început să le-arate că-l interesează viaţa lor. A stat „de vorbă cu ei, i-a ciocănit multă vreme până când i-a „hotărît să vină la şcoala lui. Fireşte că n'avea posibili-„tatea să-i găsească grămadă, pe toţi deodată. A pus o „chiul pe unul, cu care se putea întâlni mai des şi l-a „convins că are nevoe să înveţe la şcoală.

„A deschis şcoala cu vreo 30 de adulţi. Unul câte u-„nul s'au retras, până când a rămas numai c'un adult. „Şi nu s'a descurajat; s'a înţeles cu adultul că dacă i-i „greu să vină la şcoală, să se ducă el, dascălul, la adult „acasă. Şi la sfârşitul anului, dascălul s'a prezentat cu adultul la examenul de absolvire — avea deja certifi-„catul de două clase primare — şi a absolvit. In anul al „doilea... a dat 30 de absolvenţi.

„In anul al treilea a avut trei secţii la şcoala de a-„dulţi — analfabeţi, cu 2—3 clase, şi cursuri libere pen-„tru absolvenţi. Iar la examen au absolvit cursul pri-„mar 50 de adulţi.

„In anul al patrulea a avut patru secţii — s'a adăo-„gat şi o secţie profesională de adulţi — şi a dat 57 de „absolvenţi şi 12 promovaţi în secţia profesională. In a-„nul al cincilea... nu mai ajung [4]) dascăli!

„Acum să-ţi spun şi cum s'a întâmplat minunea ! „Şcoala aceasta de adulţi s'a început şi a avut fiinţă „chiar din momentul ce primul adult şi-a format con-„vingerea că are nevoe de şcoală şi că şcoala nu-i un lu-„cru imposibil şi nepotrivit cu adultul. Adultul acesta, „după ce a luat certificatul, s'a făcut cel mai îndărătnic „partizan al şcoalei de adulţi, şi a fost cel mai hotărît „ajutător al dascălului, în ceeace priveşte propagarea „ideei că şcoala e o trebuinţă pentru vieaţă şi că acea-„stă trebuinţă se poate împlini dacă cineva se hotărăşte „s'o împlinească. Şi, pentru anul următor s'a pus adul-„tul nostru pe muncă... de-ţi era mai mare dragul, cum „aducea el pe alţii şi-i înscriea la dascăl. Fireşte că das-„călii ceilalţi, când au văzut că este loc şi chip de mun-„că, nu s'au dat în lături! au alergat bucuroşi şi s'au „prins tovărăşie la munca pentru şcoala de adulţi, chiar „dela începutul anului al doilea. Şi era o frumuseţe!... „adultul absolvent venea şi el regulat la şcoală, ieşea cu „ceilalţi, se lua după ei şi-i încuraja şi-i ciocănea me-„reu !

„Pentru anul al treilea, toţi absolvenţii s'au făcut şi „ei adepţii ideei că şcoala de adulţi e o necesitate ; toţi „absolvenţii s'au făcut propagatorii ideei. Şi aşa... as-„tăzi n'ajung dascăli ! [5])

„Cea mai mare greutate, la o şcoală de adulţi, nu „stă în darea lecţiilor, ci în aducerea adulţilor. Şi toc-„mai această greutate o înlătură însişi adulţii, după ce „se conving de necesitatea ei pentru toată lumea, care „n'a avut împrejurări favorabile ca să-şi termine „cursul primar, ori n'au învăţat de loc."

* * *

După alţi doi ani, m'am mutat de la Tulcea la Galaţi, unde am dat peste munca înfloritoare de la şcoala de adulţi, iniţiată de Pastia. M'am asociat şi eu la acea muncă. Am dat lecţii doi ani de zile şi am văzut cu ochii munca pe care o punea dorul nestăpânit al lui pentru ridicarea nivelului cultural în mulţimea muncitoare a ţării noastre.

Când am venit eu în Galaţi am găsit o droae de elemente didactice, pe care le atrăsese Pastia, din toate gradele de învăţământ din localitate, ca să dea lecţii gratuite la şcoala lui; iar el nu mai dădea lecţii, ci era absorbit numai cu direcţia şcoalei.

La prima vedere, s'ar părea de mirare ca dânsul, care se sbătuse atâta ca să-şi vadă şcoala mai cu vigoare decât o visase el, să se dea la o parte de la predarea lecţiilor, la propria lui şcoală!

„N'am mai putut da eu lecţii — mi-a lămurit Pastia, „ca să-mi înlăture mirarea mea. Orice dascăl, din cei „pe care i-am rugat să vie, pot şi chiar fac lecţii bune, „poate şi mai bune decât mine, dacă li se dau oarecari „îndrumări, în ceiace priveşte metoda pentru şcolarii „adulţi. Mi-am păstrat pentru mine, decând am mai „multe secţii de adulţi, *numai paza vieţii acestei şcoale*". Nici unul dintre dascălii şcoalei n'ar fi putut să facă lucrul pe care îl făcea el. Cine, în locul lui, ar fi colindat toate ceainăriile din port şi din oraş, unde se adună muncitorii de obiceiu, ca să stea de vorbă cu dânşii despre nevoile şi păsurile lor? Ar fi putut cineva dintre dascăli să aibă tactica pe care o avea el, după o viaţă întreagă de experienţă?

Ar fi putut cineva, fără deprinderea şi răbdarea lui să câştige încrederea unui muncitor până la aceia că, sara, dupăce iesă turtit de oboseala fizică, să se ia după dânsul, să se lase convins că are nevoe să ştie mai multă carte, să vie şi să-şi ia note după lecţiile lui? Ar fi putut cineva să stea până la două şi până la trei din noapte în discuţii cu muncitorii, de multe ori în tavernele cele mai infecte, numai ca să-i împedice de la destrăbălare şi ruină? Cât lumea! N'avea nevoe să facă un lucru, pe care îl putea face o mulţime de lume; dar făcea... ceiace nimeni nu putea face în locul lui! „Va veni o vreme, când nu va mai avea nici un înţeles o muncă ca aceasta, pe care mi-am rezervat-o acum pentru mine; până atunci însă, nu se poate altfel!" — spunea el. El simţea că lui nu i-i îngăduit să lipsească o singură sară dela intrarea şcoalei No. 1 de băeţi; fiecare adult, înainte de a intra în sala de clasă, dădea mai întâi mâna cu dânsul, căpăta curaj şi intra cu încredere în sala secţiei sale. Prezenţa lui la intrarea şcoalei avea darul de a-i ţine în permanentă punctualitate. După ce se începeau cursurile, el încă păzea liniştea, care putea fi turburată de fumători — în clasă nu era voe de fumat; apoi vedea şi-i ruşina, numai prin simpla sa prezenţă, pe cei ce veneau întârziaţi.

In serile în care nu aveam lecţii la adulţi, foarte adesea veneam şi priveam la treaba care se desfăşura acolo. Numai în acele seri înţelegeam eu toată fericirea de care era copleşit Pastia, când vedea cu ochii însufleţirea de care erau cuprinşi atâţia descăli şi-atâţia adulţi.

— Să-ţi spun un lucru, Spiridoane! — zice, într'o sară, răposatul Gheorghe Codreanu, fostul meu profesor, când dă cu ochii de mine la intrarea şcoalei. Eu, ca să scap de stăruinţa lui Pastia, m'am gândit aşa: „hai, să mă duc odată... că ştiu eu că nu-i nici o procopsală de capul unei asemenea adunături!... pe urmă mi-oiu strânge argumente cu care să scap de beleaua şcoalei lui Pastia!" Când colo... ce să-mi vadă ochii?!... In viaţa mea de profesor de Istorie, n'am avut atâta imbold la vorbă ca în faţa acestor adulţi!

Când ai înaintea ta atâta atenţie — de la primele până la ultimele bănci; când vezi tu atâtea perechi de ochi că-ţi sfredelesc toată fiinţa ta de profesor; poţi tu să nu te înfierbinţi, poţi tu să nu-ţi scormoneşti toate avânturile care îţi stăteau amorţite, din neîntrebuinţare, în adâncurile inimii tale? Şi iaca aşa, dragă Spiridoane!... mă crezi?... de obiceiu, îmi port cele peste 150 chilograme ale cântarului meu cu mare greutate; când plec aicea însă mă simt uşor ca o pană! Halal de om, Pastia!...

— Mă întrebi dumneata ce mai zic acum? — îmi răspunde un absolvent. De câte ori mă gândesc, îmi vine să râd, să mă tăvălesc, nu altceva ! Că ce ziceam eu? „Cum dracul, Doamne iartă, să înveţi tu carte la bătrâneţe?! Cal bătrân să-l faci buestru! N'ai făcut nici o brânză, când erai copil şi ai să faci acum?!" Când colo... ce să vezi dumneata!... eu să fiu în locul celor mari, aş lăsa pe copii să se joace şi să sburde, că lor nu le arde de carte şi aş chema numai pe vrâstnici la şcoală... ce are deaface mintea crudă de copil cu cea coaptă de om matur! Eu am prins acum, într'o săptămână, mai mult şi mai bine decât am putut prinde într'un an de copilărie. Atunci îmi fugea mintea la joacă, acum mă gândesc la nevoile vieţii... Dar eu nu mă las! Eu merg şi în Academie! (aşa i se zicea secţiei supraprimare). Acum am dat eu de gustul cărţii!...

Orice adult, înainte de a intra în clasa lui, cu privirea nerăbdătoare şi îngrijorată, căuta întâi şi 'ntâi să dea cu ochii de Pastia şi numai apoi, cu inima plină, intra înăuntru. Şi, judecând după înviorarea de pe faţa fiecăruia, după ce îl vedea pe dânsul, eu sunt convins că mulţi dintre ei nici n'ar fi intrat în clasă dacă nu l'ar fi văzut în antretul şcoalei.

Am vorbit dăunăzi cu domnul N. Nicolaescu, actualul subadministrator al Casei Şcoalelor, care a fost revizor şcolar al judeţului Covurlui, pe vremea când şcoala de adulţi din Galaţi era în toiu. I'am cerut şi mi-a dat unele amănunte cu privire la o sărbătorire a muncii lui Pastia, despre care o să vorbesc mai departe.

— Ştii dumneata, domnule Spiridon Popescu — m'a întrebat d. N. Nicolaescu, la despărţire — care era puterea tainică, prin care Pastia ţinea pe muncitori împrejurul lui? Eu ţi-oiu spune dumitale un fapt, pe care l'am văzut cu ochii şi pe care, de mi l-ar fi spus altcineva nici nu l-aş fi crezut. Era într'o Duminică. Mă duceam cu trăsura tocmai în fundul „Bădălanului", dincolo de docuri să văd o casă oferită de închiriat pentru o şcoală. Eram întovărăşit de unul dintre institutorii din Galaţi. Aproape de ţinta noastră, ne pomenim cu un grup de femei, pe unul din trotuare, unele cu copii în braţe, altele cu copii de mână. Toate gesticulau în jurul lui Pastia, iar unele din ele plângeau. El, preocupat cum era să asculte spovedaniile acelor femei, nici nu ne-a văzut când am trecut. La întoarcere, l-am găsit în acelaş loc, în acelaş fel înconjurat. Am oprit trăsura şi l-am luat cu noi în oraş. Pe drum ne-a lămurit. Nevestele muncitorilor beţivi, ori necredincioşi, care aflaseră de marea trecere pe care o avea el faţă de bărbaţii

(Continuare în pag. VI-a)

NOTA. — Vezi „Adevărul Literar" No. 430 şi No. 431.

1) „Contribuţie la munca pentru ridicarea poporului (scrisori către învăţători, către preoţi şi către cei ce o doresc să-şi cunoască neamul") de Sp. Popescu.

2) Oraşul Galaţi (nota mea, pusă acum).

3) Mihaiu Pastia (idem, idem).

4) Când scrieam eu ediţia întâia din această lucrare, şcoala era în al cincilea an de funcţionare (idem, idem).

5) La acea şcoală de adulţi au dat lecţii mai întâi numai Pastia şi Damian. Cu înmulţirea claselor şi a secţiilor, au venit, rând pe rând şi alţi institutori, apoi profesorii dela liceu, dela Comerţ, dela şcoala normală. Apoi au venit profesionişti : medici, ingineri, avocaţi şi ofiţeri de marină (idem, idem).

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

lor, îl chemaseră în mahalaua lor, la faţa locului, ca să afle de la toate şi să-i spue fiecare, pătimirile din partea bărbaţilor. El se ţinea de capul bărbaţilor denunţaţi şi, în foarte multe cazuri, isbutea să-i aducă la calea adevărului. Va să zică puterea tainică prin care ţinea pe muncitori împrejurul lui era numai iubirea şi respectul reciproc, rezultat din contactul şi interesul de viaţa lor, în toată complexitatea ei.

In afară de acest fapt relatat de d. Nicolaescu eu voiu mai cita un caz, cunoscut de altfel de gălăţeni în manifestarea lui exterioară, dar neexplicat din punctul de vedere al cauzei intime. Toată lumea din Galaţi, pe timpul unei ierni cumplite, l'a întâlnit pe Pastia umblând pe stradă sgribulit, numai în surtuc şi înfăşurat într'un pled, — şi acela de împrumut — care nu prezinta cine ştie ce garanţie de apărare în contra frigului. Apariţia lui pe străzile Galaţului, într'o astfel de îmbrăcăminte, putea să atragă asupra lui priviri ironice, ori batjocoritoare — asta era o îmbrăcăminte de institutor? — totuşi el era fericit, căci, cu paltonul lui, cumpărat de dânsul din Londra vara precedentă, îmbrăcase pe un muncitor, care pleca în judeţul Bacău pe un astfel de frig. Acela îşi luase angajamentul să i-l restitue prin poştă... dar a uitat să i-l mai trimeată înapoi. Amănuntele acestea le ştiu de la un muncitor, revoltat de plecarea celui plecat cu paltonul lui Pastia.

Pentru dânsul banul nu avea nici o valoare. Idealul lui, în această privinţă, era să-şi limiteze cheltuelile la strictul necesar şi să-şi strângă un an întreg suma trebuitoare pentru un drum în străinătate, cu care ocazie îşi complecta şi trusoul de haine şi de albituri. Luase un fel de frică de mine: se temea să nu cred eu cumva că el îi risipitor. Şi de aceia, la fiecare întoarcere din străinătate, ţinea foarte mult să-mi arate cu ce s'a înoit şi teancul de cărţi noui, pe care l-a adus — lucruri asupra cărora el avea siguranţa că eu am să-mi arăt numai păreri de bine.

Fără îndoială că Pastia a avut de luptat cu mari şi variate greutăţi. Pe cele mai multe le-a învins numai stăruinţa lui fără samăn. Cea mai mare greutate de înlăturat, cum am văzut, a fost neştiinţa adulţilor că au nevoe de învăţătură şi îndoiala dacă un adult mai poate învăţa carte. Cu fiecare isbândă, el îşi mărea provizia de fericire şi îşi sporea puterea şi stăruinţa în muncă. A avut însă de luptat şi cu scoaterea beţelor din roate. Aceste sâcâeli îl tulburau şi-l amărau peste măsură.

Intâi şi 'ntâi avea de înlăturat încercările disperate şi ascunse pe care le făcea un fost inspector general de învăţământ, care ar fi dorit să aibă el direcţia nominală a şcoalei de adulţi din Galaţi — unde îşi avea reşedinţa. Dintre toate persoanele cu pretenţii de cultură, din localitate, numai el singur nu călcase şi nici n'a călcat până la sfârşit pragul şcoalei de adulţi. Şi doar aceasta i-ar fi intrat în atribuţie, în calitatea sa de inspector general de învăţământ. Voia omul să se înpăuneze cu faima, pe care îşi închipuia că trebue s'o urmărească Pastia! Unde mai pui că, în acest caz, acţiunile d-lui inspector general ar fi crescut peste orice măsură, atât faţă de politicianii din Galaţi, cât şi faţă de Bucureşti. Se cuvine însă să aduc aici tot prinosul meu de admiraţie pentru atitudinea întregului corp didactic secundar din Galaţi, cum şi profesioniştilor, cari dădeau lecţii şi se mândreau chiar că au ca director pe însuşi creatorul şcoalei, că n'au îngăduit comiterea unui asemenea sacrilegiu. Corpul didactic ştia, ca şi Pastia, că înlăturarea acestuia dela direcţia şcoalei, ar fi însemnat, ţinând sama de faza culturală în care ne găseam atunci, desfiinţarea imediată a şcoalei. — Să nu se uite că pe atunci — afară de o altă iniţiativă a soţilor institutori Scripcă din Câmpina — nu se pomenea încă, în regatul vechiu, de organizarea actuală, care s'a dat mai târziu învăţământului în massa muncitorilor de tot felul!

Continuarea şi sfârşitul acestor amintiri — în numărul viitor.

SP. POPESCU

ŞALOM AŞ

Intre ziduri

In mijlocul unei câmpii deşarte, o fortăreaţă enormă şi neagră înconjurată de un râu adânc şi lat; spre sară când toate intră în linişte apa ridică zgomot nepotolit.

Inăuntru etajele gem de prizonieri. Peste zi, clădirea pare moartă: o catacombă în ale cărei gropi zac oameni vii, în plină sănătate. Deţinuţii moţăiesc pe paiele lor ori fixează în neştire, până la nebunie, colţul sobei sau vre-un alt punct.

Odată cu sara însă, casa capătă viaţă. Lovituri grabnice bat pretutindeni în zid şi datorită alfabetului secret, conversaţii lungi încep. Din când în când, un pas greoiu răsună pe coridoare şi clădirea se cufundă în linişte; dar pasul trece şi viaţa se întoarce cu mai multă putere ca 'nainte. Prizonierii se obişnuiesc cu muţenia asta şi nu mai ştiu să vorbească decât cu degetele; ajung să distingă după lovituri caracterul convorbitorului şi chiar şi situaţia sa socială. Câteodată totuşi o dorinţă nebună îi cuprinde să vorbească, să urle — simţesc nevoia să exercite un organ adormit, pentru a vedea de mai funcţionează.

Or, într'o sară, pe când întreaga închisoare era în plină conversaţie, un râs puternic şi tânăr răsună fără veste: o voce cristalină de fată. Prizonierii fură înspăimântaţi: desigur că se va petrece ceva neobişnuit şi loviturile încetară ca prin farmec, închisoarea amuţi, iar râsul plin de soare izbi din nou în ziduri stranii, ca şi cum un mort ar fi început să vorbească.

Aceia care râsese era încă un copil. Când veniseră s'o smulgă dintre ai săi, nu-şi dăduse sama de gravitatea situaţiei în care se afla: se ridicase mândră şi urmase fără şovăire soldaţii, într'o atitudine plină de romantism; gândea că după o întâmplare ca asta, va trebui să se petreacă ceva cu totul extraordinar, un episod tragic, în care ea va fi eroina. Dar se trezise singură, între patru ziduri reci şi simţise cum o apasă tot mai mult singurătatea, cu mânile ei de plumb. Plânsese mult, în tăcere; apoi, mai liniştindu-se, se simţise iar plină de eroism: în picioare, cu pumnii strânşi, cu pieptul oferit vitejeşte gloanţelor — aştepta eroică moartea; dar îşi adusese aminte că-i singură şi hohotise amarnic, ca un copil.

Păzitorul sosise în grabă şi-i aruncase o privire mânioasă, prin ferăstrue. Apariţia ochiului acesta singuratec stârnise râsul copilei; văzând-o — era singura prizonieră — soldatul fusese înduioşat şi râsese şi el cu dânsa: dar pe urmă, aducându-şi aminte de datoria lui, regăsise vocea-i groasă şi privirea posomorâtă.

Astfel, pentru întâia oară, fu călcată disciplina în sumbra clădire.

Vestea că sosise o fată tânără se răspândi ca fulgerul în toată închisoarea. Cum s'a aflat? Vocea ei nu putuse străbate prin pereţii celulei, numai alfabetul secret trecea prin zid; nici n'o putuseră vedea, căci garda o scotea la plimbare singură; dar se vede că-i recunoscuseră pasul de femeie, când trecea prin coridoare.

Şi apoi, era muzicantă şi încă din primele zile ale captivităţii, ca să se mângâie de lipsa pianului, se aşeza cuminte într'un colţ şi ritma cu piciorul bucăţile ei favorite. Prizonierii, în groapa lor întunecată, ascultau cântecul care venea de sus şi descifrând melodia, îşi cântau şi ei muzica aceasta divină. Şi prezenţa asta de femeie transformase întreaga clădire.

In celula vecină tinerei fete, se afla un tânăr: zidurile închisorii îi răpiseră până acum opt luni din viaţă, dar nu-i putuseră stinge înflăcărarea inimii; îşi simţea sufletul adormit numai. In fiecare dimineaţă, după ce se scula, se arunca iar pe culcuşul lui mizerabil şi ceasuri întregi, evoca icoanele copilăriei care păreau acum că-i zâmbesc dintr'un vis depărtat. Astfel, energia acumulată în el aţipise şi-i era tot una de afară strălu-ceşte soarele sau plouă năprasnic. Totuşi, un suflu ar fi fost de-ajuns ca să-i deştepte sufletul la viaţă.

El asculta paşii fetei, dincolo de zid, şi în amurg, când ea ritma o nocturnă de Chopin, el se pierdea în visuri minunate.

O pădure tânără, în lumina primelor zile de toamnă: ici, colo, vagi pete de soare rătăcesc printre arbori, un castel părăsit se oglindeşte trist în cerul albastru al unui lac, o fată trece pe subt pini, tăcută, înconjurată de mister, alunecă încet printre arbori, trecând dintr'o lume străină, într'o lume de departe.

Incercase să-i vorbească prin zid. Degetele lui îi mărturiseau dragostea care-l mistuia. „Cine eşti tu? Te văd frumoasă şi tânără şi te iubesc. Mă simt puternic ca leul. Când va cădea noaptea, voiu dărâma zidul care ne desparte şi voi veni la tine. Te voiu ascunde la pieptul meu, ca pe-o porumbiţă şi vom fugi departe, departe..."

Ea asculta cântecul degetelor fără să înţeleagă ce-i spun, căci nu cunoştea alfabetul secret; dar cel puţin simţea că dincolo de zid, se află un suflet ce-i aparţine, o voce care o chiamă. Şi adesea, îşi lipea urechea de zid, ca să asculte mai bine, încercând să descifreze langajul acela misterios; şi lovea şi ea câte odată, de parcă şi degetele ei ar fi ştiut să vorbească.

Uneori, pe 'nserat, se culca la pământ, lângă zidul care-i despărţea şi căuta să se încredinţeze prin lovituri că el e de cealaltă parte. Apoi rămâneau astfel şi degetele lui îi trimeteau cântec prin piatră, povestind dragostea de care era cuprins.

Şi ea simţea, cu toate că nu înţelegea ce-i spun, că loviturile acestea îi pătrund în suflet. Şi-şi lipea fruntea de zid.

Intr'o zi, un lucru neaşteptat cutremură întreaga clădire: un deţinut descoperise că se pregătea spânzurătoarea, în faţa închisorii.

Toată noaptea, cum picură din streşini, loviturile în zid gemură, în tăcerea plină de spaimă; grăbite, treceau mai întâiu din zid în zid, apoi din podea în bagdadie; îşi dădeau sfaturi, îşi puneau întrebări, îşi luau rămas-bun. Şi loviturile sunau în noapte, de parc'ar fi lovit îngerul morţii cu aripile în ziduri. Incetul cu încetul zgomotul conteni; fiecare, în celula lui, îşi retrăia viaţa.

In noaptea asta, loviturile tânărului luaseră un accent straniu. Degetele lui tremurau cuprinse de friguri. Părea că are a spune ceva deosebit de grabnic şi de important: loviturile sale implorau, grăbite, apoi deodată tăcură, ca 'ntr'un fior. Ea simţi că el şi-a lipit faţa de zid şi că-i trimite o sărutare; îl auzea zbătându-se şi zgâriind piatra dar nu putea şti ce taină avea el a-i încredinţa.

Afară, vântul se tânguia, zguduind obloanele de fier şi zbătându-se între zăbrele.

In celula ei, copila simţea cum o cuprinde spaima; îşi chemase vecinul în repeţite rânduri, fără să primească nici un răspuns. Se supărase pe ea? Se retrase în colţul ei, pe paie, simţind o nemărginită tristeţă coborându-se asupră-i. Şi-ar fi vrut să se 'mpace, dar aştepta să facă el primul pas.

Tăcerea închisorii era sinistră, loviturile încetaseră: se auzeau numai în depărtare paşii unei santinele. Cuprinsă de-odată de spaimă, copila sări în picioare, alergă la zid, lovi cu pumnii, chemă, se rugă, hohoti cu disperare, sfâşiindu-şi faţa de piatră.

Şi murmura cu voce zugrumată:

— Răspunde! Unde eşti? Ce s'a întâmplat? Mi-e frică! Răspunde! răspunde odată!

In româneşte de A. POPIŢ

Cronica Şahului

PARTIDA No. 80

Jucată la Viena în ziua de 1 Februarie 1929 într'un match, care a fost câştigat de Spielmann cu 5 contra 2 şi 3 remize.

Alb: R. Spielmann. **Negru: B. Hoenlinger.**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, d5×é4; 4. Cc3×é4, Cg8—f6; 5. Cé4—g3, é7—é6; din numeroasele continuări posibile, cea mai bună pare 5....., é5, la Ng4, adversarul obţine repede avantajul celor doi nebuni. 6. Cg1—f3, c6—c5!; 7. Nf1—d3, Cb8—c6; 8. d4×c5, Nf8×c5; 9. a2—a3!,nu numai spre a împiedeca Cb4, ci şi ca introducere la un mare atac pe flancul damei. 9...., 0—0; 10. 0—0, b7—b6; 11. b2—b4!, Nc5—é7; 12. Nc1—b2, Dd8—c7; mutare slabă, care permite adversarului să întreprindă un puternic atac. Mai natural ar fi fost Nb7, căci e evident că alb nu poate ocupa câmpul é5; 13. b4— b5, Spielmann nu se teme de faptul că pionul c2 rămâne retrogradat, ci joacă la atac. 13..., Cc6—a5; 14. Cf3—é5, Nc8—b7; 15. Cé5—g4; Dc7—d8; cea mai bună apărare ar fi fost Df4! cu urmarea probabilă: C×f6, N×f6; Ch5, Dg5; C×f6+, g×f6 şi alb nu mai are atac. 16. Cg4—é3, spre a împiedeca Dd5, 16...., Cf6—d5?; greşeală decisivă. Partida neagră s'ar mai fi putut menţine prin Tc8 cu continuarea eventuală Tc5; acuma ea se prăbuşeşte repede în urma atacului puternic al maestrului Spielmann. 17. Dd1—h5, g7—g6; la h6, ar fi urmat: N×g7!, R×g7; Cf5+!, e×f5; C×f5+ şi negru e pierdut. La f5, va fi urmat: C×f5, e×f5; C×f5 şi negru nu mai are o apărare suficientă. 18. Cé3—g4! ameninţă mat la h6. Acest sacrificiu de damă n'a fost desigur observat de negru. 18...., Né7—f6; negru trebue să pue acest nebun la schimb, căci la Cf6, alb câştigă astfel: Dé5, Rg7; Ch5+! sau la Dé5, Dd5; D×d5, etc. Acum albul rămâne cu avantajul diagonalei b2—h8, ceeace îi asigură victoria. 19. Cg4×f6+, Cd5×f6; 20. Dh5—h6! Acuma la Dé5, negru ar fi răspuns avantajos cu Dd5!. 20...., Ta8—c8; 21. Ta1—d1, Dd8—é7; 22.Tf1—é1, toate figurile albe conlucrează în mod exemplar, atacul devine covârşitor. 22...., Cf6—é8; 23. Cg3—f5! Dd7—é5; la g×f5, ar fi urmat: N×f5, f6; N×é6+ sau după g×f5; Té3 şi apoi Tg3+. 24. Té1—é5, Nb7—d5; Cf5—é7+!! şi negru cedează, căci la D×é7, urmează: Dh7+, R×h7; Th5+, Rg8; Th8+ mat.

Spielman a jucat această partidă, cea mai strălucită a matchului, în admirabilul său stil de atac irezisttibil.

BIBLIOGRAFIE

No. 2 al „Revistei de Şah", organ oficial al Federaţiei Române de Şah, care apare la Iaşi sub direcţia d-lui M. Sadoveanu se prezintă sub acelaş excelent aspect redacţional şi grafic ca şi numerile anterioare.

Amplificând rubricele, „Revista de Şah" a introdus ca inovaţii o excelentă Bibliografie a unor numeroase cărţi şi reviste de specialitate şi un apel către problemişti de a le trimete spre publicare prima lor problemă publicată, problema lor preferată şi o problemă inedită. Inceputul l-a făcut d. W. Pauly, care este, precum se ştie unul din cei mai mari problemişti ai lumii.

Un mare număr de partide bine analizate, studii, probleme, articole şi o bogată cronică şahistă se găsesc şi în acest număr.

Abonamentul e de 300lei pe an şi 175 pe 6 luni. Doritorii se vor adresa la redacţia „Revistei de Şah", Iaşi, Str. Zugravilor 19.

ŞTIRI

♜ La concursul pentru campionatul de şah al Bucureştilor, d-nii S. Herland şi M. Wechsler eşind cu un număr egal de puncte, comitetul Cercului de Şah Camera de Comerţ din Capitală a organizat un match de 6 partide între aceşti doi maeştri.

Matchul, care s'a jucat la Cercul de Şah sus numit, a fost nul, fiecare dintre jucători câştigând câte trei partide.

In consecinţă, d. S. Herland şi d. M. Wechsler au fost ambii proclamaţi campioni ai Bucureştilor pe anul 1929.

♝ Un alt match de 6 partide s'a jucat tot la Camera de Comerţ între d-nii ing. Ricu Taubmann şi I. Mendelssohn. Matchul a fost câştigat de d. I Mendelssohn cu 4 puncte contra 2.

CORESPONDENŢĂ

Dr. Brăila. — O bună problemă trebue să conţină numai atâtea piese câte sunt necesare la desăvârşirea ideei. Problema dv., deşi interesantă, păcătueşte prin faptul că conţine multe piese de prisos şi nu o putem publica.

H. C. — Soroca. — Problema dv. în 4 mutrări e nepublicabilă. Cea în 2 mutări e greşit redată; trimeteţi-o din nou.

S. H. — Loco. — Problema dv. în 2 mutări e slabă, prima mutare fiind prea evidentă.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

Curiozităţi

„Mirositori" de gaz

La Berlin se pot vedea pe străzi reprezentanţii unei noui meserii: înarmaţi cu nişte tuburi lungi ale căror capete de jos se subţiază, aceşti specialişti sunt trimişi de Societatea de Gaz „să miroase" — înfigând vârful opus şi lărgit al tubului sondator — în pământ, dacă nu cumva într'un anumit punct al străzii se află spărturi în conducta gazului aerian.

Pe timpul recentelor geruri, într'o lună de zile s'au descoperit la Berlin circa 2000 de astfel de spărturi, prin care dispăreau mari cantităţi de gaz aerian, răspândindu-se în pământ subt pavaj şi asfalt

Poet şi miliardar

Regele automobilismului, Henry Ford, are o adoraţie pentru memoria marelui poet Longfellow.

— Am găsit în versurile lui Longfellow mai multă frumuseţe decât în orice altă carte citită vreodată, — spunea el.

Ford a organizat un fel de cult pentru poezia lui Longfellow, făcând-o într'o formă destul de originală.

In 1829, poetul se oprea des la un han. Ii plăcea hanul într'atâta încât un volum al său de nuvele poartă titlul: „Povestiri dintr'o tavernă".

Această tavernă există din anul 1680, cu firma „La Calul Roşu".

Timp de două secole hanul acesta trecuse dela tată la fiu, prin opt generaţii, până când ultimul vlăstar al familiei muri în 1860 fără să lase urmaşi.

Hanul a rămas părăsit până când îl cumpără Henry Ford. Acesta l-a restaurat, redându-i, pe cât a putut — aspectul din 1829.

Din antreu, vizitatorul intră în „odaia lui Longfellow". Aci, pe o veche masă de stejar, se află un volum de versuri deschis la pagina unde Longfellow descrie interiorul hanului. Toate obiectele pomenite de poet au fost colecţionate aci de Ford. Deasupra căminului se află portretul prinţesei Mary; într'un colţ e un vechiu balansoar; mai sus — acelaş ceasornic ca şi în 1829, iar pe cuiul cel mare de acolo de lângă cămin — haina proprietarului de pe vremuri.

Toate lucrurile acestea au fost adunate de Ford cu mari cheltueli în timp de 20 de ani. El le-a căutat prin întreaga America, deoarece în 1860 fuseseră vândute prin licitaţie.

In sufragerie şi în bucătărie, deasemeni, s'au strâns toate obiectele epocii.

Longfellow a făcut să figureze în nuvelele sale o serie de personagii aşezate lângă căminul sufrageriei.

Ford a restabilit fotoliile după poziţiile descrise de poet, iar portretele personagiilor sunt aşezate în jurul căminului.

Etajul de sus e transformat într'un hotel „modernizat": sunt acolo 20 de camere amenajate cu mobila epocii de acum 100 de ani; dar călătorii veniţi să admire aci cultul lui Ford pentru Longfellow, găsesc şi lumină electrică, şi apă caldă şi băi.

Insuşi Ford vine aci destul de des, mai întotdeauna singur, şi petrece câteva zile, citind şi plimbându-se în pădurea care se află la câţi-va paşi.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

CLINICA TOCURILOR REZERVOARE
Se repară ori ce sistem de toc rezervor
Se înlocuesc peniţe şi se gravează numele la
Librăria UNIVERSALA ALCALAY & Co.
Bucureşti I Calea Victoriei 24

Cărţi şi Reviste

N. I. HERESCU: Lirica lui Horaţiu

Antologie tradusă în metru modern cu o introducere şi note
Coleţia Favonius, Edit. „Ramuri" Craiova Bucureşti 1929

Iubirea pentru cartea frumoasă prin înfăţişarea şi technica ei ca tipăritură, nu există încă la noi.

Ne-a lipsit o societate de bibliofili, boeri bogaţi, având vreme din belşug şi pe deasupra gustul rafinat al lucrurilor rare, acea pasiune care atinge sau cade chiar în manie pentru „ciudatele inutilităţi care ţin, sau duc la studii serioase", despre care pomeneşte Sainte Beuve, vorbind de societatea bibliofililor din Franţa, întemeiată în 1820 la Paris.

Amatorii pasionaţi de felul acesta au creiat în Apus gustul pentru cartea frumoasă, aleasă şi preţioasă până în cele mai mici amănunţimi şi l'au răspândit în public prin ediţii populare, scoase pe lângă numărul extrem de redus al exemplarelor de mare lux, atât de puţin la număr în cât de mult nu se mai pot găsi. Aceştia au dat editorilor din Apus elanul dovedit în expoziţiile cărţii din ultimele timpuri, în Germania, Italia, etc.

Nu pot deci să vorbesc de cartea d-lui N. I. Herescu, fără să încep prin a aduce tributul meu de admiraţie pentru omul de gust ce îngrijeşte de editura colecţiei Favonius, pentru editura „Ramuri" şi întregului efort, plătit cu cine ştie ce sacrificii, prin care Craiova ne dărueşte cartea frumoasă.

Simplicitatea, formatul, punerea în pagini, literă maşcată şi clară, totul place în înfăţişarea volumului domnului N. I. Herescu şi te îndeamnă să-l citeşti.

Cărţile excitante prin veninul perfid al literaturii lor dubioase, ca romanele traduceri ale lui Dekobra, acele ale editurilor cu vad, ca şi acele ale scriitorilor ce şi-au câştigat locul în sufletul cititorilor, pot să-şi permită neglijenţa şi prostul gust în forma în care se prezintă marelui public fără riscul de a mucigăi în privinţele librăriilor.

Dar o carte cu conţinut din antichitatea clasică?!... Ea trebuie mai intâi să învingă repulziunea şi amintirea neplăcută a studiilor clasice din liceu şi a bacalaureatului, apoi plictiseala infinită, pe care au cultivat-o cu mult zel, aşa zişii traducători obişnuiţi ai clasicilor. Forma îngrijită şi estetică devine aci o condiţie absolut necesară pentru a îmblânzi publicul.

Trebuie să mai ţinem apoi socoteală că la noi n'a existat niciodată în marele public o pasiune efectivă pentru cultura şi limba latină şi că niciodată nu s'ar fi putut întâmpla să găseşti ca în Franţa, de pildă, oameni care să se delecteze citind clasici. Cine ar putea pomeni la noi, de pildă, un prânz de Duminică, la care oameni de litere şi alţi intelectuali să recite versuri din Horaţiu, cum erau acele prânzuri pe timpul lui Napoleon I, când se recitau ode, ca *Ad Sodales*, redevenite de ocazie între două victorii ale gloriosului împărat?

Fără să vorbim de intelectuali şi literaţi să ne amintim de nobili, ca ducele de Nivernais sau mareşalul Vilors, care scriau reflecţii şi purtau în haină volumele lui Horaţiu spre a le citi şi a le comenta pe la prieteni. Cât era de răspândit gustul pentru clasici în genere şi Horaţiu în specie, se poate vedea şi de acolo că s'au găsit doi ofiţeri francezi, care din bivuacurile lor, din depărtările Africii scriau lui Sainte-Beuve, pentru a-i corecta unele erori şi a-i tăgădui unele afirmaţii asupra călătoriei lui Horaţiu la Brindes, cu citaţii şi comentarii bogate.

Dacă e greu să faci azi să pătrundă antichitatea clasică în interesul şi mentalitatea generaţiilor tinere din ori care ţară cu cât mai greu e la noi, unde nu este nici tradiţia unei frequentări asiduie şi pasionate cu această antichitate, ca în Apus.

Se impune deci ca o condiţie sine qua non, o deosebită grijă în prezentarea unui volum de traduceri prin care autorul urmăreşte ideia de a contribui la complectarea şi formarea unui generaţii prin disciplina salutară a literaturii clasice.

A fost o excelentă idee aceia de a traduce pe Horaţiu în metru modern şi într'o antologie, dar mai ales este un mare sorţ de izbândă faptul că autorul este un om de talent, care şi-a început volumul cu acele minunate marginalii la opera lui Horaţiu şi cu o biografie scrisă de un învăţat şi un literat.

Traducerea e cât se poate de fericită cu toate dificultăţile peste care a avut de trecut. In adevăr, d. N. I. Herescu a trebuit să redea nu numai sintetismul limbei latine în versuri, dar şi acea formă unică, acea *„curiosa felicitas"* a expresiunii lui Horaţiu prea bine cunoscută în lumea veche şi nouă precum şi zvelteţa şi tăetura ritmului, care fac muzica, armonia, mişcarea lirică ale delicatului poet.

Citind traducerea d-lui Herescu, simţim adesea trecând prin inimile noastre sufletul original reprezentant al lirismului antic şi înţelegem că a putut fi numit modelul oamenilor de gust şi de bun simţ.

Mulţumită străduinţii traducătorului de a reda, nu numai exact ci şi poetic, bucăţile cele mai caracteristice din lirica lui Horaţiu, vor înţelege şi acei pentru care s'a strădănuit de ce a fost socotit Horaţiu de oamenii din toate generaţiile ca o comoară de graţie şi înţelepciune, de farmec şi de erudiţie. Se vor convinge poate tinerii scriitori citind această traducere că gustul literar se desăvârşeşte prin justeţă morală, generazitate şi elevaţiunea sentimentelor în faţa vieţii ca şi a morţii.

Salutăm deci în traducerile din colecţia Favonius, o confirmare a vechiului şi solidului bun gust literar şi o încercare de reîntinerire a clasicismului în care punem oare care nădejde.

IZABELA SADOVEANU

O CARTE de VISE: „LUMEA CEALALTA" de I. C. Vissarion

Cartea d-lui Vissarion are pretenţia să ne spuie **„ce mai este după ce murim"** şi totuşi nu ne spune decât ce mai este după ce adormim.

Un şir de vise ale d-sale şi ale altor săteni sunt expuse de d-l Vissarion cu marele său talent literar. Dar odată cu visele, d-sa ne dă şi o autobiografie care ne pare chiar mult mai interesantă decât visele ce a visat când dormia.

Toată viaţa satului este evocată de d-l Vissarion, cu toate credinţele, superstiţiile, speranţele, suferinţele şi bucuriile din el.

Nu ştiu dacă literatura românească are multe asemenea evocări sugestive.

Am citit cam tot ce s'a scris despre vise şi explicarea lor şi mărturisesc că din punct de vedere „ştiinţific" nu prea găsesc în volumul d-lui Vissarion mult material de studiat.

De altfel însuşi d-l Vissarion, care pare obsedat de visele lui, spune şi d-sa că cea mai mare parte din vise pot fi uşor reconstituite din fapte şi elemente din trezie; din timpul zilei.

Acelea care-l impresionează sunt însă visele aşa numite **„profetice, prevestitoare"**.

Aşa, d-sa visează un vis, în care e ocupat tot timpul cu facere de săpun: „căldări peste căldări", **„tăiam cu toporul bucăţi pătrate de carne de porc, cu păr cu tot, cu oase cu tot şi puneam în ceaun şi în căldarea mare şi făceam săpun după arătările chimiei..."**

A doua zi spune visul ce a visat soţiei lui şi ea îi răspunde:

— Tocmai că am isprăvit săpunul.

Era iarna până'n Crăciun. D-l Vissarion ia puşca, pleacă, doar va ucide un iepure „să mai dădăcească copiii cu carne, căci p'atunci era tare sărac".

O ia peste câmp şi găseşte un porc mare mort.

Se întoarce acasă, ia o târlie cu el, pune porcul în ea, îl duce acasă şi începe a face săpun, aşa cum a visat.

Am povestit aci faptul pe scurt. Trebue citită toată povestirea faptului. E o minunată bucată literară. Cum ştie d-l Vissarion să povestească toate întâmplările, reuşind să pasioneze astfel pe cititori, că nu mai lasă cartea din mână până n'au isprăvit-o.

Dar pe urma acestei **„coincidenţe"** — cum am zice noi — sau a acestui **„vis profetic"**, câte credinţi spiritiste, câtă patimă religioasă, câte avânturi mistice nu crează d-l Vissarion?

Nu uitaţi însă că d-l Vissarion e poet, poet adevărat atât în imaginaţie şi'n simţire, cât şi'n exteriorizarea celor ce cugetă şi mai ales a celor ce simte.

Primele lui **amintiri,** şi în deosebi unul din primele lui vise (din noaptea de 21 Octombrie 1923) sunt bucăţi care vor rămânea în literatura românească, iar toată cartea va fi citită nu cum sunt citite cărţile lui Flammarion despre **„lumea cealaltă"** (L'au-dèla), ci ca un poem al vieţii sufleteşti a ţărănimii române (muntene) din vremurile noastre. — *Med.*

VIRGINIA WOOLF: Orlando

Autoarea romanului „Mistress Dallovey", apărut de curând în franţuzeşte, se afirmă, cu fiecare volum nou, ca o scriitoare de mare talent. Virginia Woolf a şi ocupat unul din primele locuri în literatura modernă engleză. Romanul „Orlando" e construit cu mai multă fantezie decât romanele sale precedente.

Virginia Woolf ne spune aci strania poveste a unei fiinţe fantastice care timp de trei secole îşi schimbă mereu firea şi înfăţişarea, apărând ca adolescent transformat în fată, pentru ca apoi să devină femee şi să-şi trăiască ultima transformare — din nou ca bărbat.

Totul se schimbă în jurul acestei fiinţe, cu uşurinţa decorurilor de teatru care par unul mai captivant decât altul. Imaginea lui Orlando trece mereu împreună cu moda şi cu veacurile.

Psihologia aceasta pare ţesută din firele timpului şi curge împreună cu ele. Toate graniţele existenţei umane sunt distruse, dispar deasemeni orice lanţuri, orice datorii şi legături: în loc de lanţul necesităţilor — găsim libertatea absolută, pură, fără vre-o nuanţă de răspundere faţă de cineva sau de ceva.

Farmecul acestui roman izvorăşte din această libertate pură, dar tot aci e sursa nebulozităţilor şi dilatărilor artistice ale cărţii.

Fără necesităţi, fără îndatoriri şi fără răspunderi, nu se poate construi nici dramă nici roman.

Nu este viaţă acolo unde nu e loc pentru istorie, soartă, lege şi limită.

„Orlando" e o împletitură fantastică de visuri şi inventiuni, care nu formează o creaţiune integrală.

Thomas Hardy e polul opus concepţiilor Virginiei Woolf. Arta lui Hardy a creiat romane îmbibate de simţiminte tragice, impuse de Destin şi de Providenţă.

„Tess" şi „Djuda" ale marelui scriitor englez sunt creaţiuni închise în propriul lor cerc care cuprinde o lume înteragă de producţii literare în formă de cărţi.

Compoziţiile Virginiei Woolf nu mai urmează nici măcar în parte această cale de artă literară. In acest sens, ea e la fel cu restul literaţilor moderni englezi, deşi talentul ei pare uneori că eclipsează pe toate celelalte talente ale Angliei literare.

Totuşi, primejdiile care ameninţă literatura din cauza acestei noui concepţii literare, — sunt foarte mari, şi nu numai pentru roman. Nebulozitatea şi dilatarea pândesc şi uneori înghit talentele moderne.

Pe cât e de dotată Virginia Woolf, pe atât e de captivant „Orlando", cu cât e mai fin condeiul acestei scriitoare, cu atât mai puţin îi e cu putinţă să ascundă pericolul ce ameninţă şi arta amicilor ei contimporani şi propriul său har literar — într'adevăr grandios. — *A. N.*

EDMOND ESTÈVE: Emile Verhaeren

Paris, Boivin, 1929

Ultima carte a lui Edmond Estève pare că reuşeşte să înalţe poezia marelui poet belgian Verhaeren din obişnuita şi tradiţionala adoraţiune mereu caldă a admiratorilor lui — spre o înţelegere cu totul nouă.

Edmond Estève nu e deziluzionat de Verhaeren; însă el subliniază *meritele* şi *realizările* poetului, cu atâta siguranţă, atâta putere, încât începem să simţim că Verhaeren e într'adevăr mort.

Om excelent, Verhaeren se distinge şi prin intenţiile lui admirabile şi însemnate în poezie.

Patosul său filantropic, sincer şi cordial, molipsea şi pe alţii. Iubind omenirea, Verhaeren n'a fost indiferent faţă de om. Apelul lui: — „admiraţi-vă unul pe altul", — deşi caricaturizează o poruncă a Evangheliei, nu sună ridicol pe buzele lui Verhaeren cum ar suna în gura altor poeţi.

Verhaeren e cinstit şi drept: el nu şi-a inventat imnurile cântate coşurilor de fabrică sau ogoarelor din Flandra. Ele au fost trăite însă nu creiate desăvârşit, până la sfârşit.

Verhaeren n'a avut destulă forţă pentru o autentică oglindire a realităţii, nici n'a putut să se ridice deasupra realităţii. El n'a creiat un limbaj nou poetic de care avea atâta nevoe şi nici nu şi-a însuşit, prin aprofundare, limba poetică veche.

Nefiind poet francez, Verhaeren a fost nevoit să scrie în franţuzeşte şi să intre în tradiţia poetică franceză — ceiace n'a reuşit. Versurile lui au nuanţa înstrăinării şi chiar duşmăniei faţă de limba franceză. Dar nuanţa aceasta nu e destul de puternică pentru a-i transforma limba şi poezia şi a le face perfect originale. El nu le-a frânt şi nu le-a construit din nou.

Verhaeren n'a schimbat destinele literaturii franceze, în care a rămas un străin. Aceasta ne învaţă încă odată că o revoluţiune produsă în artă e cu atât mai adâncă şi mai deplină (să ne gândim aci la versul şi limba lui Claudel!), cu cât ea are rădăcini în limba simţită instinctiv, şi în tradiţia naţională autentică subconştientă...

Acest adevăr nu e recunoscut de scriitorii talentaţi, în tinereţe; dar odată şi odată el le birue „concepţiile" săltăreţe şi „la modă": simţirea lor nemijlocită a limbii îi forţează apoi să condamne tot ce e străin şi născocit în limbajul, stilul şi lumea literaturii. Iată de ce gloria lui Verhaeren s'a menţinut mai mult în Germania şi în Rusia, decât în Franţa.

Literatura străină o percepem cu simpatie pentru *intenţiile* ei. *Rezultatele* sale sunt atât de greu de apreciat!... Greşelile se corigează foarte încet.

In Germania, volumele lui Romain Rolland mai sunt cerute, pe când în Franţa nimeni nu le mai citeşte.

Tot astfel stau lucrurile cu poeziile lui Verhaeren, mort în culmea gloriei poetice şi acuma pe jumătate uitat.

Dar mai presus de poeziile lui Verhaeren rămâne viu pentru noi chipul lui de om şi tragedia scrisului său.

Nu împărtăşim în totul vederile lui Estève, dar reproducem cu titlu de informaţie afirmaţiile sale atât de îndrăzneţe şi interesante. — *A. N.*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Recenzii

MIHAIL SADOVEANU: In Impărăţia apelor

Edit. „Cartea Românească" Bucureşti

Pescuitul, mai puţin de cât vânatul, are totuşi şi el o literatură destul de abundentă, căci după cum zice Mihail Sadoveanu: „pescarul este şi el un vânător mai ales în ceiace priveşte istorisirile".

Povestirile lui Mihail Sadoveanu, însă, au altă tonalitate sufletească şi aceasta răsună în chiar titulatura volumului: **„Impărăţia Apelor"**.

Nu vom găsi nici în povestirile vânătoreşti ale sale, nici în cele pescăreşti ca în povestirile lui I. Brătescu-Voineşti, emoţiile fin nuanţate, spectacolul naturii veşnic nou al unui orăşean subţire care merge din când în când în singurătăţile naturii spre a găsi „un repaos complect, într'o despărţire desăvârşită de lume" şi a căuta în scurte şi fugare clipe, viaţa naturală şi primitivă. Nu vom găsi nici emoţia aşteptării norocului, care face fondul pasionant al acestor ocupaţii.

In „Impărăţia Apelor" ca şi în „Ţara de dincolo de Neguri" pescarul lui Mihail Sadoveanu ca şi vânătorul său, calcă împărăţia minunată a celor ce se duc la baltă „cu o vargă de alun şi c'o undiţă de ac ori de cuiu" şi aşteaptă să vadă pe „împăratul peştilor" care nu se arată decât „pescarilor rămaşi în bălţi cu vergi şi sfori proaste" şi care nu şi-au pierdut contactul cu natura şi puterile tăriei.

Acolo este acea ţară, patrie adevărată a omenirii, despre care-i povestea glasul Austrului, în copilărie, glasul ce venea ca „un reflex din altă viaţă, o viaţă tihnită şi simplă al cărei ritm" îl bătea tesla bunicului la cobâlă — şi pe care o recunoaşte Mihail Sadoveanu „în senzaţia fericită", pe malul apei unde şi-a aruncat undiţa.

Infăţişarea, numele, gustul fiecărui peştişor şi aroma vinului „care sfârâe în pahar", se scriu în sufletul nostru „cu soare" „ca solzii peştilor", din apele de sub munte, „curate şi verzi ca cerul".

„Intrarea în Ostrov", „Tovarăşi de pescuit" „Ploaie, la Nada Florilor" „Indeletnicirile insularilor mei", „Pescuitul racilor şi altora", „Ştiuca", sunt capitole dintr'o epopee, epopeia aventurii unice pe care au trăit-o cei dintâi fii ai pământului, ce nu aveau decât „intenţia" celor ce aveau să se înfăptuiască în desfăşurarea vremilor. Este povestirea străbătută de o poezie care „fulgeră" ca peştii din undele apelor de munte, povestirea unui adolescent, din trista generaţie, care de mult nu mai oglindeşte în ochii săi „râul şi pădurea veacurilor dintâi", şi care acum se apropie de natura eternă ce pune stăpânire pe el.

El redevine omul creator, în lupta directă cu puterile duşmănoase ale firii şi cu greutăţile vieţii, biruitor prin viclenii de slăbiciune, făuritor de scule şi arme de sălbatec, dar plin „de fiorul fără moarte" al celui ce stă în faţa naturii primitive cu o armă în mână.

In singurătăţile tainice ale locurilor în care zorile se înflăcărau **numai pentru el** şi tovarăşii lui la răsărit, în care sălbătăciunile nu-şi turburau jocul la apariţia lui, tovarăşii săi erau atât de identificaţi cu firea încât îi apărură ca „o parte din desişuri şi burueni, care se mişcară, se prefăcură în înfăţişare omenească şi se întoarseră spre el". Băiatul „prost şi neştiutor, care nu cunoştea decât lucruri din cărţi", devine om, un om care cugetă, suferă şi se bucură puternic, ca cele dintâi fiinţe, pentru care „Munţi şi păduri, şuvoaie şi lacuri, neatinse şi virgine, luceau tânăr şi curat".

Scufundarea aceasta în natură, suprimând orice intermediar între viaţă şi gândire, este una din impresiile cele mai puternice şi mai deosebite pe care o dă literatura lui Mihai Sadoveanu, una din frumuseţile operii lui, pe care publicul o gustă, dar „nu o degustează" cu adevărat, pentru că ea este o mare artă naturală a scriitorului, pe care el o realizează fără nici un efort şi pe care publicul se mulţumeşte să o primească fără a-i simţi toată preţioasa şi minunata frumuseţă.

„Intunericul păru deodată în juru-mi ceaţă străvezie. Vedeam cărări în stuh; dădui de un luciu larg, încreţit de boarea zorilor. Privii în sus: stelele se stinseseră. Un ţipăt răguşit de bâltan sparse tăcerea. Ca şi cum ar fi fost un semn — fiorul luciului stătu şi balta rămase calmă şi neagră. Muntele din răsărit se cufundase pe tărîmul celalt". — Imi amintesc numai de o nuvelă a lui Cehov în care am mai simţit odată această emoţie ascuţită şi directă a minunii răsăritului. Şi asemeni evocări se găsesc în ori care din operele lui Mihail Sadoveanu, deschizând orice volum la întâmplare.

Şi câte nuanţe nu ia singurătatea pentru a ademeni cu iluzia ei nevoia de „repaos complect" a celor ce trăiesc în frământarea veşnică a grijilor, îmbulzelii şi zgomotelor dela oraş!

Dar iată acum singurătatea omului, definitivă şi neîndurată, în mijlocul acestei firi dela care el nădăjdueşte înpăcare şi repaos.

„Revărsările Deltei, în preajma noastră, oglindeau singurătăţi încremenite; şi hulubi sălbateci încoronau scorburi arse de trăsnet. Lumea era departe, — căci nu i se vedeau nici feţele schimbătoare, nu i se auzeau nici zvonurile. Şi din cer până'n fundul bălţilor erau stăpâne stihiile primitive, într'o împărăţie fantastică a gângăniilor nomolului şi putreziciunii plăviilor, a dihăniilor din lunci şi stuhuri, a noroadelor infinite de peşti sub calmul apelor. O suprafaţă calmă şi înşelătoare: sub iluzia liniştei neclintite, vibra o viaţă complicată, învierşunată, viforoasă".

In această singurătate amăgitoare omul, Cricopol, căpetenia de cazaci sfâşie iluzia singurătăţii, căci el deşi este singur, despărţit de semenii săi, trăieşte veşnic între ochii neclintiţi ai pustiei, ai dihăniilor nenumărate ce stau şi aşteaptă în umbră cu el, sunetul „uscat şi uşor", „depărtat deşi înţelegea că-i foarte aproape" toaca solitudinii şi tăcerii sale. năluca, „neliniştii cu ochii de sticlă", care nu se ridică „să se înşurubeze în fumul focului de trestii" decât după al treilea pahar de doctorii, „spirtul de 90°, bătut cu piper pisat, apoi limpezit la soare şi filtrat prin ierburi subţiri de baltă", „singurătatea" care-l apropie de moarte.

In fine singurătatea omului între oameni, între cei mai de aproape şi cu care par mai strâns legaţi, ca în nuvela „Singurătăţi" în care un om de cincizeci de ani, într'un minut de plăcută intimitate şi încălzit de un pahar de vin vechiu, se simte împins să vorbească de o mare singurătate şi o jale a vieţii sale datorită situaţiei sale de orfan.

Nimeni însă nu a zugrăvit şi nu a trăit mai profund viaţa celor ce ca Moş Hau, Moş Spânu, mătuşa Ileana şi Culai vieţuiesc cu natura şi vietăţile ei, împrumutându-le viclenia spre a o înfrunta şi a o învinge, inventând capcanele, simulând şiretlicurile sălbăticiunilor în luptă cu ele, reinventând focul şi făurirea uneltelor de viaţă şi de lucru, ca în vremurile dintâi, refăcând valorile omeneşti şi sociale sub alt unghiu de vedere, practicând o morală de necesităţi imediate şi pe care cel ce trăeşte cu dânşii o înţelege, în toate contradicţiile ei...

— „Păpuşoiul, domnişorule, am învăţat a-l fura, căci nevoia te învaţă toate, şi-l măcinam la moară, dând morarului dreptul său. Fără dreptate şi fără cinste nu se poate trăi pe lumea asta, căci dincolo după moarte, este judecător şi cântar"....

Dar şi mai interesantă este atitudinea şi judecata celui ce venise să facă ucenicie la Moş Hau, Moş Spânu, mătuşa Ileana şi Culai, faţă de dispariţia şi restituirea ceasornicului de către meşterii lui tovarăşi, pe care-i stima.

„In complicata-i inteligenţă primitivă, Moş Han desigur n'avusese decât o mare curiozitate şi mai ales dorinţa să cumpănească în palma lui, grav şi singur, acea minune a unor veacuri cu mult mai târzii decât el. Moartea ceasornicului îl înfricoşase puţin şi-l făcuse să ţie sfat cu lelea Ileana şi Culai. Restituirea o făcuse cu atât mai bucuros cu cât trebuia să fie urmată de ţăcănitul cel minunat. Uimirea lui mulţumită, când îşi pleca nasul şi urechea, n'are alt înţeles!"

Când intri în lumea aceasta tainică, la ostroave „pe care le chiamă aşa de frumos, ca şi cum sună în depărtarea lor din clopote de argint", nu te poţi hotărî uşor să o părăseşti şi să rupi farmecul cu care te vrăjeşte.

I. S.

INSEMNĂRI

Theodor Speranția

Sâmbătă 9 Martie a murit, în locuința lui din București, la orele 6 dimineața, scriitorul Theodor Speranția.

S'a născut la 1857 în județul Iași. Studiile și le-a făcut la seminarul Veniamin din capitala Moldovei, destinat de tatăl său, el însuși preot, să se facă preot, profesiune care nu era însă pe placul tânărului seminarist. Câștigat ideilor socialiste și ateiste, el părăsește seminarul, fixându-se ca institutor în Iași. Dar numai pentru scurt timp. Luând parte la mișcarea socialistă în primii ani ai întemeierii acesteia (C. Mille își amintea că primul ziar socialist *„Basarabia"* a apărut la Iași cu T. Speranția, frații Nădejde și doctorul Russel), tânărul Speranția este implicat în procesul fraților Ion și Gheorghe Nădejde, după care eveniment părăsește Iașii, pleacă în Belgia, de unde se reîntoarce, după câțiva ani, doctor în litere. A fost membru al corpului didactic, în mai multe rânduri inspector al învățământului secundar, membru corespondent al Academiei Române și conferențiar universitar.

In publicistica literară Theodor Speranția a intrat de timpuriu. In 1881 scria la *„Contemporanul"*, puțin mai târziu la *„Revista Nouă"* a lui *Hasdeu,* iar mai în urmă, cu Zamfir Arbore, a scos publicația *„Amicul Copiilor"*, revistă pentru tineretul școlar.

Activitatea-i literară a fost bogată și variată. Critic istoric al literaturii noastre mai vechi, romancier, nuvelist, filolog, anecdotist și om de teatru, Theodor Speranția este cunoscut mai ales prin celebrele și mult gustatele lui anecdote, pe care a început să și le publice încă din 1881, în volum în 1889: *Anecdote populare,* scriere pe care a continuat-o apoi cu diferite titluri: „Anecdote" *afumate, botezate, împănate, pipărate, cu minuni, cu noroc, marinate, nouă, proaspete, de post,* — atâtea culegeri în care a ridiculizat, fără răutate și cu multă bonomie, defectele mărunte ale oamenilor de tot soiul, de toate profesiunile, de toate națiile: Ungurul țanțoș și lăudăros, Românul naiv, Grecul guraliv, Țiganul înfumurat și fricos, Evreul negustoros, etc., etc., isbutind totdeauna să scoată efecte comice sau să descrie tipuri variate și veridice. In anecdotele lui, Speranția a dat mai ales o anumită față a vieții populare: cea veselă, mucalită și spirituală. A înfățișat pe țăranul român la el acasă, la șezătoare, la cârciumă, când își uită necazurile și devine hazliu și guraliv. După *Anton Pann,* Theodor Speranția ridică anecdota, în literatura noastră, până la un adevărat gen de poezie. Cele mai multe din fabulele și anecdotele lui au însă, uneori, repetiri supărătoare, sunt prea prolixe, prea lungi, defect comun, de altfel, tuturor popularizatorilor noștri, în fruntea cărora trebue să stea Teodor Speranția.

Ca prozator, Speranția dă romanele: *„Mă 'nșală"*, *„Vinovată"*, *„Feighéla"* și *„Fete de azi"*, interesante prin evocarea mediului, dar cu o valoare artistică redusă, tocmai prin faptul că punea prea mare preț pe „anecdota" propriu zisă, lipsindu-le elementul de cauzalitate care asigură durata și unitatea operei. Apoi o serie de romane pentru copii: *„Sor și Ionel"* și minunatele călătorii ale lui *„Enache Cocoloș"* (1913), împreună cu alte volume de proză ca: *„Minunea vieții și cheia lumii"* (1902), *„Icoane vii"* și *„Din lumea lui Spulberă Vânt"*.

Intreg teatrul lui Theodor Speranția îl numim *„teatru sătesc"* — de popularizare a unor idei practice pentru viața satelor, apărut în zece broșuri. Această activitate o înglobăm în aceea de educator și om al școalei, pentru care Speranția a scris numeroase manuale de ortografie, gramatică și abecedare (primele) colorate.

O parte mai puțin cunoscută, dar de mai mare însemnătate pentru cultura și literatura noastră, sunt studiile de literatură și folklor ale dispărutului. Astfel dă în direcția folklorului *„Introducere în literatura populară română"* (1904) și *„Miorița și Călușorii"*, apoi, în colaborare cu d-nii *O. Densușianu* și *I. A. Candrea,* acea bogată colecție de texte populare: *„Graiul nostru"*, pe baza căreia se pot studia și cunoaște toate fenomenele linguistice din dialectul daco-român, cu subdialectele lui. Pe lângă o *„Poetică"* (1906) și o *„Psihologie"* Theodor Speranția are apoi o serie de studii intitulată *„Scriitorii vechi"* (1909), cu cercetări istorico-literare asupra lui Enăchiță Văcărescu, Veniamin Costachi, Anton Pann, Const. Negruzzi și Antioh Cantemir, precum și lucrarea *„Fabula și fabuliștii români"*, indispensabilă pentru cei ce vor să cunoască genul didactic al fabulei în literatura românească.

O lucrare de tinerețe a scriitorului, interesantă prin ingeniozitatea combinației plastice este *„Omer întinerit"*, o parodie a cărții întâi din *„Iliada"* lui Omer, cu aluziuni la evenimente și fapte contemporane, împăcând astfel legenda cu realitatea, lucrare scrisă în versuri scurte, sugestiv ilustrată, care se poate ceti și azi cu deosebită plăcere.

In anii din urmă a publicat o serie de foiletoane în ziarul *„Adevărul"*, — amintiri despre Ion Creangă — pe care le-am dori culese în volum. Ar putea, cred, face acest lucru „Biblioteca Dimineața", condusă de d. Iosif Nădejde, venindu-se astfel în ajutor cercetătorilor care ar studia viața lui Creangă și opera lui Theodor Speranția. — *George Baiculescu.*

Scrisoare deschisă

Iubite domnule Braniște,

De doi ani de zile mă torturezi săptămânal. Prin acest „Adevĕr Literar" îmi oferi cu sgârcenie hiperbolică, frânturi mici din ospățul Dumitale de poezii noui.

La început am crezut că ai avut odată, o singură dată, o șansă deosebită, așa cum au unii oameni, dintre acei care la loterii câștigă lozul spaniol de patruzeci și două de milioane. Te-am fericit evident și atunci, dar nu atât, fiindcă mă gândeam la toată suferința pe care trebuia să o simți din lipsa unor asemenea poezii, atunci când le-ai cetit odată. Mi-am închipuit totuși că le-ai învățat pe derost și la grele cumpene sufletești, le reciți în sine ca un popă catolic — o rugăciune, în tramvai.

Cunoșteai evident ceva mai mult decât mine și alți muritori. Simțeam că ai în viață un suport care-mi lipsește și pe care nici o religie nu mi l-a putut da. Toate sentimentele mele, toată neliniștea mea sufletească nu aveau nici un răspuns, sau bănuiau numai unul pe care dumneata l-ai prins din scoarțele nu știu cărei reviste, dar din care nu ne-ai spus decât prea puțin, așa ca un acord dintr'o simfonie în trei părți.

Săptămâna ce-a urmat însă ai revelat frânturi din alte poezii noui. Și asta se repetă de aproape doi ani. De doi ani! Și aproape în fiecare săptămână! La fiecare șapte zile. Vra să zică cel puțin o zi din șapte d-ta ești fericit, te desfătezi, afli ce-i cu oamenii, cu iubitele, cu viața noastră!

Nu, nu sunt un om invidios. Nu am râvnit niciodată la bunul, natură moartă, a altcuiva. Pe dumneata însă sunt invidios. O mărturisesc cu toată oroarea pe care, mi-o inspiră această mică stare de suflet, rea și negativă.

Și, trebuie să-ți spun, te-am urît.

Mi-ai servit fărmături atunci când sufletul meu dezamăgit de toată poezia veacurilor trecute, era deci flămând secular. In mine chiar pândea și foamea strămoșilor mei plictisiți de poezia lui Homer și a versului așa zis alexandrin. — Ah! și d-ta îmi serveai un vers, un singur vers, dintr'o poemă care însemna un isvor pentru un însetat care a băut apă ultima oară din fântâna Samaritencei, odată cu Hristos.

Hotărît: ești un om rău, cinic, sadic, — egoist, barbar, crud.

Din chipul iubitei pe care o așteptam, mi-ai desvăluit numai cu ajutorul poetului d-tale divin, puțin, ca pentru o chinezească tortură: „numai sânii ei cu spanzuri", — și totul ai lăsat în umbră, în taina poemei pe care numai d-ta ai cetit-o, ai cunoscut-o toată. Și am rămas astfel cu mânile întinse în vid după o superbă închipuire pe care imaginația mea conruptă de banal și obișnuit nu a mai putut-o complecta.

Și niciodată nu mi-ai spus din ce revistă ai scos citațiile acestea, care-i izvorul la care-ți răcorești sufletul.

Dar, se vede, Dumnezeu este bun cu cei nenorociți. Mi-am găsit și eu revista mea. Cel puțin de câte ori va fi să apară, să știi că sunt și eu fericit ca d-ta. Așa, să știi!

Nu-ți spun asta cu spirit de răzbunare. Am să-ți spun toată descoperirea mea. Nu însă fără a crede că prin asta am să provoc și destăinuirea d-tale complectă. Doar nu pierzi nimic. Ne delectăm amândoi ca doi spectatori în fața unui Rembrandt.

Iți dau toate detaliile. Să citești „Tiparnița literară", chiar dacă primul cuvânt din titlu ți se pare ciudat ca o *găselniță.*

Eu am citit acolo o poemă: ciobănească. D-ta știai poate unele glume ciobănești. Asta e însă o poemă. Păstorii:

> Pre *nume Daphnis el și* dânsa *Chloe...*
>
> . . . .
>
> *Ea, mică și bălană între coapse...*

Așa! E bine? Cât n'ai da să știi și restul. Nu, n'am să ți-l spun. Mă răsbun și eu cu aceleași arme de care-am suferit.

Vrei să știi ce făcea ea, așa bălană între coapse?

> *ea împletea din firele de papură de baltă*
> *ușoare lațuri pentru prins lăcuste.*

D-ta știai că papura crește groasă cât mâna și are frunza ca o baionetă. Nu? — Natura este însă grosolană. Imaginația o corectează și o subție.

Papura aceasta cât mâna e transformată nu ca în industria reală în funii sau snopi dé făcut acoperișuri, ci în fire cu care se prind lăcuste.

Și Chloe știe ce face, că nu era nebună. Istoria ni-i martoră.

Și ca dovadă încă, aceiaș Chloe vroi să știe dacă Daphnis e într'adevăr dânsul sau dumnealui. Iată:

„Și așa spălându-l într'o zi pe Daphnis, umblând cu albe mâni pe trupul negru, pârlit de soare și întunecat de umbra părului, prea moale i s'a părut ei carnea lui".

(Dar asta nu-i nimic; să vezi în strofa următoare cum se lămurește acest echivoc odios. Chloe doar nu era o lesbiană).

„Incât spre a vedea de 'ntr-adevăr e Daphnis la carne mult mai fraged decât dânsa, pe ascuns se pipăi mai sus de glesne *și oftă mai ușurată dup-aceia"*.

Vezi ce bun băet sunt eu: îți spun tot. Astfel la ciclul de strofe E. urmează:

> „Făcu și ea întocmai. Precum marea,
> Așa se întreceau mai repede să-și spele
> cu sărutări prelungi și pulpele și șoldul
> și albele rotunduri dintre pori".

și ca să nu te țin curios până la un îndepărtat sfârșit, iată ce se întâmplă la unica strofă de subt litera F:

> „Iși alipiră trupurile, marea
> ca pe unul singur să-i desmierde
> *și sarea ei cu sarea lor să se 'mpreune*
> și algele pe ei să zămislească".

Știu că ești perspicace. Totuși nu mă pot abține de a-ți atrage atenția asupra acestei universale contopiri în tot ce este sărat.

Mai urmează ceva simbolic despre care mi-i rușine să-ți scriu.

Până ce-o apărea un nou număr din „Tiparnița literară" sau până ce vei fi bun să-mi scrii și d-ta ce-ai descoperit, eu am cu ce mă mângâia; citesc odată pe zi istoria asta toată.

Prieten,

DEMOSTENE BOTEZ

Claude Farrère

Claude Farrère e un distins continuator, — dar un continuator plin de personalitate, — al genului literaturii marine, gen ridicat la atâta faimă de Pierre Loti. Numele lui adevărat e Edouard Bargone și s'a născut în 1876 la Lyon. Ca ofițer de marină, în călătoriile sale în orientul extrem, a adunat intense impresiuni de viață, pe care le-a valorificat în artă, cu realism și poezie, în mult prețuitele sale nuvele, precum și în excelentul său roman colonial „Civilizații", onorat cu premiul Goncourt.

Iată unele titluri din numeroasele lui lucrări: „Călătoriile mele: In extremul Orient. In Mediterana" (2 vol.). Romane: „Omul care a ucis". „D-șoara Dax". „Civilizații". „Bătălia". „Ultima Zeiță". „Osândiții la moarte". „Oamenii noi", etc.

Nuvele: „Șaptesprezece povestiri de pe mare". „Patrusprezece povestiri soldățești", etc.

In ultimul ei număr, **„LECTURA,** — floarea literaturilor străine" ne prezintă în românește, sub titlul **„OPIU"**, un ciclu din nuvelele lui, care fac parte din celebrul volum: **„Fumée d'Opium"**. Rare cărți impresionează pe cititor cu o putere atât de sinistră. Din aceste nuvele, pline de bizar și exotic, se desvălue, cu voe și fără voe, ororile, degradările și iresponsabilitățile la care te expune — cu tot iluzoriul ei fascinant — această tiranică și distrugătoare patimă a opiului.

Mărunte

— „Revista Scriitoarei" fondată de d-na Adela Xenopol și transformată în *„Revista Scriitoarelor și Scriitorilor Români"*, și-a reluat apariția regulată scoțând la lumină No. 1 și 2 (Ianuarie și Februarie 1929) cu colaborarea d-lor: L. Rebreanu, Gh. Bacovia, Marg. Miller-Verghy, Otilia Ghibu, Claudia Millian, Tudor Arghezi, Aida Vriono, Agatha Grigorescu-Bacovia, D. Șerban, I. Peretz și Hortensia Papadat-Bengescu. Se mai anunță colaborarea d-lor: Ion Pilat, Adrian Maniu, d-ra Ticu Archip, etc.

— A apărut: „Umanitarismul", No. 7, Martie 1929, consacrat anchetei asupra Internaționalei pacifiste. Răspund d-nii: F. Aderca, T. Arghezi, D. Barnovschi, I. Bassarabescu, C. Costa-Foru, C. Graur, E. Lovinescu, A. Luca, Prof. dr. G. Marinescu, S. Mehedinți, P. Mușoiu, Alexis Nour, C. Parhon, Perpessicius, C. Rădulescu-Motru, H. Sanielevici, Arhim. Scriban, T. Teodorescu-Braniște, N. Tonitza, Gr. Trancu-Iași, P. Zosin, etc.

O noapte a Cleopatrei

Regina Cleopatra a Egiptului se plictisea de moarte și se tânguia de aceasta sclaviei Charmion, care-i răspunse:

— Se vede bine că regina n'a mai avut amant și n'a mai ucis pe nimeni de o lună.

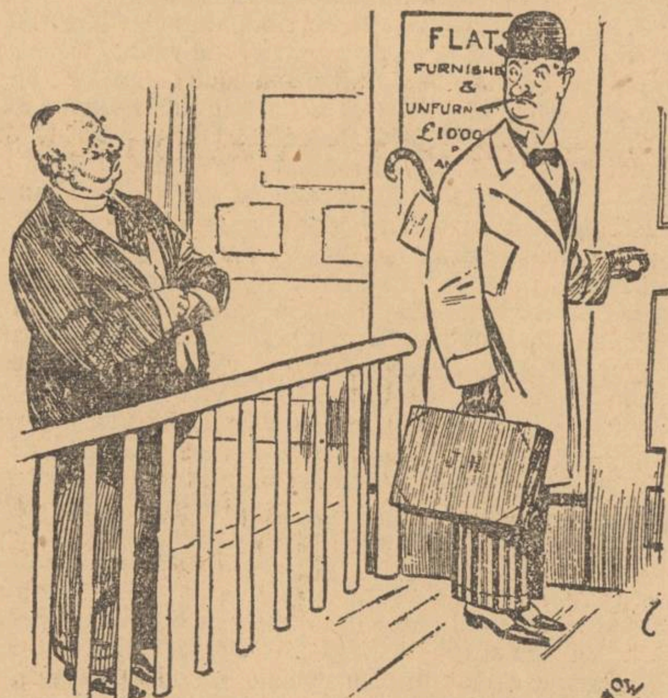
Această stare sufletească a reginei Egiptului, tot așa de celebră ca femee ca și ca regină, este punctul de plecare al lui Theophile Gautier pentru drama zguduitoare care formează subiectul povestirii lui, *O noapte a Cleopatrei.*

Un tânăr înflăcărat de pasiune se strecoară cu iscusință în palatul reginei și-și jertfește cu frenezie viața în schimbul nopții de iubire pe care i-o dăruește Cleopatra.

In povestirea celebră a lui Theophile Gautier e admirabil caracterizată figura acestei suverane orgolioase și pasionate, care distribuie cu aceiași aprindere sărutul îmbătător și otrava ucigătoare. O întreagă epocă și o întreagă stare de spirit sunt splendid caracterizate în *O noapte a Cleopatrei* de neîntrecuta putere de evocare a marelui scriitor francez.

Povestirea, minunat tradusă în românește, a apărut în No. 109 al *Bibliotecei Dimineața.*

Chiriașul ideal

— Fără copii, fără gramafon, fără radio, fără câni. Așa cere proprietarul!

— Nu vreau să vă ascund nimic: spune-ți că stilo-ul meu zgârie puțin.

(The Bystander).

Politeță

— Dar bine, draga mea, dacă tânărul acela ți-e atât de antipatic, de ce-i dai voe să te sărute?

— Fiindcă nu pot fi nepoliticoasă.

(The Humorist)

Prevedere

Nevasta: Henri, bagă de seamă să nu scapi proviziile. *(Judge)*

N'AI CETIT INCĂ
REALITATEA ILUSTRATĂ
DIN SĂPTĂMÂNA ACEASTA?

GRATIS
puteți avea
UN APARAT DE RADIO?
Dacă vă abonați
la ziarul „RADIO"
aveți toate șansele să câștigați gratuit măcar unul din cele
15 aparate „Nora Radio"
Costul abonamentului este de Lei 350 pe an sau Lei 175 pe 6 luni. Adresați mandatul ziarului „Radio", strada Sărindar 12, București.

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 433

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 24 Martie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Găinușa

— Scoal' nu mai sta... îi dormi alt'dată... e ceasul, două, până te îmbraci, până te duci.... dela patru nu te mai lasă...

— Unde zici că e ?

— General Băltărețu 2... cu hall, pod, pivniță... o sută de mii lei e chilipir... Du-te să nu-ți ia altul înainte... auzi, șase camere, bae instalată....

— Ce ții tu numaidecât să ai șase camere ?

— Da unde vrei să pun lucrurile ?

— Ce lucruri ?

— Cum ce lucruri.... astea care le avem, dormitorul....

— Una....

— Biroul....

— Biuroul îl punem în antreu...

— Bâz... în antreu nu se pune nimic.... antreul e antreu, un cuer cu oglindă, un scaun-strană cu lădiță dedesubt pentru perii și cel mult dacă vrei și ții à tout prix, poți pune o canapea de piele și două fotoliuri cu o statuetă deasupra, atât. Și bine înțeles, un felinar antic la mijloc.... Biuroul rămâne biurou... Da sufragerie nu-ți trebue-?...

— Mâncăm în antreu.....

— Ha, ha, ha, ha, ha,...

— Dragă....

— A a a a ha, ha, ha, ha, ha....

— (vexat). De geaba râzi...

— Dă-mi un pahar cu apă... ha, ha, ha... ei, nu, fugi parol d'honneur ești caraghios... sufragerie în antreu dracu a mai pomenit, să miroasă în salon, să intre muștele și să dea musafirii peste noi să te găsească în cămașe..... Mersi.

— Dragă....

— Atunci pune salonul, pune și dormitorul, pune și odaia copiilor, să închiriem un antreu și pace....

— Dragă, două camere și un antreu...

— (sufocată). Ai înebunit ?

— De ce ? un antreu și două camere, e suficient... S'a isprăvit cu mosafirii și cu vizitele.... nu mai e timpul... s'a dus casa cu opt camere, cu patru slugi, cu grădină și curte să întorci carul.... Două camere și un antreu e suficient, așa fac oamenii cu scaun la cap.

— Și unde să punem lucrurile ?

— E o prostie să plătești chirie tot anul ca să ții lucrurile... Ce suntem noi, negustori de mobile ?

à — Vai, dragă, dar ești fenomenal...

— Da, da, să știi, nici nu iau mai mult: o cameră pentru noi, una pentru copil și un antreu-biurou care servește și de sufragerie....

— Și salonul ?

— Il desființăm...

— Și odaia turcească....

— N'am nevoie de odaie turcească.... Englezii dacă vrei să știi....

— Ia nu tot hodorogi de geaba... Ia-ți pălăria și du-te că e târziu, sau mai bine stai las'că mă duc eu.... ești în stare nici să te duci și să spui pe urmă c'ai fost... Auzi, să desființeze salonul!... Doamne apără și păzește, să te audă cineva ar crede că ai înebunit....

Spre seară domnul se întoarce întârziat de la club, se dezbracă grăbit, își șterge nasul, mângâe băețelul și se așează cu spatele la sobă. Masa e pusă, doamna stă sleită, într'o rezervă ostilă.

— Ai fost, ai văzut casa ?

— (volubil). Mitică ți-o spun dinainte, să nu mă duci acolo că mor... Nu mă mut să mă tai.... Ce vrei să se nenorocească copilul ?

— Da bine dragă ?...

— Știi unde e ?

— In spre Cotroceni, unde, eu știu....

— E, heee tocmai în capăt de tot, sus, dincolo de Țăcălie, afară din oraș, în mijlocul câmpului...Mă miram și eu, o sută de mii zic, de pomană, bagă de seamă, bae, în formă de vilă, cu teracotă și parchet, când am văzut-o îmi venea să și râd, veniseră toți idoții, credeau că e pleașcă... Uite, că a adus la masă:... Șezi tu lângă sobă c'ai venit de afară...

— Stai tu lângă sobă....

— Nu vreau, stai tu, că mi-e frică să nu răcești... Uite piept.....

— Ia-l tu...

— Papă-l tu că-ți place.... Uite și pipota... Am văzut eu o casă. Știi cum era... toată în cristaluri... Cum intrai, era întâiu un vestibul de marmoră, pe urmă un hall mare numai în oglinzi și patru camere cu picturi în ulei, plus sufragerie, și alte două camere, cu bae instalată pe coadă....

— Cât ?

— Sobe de porțelan... Sonerie, garaj...

— Cât, cât ?

— Douăsute cinci zeci de mii...

— Cât ?

— Și să vezi ce grădină are în față, parcă ești într'o stațiune climaterică...

— Eu cred c'ai înebunit....

— De ce, dragă.... La vară nici nu mai mă duc la băi, copilul se joacă în nisip și eu lucrez în grădină.

— Incetează, te rog, că-mi iau pălăria și plec...

— Zău, măi Mitică (așezându-i-se în brațe) facem economii din altă parte.

— Nu cumva o fi casa colonelului...

— (triumfătoare). Vezi c'ai ghicit ? ce bine îmi pare. A zis că ne dă și soldat și camioane, mutatul n'are să ne coste nici un ban... Apropos, săptămâna trecută au fost denii și noi habar n'am avut (sărutându-l în barbă). Păgânule.... Nu, parol, să vezi câtă economie am să fac, nu-ți cer nici rochii, nici pălării și la vară dacă ajungem cu sănătate mergem la Paris, mai bine îmi cumpăr de acolo...

— Da' bine, dragă...

— Mario, fă paturile.... că astăseară ne culcăm mai de vreme (dispare în dormitor fredonând aproximativ).

„Sboaaară troica, troica sboară"...

GH. BRAESCU

I. Theodorescu-Sion — Modelul

Cum lucra Stendhal

După ce a lucrat fără întrerupere la marele roman *Lucien Leuwen* de la 4 Mai 1834 până la 23 Noembrie 1835, Stendhal se opri deodată. Ne mai având de cât puțin de lucru pentru a-i da forma definitivă, opera a fost părăsită pentru totdeauna. Autorul, ocupat cu alte lucrări, nu-și mai da seama limpede de valoarea romanului ; capitolele erau pline de fapte, aluzii, judecăți și opinii politice — și funcționarul Beyle nu le putea publica fără să se resimtă. Toate aceste împrejurări ne-au lipsit de o carte mai perfectă, dar în schimb au salvat manuscrisul și ne îngădue să cercetăm metoda de lucru a unui scriitor de valoarea lui Stendhal. Mulțumită manuscrisului vedem, în măsura în care poate fi descifrat, cum Stendhal a reluat și refăcut romanul cel puțin de două ori și pe alocuri de trei și patru ori. Cele cinci volume manuscrise, sunt pline de tăeturi și ștersături.

Cea mai bună metodă pentru Stendhal era să recitească în fiecare zi ultima pagină scrisă în ajun și să pornească mai departe, improvizând. Dacă i se întâmpla să citească mai mult de două pagini înainte de a începe să scrie, vedea greșelile, le'ndrepta, scria paginile din nou și își pierdea astfel toată energia și tot entuziasmul.

Deobicei, când corijează un paragraf face adăogiri noui cu intenția, bine înțeles, de a scurta mai târziu, dar de câte ori aruncă ochii din nou, în loc să tae, adaogă iar.

Iși face apoi multe planuri, de obicei foarte scurte și numai de la partea unde a ajuns, înainte, nu planuri mari, de ansamblu. De multe ori face astfel de planuri *retrospectiv:* după ce a terminat un capitol, un episod, se întoarce și face un rezumat scurt pentru a avea legătura cu ceeace n'a scris încă, pentru a fixa bine evenimentele, a nu uita nimic, și pentru a adăoga la ceeace a lucrat o nouă trăsătură, un amănunt caracteristic, sau a introduce un personagiu de care are nevoe și pe care trebue să-l prezinte înainte de vremea când își va juca rolul principal. Astfel de note Stendhal le numește *stâlpi:* ele susțin edificiul operei și îl scutesc de orice fel de contradicții în evenimente, oameni, locuri sau anotimpuri. Totuși în roman cronologia plutește în vag — „ca amintirea să nu stârpească imaginația'" explică însuși Stendhal.

Această luptă perpetuă între memorie și imaginație îl obligă pe Stendhal să noteze nenumărate amănunte, nuanțe de sentiment care-i vin în minte și pe care nu e sigur că și le va aminti la timpul potrivit. Marginile manuscrisului sunt pline de astfel de însemnări.

Stendhal insistă asupra acestei technice: el pornește de la centru și se îndreaptă, înlăturând mii de dificultăți și prin îndreptări succesive, către periferie. Nu pierde din vedere procedeul cu totul deosebit de care s'a servit scriind *Roșu și Negru,* dar *Lucien Leuwen* trebuia să fie un roman mai inteligibil, după intenția autorului.

Stendhal voia să evite învinuirea care i s'a adus când a apărut *Roș și Negru:* că și-a înfățișat personagiile pe măsură ce a avut nevoie de ele, ceeace da lucrării mai mult un caracter de Memorii de cât de roman. Personagiile în lucrarea cea nouă apar, într'adevăr, cu mult înainte de a-și juca rolul.

Nu numai felul prezentării personagiilor deosibește cele două cărți și cele două metode de lucru ale lui Stendhal. Toată înjghebarea acțiunii ca și caracterul eroului, i se par originale.

„Un roman, afirmă Stendhal în notele lui, trebue să povestească, acest fel de plăcere i se cere". Și autorul tae pagini întregi care i se par că lâncezesc și sunt plicticoase ca un curs de morală, spre a le scrie din nou în formă de dialog. „Căci întâia însușire a unui roman, adaogă Stendhal mai departe, este să povestească, să placă prin povestire și ca un autor să placă oamenilor pricepuți trebue să redea caractere din viață". — *A.*

Fr. Sirato — Natură moartă

AMINTIRI

„Comoara tinerimei"

de SPIRIDON POPESCU

Am spus în urmă că ținta urmărită de Pastia avea și o lature politică. Regatul vechiu trăia sub regimul electoral cenzitar. Cei fără cenz, dacă aveau cursul primar terminat, aveau dreptul să figureze în listele electorale, ca votanți direcți (altfel, cincizeci de inși aveau dreptul să trimită un delegat în ziua de votare). Școala de adulți din Galați dând contingente de absolvenți ai cursului primar din ce în ce mai numeroase, listele electorale au început să se umfle cu absolvenții ei.

Lucrul acesta a alarmat peste măsură pe conservatori, care, la început au crezut că pot da la cap școalei de adulți, dacă ar izbuti să se interzică ofițerilor de marină să mai dea lecții la acea școală. S'au dus la comandantul local al marinei și l'au convins că ofițerii lui fac socialism la școala de adulți, că-i adevărată primejdie pentru țară dacă se introduce, ori dacă se tolerează ca ofițerii să introducă socialismul în armată. Păcatul a căzut pe capul domnului comandor Cezar Boerescu (acum director general al societății de navigație „România"), ca cel mai înalt în grad dintre ofițeri. Ar fi fost destul să se dea un exemplu cu dânsul, pentru ca apoi să se simplifice treaba cu ceilalți ofițeri, care mai făceau lecții acolo. S'a dat ordin verbal domnului comandor să nu mai dea lecții la „școala socialistă" și n'a mai dat. Pastia însă n'a stat cu mânile în sân. A scris lui Haret. Acesta s'a adresat lui D. A. Sturdza, ministru de războiu. Comandantul marinei din Galați a fost chemat telegrafic la București, ca să dea lămuriri. La întoarcerea sa în Galați a chemat imediat pe împricinat și s'a încins cam dialogul următor:

— Cine ești d-ta, domnule comandor, să mă cheme pe mine la București pentru d-ta?

— Cine sunt eu, domnule..., dumneavoastră știți foarte bine; dar vă dau cuvântul meu de militar că n'am nici o vină în legătură cu chemarea dumneavoastră la București!

— Și mă rog, ce lecții făceai d-ta acolo?

— Lecții de fizică!

— Bine!... să te duci să-ți faci lecțiile mai departe! Am fost rău informat...

* * *

Nu după multă vreme le-a venit și conservatorilor apa la moară. Au venit la putere. Nu îndrăzneau să desființeze fățiș școala, deși ar fi dorit-o din tot adâncul firii lor, râvnitoare de întuneric pentru muncitorime. Au recurs atunci să inventeze tot felul de ponoase pe socoteala școalei de adulți.

Au dat în judecata „Consiliului permanent" de pe lângă ministerul de Instrucție publică pe Mihaiu Pastia, directorul școalei de adulți din Galați, care — după înțelesul punctelor de învinuire — făcuse din școala lui o fabrică de certificate doveditoare de absolvirea cursului primar. S'au legat deci, chiar dela început, tocmai de ceia ce-i durea mai mult, umflarea listelor electorale cu elemente potrivnice lor.

Cât temeiu avea această învinuire, se va vedea numai în câteva cuvine.

Școalele de adulți căpătau ființă legală prin câteva articole nouă, introduse în legea învățământului primar și mai ales prin amplificarea regulamentului de aplicare a acestei legi, în partea referitoare la organizarea și funcționarea școalelor de adulți. Pastia era institutor definitiv și putea să fie dat în judecata „Comisiei disciplinare", care funcționează tot pe lângă ministerul de Instrucție. Se vede însă că s'au temut de ridicol să-l dea la „Comisia disciplinară" — care, în alcătuirea ei, are și un magistrat și ale cărei hotărâri sunt obligatorii pentru minister.

Lecții la școala de adulți poate da oricine are calificarea necesară. Verificarea titlurilor o face organul de control al învățământului, care și dă autorizarea de funcționare a școalei. Toate elementele didactice ale școalei împlineau condițiile de a avea titluri academice. In acel timp, orice școală de adulți era tratată ca o școală particulară, care nu avea dreptul de a libera certificate valabile față de stat. In consecință, o școală de adulți se adresa totdeauna ministerului de Instrucție pentru numirea unei comisii a examenului de sfârșit de an. In această comisie de examen nu putea intra niciunul dintre dascălii care dăduseră lecții adulților în cursul anului. Va să zică comisia de examen, față de minister, adică față de stat, prezinta toată garanția de seriozitate și de răspundere. După terminarea examenului, *președintele acestei comisii libera certificate* în concordanță credincioasă cu tabloul de note obținute în examen de fiecare candidat. Numele directorului școalei de adulți nici nu figura în certificatele absolvenților. Și, ca culme... Pastia, pentru motivele arătate în urmă, nici nu mai făcea lecții cu adulții. Atunci? De unde au scos conservatorii învinuirea adusă lui Pastia că avea o fabrică de certificate?!... Din vânt! Procesul a făcut pe vremuri mare vâlvă. Apărarea a fost susținută de răposatul D. A. Teodoru, care, este știut, nu era lipsit nici de vervă, nici de inteligență și nici de putere de argumentare. Și totuși, „Consiliul permanent", organul personal al fiecărui ministru, i-a dat lui Pastia pedeapsa „avertismentul" — numai ca să scape ministrul de ridicol. Presa conservatoare făcuse doar atâta caz de „cuibul de propagandă subversivă" din Galați, încât o achitare a lui Pastia ar fi însemnat un ciocan dat în capul ministrului!..

* * *

Pentru Haret, pe care îl ținuse în curent D. A. Teodoru cu procesul lui Pastia, era un punct de onoare, când a venit din nou la putere, a-i ridica pedeapsa dată pe nedrept de conservatori. Nu numai atât!... ridicarea simplă a pedepsei era prea puțin. A dat o decizie ca să i se dea medalia „Răsplata muncei, clasa I-a". Iar ca o satisfacție dată mai mult corpului didactic al școalei de adulți din Galați, înmânarea medaliei s'a făcut la Galați cu o deosebită solemnitate. S'a fixat o zi anumită. Erau de față toți absolven-

(Continuare în pag. II-a)

ţii şi toţi elevii adulţi ai şcoalei, în afară de corpul didactic, erau invitate şi toate autorităţile civile din localitate. Domnul N. Nicolaescu, revizorul şcolar de atunci al judeţului Covurlui, i-a înmânat decretul regal de medaliere şi i-a atârnat pe piept medalia de aur în numele ministrului Haret; cuvântării ţinută de revizorul şcolar în numele ministrului i-a răspuns domnul doctor Galin, în numele corpului didactic al şcoalei.

Şi în felul acesta s'a spulberat calomnia că şcoala de adulţi din Galaţi era un cuib de propagandă socialistă.

In realitate, şcoala de adulţi din Galaţi nu era decât manifestarea cea mai curată a celui mai înalt simţ de solidaritate socială.

După ura pe care a deslănţuit-o în partidul conservator înscrierea în listele electorale a absolvenţilor dela adulţi, uşor se poate închipui lăcomia cu care Pastia s'a aruncat în sprijinul gazetei „Votul Universal" scoasă tot în Galaţi de către neuitatul democrat din localitate, avocatul Deodat Ţăranu.

Acesta făcând parte din „tinerimea generoasă", deşi înscris în partidul liberal, nu mai putea aştepta ca realizarea votului universal să figureze în programul dela Iaşi ca „un ideal îndepărtat al partidului liberal", ci voia să grăbească realizarea imediată a acestei revendicări a democraţiei din România. Pentru pregătirea opiniei publice adormite în favoarea acestei reforme, cum şi pentru gruparea într'un sigur mănunchiu a tuturor intelectualilor răzleţi, care împărtăşau aceleaşi idei în privinţa drepturilor cetăţeneşti, Deodat Ţăranu a scos gazeta „Votul Universal" şi a avut tot timpul apariţiei acelei foi ajutorul necondiţionat al lui Pastia, fie în calitate de colaborator — împreună cu numeroasele colaborări locale şi din tot cuprinsul regatului vechiu — fie în calitate de propagandist printre muncitorii locali.

* * *

Mihaiu Pastia, veşnic visător şi neadormit muncitor pentru realizarea măcar în parte a visurilor lui, după ce întrezărise apropierea reformei electorale, cel puţin în senzul „colegiului unic" al tuturor ştiutorilor de carte, se pomeneşte prizonierul unui alt gând: propagarea gustului de cetit în lumea copiilor, în vederea creării unui alt suflet — a unui suflet viu — în viitorii cetăţeni ai regatului vechiu. Şi nu se putea ca un ins, prins în patima cetitului, să nu dea şi peste cărţile cu documentări şi demonstrări ştiinţifice ale tuturor autorilor celebri ,care au atacat problemele mari sociale, economice şi filosofice. Trebuia, după părerea lui, să intre în mâna copiilor, în afară de cărţile de şcoală — de multe ori nişte adevărate instrumente de tortură — şi o revistă, pe care copilul, atras mai ales de „poze", s'o cetească de bunăvoe, fără să dea vreo socoteală cuiva, nici să se preocupe de vreo notă în catalogul şcoalei. Visa o revistă, care să fie tovarăş credincios copilăriei vesele, sburdalnice, sănătoase şi nevinovate.

Această revistă nu trebuia să apară în Galaţi, care, oricât... dar era tot „provincia", deci ar fi fost o revistă nu cu mulţi sorţi de izbândă.. O asemenea revistă ar fi avut şansă de trăinicie numai dacă ar fi apărut în Capitală. Tot ce apărea în Capitală, avea mai mare trecere în ţară.

In acest scop, Pastia a dat fuga la Bucureşti, a luat înţelegere cu „Cucoana Pica" (aşa i se zicea doamnei Sofia Nădejde), cu D. A. Teodoru, cu d. I. Nădejde şi cu mine. Toţi, împreună cu Pastia alcătuim un comitet de redacţie şi facem să apară „Comoara Tinerimei", revistă săptămânală pentru copii.

Pastia, în afară de traducerile şi poveştile pe care le făcea pentru revistă, îşi mai luase sarcina, în vacanţa mare, să cutreere toate oraşele regatului vechiu pentru abonamente, cu ajutorul cunoscuţilor din fiecare localitate. Pe măsură ce făcea abonamente, mi le trimetea prin poştă. Această iniţiativă a lui Pastia, cu revistă pentru copii, n'a mers decât vreo 32 de săptămâni, din pricină că abonamentele nu s'au putut încasa şi pentrucă n'am intrat în legătură cu nici o casă de editură, care ar fi avut grija părţii ei comerciale, în care niciunul dintre noi n'aveam rutina trebuitoare. Inainte de eşire la pensie, a primit să fie inspector al şcoalelor de adulţi.

* * *

N'am cunoscut un suflet de om mai sbuciumat decât al lui Mihaiu Pastia, pentru chestiile de interes obştesc şi în special pentru cele privitoare la ridicarea culturală şi economică a muncitorimii din oraşe şi din sate. Fiziceşte cu totul şubred, el n'a încetat să se sbată pentru idealul de fericire obştească, decât în ziua când bătrâneţea i-a sleit cea din urmă licărire de rezistenţă fizică.

SP. POPESCU.

NOTA. — Vezi No. 430, 431 şi 432 ale „Adevărului Literar".

Colţul librăriei „Hasefer"

Libraria de artă „Hasefer" din Bucureşti, strada Karagheorghevici 7 (Eugen Carada) recomandă următoarele cărţi extrem de mult discutate astăzi în lumea literară şi artistică din ţară şi din streinătate.

IN LIMBA FRANCEZA

Următoarele romane a căror apariţie atât prin subiectele discutate cât şi prin însemnătatea autorului respectiv stârnesc o deosebită senzaţie:

J. Kessel: Belle de jour. — Dinainte amintim marile succese: L'équipage, Nuits de princes, Terre d'amour, La steppe rouge, Nuits de Siberie, Les Captifs, Les coeurs pu s

Martin Maurice: Amour, terre inconnue — un roman al cărui succes întrece toate aşteptările.

André Maurois: Climats (romanul căruia editorul Grasset îi prevăzuse un tiraj de 100.000 exemplare — şi din care s'au vândut deocamdată 200.000 exemplare). Din Maurois nu se poate să nu amintim marile succese: Vie de Disraeli, Les silences du colonel Bramble, Les discours du dr. O'Grady; Ni ange, ni bête. Méipe ou la délivrance (romane) precum şi frumoasa lucrare apărută de curând: Rouen.

Mai recomandăm:

Jules Romains: Dieu des Corps, Lucienne, Mort de quel qu'un, Les copains, precum şi câteva volume cuprinzând opera-i dramatică: Knock, Le dictateur, Démetrios, etc.

Roger Martin du Gard: Se anunţă apariţia urmării la celebrul ciclu: „Les Thibault" din care au apărut romanele: Cahier gris, Le pénitentier, la belle saison, La Consultation, La Sorellina.

René Béhaine: Avec les yeux de l'esprit, Les survivants, — **Jacques Bainville:** La tasse de Saxe, Couleurs du temps; **Paul Claudel:** Positions et propositions.

TRADUCERI DIN LIMBA GERMANĂ (IN FRANCEZĂ)

Stefan Zweig: Vingtquatre heures de la vie d'une femme Tolstoi, Balzac, Dickens. — **Thomas Mann:** Désordre, Lemaître et son chien, Tonio Kröger; **Heinrich Mann:** Sujet; **Leon hard Frank:** Le bourgeois; **Feuchtwanger:** celebrul roman istoric al cărui succes extraordinar atât în Germania cât şi în Anglia şi în America (a fost tradus în limba engleză acum un an nu s'a epuizat a apărut în limba franceză sub titlul: **„Le Jui Süss":** îl recomandăm cititorilor noştri ca o lectură extrem de pasionantă şi interesantă; **Hugo Bettauer:** La rue sans joie La ville sans Juifs.

PREMIUL NOBEL 1928

Sigrid Undset: L'âge heureux — Simonsen (în franceză).

In germană: **S. Undset: Christin Lawrans Tochter:** trei volume mari; **Olaf Audunssohn** (4 volume); Frühling (roman Jenny (roman).

Nu mai treceţi, măă!.. Nu mai treceţi!..

de I. C. VISSARION

Mă pomenesc într'o zi cu Iorgu pe la mine. Da' de cum intră pe uşă, îl văzui bosumflat şi înţelesei c'a dat de vr'un necaz.

— Da' de ce eşti aşa opărit, mă? Ce-ai păţit?

— Nu vezi, mă — începu el — trimesei pe nemernicu ăsta de frate-meu Ion, s ăcumpere varză de peste Argeş, de la moşu Stan, şi veni acasă fără căciulă.

— Da' cum a pierdut el căciula pe drum?

— Păi ce-a pierdut-o, nemernicu? i-a luat-o unul din cap...

P'acolo pe la armată, zice că s'ar fi împrumutat de şease gologani de la un camarad, de fel din Ulieşti. Şi nebunul nu i-a mai dat gologanii îndărăt. Acuşi la varză, s'a întâlnit cu ăla; iar ăla, alt nebun, văzând că ăsta nu-i dă gologani, că nu-i avea, i-a luat căciula din cap!

Acuşi spune tu, cine să se ducă tocmai la Ulieşti cu şease gologani, să caute p'ăla p'acasă ca să ia îndărăt căciula nebunului?... Mai mare daaraua decât ocaua!

— Păi tu ce zici să faci?

— Să-l dau dracului de nebun! Ştiu eu. Nebunul nici nu ştie unde stă ăla; s'a înjurat cu el... te pomeneşti, că dacă s'o duce acolo singur, ăla îl şi bate! Eu am treabă, nu stau de prostiile lor...

— Era căciula bună?

— Luată acuşi dela Cornăţel. Căciula nouă.

— Ei bine, da' cea- căutat ăla acolo? Are cumva varză pusă şi el pe lângă Moş Stan?

— Păi se vede că are, că l-a văzut nebunul înnumărând varză la oameni.

— Ştii ce? — zisei eu — să mergem noi acolo, să-i luăm căciula îndărăt ăluia şi să-i dăm şi-o bătaie să-l învăţăm minte, să nu mai desface oamenii în drum.

— Ba dracul — zise Iorgu — cum zici tu, înseamnă: să facem bătaie, proces... ca să cheltuim cu judecata şi cu avocaţi preţ de cincizeci—şaizeci de căciuli!

— Ei bine, eu n'am alt plan... Dar dacă-i faci tu proces pentru o căciulă ăluia, să ştii că iar trebuiesc cheltueli: petiţie, bani, avocat!... Şi apoi până când să câştigi căciula, după şapte-opt amânări, ăla a şi purtat-o!... Şi unde mai pui, că trebuie să-l dai în judecată la Găeşti, că Ulieştii nu ţin de judecătoria noastră...

— Şi avea prostu şi o hârtie de douăzeci de lei ascunsă în căptuşala căciulii!...

— Cât ai dat pe căciulă?

— Cinci lei. Adică pentru şase gologani: douăzeci şi cinci de lei!

Rămase pe gânduri.

Odată îi veni:

— Mă... biserica mă-si!... hai acolo la el. Şi ducă-se-dracului şi o sută de căciuli; da' încai să ştie c'a dat de oameni nu de buşteni.

— Aaa, dacă e aşa stăi s'o facem neică cu plan — zisei eu. Trimete pe Ilie să cheme pe Cârstea şi pe Nicolae. Pe Ion, să cheme pe Costică şi pe Voicu. Tu strigi pe Mitică şi pe Mihai. Facem mobilizarea aici!

Chemăm pe toţi să meargă cu noi...

Luăm ciomege şi furci de fier şi plecăm: eu, tu, el, Ştefan, Ilie, Cârstea, Nicolae, Costică, Voicu, Mitică şi Mihai, şi când om ajunge la ei, putem să facem răsbel în toată regula. Ori cât de mulţi or fi Ulieştenii, n'o să ne răsbească pe noi. Trebuie cu orice preţ, ori bătut ăla, ori de nu — bătuţi toţi câţi or sări să-i puie parte...

Iorgu plecă acasă, şi-şi împărţi fraţii, să-i cheme şi să-i aducă pe cei hotărâţi de mine.

Peste un ceas, eram toţi strânşi în bătătură la mine.

Făcurăm planul de atac.

— Ca să nu bage ei de seamă şi să fugă, trebue să facem aşa: Eu şi cu tine atacăm de front, mergem adică drept la ei: acolo unde o fi ăla cu ceilalţi oameni de la ei. Ion cu Costică, Voicu şi Mitică, se lasă spre Văcăreasca, trece Argeşul prin dreptul ei şi caută să vie dinspre apus, încotro ar căuta să fugă; Ilie cu Cârstea, Niculae, Ştefan şi Mihai, trec Argeşul prin dreptul zăvoaelor noastre şi vin dinspre miază-noapte, răspândiţi toţi ca la cincizeci de paşi unul de altul.

Noi trecem d'adreptul şi, fiindcă nu-l cunoaştem, ne amestecăm prin ei, făcându-ne că vrem să cumpărăm varză şi aşteptăm până vine Ion sau Ilie să-l cunoască. Când l'om cunoaşte, vedem noi cu cine avem d'a face.

Om vedea că merită bătae, bătae i-om da.

Hotărâţi astfel, pornirăm d'acasă unsprezece inşi.

Pe drum ne desfăcurăm în trei grupe.

Unii o luară spre lunca românească, alţii spre Văcăreasca, iar noi, eu cu Iorgu, merserăm d'a dreptul.

Pe islazul moşiei, aproape de zăvoaiele boereşti, o mulţime de copii, de băeţi, de flăcăiandri, fetiţe şi fete mari vedeau de vaci, se jucau, ori glumeau.

Când mă văzură, Dumitru lui Gheorghe al Tudorei, şi cu Constantin al lui Tudorache, începură să mă întrebe:

— Unde ai plecat, vere Iancule?

— Mă duc mă, să fac o ispravă. Dacă vreţi, haideţi şi voi.

— Unde zău?

— Unde, unde nu se spune. Dacă vreţi mergeţi toţi.

— Şi copiii ăia micii?

— Când zic toţi, înseamnă să luaţi cu voi şi vacili! O să vedeţi ceva frumos.

— Hai, mă, hai, mă! — începu să strige Costică — hai cu vitele spre malul Argeşului toţi! Să vedem şi noi minunea. Hai şi voi, copii! Numai văru Iancu ştie să facă drăcii mari!

— Dacă vrei să meargă şi copiii, păi du-te tu şi le spune, îl povăţuiau pe Costică.

— Da' ce e vorba, mă vere Iancule? mă întrebă Dumitru mai încet.

— Dumitre, dacă ai încredere în mine, nu mai mă întreba. Hai şi ai să vezi!

— Merg, ce-o fi o fi. Chiar d'am merge să facem vr'o bătaie!

Incepu şi el să strige şi să abată întreaga văcărie, să meargă spre malul Argeşului.

Pornirăm cu toţii.

Iorgu îmi zise:

— Ce iei atâta lume cu tine? Ţi-se pare că n'o să avem martori destui, ca să jure că i-am bătut pe ăia?

— Mă, dac'o fi s'o facem, păi s'o facem... Vreau să-i ducem în goană şi în bătaie până la Ulieşti acasă...

* * *

Ajunserăm la malul Argeşului, cu peste cincizeci de suflete după noi. Vre-o douăzeci erau numai flăcăi şi flăcăiandri.

Când văzui atâţia după mine, nu ştiu de ce începui să tremur.

— Hii! băeţi, băeţi! Să vă trăiască Dumnezeu!... Tare 'mi place să merg în fruntea voastră, chiar ca cel mai mare dintre nebuni!... Ia să vă fac acuşia trupă...

Ii înnumărai şi hotărîi să trec cu ei d'a dreptul, iar cei mici şi fetele să rămâie dincoace pe mal să vază de vite şi să se uite la noi mai de departe.

In capul acestei trupe, trecurăm Argeşul dincolo, iar sub mal, până să ieşim la iveală, le mai spusei băeţilor:

— Cum ieşiţi, vă şi răspândiţi în fugă de-o parte şi de alta şi strigaţi: Toată lumea să stea pe loc! Nici unul să nu încerce să fugă, că e vai de acela.

Strângem astfel pe toţi oamenii buluc şi atunci vedeţi voi ce-am să le fac eu!

Mă uitai pe nebăgate de seamă peste câmp şi văzui tarlaua de vre-o trei-zeci de pogoane de varză plină de oameni, şi de cei care aveau varză de vânzare şi de cei care veniseră să cumpere.

Din spre apus, miază-zi şi miază-noapte, veneau cei nouă inşi ai noştri, resfiraţi ca la cincizeci de paşi unul de altul. Toţi oamenii din tarla erau înconjuraţi.

— Acum, năvăliţi, ura!

Ieşirăm de sub mal şi în pasuri regulate dar repezi, cum îi învăţasem eu să meargă, băeţii începură ocolul, strigând fiecare: „Toată lumea să stea pe loc! Cine încearcă să fugă, e vai de el!"

Oamenii odată rămaseră înlemniţi. Nici unul nu-şi putea da seama, ce să însemne năvala asta de atâţia inşi peste ei.

Ion, Ilie şi ceilalţi ai noştri, văzând atâta ajutor, începură să înjure, răsucind în mâini furcile de fier.

Oamenii încercară să fugă zăpăciţi, dar cercul împrejurul lor era format şi ei se îmbulucirâ la un loc.

Unii mai luaseră în mână câte un ciomag, ori câte un răscol de căruţă...

Strânserăm cercul şi ne oprirăm ca la zece paşi împrejurul lor.

— Toate cuţitele, toate răscoalele şi toate ciomegele jos!

Oamenii asvârliră toate purcoi.

— Da ce e asta, neicuţule?! Ce-aveţi cu noi?!

— Noi am venit să cumpărăm varză, nu suntem vinovaţi nimic! spuseră alţii.

— N'am stricat nimului nimic! se văitară unii.

— In voi e un hoţ, care a luat ăstuia căciula! Care e ăla, să iasă de bună voie la iveală...

Un om în vârstă, mă fixă pe mine şi începu să-mi vorbească:

— Domnişorule, o fi vorba de băiatul meu. Diavolul ăla a luat o căciulă de la unul d'ai dumneavoastră...

— Unde e băiatul dumitale?

— S'a dus acasă.

Mă dusei la el şi îl întrebai:

— Ştii carte?

— Ştiu.

— Ai fost primar în sat?

— Am fost ajutor de primar.

— Stând pe la primărie, n'ai auzit pe nimeni citind din lege, ca să înţelegi că nu e voe pentru o datorie să desbraci omul în drum?

— Domnişorule, stai să ne înţelegem. Eu nu eram aci, când a luat diavolul meu căciula...

— Minte!... Vascrisul mă-si! şi Ion ridică ciomagul să-l pălească în cap.

— Stai! răcnii eu şi ţinui furca mea în drumul ciomagului lui.

Moş Stan, care fusese şi el strâns în buluc, văzându-ne pe noi toţi, nepoţii lui, se socoti îndreptăţit să intervie:

— Măi, tăiculiţă, în ogodul meu, iertaţi-l! Asta mi-e fin şi diavolul lui de băiat a făcut-o cu fierul de la el, d'aia umblă tat-său s'o plătească cu spinarea. Mă pui eu chezaş, că mâine de dimineaţă căciula lui nepotul Ion este adusă acasă. N'aveţi s'o cereţi la nimeni, o cereţi la unchiul vostru. Asta e om cum se cade, iar diavolul: diavol fără minte!

Iorgu luă căciula din cap omului, pe care îl judecam şi începu:

— Bine, hoţule, căciula ta nu face cât căciula lui fratimeu... Ce să-ţi iau eu ţie zălog pentru căciulă?

Moş Stan sări iar:

— Nepoate Iorgule, nu sunt eu chezaş destul? Zi, că eu ţi-am luat căciula: eu Stan Mateescu, moşnean din Ulieşti. Ce mai vrei? Şi eu ţi-o iau căciula de astrahan, că eşti nepotul meu! Acesta e finu! El n'a ştiut ce face fiisău!

Nepoate Iancule, cu tine vorbesc. Mâine, Ion are căciula adusă acasă.

— Te cred Moş Stane, şi-ţi primesc chezăşia — îi spusei eu. Cu ăsta n'am nimic de vorbă. Despresuraţi-i, băeţi, să-şi vază oamenii de treabă; iar noi să mergem. Strigă la ăilalţi, Iorgule, să nu mai vie!...

Iorgu strigă, cât putu:

— Nu mai treceţi, măă!... nu mai treceţi, că ne-am împăcat!

Apoi către frati-său:

— Ilie, alearg' la malul Angeşului şi spune trupei ăliilalte să nu mai treacă!...

Ilie şi toţi oamenii, când se uitară dincolo pe mal, îl văzură plin de lume.

Erau ceilalţi copii de la vaci, mai mici, fete şi băeţaşi, care fuseseră opriţi să treacă şi ei.

De departe însă păreau toţi oameni, veniţi poate pe zurbă şi pe omor.

— Doamne, Doamne! — se închinară câţiva. Ce ne văzură ochii!... De era acilea îl omorau ăştia...

— La revedere, Moş Stane, mâine aşteptăm căciula. Da' aia nu alta! spusei eu.

— La revedere, taică! N'aveţi grijă! Aţi vorbit cu Moş Stan!

— Acas', băeţi!

Şi pornirăm tot cârdul la malul Argeşului şi trecurăm dincoaci.

Oamenii rămaseră îngroziţi şi cu mâinile streaşină la ochi, ne urmăriră până ne-am dat în dreptul zăvoiului boeresc!...

A doua zi, în revărsatul zorilor, un rumân, călare pe un cal, a adus căciula lui Ion.

Polul din căptuşeala ei era în fiinţă.

Peste Argeş, până la prânz, nici un fir de varză nu mai rămăsese în toată tarlaua...

Oamenii o tăiaseră şi-o căraseră acasă, ca să nu se mai întâmple cine ştie ce cu neburii dela Coşteşti.

I. C. VISSARION

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Telefon 15|88.

V. Demetrius — Monahul Damian (roman), Premiat de Soc. Scriitorilor Români 1929 80.—
I. Agârbiceanu — Arhanghelii. Roman vol. I 100.—
St. O. Iosif — Patriarhale (poezii) 30.—
St. O. Iosif — Zorile. Dramă istorică în două acte, în versuri. 25.—
Kate Douglas Wiggiun — Rebeca de la Valea-Soarelui. Traducere de d-na Rădulescu Pogoneanu 100.—
Tiberiu Crudu — Lunatecii 60.—
I. Petrovici — Introducere în metafizică, ed. II complectată 32.—
E. Cristoforeanu — Obser. as. ante-proiectului Codului de Comerţ al Uniunii Camerilor de Comerţ 50.—
D. Gheorghiu — Politica vamală şi comercială a României după războî, comparativ cu politica altor state 30.—
O. Anastasiu — Contrib. directe ale Soc. Anonime şi în special ale celor petrolifere 30.—

Mémoires d'Auguste Gérard ambassadeur de France 192.—
Jean Jaurès — Pages choisies 105.—
Masaryk — Problèmes de la démocratie 56.—
L. de Robert — De Loti à Proust, souvenirs 78.—
Franchet — Le livre de l'activité humaine, les lectures de la profession 80.—
G. Cioriceanu — Les grands ports de Roumanie 175.—
G. Jèze — Cours de droit public 420.—
" Cours de finnances publiques (1927—1928). 420.—
N. Angelesco — L'Experience monétaire roumaine (1914/1927) 175.—
Agenda Baillère L'Electricité 1929 84.—
Comte de Gobineau — Les religions et les philosophies 210.—
Pierre Lasserre — Le romantisme francais 78.—
H. Bérard — Rendez vous Européens 78.—
P. Roussel — La Grèce et l'Orient, des guerres médiques a la conquête romaine 350.—
E. Rabaud — Elements de biologie générale 315.—
P. Daye — Blanc, en Afrique, Roman 78.—
L. Guillet — L'Evolution de la métallurgie 105.—
M. Metzger — L'acconcheur moderne 420.—
J. Reymond — La conquête de Paris, roman 78.—
H. Durville — La science sécrète 322.—
Almanach Petit Journal 1929 32.—
Dermenghem — La vie de Mahomet 90.—
F. Stiève — L'Allemagne et la politique Européene 117.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere
Comenzile din provincie se expediază şi contra ramburs

Ce s'a întâmplat în Rusia

Tragicele evenimente întâmplate în timpul şi după războiul mondial în marea împărăţie de peste Nistru, sunt numai în mod vag, neclar şi superficial cunoscute de noi românii.

Scriitorilor români le era teamă înainte cu un an doi, de a scri ceva serios despre acele evenimente din Rusia în plină revoluţie şi aceasta din cauza modului idiot cum lucra cenzura noastră care era în stare să confisce o scriere numai fiindcă titlul ei i se părea subversiv.

Ar fi fost un curaj atunci din partea scriitorului român de s'ar fi hotărât să ne dea o descriere a revoluţiei ruse, aşa cum, de pildă, se descrie în manualele de istorie revoluţia franceză.

Dar în Rusia au avut loc schimbări radicale în toate domeniile vieţii morale, sociale, intelectuale, artistice, economice, politice.

Toate popoarele din lume au fost luminate de scriitorii lor asupra cauzelor acelor evenimente tragice. Numai poporul român — el care trăeşte în imediata vecinătate a imperiului moscovit a fost ţinut în desăvârşită necunoştinţă a evenimentelor din Rusia.

Dar nu era nimic de ascuns!

Dimpotrivă!

Ca să fim cruţaţi de zdruncinări adânci sociale ca acelea cari au distrus Rusia este bine să cunoaştem cauzele în toată complexitatea lor.

Astăzi când trăim în libertatea scrisului şi a gândirei (a scrisului şi gândirii care trebue totdeauna să fie sincere şi cinstite), vălul gros pus pe ochii noştri trebue să cadă.

Cea dintâi scriere care începe a arunca o lumină vie asupra catastrofei ruseşti este cartea:

O REVOLUŢIE RUSĂ
(Rasputin, Ţarina, Lenin)

Când citim volumul acesta scris de doctorul Ygrec, vedem trecând înaintea ochilor imaginaţia — ca într'un poem de un tragism unic, — toată aristocraţia rusă aşa cum era superstiţioasă, coruptă, decăzută, având în mijlocul ei pe acel vestit „stareţ" *Rasputin* (el apare aci într'o formă cu totul nouă) pe pieptul căruia se sprijinea ţarina Alexandra şi ţarul Nicolae, iar de altă parte stă armata rusă şi întreg poporul rus dând asalt Bastiliei ruseşti.

Este o scriere care te antrenează în tot timpul citirii şi pagină cu pagină. Nu-ţi vine s'o laşi până n'ai sfârşit-o.

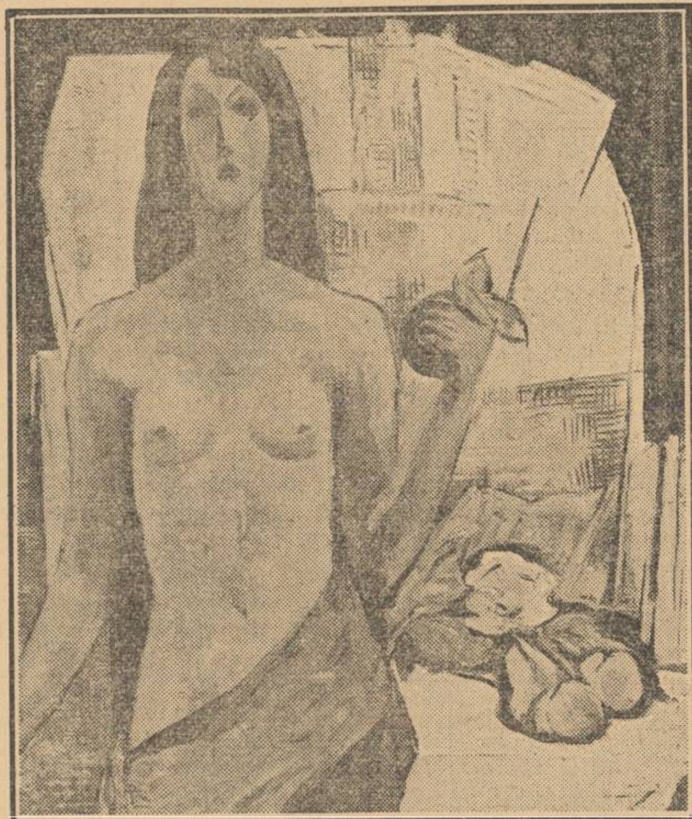
Şi când ne gândim că totul ce e scris e adevărul pur, autentic, rămânem uimiţi de puterea cu care fantasticul se realizează în viaţă.

M. D.

PLASTICA

In plastica noastră sunt foarte puţini compozitori. Temele ce solicită grupări, în deosebi, sunt cercetate de prea puţini artişti. Frecvenţa aşa ziselor compoziţii nu îndreptăţeşte afirmaţia că avem şi compozitori.

Ne-am obişnuit să nu obosim pe cetitori cu invocarea unor exemple care n'ar putea împlini prea mult lacunele argumentaţiei. Citām totuşi numele unui pro-

I. Theodorescu-Sion — *Mărul*

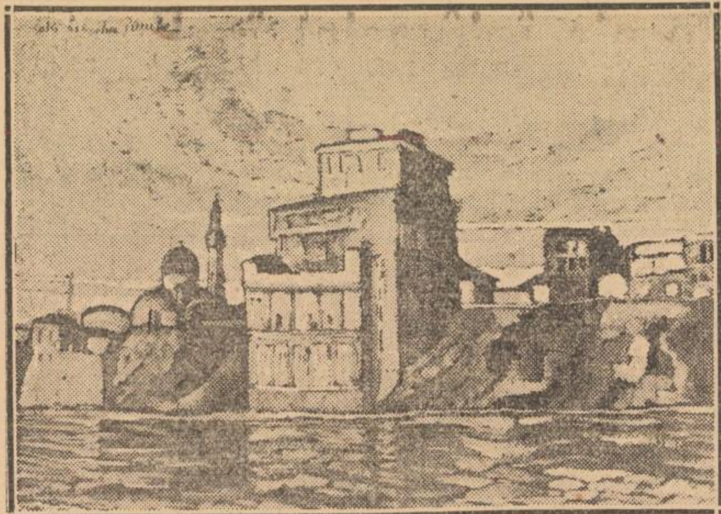
fesionist al compoziţiei de fabule istorice care ameninţă cu o nouă expoziţie. E pictorul D. Stoica.

Nici pe departe nu se învecinează cu arta alegoriile istorice expuse de d-sa. Grupările sunt naiv înjghebate, iar mediocritatea culorilor nu se împacă decât cu stridenţa gestului. Nimic lăuntric, nimic simţit. Totul e nesigur şi aglomerat fără gust.

Compoziţia românească are însă un reprezentant neîntrecut în plastica noastră în domnul I. Theodorescu-Sion.

Compozitor de cea mai autentică, mai curată, şi mai sugestivă inspiraţie autohtonă, domnul Theodorescu-Sion e un artist veşnic frământat, mereu în evoluţie.

In contribuţia actuală, strânsă în atelierul din str. Atena, d-sa adânceşte noui posibilităţi de expr[illegible]are plastică.

Luki Galaction-Zambra — *Peisaj*

O serie de proaspete viziuni neo-clasice îmbracă temele cele mai originale în straele cromaticei sensibile, vibrante, care tălmăceşte toate tainele sufletului nostru etnic.

Ceiace izbeşte dela început în expoziţia domnului Sion este în primul rând tratarea senină, ritmică şi luminoasă. Tematica interiorizată dă consistenţă plastică celor mai dificile preocupări.

I. Theodorescu-Sion — **In marginea satului**

Materia e definitiv subjugată sentimentului.

Viaţa subiectelor e dominată de o uimitoare diversificare stilistică, ce converge totuşi către acelaşi punct de înălţare.

E acea perfectă unitate în varietate care nu contrazice ţelurile ideale ale acestui mare artist.

Din colaborarea imaginaţiei sale bogate cu viaţa, domnul Theodorescu-Sion a plămădit opere de singulară închegare.

Pe treptele unei necesare clasificări, va trebui să aşezăm, în succesiunea însemnătăţii, după compoziţia ce ilustrează pitorescul şi puritatea expresivă a priveliştei româneşti, studiile de portret, naturile moarte, florile şi nudul, iar printre îndrumările unei palete ispitite de problematica modernistă mai înrudită cu ilustrativul, citām: „După bae", „Nud pe fond verde", „Mărul", „Masca de fildeş"...

* * *

Către ilustrativ şi decoraţie se îndreaptă şi pictura doamnei Luki Galaction-Zambra.

Expoziţia d-sale din sala Hasefer vădeşte însă şi o uşoară înclinare spre picturalul propriu zis, şi aceasta se remarcă în deosebi în peisaj şi în unele portrete.

Luki Galaction-Zambra — **Panou decorativ**

Panoul decorativ are însă în această artistă o cercetătoare inteligentă şi cu bogată imaginaţie în compunerea motivelor.

I. Theodorescu-Sion — *Eşarfa verde*

Lucrările d-sale aduc ceva din nervozitatea talentului ce se caută cu trudă rodnică: — o chezăşie firească a îndrumării generoase spre izbândă.

* * *

Pictorul Soare, un talent precoce, care a fost răpus în ceasul celei mai promiţătoare adolescenţe, a atras atenţia tuturor cunoscătorilor.

La Paris s'a bucurat nu numai de admiraţie, dar şi de un sprijin unanim. Toate florile lui făgăduiau o recoltă atât de îmbelşugată, încât rămâi înmărmurit la gândul pierderii unui astfel de talent.

Expoziţia sa postumă dela Ateneu cuprinde pânze în ulei, desene şi motive decorative, unele de-o vârstă în concepţie şi execuţie pe care micul pictor n'[illegible] atinsese încă...

H. BLAZIAN

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

II

La Paradis General, cunosc eu un Uricani grozav

După baie, Georgei Galea se simţi într'adevăr un om nou. Chiar dacă devenise un Melchisedec şi nimic mai mult, era în orice caz, cel mai satisfăcut Melchisedec de pe planetă.

Aburul şi masagiul îi muiase mădular cu mădular; duşul de ghiaţă i le călise în bloc. Aprinse ţigara cu nesaţ, cum n'ar fi fumat de-un veac. Delicioasă ţigare! Recunoscu modest, că viaţa e plină de îndestule voluptăţi la îndemâna oricui, dar că nu merită să fie trăită decât de cei care ştiu s'o trăiască.

Mumie strâns înfăşurată în cearşaf, întins cu faţa în sus pe canapea, cu părul legat în turbanul prosopului, toropit de beatitudine, se îndeletnicea cu fabricarea colacilor de fum, pe care îi trimitea concentric în plafon. Când isbuti o serie completă de douăsprezece inele albastre, toate intacte, se declară mulţumit foarte. Aproape nu mai ştia ce i-ar rămâne încă de dorit, în această generoasă viaţă.

Era însă, un tânăr lipsit de experienţă şi cu orizontul dorinţelor mărginit.

I-o aminti tovarăşul lungit pe canapeaua vecină, închipuind şi el o mumie identică, doar mai scurtă şi cu calibrul capului din turban, cel puţin dublu. Fumase până acum o ţigare de foi, uriaşe şi rău mirositoare, scoţând un fel de gemete de mulţumire ca purceii gâdilaţi sub guşă. Aruncă ţigarea şi se agită în scutece:

— Ştii ce ne mai trebue nouă acum?

„Un pahar de Vichy" era să spună Georgei Galea în sublima-i candoare, dar luându-şi seamă că tovarăşul s'ar face foc la asemenea erezii, declară cu o ticăloasă ipocrizie:

— Un spriţ... Poate chiar două spriţuri.

— Păi vezi! se bucură domnul deputat Panait.

Panait şi mai cum?

— Să spunem atunci să ne-aducă, îi dădu zor Georgei Galea, nu fiindcă simţea cumva nevoia unui spriţ, ci fiindcă dintr'o condamnabilă laşitate voia să câştige definitiv consimţământul şi consideraţia domnului deputat Panait.

Panait şi mai cum?

— Ce să spunem, îi reteză însă vecinul această precipitare, plin de dispreţ. Lui Neculai trebuie să-i spun *eu?* Imi cunoaşte *el* tabieturile, fără să-i comand.

Intr'adevăr, Neculai apăru cu o tavă care cuprindea pe un minimum de suprafaţă, un maximum de bunătăţi. Un bufet rece în miniatură. Două ţuici în pahare respectabile, o moviliţă de măsline dolofane şi untdelemnoase, lacherdă cu ceapă şi cu lămâie, pastramă în felii subţiri ca foaia de trandafir, icre de Manciuria, viţel rece, o sticlă de pelin brumat cu sifonul adiacent. Toate orânduite cu o deosebită artă şi cu un mare meşteşug în economisirea spaţiului.

Băeşul aşeză tava ovală pe un scaun scund, între cele două canapele şi rămase de strajă, negru, stricat de vărsat, burduhos, gol, numai cu cingătoarea albastră şi urât ca un gealat.

— Cine are să le mănânce toate astea? se miră Georgei Galea.

—Noi! răspunse cu simplitate, domnul deputat Panait.

Panait şi mai cum?

S'ar putea demonstra ştiinţificeşte, că măslinele cu felii de pâine neagră şi lacherda cu ceapă, au fost creiate de natură înadins ca să pregătească terenul pentru ţuică. La rândul ei, ţuica pregăteşte minunat terenul pentru pastramă şi icre de Manciuria. După pastramă şi icre de Manciuria, un spriţ rece de pelin se impune. Iar între două spriţuri reci, de pelin, merge într'ales, după gust, şi câte puţine icre, şi câteva felii de pastramă, chiar şi lacherda cu ceapă, dar mai ales merge viţelul rece, dacă e susţinut de autenticul muştar francez cu tarhon, sau încă mai potrivit, de câţiva castraveciori acri şi tari, muraţi cu usturoi şi frunze de ţelină. Acestea toate le ignora până acum, Georgei Galea, tânăr lipsit de experienţă, de fantezie şi de arta de a trăi. Dar le verifică personal şi fu îndată de perfect acord.

Tava se goli până la ultima fărimitură şi ultimul strop de pelin, sub privirea părintească a gealatului de strajă, care înghiţea în sec la fiecare îmbucătură.

Georgei Galea, găsea foarte natural acum, ca după ce-a fost slujit astăzi dimineaţă de o cadână goală, să se afle străjuit şi de un eunuc tot gol, fie el chiar atât de urât şi de burduhos ca Neculai.

— Ei, cine le mâncă toate astea? întrebă domnul deputat Panait, cu o crudă ironie, arătând tava deşartă şi întovărăşind întrebarea de un sughiţ care răspândi un suav parfum de ceapă şi de lacherdă.

— Noi! recunoscu Georgei Galea cu simplitatea discipolilor convertiţi după un fulgurant miracol.

— Păi vezi! Mai ai încă multe de învăţat tinere Melchisedec, de la provincia noastră.

Georgei Galea nu descoperi nici o replică, tăcând ca o fecioară sfioasă, sub privirea proteguitor-superioară a băieşului negru, burduhos şi mai urât ca un balaur; care părea şi el că îl compătimeşte ca pe-un biet Melchisedec lipsit de experienţă şi având încă atâta nevoe de şcoala lumii. Pe urmă, lipsit de demnitatea acestei superiorităţi, Neculai se plecă în colţul unde fumega capătul havanei, ca un fitil de explosibil neexplodat, îl culese delicat cu degete şi îl supse cu poftă, pe ascuns la spatele boierilor, ca elevii în recreaţie.

* * *

Când păşiră în stradă, Georgei Galea era mai uşor ca o minge de tenis. După baie, ţuică şi spriţuri, jumătate din coloana atmosferică apăsându-i pe umeri, se volatilizase. Ii venea să sburde. Totul îi părea simplu şi uşor de resolvat: îşi spuse că în două ore de ciorovăială cu avocatul va termina definitiv afacerile, pentru care în naiva lui exagerare îşi acordase o săptămână de timp pierdut.

Ploaia încetase. Cerul se desvăluise pe jumătate din nori: albastru şi adânc. Aerul era pur, străveziu şi sonor. Vibra ca un clopoţel de cleştar.

Georgei Galea, dădu să o pornească pe jos înainte, luându-şi ziua bună dela tovarăş.

— Unde pleci, Melchisedecule? îi tăie calea domnul deputat Panait, barând trei sferturi din stradă cu pălăria calabreză. Incotro?

— Am treburi... avocat. Ne vedem mai târziu, domnule deputat... Am scris să mă aştepte în dimineaţa aceasta...

— Ce treburi? Cine are acuma vreme de treburi şi de avocat? Pentru asta crezi că am ţinut eu birja aci? Urcă-te, n'avem timp...

— Dar unde? protestă Georgei Galea, capitulând pe jumătate şi retrăgându-se în faţa pălăriei-baraj.

— Ai să vezi şi ai să mulţumeşti. După gustarea de acum, o fleică în sânge şi un pahar de vin vechiu, fac toate paralele. La Paradis general, cunosc eu un Uricani grozav. Hai, mână!

Georgei Galea, înghemuit în birja strâmtă şi ţinând gâtul răsucit să lase libera expansiune pălăriei imperialiste, nu mai crâcni nici o protestare, circulând cu destinaţia spre paradisul general unde se află Uricaniul cel grozav.

— „Mare dracovenie mai e şi aceasta! — se minună cu sinceritate şi cu obiectivitatea unui naturalist când descopere un fenomen anormal al naturei. Nu mă mai recunosc. Parcă mi-am lăsat voinţa în tren, când am coborît în gară. Una vreau să fac şi alta fac. Una vreau să spun, şi alta spun."

Birja înaintă hâţânată în arcuri, printre indigenii eşiţi ca melcii după ploaie şi tot ca melcii, abia târându-se fără ţintă, mai mult prin mijlocul străzii decât pe trotuare.

— La Paradis! porunci domnul deputat, birjarului.

— Parcă iera nevoi să mai zăciţi, câcoani Panaiti! întoarse ovreiul faţa veselă şi bărboasă. Di la baie, undi mergi-un boier în altă parti, dicât la Paradis?

— Păi vezi! mormăi domnul deputat Panaite, încântat că birjarul îi cunoaşte intenţiile şi-i respectă tabieturile.

Iar pentru a sublinia această mulţumire, aprinse o ţigare groasă şi fumegoasă cât un hogeag. Georgei Galea înscrise în dosarul observaţiilor sale, constatarea că domnul deputat Panait (Panait şi mai cum?), conformându-se probabil misterioasei legi a contrastelor, tocmai din pricina făpturei sale scurte şi condensate, arată o nestăvilită pasiune pentru lucrurile gigante. Pălăria, lavaliera neagră, bastonul gros, de cireş şi ţigarea de foi, erau toate de dimensiuni anormale şi s'ar fi potrivit unui uriaş, ca şi capul de două ori mărime naturală. Mai luă odată notă, că tovarăşul său cunoştea mai bine de jumătate din populaţia Iaşilor, după saluturile respectuoase din dreapta şi din stânga, la care răspundea ca un monarh distrat, schiţând cu un singur deget abia ridicat, o tangentă la circumferinţa pălăriei.

Birja se opri la coada unui lanţ de alte birje. Gloaba bălană şi jupoiată, profită de acest popas şi proptindu-se pe picioarele reumatice, adăogă un supliment lichid la bălţile ploii încă nesvântate.

— Păi vezi! exclamă ameninţător domnul deputat Panait.

Georgei Galea, crezu că deputatul condensat şi autoritar, s'a supărat pe lipsa de cuviinţă a calului, care-şi permitea asemenea manifestaţie nerespectuoasă în faţa unui reprezentant al naţiunii.

Se înşelase. Domnu deputat Panaite, spunând, arătă cu bastonul gros, şirul de birji.

— Păi vezi! S'au trezit alţii mai dedimineaţă decât noi şi ne-au luat-o înainte, banditii! constată cu o prefăcută indignare, bucuroasă şi complice, caşicum ar fi fost tovarăş cu cârciumarul să-şi frece mâinile la acest dever matinal.

După ce coborî, Georgei Galea dovedi un oarecare progres al instinctului de prevedere, după trista experienţă de astănoapte, când nu ştiuse unde a fost şi cu cine. In loc să dea busna, orbeţ, la intrare, căută să-şi fixeze bine topografia locului, în acest oraş şi în această stradă necunoscută.

Casa era ca oricare, joasă, cu pereţii galbeni şi coşcoviţi, cu ferestrele nespălate de pe vremea lui Vodă-Cuza. Semăna leit cu casa din dreapta şi cu cea din stânga, după cum era aidoma cu cea din faţă. Pe un paşaport, dacă ar vrea să pornească spre muzeele occidentului ar avea la toate semnalmentele indicaţia: „potrivite".

Işi memoră bine, cel puţin firma, cu litere decolorate, prăfuite şi şterse, încât părea o tablă cu inscripţii, coclită şi desgropată din săpăturile Pompeiului.

LA PARADIS GENERAL
Vinuri vechi şi 9

Inţelese că cifra 9, a fost un inspirat expedient de ultima clipă, al zugravului la strâmtoare de spaţiu, când s'a trezit că nu mai are loc să adaoge că specialitatea „Paradisului General", nu se limitează numai la vinuri vechi şi că stă la dispoziţia clienţilor şi cu vinuri nouă.

Această ingeniozitate îl încântă. Il încântă mai mult încă, familiaritatea entuziasmată a negustorului întâmpinându-i cu un voios:

— Să trăiţi, coani Panaiti! Bine aţi venit, coane Georgei!

Aşa dar, era cunoscut ca un client de marcă, în acest oraş unde nu împlinise un stagiu de 24 ore, cum nu era cunoscut nici în Bucureştii natali, nici în cartierul latin, la Paris, unde de un an mânca la acelaş restaurant.

— Avem peşti proaspât, anunţă cârciumarul, cu un ochiu scurs şi cu bărbiţa sură. Peşti fain! Este aici şi conu Max şi conu Costăchel şi conu Emil. Avem şi raci.

Negustorul îşi anunţa deavalma clienţii şi marfa.

— Păi vezi! Bravo Solomonică! Auzi, Melchisedecule? Te aşteptai la asta? Are şi raci... Bravisîmo! Două duzini! comandă conu Panait. Cu mujdeiu şi cu mămăliguţă. Poate să fie şi trei duzini. Şi vezi, aleşi pe sprinceană.

Georgei Galea era să întrebe iar:

— Cine are să-i mănânce pe toţi?

Dar se opri.

Intâi fiindcă ştia că domnul deputat Panait are să răspundă scurt: *Noi!* şi pe urmă, fiindcă presimţea că până la sfârşit farfuriile goale au să dovedească deplina dreptate a domnului deputat Panait. Acum, întâia oară, Georgei Galea avea prilej să-şi măsoare capacitatea de ingurgitare şi începea să-şi descopere calităţi ignorate.

— Serveşti în odae la Max! porunci domnul deputat Panait, întunecând cu pălăria vastă, galantarul cu capac de sticlă peste care se plecă să-i cerceteze amănunţit conţinutul.Văd că ai şi ficaţi. Bravo! Să ne opreşti aşa, vre-o patru...

Pe urmă, întorcându-se spre Georgei Galea, care era preocupat cu fixarea topografiei interioare după slabul succes al încercării de afară, îşi frecă mâinile pregătindu-se pentru anevoioasă treabă:

— Păi vezi! Ţi-am spus eu: raci, peşte, ficaţi... Avem de lucru, nu şagă. Am să te prezint unor persoane care fac onoarea Iaşului. Numai să te porţi bine, Melchisedecule, să nu-mi umbli cu Vichyuri şi cu limonade.

— Las' pe mine! făcu Georgei Galea, un gest de mare ticăloşit, cu mâna întinsă larg şi cuprinzător spre toate depravările lumii.

— Păi vezi! Aşa te vreau.

In camera unde-au intrat, lucrurile păreau îndestul de înaintate. Toţi vorbeau foarte aprins şi nu arătară nici o surpriză la apariţia nouilor oaspeţi.

(Continuare în pag. IV-a)

Georgei Galea se bucură că între cei trei, se afla şi prietenul lui, singurul cunoscut vechiu, Emil Ciugalea, fostul coleg de şcoală.

— Vă presint un onorabil Melchisedec, fraţilor! Georgei Galea, doctorand dela Paris, în drept, filosofie et eteţera, eeteţetera. Maximilian Staic, tata nostru. Costăchel Andrieş, mare proprietar şi mare consumator de Uricani. Pe Ciugalea îl cunoşti, dar nu era nici o pagubă Uricani. Pe Ciugalea îl cunoşti, dar nu era nici o pagubă dacă nu-l cunoşteai, fiindcă are să te pună de acuma, în romanul pe care are să-l scrie el, odată şi odată...

Georgei Galea, strânse mâinile peste masa cu pahare. Maximilian Staic — tata Max — ridică barba roşie şi fruntea lucioasă şi chială deasupra farfuriei cu movila ţuguiată de coji de raci. Măsură noua cunoştinţă, cu o singură repede şi ascuţită privire a ochilor cenuşii şi reci. Pe urmă îşi văzu liniştit de raci, clasând deocamdată, doctorantul dela Paris, în drept, filosofie et eţetera, în categoria larvelor omeneşti fără personalitate şi fără nici un interes. Costăchel Andrieş, dimpotrivă se arătă foarte onorat de această cunoştinţă. Fiindcă pe vremuri, nu isbutise să termine decât câteva vagi studii liceale, perdute în negura timpurilor, părea întotdeauna intimidat din cale afară, de toţi cărturarii docţi şi cu multe titluri. Era un om bălan şi decolorat, cu vârsta nedefinită între patruzeci şi cincizeci de ani; acum căzut dela moşie, cu jambierele roşii şi cu hainele cafenii de câmp, nedespărţit de cutia de tutun „Macedonia" şi de o prea frumoasă ţigaretă de chilimbar, pe care o perdea în fiecare seară şi o găsea în fiecare dimineaţă.

Cu acestea toate, se află îndată pus în curent Georgei Galea, prin bunăvoinţa fostului coleg de şcoală; pe şoptite, în picioare, într'un ungher lângă sobă.

— Şi tu, în definitiv, ce faci aci? se interesă Georgei Galea de soarta prietenului.

— De toate, răspunse fostul camarad de bancă, trecându-şi mâna în vasta-i coafură cu o deplină mulţumire de sine. De toate. Gazetărie, literatură, am să scriu un roman. Dela zi întâi, mă aştern pe lucru. Am adunat tot materialul.

— Ceva fişe, însemnări? se interesă cu naivitate Georgei Galea, care nu ştia nimic din tainele procreaţiei literare.

— Aş! Ce note şi ce fişe? Le am toate, aci, în cap.

Georgei Galea simţi un sincer respect, pentru prietenul care purta un întreg univers sub ţeastă. In şcoală nu s'ar fi spus. Tot timpul dormea cu gulerul mântălii în cap. Aduna rezerve de somn, pentru nopţile de veghe şi de creaţie de acum.

— Şi examene, ceva? Ţi-ai dat licenţa?

— Ce-mi trebue licenţă şi diplome, pentru cariera mea literară? grăi dispreţuitor autorul viitorului roman. M'am înscris de acum patru ani, la drept, la litere şi la filosofie. Mai mult de formă, ca să ciupesc bătrânii de bani, pentru taxe, examene şi alte fleacuri. In fiecare lună îi bombardez cu o scrisoare... Au început să cam bănuiască, dar au să vadă în curând că aveam ceva mai bun de făcut, decît să frecventez cursuri şi să mă abrutizez, tocind pentru examene. Acestea sunt pentru proşti, pentru mediocritatea care nu poate creia nimic şi trăeşte parazitar, din tot ce le dă de-a gata, creaţia altora, a noastră...

Georgei Galea, fu umilit şi scăzut în proprii săi ochi, dându-şi întâia dată seamă că se află şi el înregimentat în această mediocritate, ca unul care-şi trece conştiincios examenele şi n'a râvnit să trăiască altfel, decât parazitar, alimentându-şi intelectul cu creaţiile altora.

— Şi are să fie mare romanul? Un roman social sau psicologic? stărui să afle mai amănunţit proectele prietenului.

— Sigur că mare. Cel dintâi mare roman românesc. Două volume, poate chiar trei. Un roman social, psicologic şi istoric. Aşa ceva, în genul lui Tolstoi, dacă ai citit „Răsboiu şi Pace" sau „Ana Karenin". Un Tolstoi din epoca cea bună, nu după ce s'a ramolit.

— Atunci are să fie un roman grozav! se bucură Georgei Galea, că are un prieten care va scrie cel dintâi şi cel mai mare roman românesc, în genul lui Tolstoi, dinainte de „a se ramoli".

— Păi vezi! detună cu glasul său pentru surzi, domnul deputat Panait, desbrăcat de pardesiu şi de pălărie şi instalat cu coatele pe masă.

Exclamaţia era adresată tovarăşilor din jurul paharelor, dar se potrivea în aceiaşi vreme, viitorului roman şi viitorului romancier.

— Mă rog, întrebă Georgei Galea, lămureşte-mă cine e acest domn deputat Panait? M'a executat disdedimineaţă, m'a târît la baie după el, m'a rechiziţionat să viu aci. Aseară, habar n'am cum l-am cunoscut. Ş'acuma, nici nu ştiu cum îl chiamă.

— Asta-i bună! se miră viitorul romancier. Umbli cu el şi nu ştii cine este şi cum îl chiamă? Asta-i bună de pus în roman. Eu aşa înţeleg romanul: bazat pe viaţă. Să le-o spun şi lor, că e bună.

— Mă rog ţie! imploră Georgei Galea. Vrei să mă nenoroceşti? Mă supăr dacă sufli un singur cuvânt.

— Păcat. Asta-i un episod nostim. Să ştii că am să-l pun numaidecât în roman.

— In roman e altceva, cedă Georgei Galea, flatat chiar, că e pe cale să devină un personagiu de roman. Dar tot nu m'ai lămurit cine e.

— Panaite Bâzdrugovici, deputat al opoziţiei. Mare elector, mare întrerupător în Cameră, dacă aceasta îţi spune ceva. Insă cu atât, n'ai aflat nimic. Trebuie să ştii că el şi cu Ionel Florinel sunt cei mari teribili mâncăi din toată Moldova. Ai să-l cunoşti şi pe Ionel Florinel. In alt gen, dar şi acela-i un tip. Am să-l pun şi pe el în roman. Romanul meu cuprinde optzeci, nouăzeci de personagii de primul plan: încape în el tot Iaşul. Dar între toţi, trebue să te previn că figura nemuritoare are să fie Tata Max. Un geniu, tata Max! Cea mai lucidă inteligenţă a Iaşului. Şi cea mai teribilă gură. Dacă i-ai căzut cumva în disgraţie, poţi să-ţi strângi catrafusele şi să emigrezi în altă parte. Nu te iartă, o clipă.

Georgei Galea trase pieziş cu coada ochiului, la omul cel mai teribil din Iaşi. Nu-i părea întru nimic o făptură excepţională. Barba roşie, din cele care nu-şi împestriţează culoarea înflăcărată, cu fire albe, până la adânci bătrâneţe, invada obrazul osos până sub ochi. Mustăţile colorau mult peste gură, acoperind-o desăvârşit. Fruntea înaltă, cilindrică şi lucie, era săpată de o singură cută adâncă, între sprincene. Dar aceste toate semnalamente foarte comune, nu dovedeau nimic extraordinar, ca şi semnalamentele din faţada cârciumei acesteia ordinare.

Pe stradă, oricine l-ar lua drept un negustor de haine vechi, un emigrant, rămas de convoiu, un refugiat după pogromuri, un vagabond de post.

Numai ochii mici, cenuşii şi reci, sub sprincenile stufoase, împungeau cu privirea drept, ca lăncile. Iar unde se opreau, pironeau cu o cruzime de închizitor, înobilând mizera înfăţişare fizică şi vestimentară, cu o metalică răceală, care punea îndată un spaţiu interastral, între cel privit şi cel privind.

Georgei Galea, nu observa acest amănunt. Văzu numai că omul cel mai temut din Iaşi, e îmbrăcat în haine foarte sărăcăcioase, pantaloni şi veston desperechiaţi, manşetele cămăşii musteciose şi prinse cu un şnur fără culoare; iar sub barbă, cămaşa era încheiată la gât cu un buton ruginit, fără guler şi fără cravată. Işi spuse că individul trebuie să fie o haimana bătrână şi că prietenul desigur exagerează cu imaginaţia lui aprinsă de viitor romancier. Cine s'ar teme de asemenea om, cu mâna tremurândă aşa cum duce acum cu tremolo racii la gură şi nu nimereşte să-i sugă?

— Ei, ce complotaţi acolo, juni Melchisedeci? detună glasul deputatului Panait Bâzdrugovici. Treceţi la interes, că vă las fără crustacei.

Cele treizeci de cadavre de raci, alcătuiau pe farfuria uriaşă o prea frumoasă piramidă purpurie. Panait Bâzdrugovici, cu un ager ochiu descoperi exemplarul cel mai simandicos, pescuindu-l de sub ceilalţi de mustăţi şi întinzându-l pe farfuria de disecţie, cu un clefăit anticipat.

— Să-i mâncăm pre dânşii! anunţă de altfel inutil, fiindcă intenţiile sale vorace erau îndestul de evidente.

Georgei Galea, stingherit între aceşti streini, trase şi el pe farfurie un rac mai modest, scorţăind coaja cu o jalnică lipsă de îndemânare şi ştergându-se mereu pe degete, cu mofturi de pisică sătulă.

Când domnul deputat Panait Bâzdrugovici, îl văzu că mănâncă cu pâine, se scandaliză de atâta împietate.

— June Melchisedec, detună, s'o ştii dela mine: Acest crustaceu, îndată ce a trecut prin oală, nu suferă pâinea, cum nu suferă apa. Ca să-şi dea toată savoarea, trebuie consumat cu mujdeiu de usturoiu şi cu mămăliguţă fierbinte. Asta-i regulă care nu admite excepţie.

Roşind sub această aspră admonestare, Georgei îşi servi în farfurie, mujdeiu şi mămăligă fierbinte.

— Păi vezi! îl iertă domnu Panaite Bâzdrugovici.

Pe urmă, întorcându-se către ceilalţi conmeseni, le împărtăşi părerea sa asupra recrutului:

— Aista-i un eretic, fraţilor. Un venetic şi un eretic. Crede că racii noştri sunt o mişelie ca homarii a l'Americain, să-i mănânci cu furculiţă, cu cleştele, cu muştar şi cu alte alifii. Să-l iertăm. Aseară a venit întâia oară în Iaşi. Dacă aţi mai auzit aceasta! Să ajungi la douăzeci şi patru de ani şi încă să nu calci în Iaşi. Dar pot să vă garantez cu toate acestea, că arată aptitudini serioase. Aseară pentru un debut nepregătit, s'a purtat vrednic. Am înţeles îndată, că a fost lăsat în buruiană până acum. Ingrijit, cultivat şi mai ales udat bine, cred că în două luni, scoatem din el o grădină de om. De aceia l-am luat în simpatie şi l-am adoptat. După două luni, am să vi-l prezint şi să-mi spuneţi mie *cuţu*, dacă nu v'o plăcea.

— Din nefericire, peste o săptămână plec, declară cu ipocrită părere de rău Melchisedecul.

— Ei aşi! Nimeni nu ştie ce are să facă peste o săptămână, filosofă fatalist domnul Panaite Bâzdrugovici, în a cărui farfurie, cu toată conversaţia, movila de coji creştea vertiginos.

— Eu, în orice caz sunt sigur de ceeace am să fac peste o săptămână! afirmă cu tărie Georgei Galea, ca şi cum ar fi vrut să alunge aşa un neliniştitor presentiment.

„Asta să i-o spui lui Mutu-uuu,
„Lui Mutu-uu, lui Mutuu-uu.
„Şi Mutu n'a mai zis nimic!"

răsună în uşă, glasul lăutarului, însoţit de bombăniturile chitarei.

— Păi vezi! Ei bravo, Bălănuţ! Cum dracul de-ai ştiut? strigară cu toţii în cor, cuprinşi de un subit neastâmpăr, mişcând scaunele şi împingând farfuriile, entusiasmaţi de însuşirile telepatice ale lăutarului, care nu sosise adus de-o chemare invizibilă prin văzduh, ci foarte prozaic, cu o birjă trimisă de Solomonică.

Introducerea cu Mutul lui Bălănuţ, fu scurtă. Urmă un cântec cu un oarecare cal bălan pe o şuşa verde, care se adresa după toate aparenţele lui Costăchel Andrieş, căci omul tăcut şi bălan, cu jambiere, răspunse lăutarului cu o discretă privire de mulţumire.

După al treilea rac, Georgei Galea se socoti achitat şi împinse farfuria la o parte. Imprudent gest, care deslănţui indignarea binevoitorului, dar energicului său tutore.

— Ce fa-a-aaceee? exploadă prelung glasul lui Panait Bâzdrugovici, acoperind cu rafale de furtună calul bălan şi şuşeaua verde, din cântecul lăutarului. Facem pe domnişoara de pension? Nini-nini! Mersi, nu mai servesc! Mersi, am luat destul! Să ştii de la mine, tinere Melchisedec, că de aceşti divini crustacei, poţi spune că te-ai săturat, numai atunci când ţi-a ajuns movila de coji din farfurie, până la barbă. Asta-i regulă. Nu adminte excepţie. Uite la mine.

Movila de coji de pe farfuria lui Panait Bâzdrugovici, ajunsese dincolo de barbă, până la nas, ameninţa să ia proporţiile unei movili de termite, până în tavan, iar omul nu se mai arăta întru nimic incomodat.

Ceru numai altă farfurie, de schimb, şi îşi suflecă mânecele să pescuiască de mustăţi, alt „crustaceu".

Georgei Galea se supuse şi acestei regule care nu admite excepţie, silindu-se cu toată bunăvoia să construiască şi el o piramidă mai modestă, până în dreptul bărbiei.

— Păi vezi! îl recompensă Panait Bâzdrugovici, cu o palmă încurajatoare pe umăr, care-i deterioră încheetura claviculei. Acum, scumpule domnule Melchisedecule, ai să guşti acest Uricani grozav şi ai să-mi spui dacă se potriveşte cu borşul vostru muntenesc.

Uricaniul se prezintă într'adevăr grozav. Cu o superbă renunţare la sacra solidaritate cu ţinutul de peste Milcov, Georgei Galea, cu un cinism de sperjur, declară că pe lângă asemenea vin, borşurile munteneşti nu fac două parale.

„Ei nu mă lăsa să mor Marghioală,
Ei nu mă lăsa să mo-ooor!"

Răcnetul lăutarilor, nu dovedea cumva vreo suspectă neîncredere în cele afirmate de elevul domnului deputat Panait Bâzdrugovici, ci făceau parte dintr'un vechiu ritual, de câte ori un mesean se hazarda în declaraţii solemne şi mai ales când luneca pe panta catastrofală a toasturilor. De acest tratament se afla scutit numai Maximilian Ştaic. Şi fu scutit chiar acum, când făcu de altfel o prea înţeleaptă propunere.

— Eu zic, copii, să ne mutăm în balcon. S'a sbicit afară şi după două săptămâni de ploaie, acest Uricani se cuvine consumat în aer liber, ca să mai vadă ultima dată lumina soarelui, căci mult a stat el la întuneric şi la umezeală, până să ajungă la deplină maturitate.

Propunerea fu unanim admisă. Nu numai fiindcă era înţeleaptă, dar mai ales fiindcă venea dela Maximilian Ştaic. Dacă tata Max, ar fi dat ideia să se strămute toţi, cu mesele în mijlocul străzii, imediat s'ar fi mutat toţi, cu pahare şi cu lăutari, în mijlocul străzii.

CEZAR PETRESCU

NICOLAE EVREINOFF

Teatroterapia *)

Există — ca şi helioterapia, hidroterapia, electroterapia şi multe alte terapii — o teatroterapie.

Vi se pare ciudat lucrul acesta?

Vă întrebaţi: ce are a face teatrul cu medicina?

Urmaţi-mă şi veţi vedea că am dreptate: există o teatroterapie.

Să luăm un exemplu.

Nu mă simt bine. Sunt slăbit, palid, am un gust urît în gură şi dimineaţa mă scol nervos, obosit.

— Surmenaj, spune doctorul. Trebuie să pleci undeva. Să întreprinzi o călătorie. Du-te în Spania, în Italia, în Algeria, unde vrei. Dar schimbă climatul şi atmosfera. Şi te vei vindeca.

Urmez acest sfat. Plec şi într'adevăr după o lună mă simt un altul. Am prins culori în obraji, dorm bine, am uitat vechile obsesii. Sunt plin de viaţă, sunt vindecat.

Care este secretul acestei reţete prescrise de doctor?

E teatroterapia.

Căci boala mea era datorită existenţei monotone, automate, petrecute în acelaş decor de atâta vreme neschimbat.

Nu mai puteam găsi farmec în lucrurile înconjurătoare. Spectacolul lor devenise obişnuit şi de aceia fastidios.

Călătoria mi-a oferit o schimbare de decor. Alţi oameni, care vorbesc altfel, sunt îmbrăcaţi altfel şi trăiesc altfel. Locuri noi, peisagii noi. Un spectacol diferit.

Şi toate acestea mi-au dat o nouă voinţă de a trăi, mi-au îndestulat exigenţele instinctului teatral.

Căci acest instinct — tot atât de fundamental ca şi instinctul de conservare şi cel sexual — era cauza indispoziţiei şi stării aceleia nervoase pe care medicul o calificase precis şi doct: surmenaj.

Instinctul acesta teatral constă în dorinţa de a fi ceeace nu eşti, de a părea altfel decât eşti.

E un principiu dinamic al vieţii noastre. Il aplicăm în fiecare zi, fără să ne dăm seama. Atunci când facem o vizită, când discutăm cu un altul, când suntem invitaţi la masă, jucăm teatru. Ne îngrădim poftele şi purtăm masca impusă de prezenţa celorlalţi. Vrem să părem altfel decât suntem în realitate. Instinctul teatral e elementul cel mai important al necesităţii de multiplicare a personalităţii, necesitate general umană.

Dar, când decorul rămâne prea mult timp acelaş când scenele se repetă prea mult, instinctul nostru teatral lâncezeşte. Şi atunci suntem surmenaţi. Remediul?

Teatroterapia.

Această metodă însă nu se aplică numai surmenajului. In genere, schimbarea de decor ne măreşte dorul de viaţă.

Şi acest dor de viaţă, e de cele mai multe ori cea mai puternică armă a omului în contra boalei.

Intrebaţi pe un doctor ce rol imens joacă voinţa de a trăi la un muribund.

Şi adesea, în lupta cu moartea, bolnavul învinge mulţumită acestui dor de viaţă care-i potenţează rezistenţa fizică.

Teatroterapia se aplică şi la mulţimi. In război, oameni cari acasă erau plăpânzi şi bolnăvicioşi au devenit, din cauza schimbării de decor, sănătoşi şi rezistenţi.

Greutăţile frontului, prezenţa continuă a morţii au făcut din ei alţi oameni.

„Teatrul" operaţiunilor militare — ca şi orice alt teatru — deşteaptă în noi dorul de viaţă şi ne produce o totală transformare.

Acestei transformări se datoreşte efectul stenic şi puterea curativă a teatrului.

Dar teatrul e de multe ori şi un stimulent. In timpul răsboiului ruso-japonez, ofiţerii niponi, pentru a-şi îmbărbăta trupele extenuate au îmbrăcat armurile vechilor Samurai şi astfel — mulţumită acestui artificiu teatroterapeutic — au înfrânt rezistenţa îndărătnică a Port-Artur-ului.

Mai e apoi autosugestia — metodă cu toul teatrală.

Tolstoi, de câte ori era bolnav întrebuinţa cu folos acest mijloc. Işi închipuia că e sănătos şi acţiona ca atare. Fiind un mare artist şi un mare dramaturg, Tolstoi putea foarte uşor să-şi joace rolul de om sănătos. Şi rezultatele au fost întotdeauna excelente.

De altfel aceste idei le găsim expuse şi de Prentice Millford în cartea sa „Spre zorile Nemuririi". Deasemeni, doctorul Coué, în cunoscuta-i metodă, se bazează pe aceleaşi principii.

Iată ce scrie Prentice Millford, de pildă:

— „Ajută-te singur, ca să-ţi meargă bine. Gândeşte-te că joci tenis sau golf. Orice reprezentare imaginară e ca o realitate invizibilă. Cu cât te opreşti mai mult asupra ei, cu atât devine mai intensă şi mai apropiată de formele realităţii, aşa cum sunt percepute de simţurile noastre."

Oare această metodă nu se aseamănă cu teatroterapia preconizată de noi?

— „Joacă bine un rol şi îl vei trăi", iată ce spune Prentice Millford.

Teatrul vindecă chiar pe actori prin această autotransformare.

In lunga mea carieră de regisor am avut deseori ocazia să văd actori intrând bolnavi pe scenă şi revenind apoi complect vindecaţi.

Dacă actorii şi artistele îşi păstrează tinereţea mai mult decât ceilalţi oameni, aceasta se datoreşte teatrului, adică auto-transformării continue pe care o realizează în viaţa lor.

Teatrul vindecă pe actori. Dar el are o influenţă nu mai puţin binefăcătoare şi asupra spectatorilor. Marele filozof Aristot a stabilit în a sa doctrină a „Catharsis"-ului înalta valoare curativă a unei tragedii bine jucate. S'au dat o mulţime de interpretări până acum acestei teorii a „Catharsis"-ului. Cea mai bună însă cred că e următoarea:

Spectatorul, privind desvoltarea acţiunii dramatice pe scenă, participă la ea. Devine complice cu criminalul-actor, trăeşte pasiunea eroului principal şi astfel găseşte un mijloc de a realiza în imaginaţie, o viaţă romantică intensă, superlativă pe care ar fi visat-o. Astfel îşi purifică sufletul de pornirile acelea tainice, de toate îndemnurile nepermise care s'ar afla în ascunzişurile subconştientului

Spectatorul trăieşte suferinţa actorului, participă la frământările, la năzuinţele şi la aventurile eroului principal. Şi astfel găseşte prilejul unei vieţi diferite din care se reîntoarce la sfârşitul spectacolului împrospătat şi cu mai mult dor de viaţă.

B. Ordinski, savantul traducător al lui Aristot, acceptă şi el această interpretare a „Catharsis"-ului.

Influenţa magică a teatrului, puterea lui de însănătoşire o găsim şi pe alte tărâmuri.

La Londra, de pildă, trupele de clowni care au organizat o serie de spectacole prin spitalele de copii, au contribuit nespus de mult prin ghiduşiile lor la vindecarea micilor bolnavi.

Să mai amintim de importanţa pe care un Shamanist primitiv sau un vrăjitor din fundul Rusiei o atribuie costumului şi gesturilor teatrale atunci când e chemat lângă un bolnav?

Sau de caracterul teatral al „farmecelor" atât de răspândite la ţăranii ruşi?

Toate acestea sunt procedeuri teatro-terapeutice.

Dar teatroterapia e de abia la începuturile ei. Aşi fi vrut să-i consacru o carte întreagă. Mă mulţumesc deocamdată să atrag numai atenţia tuturora asupra acestei metode — experimentate până acum de o mulţime de medici eminenţi şi artişti de seamă — şi care va constitui, oricât de paradoxal pare acest lucru, unul din cele mai desăvârşite mijloace pentru conservarea sănătăţii umane.

„Ceterumque censco".

Şi acum, o concluzie practică: un sfat pentru directorii de teatru.

După cum un medicament de care se abuzează devine ineficace, tot astfel un repertoriu monoton, învechit şi repetat îşi pierde efectul său teatro-terapeutic.

Un spectacol reuşit dă o vitalitate nouă spectatorilor.

Deci, domnilor directori, aplicaţi principiile teatroterapeutice şi veţi găsi piatra filosofală, secretul succesului.

In româneşte de IONEL JIANU

*) Din „The Theatre in Life".

Fantezii nocturne

Cu văluri de amurg dansează
Cadâna nopţii, diafan;
Văzduhul lin îşi arborează
Pe cer drapelul musulman.

In bezna aspră, pătimaşă,
Ce ţese oblice reţele,
Obeza lună e un paşă
Cu magicu-i harem de stele.

Când cade a nopţii cortină,
Pe-a cerului burtă, ciudat,
— Buric de sidef — luna plină
Răsare pe drumul bronzat.

Pe scări de ghips se sue
Ghebosul moş tâmplar
Şi bate stele—cuie—
In zidul de cleştar...

Când noaptea—dungă de satir
Despică neguri vagabonde,
Subt gene lungi de stele blonde
Priveşte luna — ochi ceacîr —...

Paleta mâsgălită de culori
A zilei clare e în agonie;
Burlesca lună pare'n zări stafie
In lung şi zdrenţuros cearceaf de nori...

Noaptea împleteşte mistice vedenii:
Stelele au ochii lăcrămaţi sub mască,
Şi când bat departe clopote la denii,
Luna e pe dealuri rumenită pască.

Catapeteasma cerului: şirag
De stele mici—simetrice icoane—
Apare luna — cap bătrân de mag –
Şi trec alene nourii—baloane...

Luna cu obraz oval de cretă
A ieşit din plapumă de nori,
Ca o fată blondă şi cochetă
In capot de cer brodat cu flori.

Se plimbă norii de alviţă
Pe-un drum cu stele pistruiat,
Şi luna-i blonda aluniţă
A cerului — obraz fardat....

Stelele dau nopţii reci, obol
Galben şi fantastic de lumină,
Şi svârlită'n zarea opalină
Luna e o minge de foot-baal.

Umbrela nopţii brune s'a deschis;
Coboară umbre ca întotdeauna....
Cad picături de stele în abis
Şi Dumnezeu şi-a pus monoclu—luna....

ALEXANDRU BILCIURESCU

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Localismul esenţial

Madame Hortha s'a născut într'o pensiune internaţională de deasupra lacului Léman şi a fost botezată, patru zile după naştere, în insula Jersey; drept casă părintească i-au slujit, schimbate din trimestru în trimestru sau şi mai des, otele din mai multe oraşe europene şi americane; a primit instrucţiune şi educaţiune în opt pensioane cu programe variate *ad libitum*, laice şi călugăreşti, semănate pe glob caşi otelele în care familia practica arta de a nu fi nicăeri acasă; s'a logodit de cinci ori în trei deosebite puncte de vilegiatură, s'a cununat într'o sală de Palace, a născut primul copil în sleeping, pe al doilea în cabina unui transatlantic; locuieşte, fără îndărătnicie, în pensiuni sau pe la prieteni; vorbeşte şapte limbi şi două dialecte populare, dar astfel, încât nu se poate, cu nici un chip, deosebi care i-ar fi limba părintească. Cunoaşte pe degete genealogiile familiilor princiare, încoronate sau descoronate, şi înrudirile dinastiilor de bancheri; ştie, înainte de oricine, amănuntele catastrofelor de vehicule şi de bursă, când ele prezintă epizoade imbecil fantastice sau duioase, şi nu mai puţin accidentele şi incidentele în familiile mari. La moral, femeie blajină cu totul, şi cu toţi, e amică fidelă a oamenilor buni şi cu dare de mână. Pentru obligaţii fiscale sau civile, numele ei nu se află în registrele nici unei autorităţi, din lume... Madame Hortha — Madame Hortha —: comod de pronunţat în orice limbă, şi nu seamănă să aparţie hotărât nici uneia.

Figura şi numele acesta le prezintă Anatole France în galeria comică pe care o intitulează *Histoire contemporaine*. Francez nealterat, hrănit de lectură franceză, dela cea mai veche până la cea mai nouă, om local, dintr'un neam local el însuşi la culme, France era făcut să descopere dela primul pas, cu pătrundere lacomă şi amuzată, pe Madame Hortha în saloanele Parisului. Această păpuşe literară reprezintă un extract concentrat care ne închipuie, sub figură comic neroadă, pe dobitocul uman de orişiunde, internaţionalizat. Mai înainte, produsul acesta al unei vieţi noui care amestecă dezordonat lumi felurite, era înfăţişat de preferinţă în alte tonuri, ca subiect pentru legile penale — cavaler de industrie, i se zicea altădată — escroc sau ucigaş elegant, sau femeie prefăcută şi ticăloasă, de mare primejdie pentru buna rânduială în familii. Era vremea inspiraţiei populare: în ochii prepuielnici ai norodului străinul fiind, din capul locului, un vinovat încă nu dat pe faţă. Mai târziu au început a se deosebi nuanţele; astfel apăru comicul internaţionalului.

Cadrele acestui material comic se află în vechea ridiculizare a vecinului de peste graniţă, sau şi dinăuntru în chip de provincial, încondeiat cu dialect şi cu ticuri morale locale. Madame Hortha se înscrie, după metoda momentului literar care a prins-o, în categoria cunoscută a Englezului, a Italianului, a Evreului, a Provensalului de comedie. Ea înseamnă un neam nou, al celor fără loc: fantoşa internaţională se adaogă celor naţionale, care se jucau de mult în comedie. Negarea oricării naţionalităţi a creat o naţie mai mult, deci un tip ce sporeşte inventarul unui fel consacrat de comic.

Când Pascal defineşte omul de lume — ca normă supremă de cultură — prin lipsa oricării deformări profesionale, el pare că vrea, înainte de toate, să-l ferească prin aceasta de un ridicul dintre cele mai sigure.

De altă parte, se presimte, la alţi gânditori sau literaţi ai vremii clasice franceze, tendinţa de a găsi în spiritul naţiei lor calităţi pe care le socotesc ei că trebuie să devie general-umane. Mândria naţională se răzima, atunci, pe încrederea că Francezului îi revine, ca merit specific, să înfăţişeze, înaintea celorlalte neamuri, şi mai luminos decât ele, tipul spre care se înălţa toată omenirea. Revoluţia burgheză aduse alte credinţe. Naţionalismul, care a înflorit din această revoluţie, respinge norma unei umanităţi universale şi o proscrie, ca utopică. Când însă naţionalismul, prin fatală hipertrofie, s'a prefăcut în imperializm, s'a şi învederat consecinţa imanentă — neprevăzută, şi naţionaliştilor ortodocşi destul de neplăcută — că, prin subjugare şi desnaţionalizare, se merge negreşit spre realizarea topirii popoarelor într'o umanitate generală, în care numai deosebirilor individuale le va rămâne putinţa de creştere şi accentuare. Aceste însă privesc depărtate prefaceri din viitor.

Din trecutul feudal i-a rămas lumii europene o clasă socială internaţionalizată oarecum: aristocraţimea. Prin veche încuscrire şi prin comunitate de cultură au ajuns să se lege clasele nobile într'o francmasonerie de obiceiuri, de gusturi şi credinţe, pe când în celelalte clase caracterul naţional ne întâmpină cu atât mai pronunţat, cu cât mai jos ne coborâm în ierarhia socială. Internaţionalismul lucrătorilor industriali, — ca să nu mai pomenim de internaţionala verde, parodistica invenţie a unor întârziaţi rurălişti germani — este un şubred mugur pe care politicianii îl tot arată în piaţă prin sticlele măritoare ale retoricei oportuniste. Poporul, urban ca şi rural, e naţionalist fără să ştie, şi *avant la lettre;* el poartă, ca însuşire naturală, semnul locului. Este naţionalismul celor ce nu ştiu decât o limbă, şi care-şi petrec viaţa toată pe un scurt petic de pământ.

Semnul locului îl poartă, în culorile cele mai tari, clasele populare; însă oamenii din toate clasele, în afară de specia pe care am prezintat-o în chipul Doamnei Hortha, păstrează în compoziţia intimă a sufletului, chiar oricât de intercontinentale ar fi aventurile vieţii lor de suprafaţă, o substanţă locală.

* * *

Copilăria conţine o specifică energie conservativă. Vigoarea unică însăşi a impresiilor vrâstei prime le asigură, pe viaţă, o unică prioritate: de acest punct de forţă originară depinde asimilarea vie a cuprinsului întregei experienţe sensibile de dincoace de copilărie. Acest lucru l-au bănuit acei care au făcut apropierea — în aparenţă diletantic literară — între sufletul copilăresc şi geniul artistic.

Orizontul copilăriei începe a se închide în clipa primei întâmplări care modifică aspectul esenţial al familiei în sânul căreia ne-am trezit. In acea clipă e ştirbită statornicia şi periodicitatea unor imagini constitutive ale experienţei copilăreşti. Statornicia figurilor şi periodicitatea unor fapte din viaţa comunităţii familiale sunt puterile care formează atenţia copilului, care îl scot din incoherenţa animalică şi-l îndreaptă către perseverenţa omenească. Din simetriile şi ritmele vieţii familiale, care prin simplicitatea lor sunt perfect potrivite aperceperii copilului, se pregăteşte ceiace numim seriozitate, acel ton general al sufletului pe care metafora inevitabilă ne dictează să-l numim, prin excelenţă, adânc, — tonul care desparte, în tristeţe caşi în veselie fiinţa propriu zis umană de inconsistenţa divers ridiculă a feluritelor grade de umanitate neisprăvită sau neautentică, ca şi de neutra stupiditate sau de bufoneria stranie a curatelor dobitoace. Indivizii care, în primii ani, n'au cunoscut impresia, fără pereche, de tihnă şi durată pe care o dau acele simetrii şi ritme ale vieţii în familie, nu mai pot fi suflete întregi; vieţii lor interioare îi lipseşte un adevărat prim capitol, şi surogatul acestui capitol constituie, în fiinţa lor, o infirmitate perpetuă...

E remarcabil că Anatole France, care a avut viziunea eminentă a tipului Madame Hortha, avusese parte să-şi trăiască, în clasică perfecţie, copilăria.

* * *

seamăn al experienţei copilăreşti.

Putem admite că imaginea lumii din copilărie începe a se defini şi a se izola odată cu primul pas peste hotarele acestei vrâste, adică dela prima modificare durabilă în structura vieţii familiale aşa cum o apucasem întâi. Fireşte, lămurirea acelei imagini prime se întăreşte cu anii: retragerea ei în trecut face să i se accentueze caracterul determinant: rezistenţa specifică faţă cu experienţa ulterioară. Lumea copilăriei se închide tot mai neprimitoare, ajunge radical inospitalieră pentru tot ce ne-a sosit în suflet după dânsa. Cu drept se retrage ea ferecată în prioritatea ei superbă: ea-i începutul absolut al sufletului. E şi reazimul cel mai din fund şi neclintit, al acestuia.

Să nu ne gândim la dragostile şi antipatiile, în care îşi făcea primele încercări sensibilitatea noastră proaspătă şi lacomă: aici avem în vedere tonul afectiv dezinteresat care cuprinde copilăria întreagă, luată ca o specifică valoare de contemplare. Nu e rememorarea duioasă, recunoscătoare, pioasă; nu e inventarierea sentimentală a unor amintiri conscient şi cu sârguinţă trezite: asemenea operaţii nu ar deosebi întru nimic evocarea copilăriei de acea a unei alte părţi din trecut, — căci tocmai de „evocare" nu e aici vorba, ci de un ton propriu imediat actual şi permanent al complexului de imagini în care s'a fixat lumea copilăriei. Puţine şi monoton organizate, dar fără ca această puţinătate şi această monotonie să fi fost percepute atunci ca atare, imaginile acele au fost absorbite cu o putere pe care sufletul trebuie s'o irosească atunci pentru totdeauna. Calitatea unică a perceperii lor le asigură, probabil, valoarea unică în care ele persistă faţă de experienţa întreagă. Din acest punct de vedere, efectele sentimentale ale evocării copilăriei realizându-se prin tot felul de asociaţii indirecte, apar secundare.

Un ieşean ceteşte în Neculcea, că „podgheazurile de Leşi" care veneau să prade la noi, au ajuns odată, pe neaşteptate, până la viile dela Copou. Omul îşi va asimila cu tonuri deosebite de sentiment amănuntul acesta care, prin cuvintele din urmă, se atinge de imagini ale copilăriei sale, iar prin formularea arhaică şi cărturărească vin să cadă în o experienţă cu totul alta, literară, de un tradiţional reflectat. Probabil, viile dela Copou, în legătură cu Leşii lui Neculcea, vor căpăta, ca imagine din copilărie, o întărire de accent, însă indirect şi trecător: sentimentele de trecut moldovenesc în complexul cărora ne este dat cronicarul, vor amplifica, însă numai prin conştientă analogie, tonul imaginii viilor dela Copou. Numai dacă vre-un bătrân al familiei va fi avut obiceiul să-i povestească, în copilărie, din cronicar amănunte ca aceste, textul lui Neculcea s'ar afla, pentru acel ieşan, în comoara strict închisă a experienţei prime şi incomparabile. In acel caz viile dela Copou vor fi fost, din capul locului, în bloc apercepute cu amintirea năvălirilor vrăjmaşe din vechime. Trecutul copilăriei e altul decât al cărţilor, oricât ar fi ele scrise la noi şi ar povesti numai depe locurile noastre. Sigur: de calitatea puterii cu care trăieşte în noi trecutul copilăriei atârnă, în primul rând, destoinicia de a înviora trecutul cărţilor. Imaginile copilăriei sunt o parte cu totul discretă şi gingaşe a sufletului. De aceia e aşa de firească şi frecventă primejdia, ca tradiţionalismul voit să rămână grimasă. Modificarea dinadins a legăturilor cu trecutul e o prea delicată lucrare; dar e un joc uşor şi steril să combini cavalcade istorice cu gând să botezi spiritele în duhul strămoşesc. Viaţa nu se lasă reglementată după muzeele de antichităţi.

Imaginile copilăriei sunt experienţă pură, intimă şi organică; în ele se determină substanţa locală a oricărui suflet. Caracterele generale ale acestor imagini îl hotărăşte, evident, trecutul istoric, acel al neamului şi al locului, însă această determinare însăşi nu intră în cuprinsul acelei experienţe intime la originile căreia stă, acoperită eventual dar efectivă, experienţa copilăriei. Faţă de primul ţesut al sufletului, tot ce a urmat rămâne oarecum veşnic nou, străin şi, într'un grad oarecare, rece. Evaluat cu această măsură, Botoşanii vor fi totdeauna oraş „străin" pentru ieşanul care nu l-ar fi văzut decât după ce a împlinit şaptesprezece ani.

In imaginile copilăriei dar, se formează, acolo rămâne, de acolo acţionează ceiace se cade să numim substanţa locală a sufletului. Ea stă model de stabilitate pentru întreaga viaţă interioară. Din afară, familia a dat pân'acum copilăriei uniformitatea armonică de care vrâsta d'intâi are nevoie pentru a-şi organiza o experienţă potrivită puterilor sale.

In familii de plebei îmbogăţiţi şi cu ambiţii de prisos, copii de nouă ani sunt puşi să cetească — să şi declame!—poezii de dragoste din Coşbuc; şi, la masă, zbiară ştirile şi înţelepciunile politice din gazetele casei. E numai una din metodele luxoase de a suprima copilăria, şi a fabrica infecte caricaturi de minori. — Madame Hortha e pur comică nu pentrucă-i simplu stupidă — stupiditatea poate să fie respingătoare sau odios ridiculă —, e comică printr'o mobilitate permanentă, exterioară şi neutră. Sufletul său e scurt; pare să nu-şi aducă aminte de nimic. E fără miez; şade egal de mulţumit oriunde îl pui. Işi găseşte echilibrul oricum, ca o paiaţă. Atât de indiferent adaptabilă, fiinţa se face caraghioasă, fiindcă la această extremă limită viaţa face loc mecanismului orb. Figura aceasta este epocală; dela toate prefacerile istorice considerabile rămâne şi câte o nouă păpuşe comică.

PAUL ZARIFOPOL

HENRY DAVID THOREAU

Viaţa în pădure

VIII

Toate acestea dovedesc un adânc egoism, vor zice unii dintre concetăţenii mei. Mărturisesc că până acum m'am ocupat prea puţin de operele filantropice. Am făcut oarecare sacrificii, unui sentiment de datorie, şi între altele am sacrificat şi plăcerea acestui sentiment. Sunt unii care şi-au dat toate silinţele de a mă convinge să mă fac susţinătorul vre-unei familii sărace din oraş. Dacă n'aş avea nimic de făcut, — fiindcă Deavolul găseşte de lucru pentru cei leneşi, — aş putea să încerc a-mi trece vremea şi cu aşa ceva. Cu toate astea, când m'am gândit să-mi îngădui asemenea lux, să fac Cerul lor să-mi rămână dator, întreţinând unele persoane sărace pe-un picior de confort egal în toate privinţele cu cel pe care mă întreţineam eu însumi, şi am mers chiar până la a le propune; toate, fără excepţie, au preferat, din capul locului, să rămână sărace. Când concetăţenii mei şi concetăţenele mele se devotează într'atâtea chipuri spre binele semenilor lor, socot că măcar cineva poate fi lăsat să se îndeletnicească cu alte mai puţin compătimitoare descoperiri. Caritatea, ca şi orice lucru, cere o înclinare deosebită. A fi bun e o meserie în toată puterea cuvântului. Am încercat-o cu toată seriozitatea şi eu. Dar oricât s'ar părea de ciudat, sînt mulţămit că nu se potriveşte cu temperamentul meu. Probabil că nu mă voi da în lături cu bună ştiinţă şi înadins dela vocaţia mea particulară de a face binele pe care societatea îl cere dela mine, când va fi vorba de salvarea universului dela nimicire. Şi cred că o asemenea nestrămutare e tot ce-l susţine şi astăzi. Departe însă de gândul meu, de-a mă pune între cineva şi geniul ce-l are. Şi cui îşi pune toată inima, tot sufletul, toată viaţa, întru îndeplinirea acestei munci pe care eu o declin, îi voi zice: Perseverează! Chiar dacă lumea ar zice că asta însamnă a face rău, ceiace negreşit va şi zice.

Sunt departe de-a presupune că, eu prezint un caz aparte. Fără îndoială că mulţi dintre cetitorii mei se vor apăra ca şi mine. Cât priveşte de a face o faptă — fără să-mi pese că vecinii mei vor găsi-o bună, — nu şovăesc de-a spune că aş fi un vânjos găligan de tocmit: dar asta ar fi s'o vadă ce-l care m'ar tocmi. *Binele* pe care-l facem, în înţelesul obişnuit al cuvântului, trebue să fie în afară de preocuparea noastră de căpetenie, şi de cele mai multe ori neintenţionat. In practică se zice: începeţi de unde vă găsiţi şi cum vă găsiţi, fără să tindeţi cu deosebire la cine ştie ce merit, şi c'o bunătate calculată nu întoarceţi spatele dela bine. Dacă ar trebui să predic şi eu vreodată pe asemenea ton, aş zice mai degrabă: Siliţi-vă să fiţi buni. Ca şi cum soarele, după ce a aprins cu focurile lui, sus în cer, splendoarea unei luni sau a unei stele, s'ar opri să arunce o privire la fereastra fiecărei colibe, să lumineze întunericul, în loc să-şi sporească neîntrerupt căldura, ca o binefacere a sa firească, până când va ajunge la atâta strălucire încât să nu se afle muritor care să-l poată privi în faţă. Şi atunci, să se învârtească în jurul lumii, în propria-i orbită, făcându-i bine, sau, mai curând, după cum a descoperit o filosofie mai adevărată, lumea să se învârtească în jurul lui, după bine.

Când *Phaeton,* doritor să-şi dovedească prin binefacere obârşia cerească, a avut carul soarelui într'o singură zi, şi s'a depărtat dela calea bătută, a aprins mai multe grupe de case din uliţele de jos ale cerului. A pârjolit suprafaţa pământului, a secat izvoarele toate, şi-a făcut marele deşert al Saharei. Până când, în sfârşit, cu un trăsnet Jupiter l-a prăpăstuit asupra lumii noastre, cu capul în jos. Iar soarele, în doliu după moartea lui Phaeton, un an întreg n'a mai strălucit.

Nu-i duhoare mai greţoasă decât cea care purcede din bunătatea înăcrită. Umana, divina putreziciune. Dacă aş fi încredinţat că un om vine la mine anume cu scopul de a-mi face bine, mi-aş căuta scăparea prin fugă. Ca şi cum ar fi vorba de acel vânt uscat şi arzător al pustiei africane, numit simun, care-ţi umple gura, nasul, urechile şi ochii cu nisip, până ce te înăbuşă. Mi-aş căuta scăparea prin fugă, de frica de a nu mă vedea dăruit c'o părticică din bunul său, de-a nu vedea o părticică din virusul său amestecată în sângele meu. Nu, — în asemenea caz mai bine să îndur neajunsul pe calea firească. Un om nu-i un *om* bun, după mine, fiindcă mă hrăneşte, când mor de foame, sau mă încălzeşte când deger, sau mă scoate dintr'o groapă, dacă mi s'ar întâmpla vreodată să cad în groapă. Pentru asta putem găsi un *Terre-Neuve.* Filantropia, în înţelesul cel mai larg, nu-i iubirea semenului. Howard [1]) era, fără îndoială, în felul lui, cel mai vrednic şi cel mai minunat om. Şi meritul i s'a recunoscut. Dar, ce folos ne poate aduce nouă o sută de Howarzi, dacă neajungând încă la decădere şi meritând a fi ajutaţi, filantropia lor nu ne foloseşte la nimic, nouă? N'am auzit niciodată vorbindu-se de vre-o întrunire filantropică în care să se fi propus, în chip sincer, să mi se facă bine, mie sau semenilor mei.

Jesuiţii fură cu desăvârşire pîcîliţi de Indienii care, pe rug, sugerau ideia altor chipuri de schingiure, schingiuitorilor lor. Mai presus de suferinţa fizică, se văzu uneori că aceşti Indieni erau în afară de orice consolare adusă de misionari. Şi legea care constă în a face altora ceiace ai voi să ţi se facă, căzu cu mai puţină convingere în urechile unor oameni, care, întrucât îi privea, habar n'aveau de ceiace li se făcea, care iubeau în alt chip pe vrăjmaşii lor, şi care puneau bucuros în practică, cât se poate deaproape această iubire, ertând vrăjmaşilor ce făceau.

Incredinţaţi-vă că asistenţa ce-o daţi săracilor e tocmai aceia de care ei ar avea cea mai mare nevoe, când e vorba de pilda noastră, care-i lasă în urmă. Dacă dăruiţi bani, dăruiţi-vă şi pe voi, nu vă mulţămiţi să dăruiţi numai bani. Ni se întâmplă să facem ciudate greşeli. Adesea cel sărac nu-i atât de îngheţat, nici atât de flămând, cât e de murdar, trenţăros, ignorant. In parte, poate, aşa i-i gustul; nu c'ar fi tocmai nenorocit. Dacă-i dăruiţi bani, poate şi mai multe trenţe-şi va cumpăra. Aveam obiceiul să mă înduioşez de acei bădărani lucrători irlandezi, care tăiau ghiaţa depe lac, în nişte boarfe atât de subţiri şi de trenţăroase, pe când eu tremuram în hainele mele mai groscioare şi mai elegante întrucâtva. Intr'o zi, pe-un ger aprig, căzând în apă, unul dintre aceşti lucrători, veni la mine să se încălzească. Şi-l văzui dezbrăcându-şi, până să ajungă la piele, trei părechi de pantaloni, şi două părechi de ciorapi, ce-i drept destul de murdari, care-i îngăduiau însă să refuze hainele oferite de mine...

Scăldătoarea fusese singurul lucru de care avusese nevoe. După care am prins să mă înduioşez de mine, dându-mi samă c'ar fi fost o caritate mai mare să-mi hărăzesc o flanelă mai bine mie, decât Irlandezului un întreg magazin de confecţiuni. Sînt mii care ciopârţesc ramurile râului,

Howard John, 1726—1790, vestit filantrop englez, căruia i se datoreşte îmbunătăţirea soartei deţinuţilor.

faţă de unul care trage la rădăcină. Şi se poate ca cel care consacră cea mai mare parte din timp şi cea mai mare sumă de bani pentru nevoiaşi, să contribue prin felu-i de trai la producerea mizeriei pe care cată s'o uşureze, în van. Evlaviosul crescător de sclavi, care consacră produsul fiecărui al zecelea sclav, ca să răscumpere o Duminică de libertate pentru alţii...

Unii oameni îşi arată bunătatea pentru săraci, slujindu-se de ei la bucătărie. N'ar fi oare mai multă bunătate din partea lor, dacă s'ar sluji singuri? Vă lăudaţi că cheltuiţi o zecime din venitul vostru cu caritatea. Poate c'ar trebui să cheltuiţi pentru asta celelalte nouă zecimi, ca să nu mai fie vorba de caritate. Societatea nu cuprinde oare decât o zecime de proprietate? Şi se datoreşte ea oare generozităţii celui în a cărui stăpânire această proprietate se află, ori lipsei de vigilenţă, de zel, din partea celor ce reprezintă justiţia?

Filantropia este singura virtute mai preţuită de omenire. Ce zic, e preţuită peste măsură. Şi egoismul nostru îi exagerează valoarea. Un om, pe cât de sărac, pe atât de robust, la Concord, aducea laude unui concetăţean, pentrucă, după el, se arăta bun faţă de sărac, voind să zică faţă de sine. Bunii moşi şi bunele mătuşe ale neamului omenesc se preţuesc mai mult decât adevăraţii părinţi, mame şi taţi spirituali... Mi s'a întâmplat odinioară să aud pe-un adevărat conferenţiar, om de ştiinţă şi de inteligenţă, care, făcând un curs asupra Engliterei, ajunse să-i înşire gloriile ştiinţifice, literare, politice: Bacon, Shakespeare, Cromwel, Milton, Newton şi alţii, după care să vorbească despre eroii Creştini, punându-i, ca şi cum ar fi cerut-o profesia lui, cu mult mai presus de ceilalţi, dându-i drept cei mai mari dintre mari: Penn, Howard, Mrs. Fry [1]). Cine nu-şi dă seamă de falşitatea şi de făţărnicia acestui lucru? Cei mai mari filantropi, poate. Dar nu cei mai mari oameni din Englitera, cele mai mari femei.

Nu vreau să tăgăduesc, cât de puţin, lauda ce se cuvine filantropiei, ci, pur şi simplu, cer să fim drepţi faţă de toţi cei care prin viaţa şi prin lucrările lor sunt o binecuvântare pentru omenire. Ceiace-mi place mai mult la un om, nu-i nici integritatea sau caracterul lui, nici bunăvoinţa lui, care nu-s, aşa zicând, decât tulpina şi frunzele. Plantele a căror verdeaţă, odată uscată, slujeşte la făcut tizană, ceaiu pentru bolnavi, nu slujesc decât la o umilă întrebuinţare şi se văd întrebuinţate mai cu seamă de şarlatani. Eu vreau floarea şi fructul omului: dela el la mine să treacă o mireazmă, iar legăturile noastre să fie o aromă de maturitate.

Bunătatea omului nu trebue să fie un act parţial, mai mult decât efemer, ci un neîntrerupt prisos, care nu costă nimic pe om, şi de care omul rămâne inconştient. Caritatea de care ne îngrijim, care ne preocupă, acopere mulţime de păcate [2]). Filantropia învălue prea adesea omenirea, ca într'o atmosferă, cu amintirea unor vechi, unor îndurate dureri şi numeşte asta simpatie, iubire. Ceiace ar trebui să împărtăşim însă cu fraţii noştri, este curajul, nu desperarea, sănătatea şi voioşia, nu întristarea. Şi să luăm aminte, ca întristarea să nu se răspândească prin molipsire. Din ce plaiuri australe s'aud accente tânguitoare? sub ce latitudine hălăduesc păgânii cărora am dori să le trimitem lumină? Care-i omul necumpătat şi brutal, pe care am voi să-l răscumpărăm? Simte cineva cel mai mic neajuns, care-l împiedică să-şi îndeplinească funcţiile, simte măcar o durere de burtă — pentrucă sediul simpatiei acolea e, — de ce să mai stea la gânduri: apucă-se fără întârziere de reformat lumea. In calitatea-i de microcosm, el însuşi, va descoperi ceiace-i o curată descoperire şi cel menit s'o facă chiar el era, — va descoperi că lumea n'a avut de lucru şi s'a apucat de mâncat mere crude. De fapt, după el, globul nu-i decât un mare măr crud, şi-i o primejdie grozavă când ne gândim că copiii oamenilor ar putea să-l ronţăiască înainte de a se coace. De aici filantropia-i drastică, ce aleargă după Eschimoşi şi după Patagonezi, care îmbrăţişează satele suprapopulate ale Indiei şi-ale Chinei. Şi după câţiva ani de activitate filantropică, Puterile slujindu-se între acestea, pentru scopurile urmărite de ele, slujindu-se de el, dispepsia-i va fi trecut, Globul va fi căpătat un simulacru de rumeneală pe una sau pe-amândouă feţele, ca şi când ar fi început a se coace. Şi viaţa, pierzându-şi cruzimea, va fi din nou dulce şi bună de vieţuit... N'am visat niciodată o enormitate mai mare, pe care eu n'am săvârşit-o. Şi n'am cunoscut niciodată, şi nici nu voiu cunoaşte vreodată, om mai rău decât mine.

Cred că ceiace mohorăşte atâta pe reformator, nu-i simpatia pentru semenii săi, ajunşi la disperare, ci, ori cât ar fi de prea sfânt fiu al lui Dumnezeu, îl mohorăşte răul lui personal. Tămăduiască-se el, reverse-se primăvara asupra lui, deştepte-i-se dimineaţa la căpătâi, cu alte cuvinte ajungă-l norocul pe el, şi nu-i va mai păsa de generoşi-i tovarăşi, pe care-i va părăsi fără vorbă... Scuza mea că nu fac conferinţe asupra întrebuinţării tutunului, e că n'am mestecat niciodată tutun în gură. Asta-i o pedeapsă pe care au s'o îndure cei ce s'au lecuit de asemenea mestecare.

Am mestecat şi eu destule lucruri, împotriva cărora aş putea face conferinţe... Dacă vi se va întâmpla vre-odată să vă amestecaţi în vre-o operă caritabilă, să nu ştie mâna voastră cea stângă ce face dreapta, pentrucă, cu adevărat, binele acela e de puţină însemnătate. Salvaţi pe cel ce se îneacă, şi înodaţi-vă şnurul dela încălţăminte. Odihniţi-vă şi apucaţi-vă de altă muncă liberă.

Felul nostru de muncă a fost conrupt prin comunicarea cu sfinţii. Culegerile noastre de imnuri răsună de-o melodioasă urgie a lui Dumnezeu, şi de îndurarea-I nemărginită. Până şi profeţii şi izbăvitorii au consolat mai mult temerile decât să întărească speranţele omului. Nicăeri nu se pomeneşte de-o simplă şi slobodă mulţumire de darul vieţii, cea mai mică laudă cu adevărat a lui Dumnezeu. Orice veste de sănătate şi de izbândă mă bucură, oricît de depărtat şi de retras ar fi locul unde s'ar întâmpla. Orice veste de boală şi de neizbândă, contribue să mă întristeze şi mă îndurerează, orice simpatie ar putea exista dela mine le ea, sau dela această boală şi neizbândă la mine.

Dacă voim, aşa dar, să restabilim omenirea, după mijloacele cu adevărat indiene, botanice, magnetice, naturale, să începem prin a fi, noi înşi-ne, atât de simpli şi atât de sănătoşi ca Natura: Să risipim nourii ce planează asupra propriilor noastre frunţi, şi să adunăm în porii noştri un pic de viaţă. Nu vă mărginiţi de-a îndeplini rolul de inspectori ai celor săraci, ci siliţi-vă să deveniţi una dn gloriile lumii.

Cetesc în *Gulistan,* sau *Grădina Rozelor,* a şeicului

1) Penn William, 1644—1718. Howard John, 1726—1790. Fry Elisabeth, 1780—1845. — Filantropi.
2) Petru, Epistola I-a, IV, 8.

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL MOBILA 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMON ABRAMOVICI
(PIAŢA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA - EXPEDITII IN TOATA TARA

Saadi de Shiraz, următoarele : „S'a pus unui înţelept întrebarea : Din mulţimea de arbori pe care Dumnezeu Prea Inaltul i-a creat falnici şi umbroşi, nu-i nici unul care să se numească azad, sau liber, afară de chiparos, care roade nu dă. Ce taină să fie ascunsă aici? Inţeleptul răspunse: Fiecare arbore are produsul sau rodul lui, şi anotimpul lui anumit în durata căruia este fraged şi înfloreşte, după care se usucă, se vestejeşte : Chiparosul nu-i supus nici uneia din stările astea, rămânând totdeauna în floare: Azadii sunt de natura asta, ca religie liberi, independenţi. Nu-ţi întemeia inima pe ce-i trecător, pentrucă Dijlah, sau Tigrul, va curge mereu prin Bagdad, pe când neamul Califilor stins va fi: Dacă mâna ta e îmbelşugată, fii darnic, ca curmalul. Dar dacă n'are nimic de dat, fii un azad, sau om liber, ca chiparosul".

In româneşte de P. MUŞOIU

„Puterea frumuseţii"

Frumuseţea naturii şi chiar frumuseţea artei se şterg ca umbrele în faţa frumuseţii omeneşti. Oamenii îi dau în genunchi, căci abia se arată şi bucuria, delectarea se revarsă în jurul ei. Alegerea frumuseţii femenine care trebue să reprezinte România la concursul mondial a fost un eveniment naţional. Ziua şi noaptea s'a revărsat lumea pe străzi ca s'o contemple. Iar faptul nu s'a petrecut numai la noi şi numai în zilele noastre.

Se scrie într'o veche cronică franceză din secolul al XVII-lea că o fată frumoasă ca ziua şi înţeleaptă ca Minerva trăia în oraşul Toulouse. O chema Pauline de Viguière şi Toulousanii o iubeau aşa de mult în cât au cerut ocârmuirii să o silească să iasă în balcon şi să se arate de două ori pe zi mulţimii care se înghesuia în faţa casei ei. Apoi când a fost să se prezinte la curtea reginei Angliei, prea frumoasa ducesă de Hamilton, aristocraticii oaspeţi, din cea mai protocolară nobleţă din lume, până într'atât şi-au uitat de sine, că se urcau pe scaunele dela curte, în saloanele de recepţie, ca s'o vadă trecând. Şi când se ştia că merge la teatru oamenii făceau coadă de dimineaţă să ia locuri ca s'o vadă.

D-ra Magda Demetrescu — Miss România

Grecii vechi socoteau că un bărbat, şi mai ales o femee frumoasă este în taină favorit de vre-un zeu. Mahometanii zic că Dumnezeu a dat Evei trei părţi din frumuseţa lumii.

E rar să se realizeze un tip ideal din milioanele de bucăţi, care se îmbină dela strămoşii săi ca şi de la cei buni, pentru ca să ne dea o schiţă a istoriei lor mai degrabă decât o realizare a unui tip ideal. Deaceia când se realizează un chip frumos este o sărbătoare şi se oglindeşte în el veşnicia şi dumnezeirea, ca în sunetul muzicii şi profunzimile cerului. Frumuseţea loveşte în imaginaţia omului şi îmbracă lumea într'o lumină care n'a fost nici odată „nici pe pământ nici pe apă" cum zice poetul. Lumea parcă nu a fost făcută totuşi decât pentru frumuseţă, iar omul vrea să citească armonia firii sub semnul ei şi inteligenţa să cerceteze lumea sub forma ei.

Goethe zicea: Frumosul este o revelaţie a tainelor naturii, fără el legile naturii ne-ar rămânea pururea necunoscute.

Omul însetează după frumos şi preţueşte comorile frumuseţii mai presus decât orice. Câtă vreme lucrurile nu sunt decât folositoare, celui mai prozaic, pare că-i lipseşte ceva. De îndată însă ce apare frumuseţea viaţa capătă alt preţ.

Frumuseţea este un instinct profund care mână omenirea să caute a-l satisface. Economia liniilor cere perfecţinea pentru ca instinctul să se mulţumească şi viaţa noastră să înflorească în vorba frumos! Natura trebuie să se oglindească în lucrurile de artă ca şi în fiinţele vii pentru ca să trezească în om simfonia sufletească a frumosului.

Rien n'est beau que le vrai! — sau mai bine am zice: nimic nu e frumos dacă nu e natural.

Se pare că frumuseţa femeilor stă în legătură cu taina legilor ascunse ale armoniei naturii. De aceia poeţii o cântă mai întotdeauna ca un epizod din viaţa naturii. Când apare o femee frumoasă toţi din jurul ei caută să-şi îndrepte stângăcia şi fiecare vrea să exprime ce are mai armonios în el, inteligenţa se exaltă şi omul cel mai serios, savantul cel mai rebarbativ caută să fie ascultat şi să placă.

Mulţimea care se îmbulzea în calea celei alese, ca frumuseţă a României era mânată desigur de o curiozitate nu în toate elementele ei nobilă, dar şi în bună parte de dorinţa de a resimţi această exaltare unică pe care o dă frumuseţa sub înfăţişarea ei naturală şi mai ales frumuseţa femenină, în deplinătatea ei expresivă.

Mulţimea a săvârşit, cu prilejul concursului de frumuseţi femenine, un fapt senzaţional, un vechiu mister păgân, un cult zeiţei Psyche care duce de mână nu numai pe copilul orb, Eros, dar omenirea întreagă spre izvorul de lumină vie ce este frumuseţe.

ISABELA SADOVEANU

Cronica muzicală

„ALEODOR"

După multă trudă, d. Victor Ghorghiu a învins: opera sa „Aleodor" a văzut însfârşit lumina rampei, în ciuda detractorilor care o cleveteau fără s'o fi cunoscut, şi cu toată greva corului, care n'a găsit ocazie mai fericită de a-şi lichida diferende — îndreptăţite sau nu — cu direcţiunea operei. Şi s'a cântat „Aleodor", chiar fără cor, şi a avut succes.

Subiectul operei este luat din lumea basmelor.

A fost odată, ca nici odată... au fost doi împăraţi, vecini, Verde-Impărat şi Galben-Impărat, vechi şi neîmpăcaţi duşmani. Pe când Verde-Impărat se pregătea să pornească cu războiu împotriva Impăratului Galben, încredinţând fiului său Aleodor, soarta oastei verzi, iată că apare în Ţara Verde, Miria, fiica Impăratului Galben, fugită de acasă şi cerând adăpost. Farmecul tinereţei Mirei cucerise pe Aleodor, care, uitând de părinţi şi de ţară, fuge cu Miria, copleşit de blestemele norodului său. Numai Ada, mama lui Aleodor, îşi dă seama de viclenia Mirei, care prin vraja frumuseţei sale, reuşise să scoată din luptă pe Aleodor, viteazul războinic, temut de oastea galbenă.

Lipsită de braţul voinic a lui Aleodor, oastea verde a fost înfrântă, în luptă a căzut şi Galben-Impărat. Şi Aleodor încearcă prima neplăcere sentimentală: Miria iubeşte pe Vrajă, căpetenia oastei galbene. Răpus de durere, Aleodor rătăceşte pe urmele Miriei, umplând codrii de vaetele sale. Adormită sub un copac, Miria are un vis urât, prevestitor de necazuri şi suferinţe. Intr'adevăr, Vrajă se întoarce rănit din luptă.

Vindecat în urma îngrijirilor pe care Miria nu i le-a precupeţit, Vraje trăeşte clipe frumoase alături de iubită, în timp ce Aleodor înebuneşte de sbucium şi durere. Cutreerând pădurile, pentru a întâlni pe îndrăgostiţi, Aleodor, în culmea nebuniei, înjunghe pe Vraje, sugrumă pe Miria şi se aruncă cu ea într'o prăpastie, sub privirile îngrozite ale Adei şi ale Vraciului.... şi dacă n'ar fi nu s'ar povesti.

Acţiunea scenică, plină de dramatism, cu gradaţii meşteşugit nuanţate, se petrece într'un cadru feeric, căruia nimic nu-i lipseşte sub raportul decorului, costumelor şi al mijloacelor tehnice.

Ca parte muzicală, „Aleodor" ţine de genul liric italian. Bogată inspiraţie melodică, sonoritate plăcută, multă legătură scenică, acţiunea muzicală nu lâncezeşte, iar dialogul este vioiu, iată calităţile de frunte a operei d-lui V. Gheorghiu. Şi mai trebue remarcat faptul că motivele sunt abil speculate, fără a fi prea exploatate, pentru a deveni monotone. Păstrând construcţia tradiţională a operei, divizată în arii, romanţe, cavatine, terţete, cuartete, coruri, ea nu este totuşi scrisă în stil cupletistic. Oricât de pedant ar fi criticul, trebue să recunoască calităţile duetului Ada-Miria din actul I, plin de viaţă şi de expresivitate, aria Mirei din actul II, măeastră bucată ca tehnică vocală, cuartetul din actul II, admirabil ca stil şi de mare amploare, ariile lui Aleodor, impresionante prin sonoritatea lor, dacă totuşi greoae ca tehnică vocală, duetul Miria-Vraje din actul III, fină ţesătură melodică, puţin cam lung totuşi şi prea mieros. Şi cu toată lipsa elementului bărbătesc din cor, am putut totuşi bănui părţi reuşite ale corului.

Ariile sunt însă scrise pe o întindere de voce prea mare, abuzând excesiv de registrul grav şi acut, neglijând centrul, iar recitativele tratate clasic, ar fi putut fi mai bine susţinute orchestral.

Orchestraţia bogată şi sonoră, fără să întrebuinţeze mijloace moderniste pronunţate, câte odată însă prea discretă, prea săracă ca contrapunct în acompaniament.

I s'a făcut d-lui V. Gheorghiu o vină: anume că n'a scris o operă originală, riguros originală, lipsită de orice influenţe şi înrudiri. Acei ce pun astfel problema, uită pe semne că Wagner însuşi este supus influenţelor operei italiene în „Rienzi" şi în „Vasul Fantomă". Şi Beethoven deabea în simfonia III-a, s'a descătuşat de influenţa lui Mozart şi a lui Haydn. Dacă „Aleodor" n'ar fi fructul talentului d-lui V. Gheorghiu, ci ar purta pecetea paternităţii unui Joseph Dupont, sau unui Giordano Rocca oarecare, ar fi fost desigur primit cu tot entuziasmul de critica românească, chiar cea mai pretenţioasă. Din păcate însă, este a lui Victor Gheorghiu, şi ca atare trebue şi este necesar să fie plină de cusururi, inspirată din zeci de autori, mizer poutporiu strâns din resturile marilor inspiraţi de peste hotare, de vreme ce este lucrarea unui român. Lucrare românească, da, dar cu motive de inspiraţie româneşti. Dacă d. V. Gheorghiu ar fi ţesut din trei hore, două bătute, câteva doine, x sârbe, y romanţe populare, o pânză naţională, de dubios gust, aceasta ar fi fost într'adevăr o operă pe placul criticei noastre doctrinare.

Din fericire n'a înţeles să se singularizeze însă, aservindu-se muzicei naţionale, ci s'a lăsat pradă inspiraţiei sale latine, (întâiu suntem latini, şi numai apoi români) şi a scris o operă, ca toate operile, o lucrare de preţ prin care ne-a dovedit un talent remarcabil, multă spontaneitate şi cunoştinţi muzicale bogate. Avea de ales între arhitectonic (geometrie) şi lirism (poezie) şi a ales latura pentru care s'a simţit mai apt. Nu ne-a dat în „Aleodor" răceala savantă şi intelectualului sterp de inspiraţie şi melodie, ci căldura, explozia puternicului său temperament artistic.

Şi-i suntem recunoscători pentru acest lucru, deoarece am asistat la 13 Martie la reprezentarea unei lucrări, înainte de toate sincere.

La succesul reprezentaţiei au colaborat în mare parte şi protagoniştii operei române, cari au depus toată stăruinţa şi multă râvnă, reuşind să încarneze cu naturaleţe personagiile din „Aleodor".

Nu se putea interpret mai bun al rolului titular, decât d. Jean Atanasiu; graţie vocei sale bogate şi bine impostate, care studiase toată amănuntele vocale ale partiturei, a realizat o frumoasă creaţie, îmbinând cum nu se putea mai reuşit, vocalul cu scenicul.

D. Mircea Lazăr a susţinut rolul generos al lui Vraje, căruia vocea sa i se potrivea de minune.

D. Al. Lupescu — Verde Impărat — luptând cu o partitură care s'ar fi potrivit mai degrabă unui bas profund, a învins totuşi părţile ingrate ale rolului său.

In locul d-lui Magiari, a cântat d. Titu Dumitrescu rolul Vraciului.

D-na M. Snejina a avut o apariţie plină de majestate, şi cu toate că partitura Adei era de mai mică însemnătate, i-a ridicat însă valoarea, prin prezenţa d-sale pe scenă.

In Miria, d-na L. Eneescu s'a achitat conştiincios de un rol care cere multă amploare şi desăvârşită technică vocală. Intr'adevăr d-sa a avut de luptat în multe părţi cari trebuiau cântate în mezza-voce, cu insuficienţa unei culturi vocale. Este totuşi unica cântăreaţă căreia i se putea încredinţa acest rol.

D-nele M. Snejina şi L. Enescu sunt de altfel singurele temperamente dramatice şi voci femenine într'adevăr bune de cari dispune opera din Bucureşti.

Sub bagheta magică a d-lui I. Perlea, care alături de G. Enescu şi G. Georgescu se clasează în rândul primilor noştri dirijori, orchestra n'a putut decât să fie mai presus de orice laudă. De altfel reprezentarea lui „Aleodor" se datoreşte în parte stăruinţelor şi energiei d-lui Perlea, care n'a cruţat nici oboseală, nici piedici, pentru a asigura un suces demn partiturei d-lui V. Gheorghiu.

Şi nu ne vom putea da într'adevăr seamă de valoarea lui „Aleodor", de avântul liric şi de bogăţia sonoră pe cari le ascunde, decât atunci, când, corul complectat cu elementele bărbăteşti necesare, va colabora efectiv la reprezentarea acestei opere.

RADU M. CIOCULESCU

Curiozităţi

„Copii de lictori"

In Roma s'a înfiinţat un institut al *„copiilor de lictori"*.

Scopul institutului este ajutorarea şi educarea naţională a copiilor Italienilor de peste hotare. Ministerul de externe a dat acestui institut un milion de lire. In capul institutului stau Mussolini şi Dino Grandi.

Natalitatea în Franţa şi Anglia

In Franţa numărul născuţilor în cursul anului trecut a întrecut mortalitatea cu aproape 70.000 de suflete, iar în Anglia acest „excedent" de populaţie se cifrează la 200.000.

Desgheţul la Berlin

Dezgheţul neaşteptat a transformat străzile Berlinului în torente furioase de apă. Pe o stradă din Dahlm nişte amatori, au organizat adevărate curse de barcă, Primăria a cheltuit trei milioane de mărci, scoţând un milion de metri cubi de zăpadă şi totuşi topirea mormanelor rămase a dat naştere la inundaţii.

O noapte a Cleopatrei

Regina Cleopatra a Egiptului se plictisea de moarte şi se tânguia de aceasta sclavei Charmion, care-i răspunse :

— Se vede bine că regina n'a mai avut amant şi n'a mai ucis pe nimeni de o lună.

Această stare sufletească a reginei Egiptului, tot aşa de celebră ca femee ca şi ca regină, este punctul de plecare al lui Theophile Gautier pentru drama zguduitoare care formează subiectul povestirii lui, *O noapte a Cleopatrei.*

Un tânăr înflăcărat de pasiune se strecoară cu iscusinţă în palatul reginei şi-şi jertfeşte cu frenezie viaţa în schimbul nopţii de iubire pe care i-o dărueşte Cleopatra.

In povestirea celebră a lui Theophile Gautier e admirabil caracterizată figura acestei suverane orgolioase şi pasionate, care distribuie cu aceiaşi aprindere sărutul îmbătător şi otrava ucigătoare. O întreagă epocă şi o întreagă stare de spirit sunt splendid caracterizate în *O noapte a Cleopatrei* de neîntrecuta putere de evocare a marelui scriitor francez.

Povestirea, minunat tradusă în româneşte, a apărut în No. 109 al *Bibliotecei Dimineaţa.*

N'AI CETIT INCĂ
REALITATEA ILUSTRATĂ
DIN SĂPTĂMÂNA ACEASTA?

Cronica Şahului

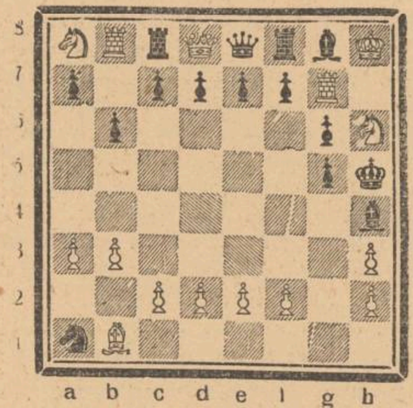
PROBLEMA No. 206

(Corectură)

de **Ing. L. Loewenton,**

Negru (15 figuri)

Rh5, Dé8, Tc8 şi f8, Ch1, Ng8 şi h4, Pa7, b6, c7, d7, é7, f7, g5 şi g6.

Alb (15 figuri)

Rh8, Dd8, Tb8 şi g7, Ca8 şi h6, Nb1, Pa3, b3, c2, d2, é2, f2, h2 şi h3.

Cine câştigă ?

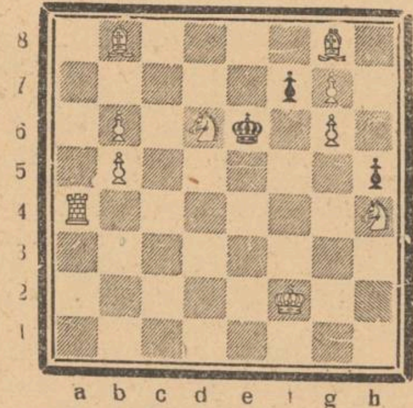
PROBLEMA No. 210

de **dr. E. Zepler,** Berlin.

(„Wiener Schachzeitung" 1929)

Negru (3 figuri)

Ré6, Pf7 şi h5.

Alb (10 figuri)

Rf2, Ta4, Cd6 şi h4, Nb8 şi g8, Pb5, b6, g6 şi g7.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

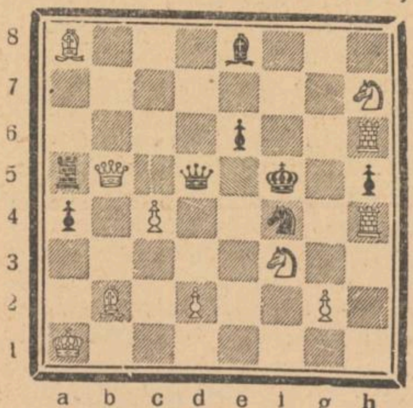
PROBLEMA No. 211

de **I. Gross,** Karlovac.

(Kagan Turnier 1929).

Negru (8 figuri)

Rf5, Dd5, Ta5, Cf4, Né8, Pa4, é6 şi h5.

Alb (11 figuri)

Ra1, Dd5, Th4 şi h6, Cf3 şi h7, Na8 şi b2, Pc4, d2 şi g2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 81

Jucată la campionatul oraşului Liège în Decembrie 1928.

Alb : A. Gerebtzoff. **Negru : E. Linbarski.**

Partidă spaniolă

1. é2—é4—é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5 a7—a6; 4. Nb5—a4, Cg8—f6; 5. 0—0, b7—b5; 6. Na4—b3, Nf8—é7; 7. c2—c3, 0—0; 8. Nb3—c2?, d7—d5; 9. d2—d3, Nc8—g4; 10. Dd1—é2, Tf8—é8; 11. Nc1—g5, Cf6—h5; 12. Ng5×é7, Cc6×é7; 13. Dé2—é3, Cé7—g6; 14. h2—h3, Ng4×f3; 15. Dé3×f3, Dd8—g5; 16. Tf1—é1? pierde un pion 16..., d5×é4; 17. d3×é4, Cg6—h4; 18. Df3—g4, Dg5×g4; 19. h3×g4, Ch5—f4; 20. Té1—d1, Ch4×g2; 21. Cb1—d2, Cg2—h4; 22. Nc2—b3, Ta8—d8; ameninţând T×d2 urmat de Cf3+; 23. Cd2—f1, Cf4—h3+; 24. Rg1—h2, Ch3×f2!; sacrificiul unui cal este absolut corect. 25. Td1×d8, Té8×d8; 26. Rh2—g3, alb având doi pioni mai puţin nu poate rezista tentaţiei de a câştiga o figură; mai bine ar fi fost însă Nd5; 26..., Cf2×é4; 27. Rg3×h4, Td8—d3! Tae regelui alb retragerea şi ameninţă mat în două mutări. 28. g4—g5, Cé4—f2!; Poanta combinaţiei începute cu mutarea a 23-a şi care forţează matul. 29. g5—g6, negru anunţă mat în trei mutări: Td3—h3+; 30. Rh4—g5, h7—h6+; Rg5—f5, Th3—h5+ mat.

D. Liubarski a dovedit că oricare ar fi fost a 29-a mutare a albelor, n'ar fi putut scăpa de mat. De exemplu la 29 Cg3, ar fi urmat Tf3! cu ameninţarea de mat în 3 mutări: a) g6, Tf4+, Rh5; h×g+; Rf5, Ch5+ mat b) Th1, Tf4+; Rh5, g6+; Rh6, Cg4+mat, c) N×f7+, R×f7; Th1 (La g6+, R×g6 urmat de mat la h3 sau f4), Tf4+; Rh5, g6+; Rh6, Rg8 urmat de mat, d) Nd1, Tf4+; Rh5, g6+; Rh6, Th4+; Ch5, C×d1 urmat de mat. Chiar dacă şi-ar sacrifica toate piesele, alb n'ar fi putut scăpa de mat.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

Cărţi şi Reviste

Recenzii

D. D. PATRAŞCANU: „Un prânz de gală" Colecţia Autorilor Români, Edit. „Naţionala" S. Ciornei, Bucureşti, Trei comedii Edit. Librăriei Steinberg & Fiu, Bucureşti.

Poporul nostru nu este un popor vesel; el este, în această privinţă ca şi în multe altele, fiu al Orientului, cu precădere grav. Totuşi, sub acest aspect exterior de gravitate, sclipeşte viu gustul pentru glumă şi cuvântul de spirit.

Românul dacă nu ştie să râdă ştie foarte bine să surâdă. Literatura burlescă, iubită şi practicată de popoarele de la Sud, nu este mai de loc reprezintată în literatura românească. Anecdota populară, aşa cum e în gura satului şi nu acomodată în literatura semicultă, precum şi strigările la horă, glumele, păcălelile — sunt pline de hazul bunului simţ, de maliţiozitate şi au o notă de ironie precisă şi clară.

Aceasta explică succesul de librărie al domnilor D. D. Patraşcanu şi G. Topîrceanu. Avem aci o dovadă că există încă o sămânţă viguroasă de râs şi bună voie în sufletul nostru, cu toate că în vremurile aceste, de după războiu, ai fi zis că veselia şi gluma au pierit cu desăvârşire ca şi aptitudinile pentru râs.

Humorul d-lui D. D. Patraşcanu este o desăvârşită fuziune a veseliei şi amuzamentului cu simpatia plină de bunăvoinţă pentru cel de care se amuză. Iată-l de pildă pe Renaud în delicioasa povestire „Un prânz de gală". Autorul îl observă mai întâi în treacăt, pentrucă nu se poate să treci pe lângă el şi să nu-l observi: „un om gros, cu pântecele proeminent", care „umblă iute-iute făcând însă paşii mici", mai ales că „mai poartă şi pantalonii foarte largi sus"! D-l Patraşcanu vede tot şi nu uită nimic. Descrierea urmează apoi minuţioasă şi precisă, eroul este urmărit în toate disonanţele curiosului său destin de profesor de franceză, pe care i l'a creat întâmplarea de a fi venit de mic în ţara noastră. „Ce ar fi fost el acasă la dânsul, dacă nu şi-ar fi părăsit solul natal, greu am putea preciza". Sub masca unei obiectivităţi imperturbabile povestirea continuă pe un ton de bonomie nevinovată, ca şi când ar fi vorba de redarea realistă a unui tip puţin obişnuit. Abia o exagerare, pe ici pe colo, trădează ironia. Dar d-l Patraşcanu pătrunde încetul cu încetul în sufletul personagiilor sale, deviaţiile se accentuiază şi gravitatea vieţii se transpune încetul cu încetul în planul absurdului.

Brutalitatea tragică a mizeriei din menajul Renaud se atenuiază în planul în care o transpune extravaganţa inconstantului francez. Dar şi veselia exuberantă pe care o provoacă „meniul" lui Renaud şi toate peripeţiile acestui prânz de gală, capătă o surdină prin intervenţia comică şi dureroasă a familiei Renaud. Râsul îşi scade tonul şi compătimirea, simpatia, deşi abia resimţite, pun o notă de îngăduire şi blândeţă humorului irezistibil al bucăţii.

Faptul că autorul se ascunde în dosul personagiilor, sale, care se produc singure în faţa cititorului cu faptele, gesturile şi limbagiul lor pitoresc, îi dă prilejul să facă, în marginea povestirii, reflecţii foarte amuzante, atât în „Un prânz de gală" cât şi în admirabila bucată „Un temperament egal".

Dar nota de îngăduire şi bunăvoinţă, despre care vorbeam, se înăspreşte în alte bucăţi până la satiră şi sub râsul care vrea să fie vesel se simte amărăciunea reflecţiei, ca în bucata: „*Geologus horridus teutonicus*".

„Trei comedii" sunt ceia ce am putea numi sketchuri, bucăţi pur şi simplu amuzante, prinse în zborul vesel al imaginaţiei pe culmi pe care nu le poate ajunge raţiunea şi judecata, creînd o serie de situaţii pe jumătate serioase, dar mai mult amuzante, asupra unor raporturi ce nu pot exista între oameni, în realitatea rezonabilă.

In vremurile noastre de extremă tenziune sufletească, de aspră dorinţă de a parveni, repede şi sus, de enervare, nemulţumire şi oboseală în urma piedicilor şi neisbânzilor de care ne lovim, parcă am pierdut puterea de a râde, franc şi cu inima deschisă. Nu mai avem vreme de râs, sau chiar dacă râdem, râdem forţat şi acru, cu răutate şi dispreţ sau cu cinism, de lucruri de preţ altă dată şi pe care încă n'am parvenit cu totul a le călca în picioare, sau râdem cu râsul histeric al obscenului.

Cărţile D-lui Patraşcanu ne provoacă o veselie liniştită, veselia comicului prin contrast, veselia simplă, curată şi cinstită aşa cum se găseşte în sufletul poporului nostru, într'o desăvârşită fuziune cu înclinarea la melancolie şi meditaţie, sub forma aceia odihnitoare de joc şi destindere, plină de maliţiozitate şi haz ascuns, dar simpatică şi bine-voitoare. Faptul că publicul o gustă ne face să credem că această excelentă calitate de vigoare ce este râsul sănătos şi care este o binecuvântare şi pentru cel ce-l provoacă şi pentru cel ce ştie a-l primi, nu este încă în pericol de moarte, aşa precum ne încihpuiam.

IZABELA SADOVEANU

Cele şapte vârtejuri ale veacului

Un eminent publicist francez, d. *Emile Baumann*, publică un studiu scurt şi concentrat în gândire asupra „vârtejurilor" care păreau altădată penibile şi care acum sunt dorite cu frenezie. Iată cele şapte *vârtejuri* pe care Baumann le socoate caracteristice veacului nostru, atât de caracteristice încât par normale sensibilităţii contimporane.

In primul rând e *vârtejul orchestral*. Wagner a creiat acea frenezie de expresie muzicală, care prin timbrele disparate ale unei orchestre uriaşe înneacă publicul într'o mare de sonorităţi. Nu mai e vorba de acea beţie intelectuală, creiată de Beethoven şi Berlioz. Intreaga fiinţă a ascultătorului e acum absorbită într'un vârtej de sensaţii difuze în care toată gândirea şi voinţa se topesc în delicii, se pulverizează. E un spasm trepidant căruia îi urmează o delicioasă oboseală inconştientă.

De aci şi până la *vârtejul voluptăţii* e numai un pas. Veacul nostru a lărgit posibilităţile emoţiilor sensuale. Citind pe Boccacio şi Rabelais, ne dăm seama că oamenii din acea vreme erau în dragoste mult mai simpli. Odată cu romantismul iubirea a fost amestecată cu otrava morţii, cu atracţia sinuciderii. Exaltările artificiale prin opium şi cocaină au devenit obicinuite. Opiul face la 'nceput gândirea mai lucidă; apoi o înneacă în vise.

Se iveşte astfel al treilea vârtej, care nu e numai al opiomanilor, vârtejul *ne-gândirii* — care depărtează o bună parte din nouile generaţii de carte şi biblioteci, aruncându-le în arena sportului violent.

Al patrulea vârtej e al *vitezei*, care începe de la sfârşitul veacului trecut. Automobilul şi avionul sunt excelente mijloace pentru a scăpa de stabilitatea locului şi a gândirii. Omul care cugetă la funcţionarea motorului său, e scutit să mai cugete la altceva. Nu mai ţine de nici un oraş, de nici un orizont, de nici o frontieră.

Sunt vârteje şi cu înfăţişare intelectuală, bunăoară *vârtejul cifrelor* — căruia îi cad victimă atâţi financiari, atâţi muncitori încrezători şi atâţi funcţionari ahtiaţi după afaceri fantastice. — *A.*

Temperamentul lui Berlioz

Ce fire ciudată a avut Hector Berlioz! De tânăr şi-a pus pe umăr tunica lui Nessus — voind să fie omul fatal, pasionat, care urcă toate culmile bântuite de fulgere în căutarea unui destin superior sau a unei iubiri extraordinare. Patima pe care i-a inspirat-o actriţa Hariette Smithson, creatoarea Ofeliei la Paris, i-a turburat viaţa. După şapte ani de rugăminţi, actriţa a consimţit la căsătorie, care a fost nenorocită.

Hector Berlioz, mult mai târziu, după moartea femeii adorate, şi-a amintit de o prietenă din copilărie pe care o iubise cu naivitatea vârstei, într'un sat, nu departe de Grenoble. Muzicantul a voit s'o revadă. Prietena, care avea şase ani mai mult decât el, era acum o femee în vârstă, cu părul cărunt, văduvă şi cu copii. *Etienne Rey* care a scris o carte emoţionantă ca un roman, *Viaţa amoroasă a lui Berlioz*, citează această scrisoare a muzicantului către bătrâna doamnă Fornier:

„Doamnă, nu mai am decât un scop în viaţa asta: să dobândesc iubirea dumitale. Lasă-mă să 'ncerc s'o dobândesc. Voi fi supus şi rezervat; corespondenţa noastră va fi atât cât vei voi de rară"...

Era o scrisoare simplă şi mişcătoare. Berlioz se temea să nu sperie pe doamna Fornier cu violenţa lui pasională. Dar această declaraţie a surprins totuşi pe buna doamnă Fornier care nu era obicinuită de mult să primească mărturisiri de acest fel.

Peste două zile Berlioz primea următorul răspuns:

„M'aşi simţi vinovată şi faţă de mine şi faţă de d-ta dacă n'aşi răspunde numai decât scrisorii şi dorinţii d-tale. Iţi voi vorbi cu inima deschisă. Sunt o femee bătrână, foarte bătrână şi care de mult şi-a pierdut iluziile asupra fericirii şi sentimentelor omeneşti. Din ziua în care am rămas văduvă, am rupt toate relaţiile, am renunţat la toate distracţiile şi nu mă ocup decât de interiorul şi copiii mei. Orice schimbare de-aci înainte, mi-ar fi penibilă.

„Nu am intenţia să te jignesc; respect amintirile pe care le-ai păstrat şi sunt mişcată de persistenţa lor. Imi vor face totdeauna plăcere succesele dumitale artistice..."

Berlioz a revăzut-o totuşi pe doamna Fornier. Şi romanul lor s'a încheiat cu un schimb de scrisori melancolice, care a ţinut trei ani...

Când marele muzicant a murit, la 8 Martie 1869, nici o femee n'a stat la căpătâiul lui, nici una din acele blânde şi iubitoare năluci care fac morţii alai.... — *A.*

Albina din laborator

Nimfele surâzătoare. Muzele inspiratoare nu se mai ivesc doar în păduri sau în saloane: ele se ivesc pretutindeni, nimfe productive, surâzătoare chipuri femenine, în birouri, în clinici, în tribunale, în laboratorii. Doamna Colette Iver a început să prezinte într'o mare revistă franceză, câteva aspecte din viaţa femeilor de azi. Şi cea mai nouă figură pe care autoarea ne-o descrie, e femeia-chimistă. De la războiu încoace toate şcolile de chimie din lume sunt pline de studente. In fiecare an un roi de tinere fete îşi prezintă diploma de inginer-chimist.

Doamna Colette Iver a cercetat soarta acestor ingineri surâzători şi a stat de vorbă cu un mare patron industriaş care a făcut următoarele mărturisiri:

„Uzinele n'au nevoie neapărată de un Curie, un Berthelot, un Lavoisier. Ele nu fac revoluţii ştiinţifice, ci mici îmbunătăţiri asupra unei materii colorante, asupra unei soluţii, asupra unui acid. Sunt lucrări mici de microscop, aproape aceleaşi în fiecare zi. Bărbaţilor nu le place munca aceasta, pe care o găsesc plicticoasă. Ei au alte năzuinţi... Ei vor să răstoarne vechile procedee, să facă descoperiri, să câştige bani mulţi. Femeia e mai modestă: ea e în stare să stea opt ore să supravegheze o reacţie chimică.

Şi iată ce-i trebue uzinei: albine. Albinele n'au spiritul deranjat de setea de inovaţii. Ele nu-şi schimbă nici odată formula mierei şi nici geometria alveolelor. Şi sunt cele mai mari industriaşe din lume. Femeile-chimiste sunt albine inteligente şi preţioase.

Doamna Colette Iver a vizitat o chimistă din sudul Franţei, care lucrează într'o uzină de esenţe aromatice. Chimista face de la 10 la 15 analize pe zi, aproape identice şi nu se plânge. Şi ceeace este într'adevăr surprinzător, întrebată asupra eventualităţii unei căsătorii, chimista a răspuns râzând din toată inima:

— Nu, căsătoria m'ar plictisi.... — *A.*

Per Hallström

Per Halltsrœm e unul din marii maeştri ai povestirii, şi alături de Selma Lagerloff şi Werner von Heidenstamm contribue la gloria literaturii suedeze de azi. Nu are acea vervă naivă şi nativă a fanteziei, ca ilustra lui compatrioată, dar e un poet de o bogăţie, de-o adâncime şi de-o fineţe psihologică, pe care puţini scriitori le egalează în timpul nostru. E un artist de un rang neobişnuit de înalt, un maestru al stilului şi atmosferei, dar nimic mai departe de el decât orice artistism alambicat, străin de viaţă; mai degrabă atitudinea operei lui literare tinde să susţie dreptul vieţii simple şi al simţirii sănătoase şi fireşti faţă de artă şi de orice artificii ale culturii. Astfel, atitudinea lui corespunde celor mai adânci nevoi ale acestor timpuri.

Per Hallstrom s'a născut în 1866 la Stokholm. Anii desvoltării lui scriitoriceşti s'a întâmplat să pice în epoca de triumf a naturalismului. Afară de asta, o parte din anii aceia i-a trăit în cea mai realistă ţară din lume, căci între 1888—90 a fost chimist în America de Nord. Nu e de mirare deci că primul lui volum de povestiri „Pasări rătăcite" (1894) are atmosfera naturalistă. O părăseşte însă în curând şi în volumul următor „Purpură" cade în extrema contrarie, — romantismul medieval. Dar acestea erau numai pregătiri. In arta lui, matură, naturalism şi romantism sunt biruite şi în acelaş timp contopite. Din atingerea întăritoare cu realitatea a câştigat adânca pricepere a vieţii moderne şi a problemelor ei, simţul sever al adevărului şi siguranţa negreşelnică a mâinii plăsmuitoare. Fidelitatea veridică a tablourilor lui împrumută vechei lui înclinări romantice o aureolare poetică a vieţii, un colorit săţios şi un fund de zare vast şi misterios pe care se contureazǎ toate destinele şi faptele individuale. Aceasta o simţim cu fior şi în magistrala nuvelă „Buze mute", — apărută în româneşte în ultimul număr al „Lecturii, floarea literaturilor străine" —, precum şi în toate romanele sale: „O poveste veche", „Primăvară", „Romanul lui Gustav Sparfvert", „Un roman ştrengăresc" (1906) şi în volumele de nuvele: „Bijuteria de briliante", „Thanatos", „Cele patru elemente", „Nuvele noui", (1912). In româneşte nu ştim să se fi tradus pân'acum altceva din opera marelui scriitor suedez, decât nuvela mai sus menţionată.

Volume de poezii

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti I

	Lei
Blaga Lucian. — Lauda somnului	42.—
Botez Demostene. — Zilele vieţii. Poeme *Prem. de Academia Română*	60.—
Blidariu D. O. — Fiul lui Lucifer	15.—
Cazimir Otilia. — Fluturi de noapte *Prem. de Academia Română* *Premiul „Femina" din Paris*	40.—
Cerbulescu N. — Cântece din războiu	14.—
Ciocârdia Dan. — Răsbunarea privighetoarei	50.—
Crainic Nichifor. — Darurile pământului Ed. III	60.—
Cunţan Maria. — Din caerul vremii Vol. I.	25.—
Cunţan Maria. — Din caerul vremii Vol. II	25.—
Eftimiu Victor. — Poemele singurătăţii	40.—
Feraru Leon. — Maghernita veche	35.—
Gârda Dr. — Bănatu-i fruncea	18.—
Militaru V. — Stropi de rouă. Ed. II	35.—
Neniţescu St. — Denii	10.—
Pillat I. Ion. — Biserica de altă dată	40.—
Siminei A. Const. — Volbura	14.—
Topârceanu G. — Balade vesele şi triste Ed. III	42.—
Topîrceanu G. — Migdale amare	42.—
Voiculescu V. — Pârgă	20.—

Cărţile de mai sus se află de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi deadreptul la „*Cartea Românească*" Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

„Biblioteca pentru toţi"

A publicat şi continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români şi străini.

Le vom înşira aci pe cele retipărite de curând şi pe cele mai voluminoase:

„Eugenie Grandet", „Moş Goriot", Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont şi Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi şi Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viaţă", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viaţa Artiştilor" de Murger. „Roşu şi „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din ţară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere. *Librăria „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, I, Calea Victoriei 27*

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

Luc Durtain

Acest autor astăzi foarte la modă, şi-a reunit opera în proză subt titlul general de „*Conquête du Monde*". Prin aceste cuvinte enigmatice trebue să înţelegem cucerirea poetică şi literară a realităţii. Durtain e poet. Suprema misiune a fiecărui om este, după el, să literaturizeze puţin realitatea pe care o trăeşte. Aceasta presupune însă o realitate prealabilă, o activitate efectivă, materie primă a elaborării artistice. Trebue să trăim, să trăim muncind, să fim banali, cotidieni. Iar într'un colţ din sufletul nostru, al orişicui, nu numai al scriitorului, dar al ultimului dintre anonimi, trebue să existe acel fior poetic, care dă sens de frumuseţe detaliilor plate ale vieţii de toate zilele. Fără banalitate, literatura n'are materie primă. Căci literatura făcută cu evenimente distinse şi excepţionale este o literatură falsă şi proastă. Pe de altă parte, fără literatură, viaţa nu e posibilă. Plictiseala, spleenul, neurastenia sunt efectul nu al mizeriei, ci al lipsei de rezonanţă poetică în suflet.

Acesta este crezul lui Durtain. Este, după cum spune Benjamin Crémieux, un realism poetic (a nu se confunda cu poezia realistă, cum ar fi bunăoară poezia satirică, care e altceva). Realism poetic înseamnă poetizarea, oricât de intensă, paroxistică chiar, a unor realităţi de duzină, a unor fapte de serie, a unor detalii perfect obicinuite ale vieţii.

In cărţile sale Luc Durtain cântă lucruri în genere apoetice. Iată bunăoară romanul său intitulat: „Douze cent mille". Un simplu lucrător, Bougrand, câştigă într'o bună zi la o loterie spaniolă suma enormă de „două sprezece sute de mii" de franci. Un milion şi două sute. Ce să facă cu banii? Se duce la Paris. Acolo se năpustesc asupra lui toate lipitorile metropolitane care trăesc din banii celorlalţi: inventatori suspecţi, femei speculante, cavaleri de industrie de tot soiul. Ce se întâmplă atunci cu eroul nostru? S'ar părea că din două lucruri unul: Sau se lasă dominat de proprii săi bani, şi atunci îi cheltueşte prosteşte; sau îi domină el pe ei, şi atunci îi cheltueşte raţional sau de loc.

Dar realitatea e mai complexă. Bougrand, cap lucid de franţuz cuminte, nu se lasă epatat de bani. Ii domină. Dar... îi cheltueşte. Prosteşte? Dacă vreţi. Nu face plasamente avantajoase. Se lasă înşelat de unul şi de altul. E tras pe sfoară, conştient de asta. A domina banul înseamnă mai presus de toate, a-l dispreţui, ba chiar a-l urî. De altfel cu acest sentiment termină eroul. După ce şi-a cheltuit ultima para, plin de ură împotriva banilor, se reîntoarce la meseria lui de simplu lucrător cu mintea şi inima nealterată de această scurtă şi neînsemnată aventură milionară.

Această carte a lui Durtain merită a fi citită. Este — cum spune un critic francez — unul din cele 20 de romane bune apărute dela 1918 încoace.

Intr'un alt volum, intitulat: „*Ma Kambell*" este vorba de o motocicletă, tovarăşă a autorului, prietenă nedespărţită, care îl însoţeşte dealungul Franţei, dela Saint-Tropez, prin Esterel, Alpii de jos, etc. E o carte originală, în care se cântă sportul, plăcerea aproape pustnică a sportului, voluptatea aproape solitară care consistă dintr'o bună cenestezie, din sensaţia că toate pârghiile şi angrenajele trupului funcţionează fără greş.

După ce a cântat banalităţi grandioase ca sportul, sănătatea, banii, (sănătatea este subiectul volumului iarăşi foarte curios: *La source rouge)*, Durtain îşi îndreaptă privirea spre marea ţară a banalităţii, spre ţara cântată de Walt Withmann, alt „realist poet", din aceaşi familie spirituală ca şi Durtain. Vreau să spun: Statele-Unite. A scris două cărţi celebre despre moravurile americane: *Quarantième etage* şi *Hollywood dèpassé.*

„Quarantième étage" constă din trei mari nuvele. Una se chiamă: „Crima de la San Francisco". E vorba de un adolescent plin de viaţă, pe care îl seduce o femee experimentată în technica amorului. După ce-şi face pofta, doamna îl părăseşte. Dar îi lasă un rău ireparabil: o sete de a trăi dezadaptată faţă de rigorile morale din Statele Unite. Intr'o seară, după o lungă plimbare în plin aer, se duce într'o sală de cinematograf. Pe întuneric, o poftă irezistibilă îl împinge să pună mâna pe mâna sau piciorul unei vecine. Ii răspunde un ţipăt strident, căruia îi urmează un scandal instantaneu generalizat. Este judecat, condamnat. Face închisoare. Şi toată viaţa sa de acolo înainte, va fi un paria, respins de pretutindeni.

A doua nuvelă se chiamă „La cité que bâtit la Vision". E povestea unui oraş-ciupercă. Insfârşit, a treia nuvelă este intitulată „*Smith Building*". Un agent de asigurări, Woodruff, lucrează la Portland. Acolo îşi are el o casă, cu grădiniţă, cu locuri cunoscute şi iubite. La un moment dat, i-se oferă o situaţie extraordinar de bănoasă la Seattle. O situaţie cum nici n'ar fi putut visa. Şi totuşi refuză. De ce? Pentru ce acest gest de „Rege al Tuleei"? Pentru a schimba monotonia norocului? Pentru plăcerea perversă de a regreta şi suspina? Nu. Să nu uităm că Woodruff e american. Pentru a comite acte biologiceşte absurde n'are nevoie de argumente pasionale rafinate. Viaţa americană este aşa de convenţională şi frust simplificată, încât orice sentiment — un sentiment care în Europa e curent şi banafrizează sadismul în Statele Unite. Ştiţi pentru ce refuză Woodruff? Pentru că a pleca la Seattle înseamnă a părăsi Portland. Şi mirosul casei, grădinii, străzii, trandafirilor dela Portland îl ţintueşte pe loc. Paradoxul lui Woodruff este de a nu asculta de punctul de vedere american, care este „totdeauna, în mod necesar, de partea celui mai mare număr de dolari", ci de a se înrădăcina de sol, ca ultimul european.

„Sufletul Americei — scrie în această nuvelă — va fi salvat în ziua când unul din cetăţenii ei se va trezi legat, din fundul măruntaelor sale, legat de un loc, de unul singur şi nu altul, plaje, munte ori câmpie, — independent şi mai presus de orice consideraţie de dolari".

In „Hollywood dépassé", regăsim strânse şi reflectate ca într'o oglindă, toate ideile, situaţiile şi stările sufleteşti din „Quarantième étage". Şi concluzia e aceeaş. Superioritatea bătrânei Europe.

(In toate aceste descripţii, o remarcăm în treacăt, Luc Durtain trece cu vederea o anumită pătură a populaţiei care este, credem noi, superioară celei corespondente din Europa: este mediul universitar, profesori şi studenţi. Voi vorbi odată separat despre acest într'adevăr palpitant subiect).

Insfârşit, o ultimă carte a lui Durtain, care i-a dat o celebritate de vedettă, este „L'autre Europe", anchetă în Rusia Sovietică. Iată ce spune despre ea un critic dificil, francezul Benjamin Crémieux:

„Acest esseu asupra vieţii din Rusia de astăzi, venind după cincizeci altele, se deosebeşte de ele prin liniştea şi amploarea viziunii, prin multiplicitatea punctelor de referinţă. Nu este reportajul unui mic burghez francez înnăduşit de spaimă sau beat de admiraţie. Este o carte, desigur incompleetă şi uneori hazardată, dar care dă, constant, impresia de a nu fi inegală faţă de subiectul ei".

D. I. SUCHIANU.

INSEMNĂRI

Elena Sevastos

Elena Sevastos s'a stins în liniştea uitării în care intrase de mult şi cu hotărîre înainte de a intra în liniştea de veci.

A fost un suflet plin de foc şi avânt, o inteligenţă originală şi plină de spontaneitate şi a avut o iubire profundă şi statornică pentru sufletul ţăranului, aşa cum se răsfrânge în comorile sale de artă şi în obiceiurile patriarhale.

De tânără, a studiat cu pasiune şi a cules cu sârguinţă bogatul material folkloristic ce se risipea nebănuit de nimeni în lumea dela ţară. A fost cea dintâi femee premiată de Academie şi cred că e unica premiată pentru folklor, cu cartea ei „Nunta la Români şi obiceiurile ei". Apoi, după ce a colindat cu tatăl ei zile şi săptămâni, în căruţă, pe întinsurile Dobrogei, a scris o altă carte asupra obiceiurilor din aceste ţinuturi, plină de informaţii preţioase şi scrise într'o formă savuroasă, Cu ea pleacă dintre noi, tăcut şi discret, „încă un suflet" din alte generaţii.

A. L.

Cronicile teatrale

Intre puţinele fapte îmbucurătoare ale unei vremi atât de bogată în aspecte penibile — se cade să însemnăm apariţia Marioarei Ventura de două ori, la două şezători literare, unde a citit, cu magnifica ei artă, versuri din poeţii români contimporani.

Omagiul pe care marea tragediană l-a adus literaturii româneşti, este încă o dovadă a cultului, pe care Ventura îl păstrează în adâncul sufletului ei, ţării din al căreia pământ s'a desprins, ca să se avânte pe supremele culmi ale artei.

Cu atât mai josnică pare isprava celor doi-trei condeeri, care au întâmpinat cu sudălmi paşii de reîntoarcere ai Venturei.

Este un val de mitocănie, care covârşeşte multe condee şi, ales, unele dintre cele mai subtile. Scriitorul român n'a ajuns încă, să aibă respectul peniţei lui. De-aceea, o moaie în orice călimară şi, ades, chiar în călimările măruntelor intrigării de culise. Se urzesc, în dosul decorurilor de carton, între pompieri şi maşinist, conspiraţii de mediocritate. Şi fiecare clan îşi găseşte, apoi, peniţa care să dea formă sudălmii, în cutare tipăritură mai mult sau mai puţin citită.

In literatura ce se scrie în marginea vieţii teatrale, trăim în plin şi abject mahalagism. Se pare că simpla apropiere de cuşca sufleurului, are darul de-a imbeciliza chiar şi pe cei mai vioi, de-a transforma în autentici oboreni chiar şi pe cei mai „subţiri" dintre mânuitorii de cuvinte.

Este un fenomen, pe care cred că l-aţi remarcat : critica teatrală este, în mai multă măsură decât oricare altă critică, refugiul ignoranţei, al relei credinţe şi al perfidiei.

Cunosc un critic teatral care, vorbind de Bernard Shaw, n'a ezitat să însemne într'un foarte răspândit cotidian această frază criminală: „Bernard Shaw, acest domn care se pretinde de spirit"...

Bietul critic „îl ataca" pe Shaw, cum l-ar fi atacat pe d. Mihalache Dragomirescu. Peste o sută de mii de oameni de treabă au aflat, deci, că Shaw „se pretinde de spirit"...

Din cele mai multe dintre cronicile teatrale ce se scriu, s'ar face un admirabil volum de literatură umoristică, destinat bolnavilor de nervi în orele lor cele mai negre. Inveselindu-i, numărul sinuciderilor din cauza neurasteniei ar scădea uimitor.

Până atunci însă, destui naivi vor citi serios literatura teatrală neghioabă ce inundă coloanele atâtor ziare.

Literatura politică

Există într'un oraş de provincie, un om — de sigur foarte de treabă — care însă, neavând ce face, face politică. (A face politică este un fel discret de-a spune că nu faci nimic...)

Omul nostru nu face politica unui partid. Face politică independentă. Adică, înjură toate partidele şi pe toţi oamenii politici. Nu mă îndoesc că, pentru aceasta, are motive foarte serioase...

Aici însă, nu mă privesc nici motivele omului nostru, nici opiniile lui. Vreau să zăbovesc o clipă asupra stilului, pe care-l practică teribilul pamfletar provincial...

„Nici năvălirea Barbarilor, *nici epoca* Fanariotă, *nici* Ciuma *şi nici* Holera *n'au devastat şi pustiit aşa de cumplit sărmana noastră ţară, ca stearpa şi vitrega guvernare a ultimului deceniu, în care interval de timp conducătorii destinelor ţării au lovit cu cruzimea fiarelor prădătoare în popor şi în cele mai vitale şi viabile elemente producătoare ale Statului, proteguind pe paraziţii cari s'au năpusit ca lihnitele lăcuste şi au stors până la istovire vlaga sărmanului popor muncitor şi cinstit".*

Nu zic că bietul om n'are dreptate !...

Dar oricum, puţin exagerat din punct de vedere stilistic... Ascultaţi şi dv.: „fiare prădătoare" care „lovesc cu cruzime"... în ce ? „în popor şi în cele mai vitale şi viabile elemente producătoare"... Iar după tot acest cataclism, vin „lăcustele care storc vlaga"... Lăcuste care storc, — recunoaşteţi şi dv. ca şi mine că, întemeindu-mă pe modestele cunoştinţi zoologice, n'am putea jura cu mâna pe cruce că „lăcustele storc !"

Partea cea mai amuzantă este că omul nostru, scriind cum văzurăţi mai sus, îşi închipue că face... politică economică.

Şi ne-o spune limpede:

„Cei zece ani de constantă luptă marcând destul de precis caracterul economic *al politicei ce fac"... etc.*

— Curat economic ! — cum ar zice Pristanda, care însă — nu scria asemenea broşuri, săracul !

D. Mihalache Dragomirescu intim...

Unul din studenţii d-lui Dragomirescu îmi trimite o foarte spirituală scrisoare, în care îl zugrăveşte pe marele critic la şedinţele Institutului de literatură.

Din scrisoarea aceasta, desprind câteva fragmente:

„La ora nouă fără douăzeci, sala geme de studenţi.

„In sfârşit, „el" apare: întâi burta, apoi ciocul şi — în urmă — şuviţa napoleoniană din mijlocul frunţii belicos svârlită îndărăt. In urmă-i, păşesc solemn cei patru ciraci. In primul fotoliu din loja profesorilor, ia loc cu majestatea unei regine d-na Constanţa Marinescu, urmărită de-aproape de umbra sărmanului Coşbuc, masacrat în cea mai execrabilă monografie critică ce se poate imagina.

„La stânga se aşează d. N. I. Rusu..."

Aci, întrerup o clipă scrisoarea studentului, ca să-mi exprim îndoiala asupra existenţei fizice a d-lui Rusu, pe care continui să-l cred un pseudonim al d-lui Mihalache Dragomirescu.

Dar, mai departe:

„La doi paşi înapoi, două siluete diafane d-ra Constanţa Valescu şi d. Raul Teodorescu.

„Maestrul ia loc la mijloc, între stenograf şi referendul, care începe comunicarea...

...„Ultima noutate a literaturii româneşti e riguros cercetată după principiile clasice expuse în *Ştiinţa literaturii...* Când referendul vrea, în sprijinul unei afirmaţii, să citeze textual un pasagiu din cartea analizată, — indică d-lui preşedinte (să te ferească Dumnezeu să-i zici „d-le profesor !" La Institut, trebue să i se spună „d-le preşedinte"...) pagina, la care se află citatul. Atunci, d. preşedinte începe să citească, — cu un glas argintiu... Căci între alte slăbiciuni, d. Dragomirescu o are şi pe aceasta: se crede un neîntrecut cititor, un interpretator al textelor...

„Apoi încep desbaterile.

„Cele mai mărețe, sunt şedinţele în care se discută operele d-lui Dragomirescu însuşi. Referendul spune : — D. Dragomirescu, cu marea d-sale cultură... — Iar d. Dragomirescu dă din cap, în semn că... şi d-sa e de aceiaşi părere. Ore întregi, d-sa aprobă laudele, pe care elevii i-le aduc „ca să-l perie"...

„Vă rog să credeţi că nu exagerez. Veniţi oricând, la Institut şi vă veţi convinge că aşa se petrec lucrurile în realitate.

„Nimeni nu are voe să aibă altă părere decât d. Dragomirescu. Când cineva îl contrazice, — aducând o părere personală, — d-sa se supără, strigă, insultă, dă din mâini, învineţeşte...

„Când se discuta *„Un prânz de gală"* de d. Patraşcanu, — învinuirea principală ce se aducea autorului era... lipsa de stil ! Şi cine i-o aducea ? D. Mihalache Dragomirescu...

„Am văzut atunci, un domn mai în vârstă ce şedea lângă mine—la d. Dragomirescu vin mulţi curioşi, ca la moşi ! — eşind din sală cu un gest de adâncă scârbă".

...Curm aci, citatul din scrisoarea tânărului meu corespondent.

Am început-o în glumă. Până la sfârşit însă, nu m'am putut sustrage unui sentiment de melancolie: ridicolul personagiu continuă să fie profesor universitar !

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Teatrul iubirii

Răspunzând invitaţiei „Asociaţiei culturale a femeilor evree" şi cercului de domnişoare „Avodah", d. Aureliu Weiss a desvoltat, în sala de conferinţe, a Asociaţiei, conferinţa d-sale despre *Georges de Porto-Riche şi teatrul iubirii.*

Conferenţiarul analizează opera lui Georges de Porto-Riche, arătând cum concepţia ei fundamentală e cuprinsă în poemul în versuri *Bonheur Manqué* şi cum ideia adversităţii bărbatului şi a femeii în dragoste, a trecut în ţesătura pieselor *Necredincioasa, Indrăgostita, Trecutul şi Omul de altă dată.*

D-l Aureliu Weiss arată fineţa concepţiei lui Porto-Riche şi, evidenţiând însuşirile temperamentale ale eroinelor sale, le aşează pe scara valorilor pasionale alături de eroinele lui Racine. Ca şi în tragediile acestuia, eroinele lui Porto-Riche sunt atrase în mod irezistibil spre bărbatul iubit, împotriva voinţei şi a raţiunii lor. Dimpotrivă, eroii lui Corneille acţionează după îndemnul suveran al raţiunii şi al conştiinţei datoriei.

Conferenţiarul degajează impresia de fatalitate ce se desprinde din piesele lui Porto-Riche şi arată cum toată afecţiunea autorului se îndreaptă spre femee, care e purtătoarea torţei dragostei. Eroinele lui Porto-Riche cer interpretelor o mare putere de pătrundere a rolului şi o delicateţă deosebită a expresiei. Prin puterea concepţiunii şi a artei sale, dramaturgul francez a influenţat întreaga mişcare a teatrului psihologic şi pasional din ultimele trei decenii.

D. Aureliu Weiss arată că Porto-Riche n'a putut îndepărta, în toată cariera sa, suggestia ideilor consemnate în versurile din *Bonheur Manqué,* dar tocmai adâncirea şi lărgirea continuă a primei concepţiuni, a întărit considerabil prestigiul teatrului său.

Un auditoriu foarte numeros a primit cu multă simpatie expunerea conferentiarului. răsplătind-o cu aplauze călduroase.

Literatura şi comerţul

Ideea, care s'a dovedit fericită, de a încredinţa ilustrarea afişelor comerciale unor pictori artişti, nu improvizaţi, n'a rămas izolată. Un asemănător debuşeu productiv e pe cale să se creeze şi scriitorilor.

Ziarele pariziene au anunţat, din partea unui inovator în aparate de ras, un concurs cu premii şi avantaje pentru autorul celei mai bune „Psihologii a omului bărbierit", care, după cât se pare, diferă cu totul de psihologia domnului nebărbierit.

Câţi-va comercianţi de lux au luat apoi iniţiativa să comande textul la cataloagele lor de sezon, scriitorilor cu oarecare faimă. Iniţiativa s'a transformat în realizări şi cronicarii partizani se ocupă de ele admirativ.

Aceste cataloage n'au sosit încă pe la noi. Cu puţină fantezie însă, putem imagina ceeace le face atracţia: frazele nostalgice sau antrenantele impresii de voiaj care se pot scrie în jurul fotografiei unui geamantan de piele de porc, madrigalul inspirat de o vaporoasă rochie de bal eşită din atelierele X, schiţa cu sfârşit tragic care îndeamnă la cumpărarea grabnică a unui trench-coat marca Y.

Scriitorii români n'au prea avut noroc în comerţ. Indrăznelile câtorva care au voit, după exemple străine, să fie şi scriitori şi patroni de prăvălie, au fost repede descurajate. In schimb comercianţii români fac mereu incursiuni în literatură şi nu se descurajează. Unul din ei, a cărui firmă, chiar, e rimată, publică în ziare, la fiecare început de sezon, o compactă reclamă în versuri. Din cele cinci sau şase strofe mari, se poate citi cu răbdare una, una şi jumătate. Restul mărfurilor anunţate cu rimă rămâne neştiut.

Să ne închipuim că reclamele acestea le-ar rima şi semna un poet cunoscut. Şi în cataloagele marilor noastre magazine nu ne-am mai lovi de explicaţiile fade, lipsite de gramatică, şi uneori chiar de înţeles românesc.

Inovaţia ar face dintr'odată trei oameni veseli: scriitorul scăpat de perpetuele griji băneşti, — clienţii care vor da, ca nobilă scuză a cheltuelilor dezordonate sugestia literară, — amatorul care neputând comanda nimic din catalog, se va alege cel puţin cu textul.

Cataloagele s'ar cere din toate părţile. Un al patrulea om vesel ar fi şi tipograful. Numai literatura, ea singură, s'ar încrunta. — *A. G.*

Tragediile iernii

Nuveliştii, gen tragico-înfiorător, au avut, în Februarie de pomină al acestui an, belşug de subiecte, fără nevoia de a-şi supune l[illegible]cazne imaginaţia, utilizând doar fapte-diverse din ju[illegible]ale.

Cele 30° sub zero, care s'au îndărătnicit în luna numită de popor a desgheţului, dăduseră acestei rubrici o coloratură de senzaţie. In câte-va din dramele pe care cerinţi redacţionale le înghesuiau pe zece sau douăzeci de rânduri, poate că unii scriitori au jucat chiar un rol mai direct decât acela de simpli cititori. Numai că vine mai îndemână să etalezi şi să acumulezi grozăvii imaginate, şi e penibil să operezi în carnea vie a celor trăite, să dai pentru modelajurile cu creionul, plămada unei suferinţi proaspete.

Cel care utilizează mijlocul de a-şi micşora o durere, transpunând-o în fraze, literaturizând-o cu graba cu care pui pe note un refren obsedant, are ceva din deformarea sufletească a actorului care jubilează când o nenorocire în familie, care l-a zguduit, imprimă jocului său pe scenă un relief extraordinar, ceva din surâsul cochetei în faţa prilejului de a se încadra în văluri negre.

Tragediile iernii trecute resping însă pe scriitor şi prin excesul de „grozăvie".

...Strânsura de douăsprezece fiinţe omeneşti moarte una peste alta într'un cort, locuinţa lor obişnuită, nu de camping cum s'ar putea crede, căruţa pe care doi boi cu mersul trudnic au tras-o dimineaţa la bariera unui oraş ca pe un dar al demonilor: într'însa oamenii găsiră o mică familie moartă: mama, copilaşul născut chiar pe drum şi tatăl care se lăsase în cămaşă ca să-i învelească pe ei, scenă de Grand-Guignol prezintată gratuit locuitorilor acelei periferii, prea săraci ca să-şi fi tocit nervii cu emoţii de acest fel, cumpărate la spectacole în sală, — apoi, peste tot locul, o lună întreagă, oameni căzuţi, vizibili dimineaţa de sub zăpadă doar cu un petec negru de haină, ca mici puncte de oprire, — bolnavul evadat din spital cu presimţirea că în noaptea aceea o întâmplare mare îi va lecui suferinţele: nu se înşela, a fost mâncat de lupi la marginea Bucureştilor, — şi alături de aceste tragedii mari, micile tragedii ale celor împotmoliţi câte trei zile în trenuri fără foc şi fără restaurant, ale celor pentru cari lipsa de telegraf, vehicule şi confort, echivalează cu un dezastru...

Iernile de odinioară, patriarhalele ierni pe care le regretam căci aveam despre ele numai informaţii poetice şi pline de pitoresc,—o singură lună de realitate le-a smuls tot farmecul. — *A. G*

Mărunte

— D. Virgil Huzum, autorul volumului „[illegible] la manière de..." a pus sub presă volumul de versuri originale intitulat: „Bolta bizantină".

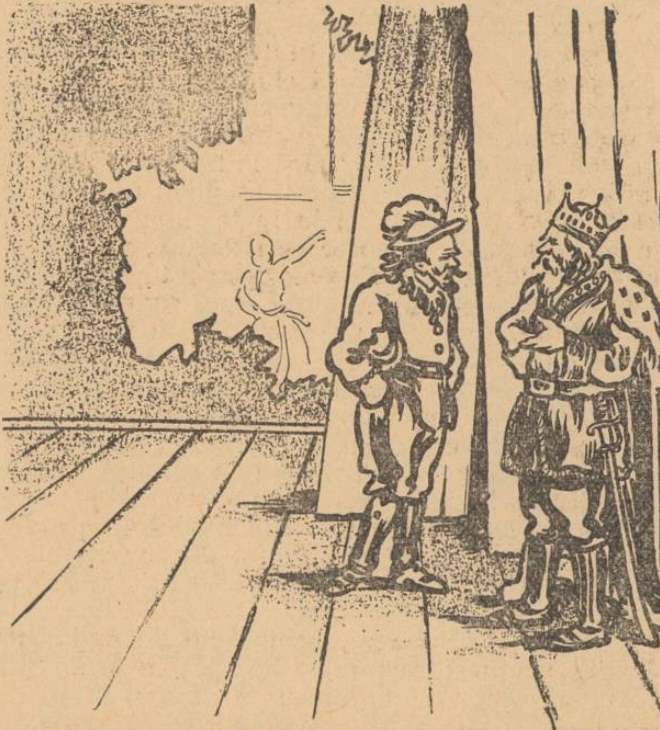

Citiţi azi
LECTURA No. 215
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Per Hallström
BUZE MUTE
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

La vreme

Stăpânul casei: A! telefonul!
(London Opinion)

Intre culise

— Ce faci, Impărate?
— Ce să fac, sunt amărât
— De ce?
— Pot eu oare să trăesc cu trei mii de lei pe lună?

La juriul salonului oficial

— De ce ai intitulat tabloul D-tale „O crimă".
— Fiindcă vreau să-l expun la salon.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
in continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|2

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 434

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 31 Martie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Literatură confortabilă

In numărul de pe Mart din „La nouvelle revue francaise" Albert Thibaudet, cu ocazia împlinirii a douăzeci de ani dela întemeierea acestei reviste, spune, între altele, că trei romane apărute pe acea vreme au exercitat o influență profundă asupra desvoltării romanului francez actual.

Aceste trei romane sunt „Les caves du Vatican" de André Gide, „Barnabooth" al lui Valéry Larbaud și „Le grand Meaulnes" al lui Alain Fournier. Lăsând deoparte pe Proust și pe Roger Martin du Gard, cel dintâi formând un caz izolat și cel de al doilea reprezentând romanul tradițional francez, realist, analist, clar, aceste trei romane dau într'adevăr o bună parte din fizionomia nu numai a romanului dar chiar a spiritul literaturii franceze actuale. Să le luăm pe rând.

„Les caves du Vatican" înfățișează romanul *acțiunii gratuite,* foarte la modă astăzi printre tinerii scriitori. Lafcadio, eroul lui Gide, e un om cu mobile sufletești nedeterminate, mânat în existența lui de întâmplare sau de inutil, în căutarea imposibilului dar fără suferința căutării imposibilului, îndemnat de capriciu și, în fond, oportunist și flegmatic. Nici-un tragic în viața lui. Sau, cel puțin, nici un tragic profund și general uman, tragicul acela banal și adânc al vieții de toate zilele și al tuturora.

Barnabooth, miliardarul estet al lui Valéry Larbaud, e precursor al acelui „diletantism cosmopolit", cum spune Thibaudet, care e esența literaturii lui Giraudoux și Paul Morand. Barnabooth este un personaj excepțional și rar prin poziția lui socială. Viața lui, o viață de trenuri de lux, de palace-uri și transatlantice, are ceva artificial prin excepționalitatea ei. Poate oferi, cel mult, un interes de curiozitate și poate ațâța râvna și invidia unui lector neprevenit și mediocru. Sentimentele miliardarului Barnabooth sunt destul de plate. Pe lângă că sunt foarte obișnuite, dar condimentarea continuă cu acea amărăciune pe care o lasă bogăția exagerată, nu ne mai poate amăgi. Iți vine, fără să vrei, în minte imaginea satirică a miliardarului din Octave Mirbeau care fuma țigări de aur masiv și declara că „c'est infumable". Dar „Barnabooth" este admirabil scris. Și asta, da, ne mulțumește...

„Le grand Meaulnes" al lui Alain Fournier, mort, tânăr, în războiu, este o operă delicioasă. Dela Gerard de Nerval, în Franța, nimeni nu mai scrisese ceva asemănător. Poezie, mister, *Sehnsucht* romantic, fantezie, romanul lui Fournier e o realizare de vis, aproape unică. E romanul visurilor adolescenței. E aproape un *Maerchen* romantic și e totuș foarte real și verosimil. Și dacă decorul și intriga pot fi excepționale și gratuite, fondul uman e adevărat și adânc.

Ii voiu face un loc aparte, dar îl voiu cuprinde, totuș, la un loc cu celelalte două și împreună cu o bună parte din literatura franceză actuală, în aceeaș atmosferă. Intr'adevăr cele trei romane de mai sus reprezintă, cum bine spune Thibaudet, o tonalitate foarte răspândită astăzi în Franța. Sunt înrudite între ele. Toate prezintă acelaș caracter de gratuitate și de confortabil. Toate se feresc să adâncească prea mult viața. Toate se feresc să analizeze prea mult. Nici o preocupare de a pune la punct, de a rezolvi vre-o problemă. Nici-unul nu încearcă să descurce vreun conflict dificil. Nu se ostenesc și nici nu vor să ostenească. Confortabile. Fantezie, multă fantezie, dar nu tragică. Poezie multă, dar nu amplă. Nu ușurință ci diletantism voit (și aici nu vorbesc decât de Gide și Larbaud). Și în toate aceeaș dorință de a distra și de a se distra.

Acestea sunt caracteristici foarte des întâlnite în literatura franceză de astăzi. O literatură confortabilă. O estetică de suprafață. O literatură care, dacă ia în serios arta, nu ia viața în serios. O tendință de a ocoli dificultățile. Mult zgomot pentru nu prea mare lucru. Subtilități gratuite și ingenioase. Mai ales ingenioase. Prea ingenioase. In acelaș timp o goană după pitoresc și particular care nu-și are analogul decât în epoca primului romantism. S'a vorbit, chiar, despre un nou romantism. In orice caz ar fi un romantism fără un substrat moral puternic. Pentrucă tocmai acest substrat moral este, astăzi, pe cale să diminueze, și aceasta e o caracteristică aproape unanimă a literaturii franceze actuale.

Termenii de comparație nu lipsesc pentru a ilustra aceasta. Și nu în trecut. Ii găsim în epoca noastră. In primul rând Paul Claudel. Claudel este tipul literaturii neconfortabile, al literaturii care nu numai distrează ci hrănește. Unul din cei care te îmbogățește când îi citești. O energie.

S'a confundat în ultimul timp (generația nouă de scriitori a practicat acest sport) s'a confundat energia cu anarhia. Aceasta a fost și este lozinca dadaismului, a suprarealismului și a așa zisului modernism. Sub pretextul descătușării din forme vechi (și fără a aduce în loc nici o formă nouă) s'a invadat literatura cu o avalanșă de opere neisprăvite, rău începute, scrise la repezeală, care nu sunt decât rodul unei instinctualități destrăbălate și anarhice. Un bergsonism rău mestecat, rău înțeles, sau un nietzscheism de fațadă. Peste tot aceeaș concepție a gratuitului, a disponibilității (influență a lui Gide), aceeaș căutare a *actului pur,* adică înlocuirea oricărei logice, a oricărei ordini prin cultul neverosimilului cu orice preț. Și asta sub pretext de descătușare, de renovare a literaturii.

Dar maniera aceasta ar forma avantgarda. Literatura aceasta dacă nu e confortabilă prin rezultat e confortabilă totuș prin concepție. Anarhia care distruge fără să reconstruiască este jocul cel mai facil.

Literatura confortabilă *normală* este cea de care ținem samă. Ea este practicată pentru moment, în Franța, de majoritatea, literaților. Ea este, fără îndoială, expresia lumii și epocii actuale. Și, poate, chiar a mentalității franceze. In Franța, mai mult ca oriunde, literatura a fost considerată ca o simplă distracție. O simplă comparație între romanul rus, englez și francez ne dovedește asta. Literatura confortabilă, în orice caz, înflorește în Franța mai bine ca oriunde. Și, în orice caz, astăzi mai mult ca oricând. Să nu uităm că Franța este țara doctrinei artei pentru artă, a parnasianismului, a lui Flaubert și a desbaterilor asupra poeziei pure. Toate, fenomene mai mult sau mai puțin favorabile literaturii confortabile.

S'a vorbit despre oarecare *neliniște* care ar exista, ba chiar ar caracteriza, și în Franța ca și aiurea, literatura de după războiu. In literatura franceză actuală această neliniște e foarte puțin sezisabilă. Atârnă și de ceea ce se înțelege prin neliniște. Dacă neliniștea înseamnă numai un simplu fior estetic, o simplă excitare plăcută și trecătoare, comodă și facilă, atunci, fără îndoială, toate romanele franceze ne oferă această *neliniște* din belșug. Dar dacă neliniștea e ceeace știm cu toții că este: presimțirea marilor furtuni interioare, grija, pasiunea puternică, cutremurul în fața sublimului, toate marile emoții de viață și artă cu care ne-au obișnuit Shakespeare, Goethe, Balzac, Dostoievschi, Dickens, Hardy, Tolstoi și atâția alții, atunci se constată, dimpotrivă, o mare lipsă de neliniște în literatura franceză de astăzi.

Confortabil nu este un epitet pejorativ. Este numai o caracteristică. Preferințele pot merge spre altă literatură, însă literatura confortabilă își are menirea și calitățile ei. Atâta doar că s'ar putea recomanda, la lectură, alternarea ei cu altfel de literatură mai puțin confortabilă. Fără exclusivism nici într'o parte nici în alta și numai pentru o cât mai sănătoasă cultivare a gustului de a citi.

AL. A. PHILIPPIDE

Scrisoare

Odae de oțel... Singurătate,
In care tot răsună
Prelung și în surdină
Ca o cutie mare în care-a fost adusă
Pe vremi o pianină
Și mai păstrează încă reminiscenți sonore.

Oare câte ore-or fi,
Câte ore?

Toți oamenii au adormit demult
Și-i liniște ca într'un sat.
Numai eu ascult,
Numai gândul meu nu s'a culcat:
Doi ochi mari
Ușor plecați
Ca doi fluturi rușinați
De iubirea lor.
Glasul tău, privirea ta
Mânile mici,
Toate sunt aici,
Toată ești aici
In singurătatea mea.

* * *

Incue vecinul tăcerea
Și în odaia lui pătrată,
Și-apoi se culcă 'n ea, întunecată,
Ca 'ntr'un sicriu.

E foarte târziu...

* * *

Unde ești acum?
Știu unde ești:
Văd acolo ca prin fum
Cu-amintiri ce se adună
Mânile-ți ce s'au culcat,
Capul tău, așa, plecat
Pe pernă,
Ca pe-un clar pătrat de lună.
Simt suflarea ta ușoară
Prinsă'n palma mică, mică,
Ca foșniri de rândunică
Ce-și așează 'n somn o aripioară.

Gândul meu e-aici.
Și e acolo
Cum e cerul ce-ai vedea deasupra
Dacă te-ai uita afară.
Sufletu-mi e-aici
Și e acolo
Lângă răsuflarea ta
Cum e liniștea ce ne'nconjoară
Dacă te-ai trezi și-ai asculta

* * *

Oare cine m'a chemat?
Oare cine te-a strigat?
Vorbele au stafii ca și noi
Fiindcă nimeni n'a vorbit
Și-am auzit
Ca un cuvânt al nimănui
Spunându-mi cum îmi spui
Când suntem amândoi...

Vorbele au stafii și strigoi.

DEMOSTENE BOTEZ

Ștefan Dimitrescu — Mihail Sadoveanu

Apare beizade Alecu și cetește o scrisoara dela un prietin[1]

de MIHAIL SADOVEANU

În lumina oblică a soarelui de toamnă, scăpărară arme. Apăru un pâlc de opt ori zece călăreți, în fruntea cărora se vedea un boier tânăr moldovan pe-un arăbesc roib. Purta cizme roșii, contăș, cu guler și mânicuți de jder, și gugiuman de aceiași pielcică. Călărea în șea naltă, cu scări scurte, după moda necredincioșilor ismailiteni, ceiace nu plăcu deocamdată domnului abate de Marenne. Straiul nu-i era nici strălucit, nici scump, așa precum ar fi fost de așteptat dela un fecior de Domn dezmierdat și fără frică, cum îi mersese numele lui beizade Alecu. Purta puține arme, cași căpitanul Turculeț : junghiu la cingătoare în dreapta, sabie în stânga și pistoale la coburi. Deși avea nume de bun oștean, se înfățișa palid și subțiratic; ochii priveau fără nicio strășnicie și avea pe obraz un zâmbet nesilit.

După el veneau cei doi călăreți oșteni ai lui Turculeț, și'n urmă oameni de țară cu contășuri proaste de suman și căciuli de oaie, — în spate însă cu sănețe lungi, lucru pe care abatele de Marenne știu să-l prețuiască precum se cuvine.

— E el, zise căpitanul Turculeț cu plăcere. Ne întâmpină mai curând decât credeam. Și vine grăbit : trebuie să se fi întâmplat ceva. Prea cuvioase părinte, nu descăleca.

De Marenne voise să descalice și se opri.

Beizade Alecu își struni fugarul, apoi se plecă pe coama lui, scoțându-și depe plete gugiumanul și închinându-se către străin. Il salută într'o destul de bună limbă franțuzească, ceiace făcu o plăcere nespusă abatelui.

— Am cinstea să văd în fața mea pe domnul abate Paul de Marenne?

— Da, domnule. Cinstea-i de partea mea, căci mi se dă prilejul nenădăjduit să fiu oaspetele și protejatul unui prinț.

— Dă-mi voie, domnule abate, să te socotesc prietin și să-ți spun dela început că, în țara asta și'n împrejurările în care ne aflăm, protecția mea nu înseamnă mare lucru. Calitatea de francez, strălucirea și puterea regelui domniei tale sunt un scut mult mai bun.

— Asta se poate, domnule, atât cât nu sânt între dușmani. Și mi se pare că n'am trecut încă de locurile primejdioase.

Beizade Alecu Ruset avu un râs scurt, care nu era tot așa de plăcut ca zâmbetul.

— E adevărat, domnule abate. Zona e încă primejdioasă. De aceia m'ai văzut grăbindu-mă; și Turculeț poate a înțeles dece nu v'am așteptat la fântâna Lepșei și am venit cât am putut mai iute către dumneavoastră.

— S'a întâmplat ceva?

— Mare lucru nu; însă ceva s'a întâmplat; ș'am să fac judecător nu atât pe Turculeț cât pe domnul abate.

— Ce este, domnule? Mă vezi neliniștit, cum eram înainte de a trece granița Poloniei.

— Nu-i decât atât, că, la Săbăoani în sat, venind slujitorii domniei pentru strângerea dărilor, au fost împresurați și loviți de ostași nemți. Cei care au scăpat au strigat și-au chemat dela ținutul Cârligăturii și dela scaunul domniei ajutor. Venind steagul de răzeși, care e de rând la slujba domnească a pus stăpânire pe sat. Dar și Nemților le-a căzut ajutor dela margine ; ș'a fost acolo învăluire și bătaie. Așa că și Ungurii din sat au pus mâna pe ce-au avut și unii stau să-și apere ce-i al lor iar alții, lepădând tot, vor să fugă ca să-și scape viețile... Asta-i.

— Cum? au pătruns Nemți până la Săbăoani? întrebă, surprins, de Marenne.

— Au pătruns și mă mir. Slujba lor, la Leși, este să ție trecătorile muntelui și cetățile dela poale. Au ieșit în valea Siretului fără poruncă și cu primejdie — căci, oricât vor fi fiind de viteji, sânt puțini, și steagurile Domniei îi pot împresura și apuca de grumaz.

— Au atacat Săbăoanii?

— Da.

— Atunci nu putem trece.

— Ba da; căci căpitanul Ilie Turculeț e'n slujba craiului leșesc, cași Nemții. Iar din partea steagului Domniei-

[1] Capitol din romanul istoric *Zodia Cancerului* sau *Domnia Ducăi-Vodă.*

(Continuare în pag. II-a)

n'ai a te îngriji, căci Măria-Sa Duca-Vodă știe că vii și te-așteaptă, dând poruncă la toate dregătoriile până la Iași să fii bine primit și petrecut.

— Totuși, nu putem trece ; — urmă, neliniștit, abatele de Marenne.

Beizade Alecu avu iar râsul lui :

— Atunci am avut dreptate să mă grăbesc, domnule abate; și asta trebue să-ți fie cea mai mare dovadă a prieteniei mele.

— Nu înțeleg, prințule.

Zonele nemțești sunt pretutindeni primejdioase, chiar în afară de hotarele măriei sale împăratului Leopold. Așa încât aflând și Nemții craiului leșesc dela Nemții împărătești că la păgâni umblă misionari franțuji, vor fi cugetat că nu-i bine asta și păgânii trebue lăsați cu legea și blăstămul lor.

— Se poate.

— O, eu sânt sigur de asta ; mai ales că măria-sa împăratul Leopold presupune, fără nicio dreptate, că domnia-ta duci la Țarigrad un mesagiu al slăvitului craiu Ludovic al paisprezecilea; un mesagiu ca multe altele, îndemnând pe Turci să nu mai așeze niciodată pace cu Nemții și să ție într'una războiul. Asta-i o veche și bună politică franțuzească, rămasă dela un mare om și înțelept cancelar care se chema Richelieu, — ș'atunci Nemții, când aud de curier dela Paris, văd roș.

— Prințule și prietene, vorbi grav abatele de Marenne, te rog să nu crezi nimic din toate aceste vorbe și fantasmagorii pe care și le întreține, din motive ușor de înțeles, poliția împăratului Leopold. N'am nici o scrisoare și niciun mesagiu și nu sunt decât un misionar în răsăritul cel întunecat de nourii unor credinți mincinoase. Asta ți-o poate dovedi domniei tale ș'o scrisoare pe care o am dela Pan Vladislav, castelan de Katowice, prietenul nostru comun.

— Cum, domnule abate? ai o scrisoare dela Pan Vladislav și nu-mi spui mai curând ? Pan Vladislav e un bun prieten al meu, cu care am petrecut ani frumoși la Cracovia, pe când eram acolo amândoi la învățătură. Te rog fă să mă bucur cu o clipă mai curând.

— Iată scrisoarea și te bucură, domnule, zise zâmbind abatele de Marenne. Și de vreme ce ești de părere că, în orice caz, nu-i bine să trecem printr'o localitate unde s'a iscat tulburare și unde nu putem avea popas de noapte, mă las în sama domniei-tale. Fă cum crezi că-i mai bine, și poruncește.

— Da, răspunse cu grabă beizade Alecu, pe când desfăcea epistola castelanului leșesc, rupându-i pecețile. Domnule abate, cred de mai înainte tot ce-mi poate spune prietinul meu Vladislav în ceiace privește misiunea domniei tale. Nu cred nimic din ce-am spus eu însumi. De căpitanul Turculeț, aici de față, n'ai a te îngriji, deoarece el limba în care vorbim n'o înțelege. Poți fi liniștit și dinspre partea asta. Ca să fii și mai liniștit, lăsăm Săbăoanii, unde n'avem nici o plăcere să stăm de vorbă cu Nemții Crăiei și abatem în stânga. Cunosc eu drumuri bune. Mergând pe ele potrivit, ajungem în locuri sigure și voiu avea plăcerea să te găzduiesc la o mică și săracă a mea proprietate cu vie, lângă târgul Hârlău, aproape pe Cotnari.

— A, aproape de Cotnari...

— Da, aproape de Cotnari, râse beizade Alecu; aproape de acel loc încântat unde a lăsat Dumnezeu să crească la soare podgorii bune, din vinul cărora a gustat și Pan-Vladislav. El îți va fi vorbit de Cotnari și-ți va fi lăudat vinul lui.

— Pare că da, prințule, mărturisi de Marenne, cu zâmbetu-i fin. Deși-mi plac lucrurile bune — pe care Dumnezeu desigur nu le-a făcut nici pentru proști, nici pentru nevolnici — totuș am drept să pomenesc localitatea aceia pentru slujitorii credinței mele care se găsesc acolo. La Cotnari se află, după cât știu, un abate cu mitră, slujind într'o sfântă catedrală care ține de Roma.

— Da, se află, domnule de Marenne, dar Dumnezeu se vădește acolo mai mult în podgorii decât în biserici.

Beizade Alecu se întoarse spre Turculeț; și de Marenne îl privi cu plăcere, oftând ușor.

— Prietene Ilie, zise Alecu Ruset lui Turculeț, vorbindu-i moldovenește ; după cât am înțeles din răvașul dumitale, l-ai primit în samă, la Liov, pe părintele franțuz de față ; și fiind încredințat cinstei dumitale, răspunzi de el cu capul.

— Nu cumva nu putem trece la Săbăoani? întrebă oșteanul, înălțând nasu-i ascuțit și adulmecând oarecum cu el în depărtare.

— Noi putem trece, căci la Săbăoani au lovit Nemți. Dar nu poate trece părintele franțuz. Căci pe lumea asta totdeauna franțuzul și neamțul au trăit ca mâța cu cânele. Va fi venit Nemților noștri vreo știre și vre-o bănuială dela Nemții cei dinlăuntru și-i bine să fim cu grijă cât purtăm cu noi lucru scump. Domniei-tale ți-a fost încredințat acest franțuz de un hatman al coroanei la Liov. Mie mi-l încredințează cel mai bun prieten al meu din țara Lehiei. Dumneata și eu fiind, iarăși, buni prieteni, — ușor ne putem înțelege să abatem la stânga și să luăm alt drum către Iași. Iar popasul care va fi să-l facem, e locul meu, unde am vremelnică și proastă așezare în această țară a Moldovei, — însă vin bun.

— Măria-ta, răspunse Turculeț, eu fac cum poruncești, căci înțeleg că așa-i bine și ai dreptate. Asta în privința acestui popă. Iar în privința popasului dela Hârlău, știi că am avut totdeauna bucurie de câte ori l-am văzut de departe. Și mai tare m'am bucurat când l-am văzut deaproape, căci, ca drept Moldovan, dau mare cinste și laudă vinului dela Cotnari.

— Atuncea-i bine, prietine Turculeț. Intoarcem în loc fără întârziere ș'o luăm deadreptul prin valea aceasta, până ce pălim la Heleșteni. De-acolo avem drum curat la Costești și la Hârlău.

Pâlcul lui de oameni se amestecă cu cel al domnului de Marenne. Lăsând pe Turculeț în stânga abatelui, beizade își luă loc în dreapta. Franțuzul se împotrivi din politeță, pentru atâta cinste cu care-l covârșea un fecior de Domn, însă beizade Alecu îl rugă să primească din prietenie această rânduială. Dealtminteri protocolul nu putea să dureze mult. După câteva sute de pași, locurile se găsiră așa de strâmte, de rupte și de prăpăstioase, încât fură siliți să se înșire ca cocorii. Beizade Alecu rămase în frunte și Turculeț trecu la coadă. Părintele de Marenne urma îndată după prinț.

Incă era lumină și boierul moldovan putu însfârșit să cetească scrisoarea pe care de un pătrar de oră o ținea desfăcută în mâna stângă.

Iată ce-i scria prietenul său Vladislav, castelanul de Katowice:

„Prea iubitului meu Alexandru Ruset, la Hârlău, în Moldova.

Eu Vladimir Kaminski, castelan de Katowice, îți trimet frățești salutări.

Intâmplându-se să am mare plăcere a trecerii prin munții noștri a domniei sale domnului abate Paul de Marenne, nobil francez și persoană de credință a unor oameni foarte sus puși în această lume, am stat cu domniasa la vorbă și la petrecere și foarte mi-a plăcut. Iți fac cunoscut că d-l abate de Marenne este un om prea cultivat și mai ales filosofii cei vechi elini și latini îi cunoaște pe cele zece degete al mânilor sale, la care putem adăuga și degetele mânilor noastre. Foarte în onoare sunt la domniasa lucrurile cărturărești, dar deopotrivă prețuiește și o masă îmbelșugată cu vin bun. Petrecând aicea la noi, mâncările i-au plăcut, șiași putea spune că și-a sărutat unele degete pe care a numărat filosofii; însă în ceiace privește vinul n'am putut să fim, noi necăjiții în stânci de piatră, la înălțime. Noi i-am dat ce ni s'a părut că avem mai bun; — nemerindu-se însă să aibă rămase în buclucurile sale numai două sticle de Burgund roșu, domnul abate ne-a biruit, dovedindu-ne că noi ne îndeletnicim cu oțeturi pe care le-am botezat vinuri. Așa rușinându-ne și neputându-i sta înainte cu nimic, ni s'a mai îndulcit scârba, aflând că domniasa trece la Turc prin țara Moldovei. La care Turc nu se duce pentru trebi politice și diplomatice, ci numai din dragoste creștinească și curiozitate științifică. Aflând că va trece prin Moldova, mi-am adus aminte de petrecerile noastre cu anume vin, pe care-l aduceai cu mare grijă în butelci pecetluite dela viile domnieitale părintești dela Cotnari, pe când eram amândoi la învățătură și de care vin am gustat și când am fost în petrecere și desfătare, la domnia slăvitului tău părinte Antonie-Vodă. Atâta am gustat două zile și două nopți, având și lăutari lângă noi și chipuri de muieri cu slăvită frumusețe, încât acele ceasuri nu le voi uita până ce Dumnezeu va hotărî sfârșitul zilelelor mele.

Despărțindu-ne deci de domniasa domnul abate Paul de Marenne, pe deoparte am închis un ochiu cu lacrimi, blăstămând ticăloasele noastre afaceri și slujbe care ne împiedică să-i ținem tovărășie până la domniata, iar pe de alta am deschis celalt ochiu cu zâmbet, gândindu-ne că ți-l putem trimite pe acest oaspete ca să-i dai să guste din acel vin ; să vadă că nu-i pe lume numai Burgundul său roș și că avem și noi măcar prietini, în țările cu soare, care pot să-i steie înainte cu ceva tot așa de bun. Adăogând lăutari, pot spune că-i ceva și mai bun.

Am aflat de războaiele și timpurile neașezate care sunt la Moldova; și să nu crezi domniata că noi dormim. Ci și noi trăim între griji și năcazuri.

E adevărat însă că înspre acel hotar al necredincioșilor acuma s'au stricat de tot treburile. Ș'am auzit că nu sunt numai năvăliri, și tăieri și robiri, ci și ciumă și foamete, lucru care mult mă întristează, rugând pe Dumnezeu drept și bun să aibă întru mila sa țările și semințiile creștinești.

Iar pe domnul abate de Marenne ți-l dau în grijă și'n samă ca pe-un prietin.

Fiind și eu al domniei-tale, cel mai bun și care te dorește mai mult, frate".

MIHAIL SADOVEANU

VLADIMIR LEBEDEV

Minunatul dar al Madonei

Nuvelă

Unul din cele mai frumoase orașe ale Italiei, încântătoarea Florență se pregătea să serbeze în anul 1491, cu toată pompa cuvenită, Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. Acest sfânt era protectorul orașului, întocmai cum Sf. Ianuarie, după spusele fețelor bisericești, proteja orașul Neapole. Vestitul templu florentin „Baptisteriu" era închinat acestui sfânt, iar chipul său era reprezentat în lucrările de bronz ale lui Ghiberti.

Guvernatorul Florenței, Lorenzo Medici, îndeplinea cu sfințenie toate obiceiurile acestei sărbători mărețe. Străzile și piețele fură acoperite cu ornamente bogate. Pretutindeni se înălțau turnulețe, iscusit lucrate din lemn, carton și ceară, pictate cu aur și diferite culori, pretutindeni fâlfâiau drapele; lumânări uriașe împodobeau fațadele caselor. Negustorii și industriașii își expuneau în fața prăvăliilor, mărfurile cele mai frumoase și din toate părțile veneau sunete melodioase de flaute și de viori, căci muzicanții își acordau instrumentele, trebuind să ia parte la procesiunea solemnă. Scările de marmoră ale palatului Medici erau împodobite cu steagurile orașelor Pisa, Arezzo, Pistoria, Volterra și Cortona, supuse Florenței.

Deasupra întregii splendori, zâmbea un cer aprins de vară, un cer pătruns de razele soarelui, ca de niște săgeți aurii, iar valurile albastre ale fluviului Arno se rostogoleau lin și fără sgomot.

Pe piața Sf. Giovanni, înțesată de lume, mergea un tânăr palid și slab, străin parcă de zgomotul înconjurător și care căuta să-și ascundă hainele zdrențuite, sub o manta veche. De sub pălărioara rotundă îi cădeau pe umeri valuri de cârlionți blonzi.

— Hei, violonistule! — îl strigă o voce din mulțime. —Unde te duci? Și dece n'ai luat și vioara? Tânărul nu răspundea și mergea mai departe, apropiindu-se de-o biserică.

— Hei, Antonio, — continua să strige amicul. — Din ce orchestră faci parte?

Dar Antonio dispăru în mulțime și în curând ajunse la frumoasa biserică „Santa Maria del Fiore". Lângă scară se întindea un lung șir de bănci, unde, de obiceiu, era locul cerșetorilor. Acum, băncile erau goale. Antonio se așeză în umbră, își șterse fruntea înfierbântată și-și îndreptă privirea spre scara cea largă de marmoră, care ducea în interiorul bisericii; apoi zări, prin ușa întredeschisă, luminile roșii ale lumânărilor de ceară. In timpul acesta îl ajunse și prietenul, ce alergase atâta timp după dânsul.

— Ce-i cu tine, Antonio? — îl întrebă acesta. — Nu recunoști oare, pe cel mai bun amic al tău, pe brutarul Giovanni Mazzo?

— Ba te-am recunoscut, prietene, — răspunse trist tânărul, dar n'am putere să stau de vorbă cu tine, căci sunt amenințat să mor de foame. Vioara mea a dispărut. Acum două luni, am împrumutat trei fiorini la bătrânul cămătar Cipolla și neputându-i plăti la timp, mi-a luat vioara, singura mea avere. Nu pot lua parte la procesiune și nu pot câștiga un ban. Nu-mi rămâne decât să mor de foame.

Giovanni se întristă și el. — Vai, prietene ,nu-ți pot veni în ajutor, că doară trei fiorini nu-s glumă. Da, cine cade în ghiarele bătrânului Cipolla, e om pierdut.

Violonistul cu privirea ațintită spre lumânările din biserică, suspină cu desnădejde.

Vorbărețul brutar căuta să-și mai înveselească prietenul, povestindu-i diferite noutăți.

— Ai auzit oare, Antonio, — îi zise el, — de darul minunat, pe care l-a făcut guvernatorul, acestui templu?

Și Giovanni îi arătă cu mâna biserica „Santa Maria del Fiore".

— N'am auzit de nimic, am fost atât de absorbit în durerea mea!

— Evlaviosul și bunul nostru guvernator, — se grăbi să-i povestească brutarul, — a dăruit Maicii Domnului o pereche de pantofi de aur, încrustați cu pietre scumpe, valorând fiecare câteva mii de fiorini.

— N'am auzit nimic despre asta, — zise tânărul cu indiferență.

Văzând că nu-l poate distra, Giovanni își luă rămas bun, sfătuindu-l să se roage Maicii Domnului, care e singura ce l-ar putea ajuta. Tânărul violonist rămase singur. Aceiași mulțime pestriță și nepăsătoare era în jurul său și aceleași flăcări roșietice îl priveau din semi-întunericul bisericii. Antonio era slăbit de foame și oboseală. Gândurile sale se încurcau și o stare, asemănătoare cu nebunia, puse stăpânire pe el.

— Așa e, — se gândea dânsul; — nimeni în acest oraș gălăgios și bogat nu poate și nu vrea să mă ajute. Fiecare e ocupat cu treburile sale și nimănui nu i pasă de mizeria unui muzicant sărac și flămând. Dar ce-mi spunea prietenul? „Numai Maica Domnului ar putea să-ți vie în ajutor". Adevărat, numai ea, protectoarea și apărătoarea obijduiților ar putea să mă salveze... Spunea Giovanni de niște pantofi de aur. Costă mii de fiorini, pe când mie îmi trebuesc numai trei...

Incetul cu încetul tânărul își pierdu cunoștința. Il cuprinse un somn, o beție, ce-l făcea să uite de toate.

Se făcu târziu: piața deveni mai pustie și o răcoare plăcută se lăsă pe pământ. Această răcoare îl trezi pe Antonio și-l readuse în simțiri. Deschise ochii și înaintea privirii sale, lumânările din biserică își agitară prietenos flăcările. Bietului violonist i se păru că templul pe jumătate luminat îl cheamă, îl atrage cu putere, îi promite salvarea... și Antonio urmă această chemare tainică.

II

Bătrânul cămătar Cipolla locuia într'o clădire cenușie, mohorâtă, al cărei perete lateral dădea spre fluviu. Valurile repezi și spumegânde ale fluviului Arno se izbeau în zadar de pietrele pereților, nelăsând nici o urmă, întocmai ca rugile datornicilor, care nu găseau îndurare în inima împietrită a cămătarului. Intrarea în casă, împodobită cu doi stâlpi vechi, era comparată de glumeții Florenței cu intrarea, prin care Dante pătrunsese în infern. Și, într'adevăr locuința neprietenoasă a cămătarului era un colț de iad: aici curgeau lacrimi din belșug și se auzeau necontenit suspinele și plânsetele oamenilor ruinați. In ajunul marii sărbători, bătrânul Cipolla ședea în odăița sa, înconjurat de bancnote, chitanțe și monezi strălucitoare. Era dis de dimineață, dar bătrânul își începuse munca. Prin geamul îngust, razele soarelui pătrundeau cu sfială și alunecau pe pereții pe cari atârnau diferite haine, în colțuri, unde erau îngrămădite cupe de aur și argint, arme prețioase, simple ustensile de meseriași, instrumente muzicale și obiecte de gospodărie. Bătrânul Cipolla aruncă la o parte chitanțele și celelalte hârtii, deschise o ladă și cu mâini tremurătoare începu să numere monezile de aur. Acestea se loveau unele de altele și simțindu-și parcă stăpânul, produceau un sunet lung și plângător.

Deodată se auzi o lovitură grăbită și îndrăzneață în ușa de fer, care însemna pentru Cipolla sosirea unui datornic. Când zări pe mosafir, încruntă sprâncenile și clătină capul cu nemulțumire.

— Tu ești, Antonio? La ce ai mai venit? Vioara nu-ți mai aparține.

— Signor Cipolla, — grăi tânărul cu repeziciune: — vă plătesc întreit, dacă-mi înapoiați vioara. Am moștenit dela tatăl meu și știți cât mi-e de dragă. Deocamdată v'am adus alt amanet.

Și Antonio scoase de sub manta un obiect strălucitor, împodobit cu pietre scumpe. Mirarea bătrânului cămătar, se preschimbă îndată într'o admirație vie.

— Sfinte Ioane! — exclamă el. — Ce bijuterie! Dă-o 'ncoace. Nici nu-ți dai seama, tontule, că ai o comoară. Smulse bijuteria, o apropie de geam și sub razele soarelui, aurul și diamantele sclipiră cu mii de focuri multicolore.

— Știu că e un obiect prețios, — zise Antonio, — dar nu vreau în schimb decât vioara. In timpul sărbătorii voiu câștiga mulți bani și vă voiu plăti totul. Atunci îmi veți înapoia amanetul. Acest lucru l-am căpătat printr'o minune... Nu l-am luat decât pentru scurt timp. Tânărul rosti ultimele cuvinte cu voce tremurătoare.

Cămătarul își schimbă într'o clipă atitudinea și voi parcă să-l străpungă cu privirea.

— Prietene, — zise el tânărului, cu voce dulceagă, în care, însă, se întrezărea o amenințare ascunsă, — ai furat această bijuterie. Nu te mai preface și spune cât vrei pe ea. Bătrânul Cipolla e meșter în astfel de afaceri... Iți dau o sută de fiorini noi-nouți; restul va fi pentru mine, pentru osteneala mea și primejdia pe care o înfrunt... Nu e ușor să ascunzi un asemenea obiect... O, va fi căutat, cu siguranță prin toate orașele Italiei.

Dar Antonio zise hotărât:

— Nu sunt hoț, domnule, — acest pantof prețios mi l-a dat însăși Madona din biserica „Santa Maria del Fiore".

Cipolla făcu ochi mari. Cercetând apoi cu deamănuntul bijuteria, murmură:

— Intr'adevăr, e darul guvernatorului Lorenzo. Cum de n'am ghicit până acum?

Puse apoi pantoful pe masă și stătu pe gânduri. Dorința de-a dobândi bijuteria se lupta cu primejdia, nu mai puțin mare, de a-și pierde chiar viața. In sfârșit, zise cu bunătate:

— Amice, m'am convins că și în zilele noastre se petrec minuni. Iți voi înapoia vioara, dar așteaptă-mă o clipă; odihnește-te.

Cu aceste cuvinte, bătrânul părăsi odaia, încuind după sine ușa de fier. Antonio nu avu timp nici să răsufle când ușa se deschise și bătrânul intră, în tovărășia a doi oameni înarmați. Ii întâlnise aproape de casă.

— E adevărat ceiace spune cămătarul? — întrebă un gardian, punând mâna pe umărul sărmanului muzicant. — Ai furat darul guvernatorului?

— Mi l-a dat Madona, — căută să se apere Antonio, dar nu fu lăsat să vorbească și gardienii îl conduseră înaintea autorităților.

III

Guvernatorul Florenței, ducele Lorenzo Medici, stătea de vorbă cu nobilii orașului, care-i spuneau că s'au luat toate măsurile, pentruca sărbătoarea de-a doua zi să se desfășoare cu o pompă cât mai mare.

— Procesiunea religioasă va fi măreață, — spunea unul. Niciodată n'au fost costume mai bogate și participanți mai mulți. Intâiu va trece arhanghelul Mihail, apoi Dumnezeu-Tatăl, ascuns într'un nor, apoi străbunul Adam Profeții și Sibilele, Buna Vestire, Nașterea Mântuitorului, Inchinarea Magilor, Inălțarea Domnului, Viața și Moartea și în sfârșit, Raiul și Iadul.

Ducele, iubitor de priveliști strălucite, asculta cu o bucurie pe care nu căuta s'o ascundă. Deodată intră un slujitor și anunță pe primul magistrat al orașului, nobilul Lucca Landucci. Acesta intră ca o furtună, de-abia putând să răsufle.

— Nobile duce! — exclamă el. — S'a săvârșit o faptă nemaipomenită. Unul din pantofii prețioși dăruiți de Domnia-Voastră a fost furat din biserica „Santa Maria del Fiore". Făptuitorul a fost prins și se apără, vorbind de-o minune.

— Să fie adus criminalul. Chipul ducelui era desfigurat de mânie, iar ochi-i aruncau fulgere.

Tânărul violonist fu adus în fața guvernatorului. Era palid ca un mort și tremura ca frunza, în toamna târzie.

— Tu ai furat darul prețios, ce aparținea bisericii? — i se adresă guvernatorul.

In privirea aprinsă a lui Lorenzo Medici, bietul Antonio își citi lămurit sentința de moarte.

Nenorocitul căzu în genunchi și-și ridică privirea rugătoare, spre cerul care se ascundea în dosul tavanului zugrăvit al palatului.

— O, fie-vă milă de mine, cum i-a fost și Sfintei Născătoare, care mi-a dat ea însăși acest pantof!

Mânia guvernatorului crescu și mai mult.

— Profanatorule! — strigă el cu voce tunătoare. — Nu vei scăpa de pedeapsă, prin vorbele tale fără de lege. Pocăește-te și fii gata de moarte!

Antonio se sculă și-o forță invizibilă îi dădu puteri. Fața sa palidă se acoperi cu o roșeață vie, iar privirea-i șovăitoare se aprinse cu un foc sacru. In fața judecătorilor nu era un criminal fricos, ci un bărbat îndrăzneț, puternic în nevinovăția sa și gata la orice suferințe.

— Nu sunt un profanator, — zise el. — Grăesc adevărul. Maica Domnului mi-a dat acel dar și pentru a vă dovedi aceasta, puneți-mă înaintea sfântului ei chip. Maica Domnului mă va apăra și vă va arăta că sunt nevinovat.

Nici guvernatorul și nici nobilul Landucci, nu îndrăzniră să-i întrerupă vorbele și hotărâră să facă întocmai.

IV

Sosi amiaza. In Florența sgomotoasă se petrecea ceva neobișnuit. Pregătirile de sărbătoare fură întrerupte și în tot orașul se răspândi vestea, despre profanarea făptuită de tânărul cutezător. O mare de lume umplu piața Sf. Giovanni, prin care trebuia să fie condus criminalul la biserica „Santa Maria del Fiore". Catifeaua și broderiile de aur se aflau în vecinătatea umilei haine de postav, iar armele scânteietoare ale luptătorului, se învecinau cu zdrențele cerșetorilor.

Două rânduri de ostași păzeau intrarea în biserică. Tânărul criminal străbătu piața, în tovărășia a patru călugări, aleși dintre cei mai severi și evlavioși. La vederea profanatorului, mulțimea scoase un urlet de fiară.

— Fulgerul îl va trăzni în lăcașul Domnului! — se auziră glasuri din popor.

Criminalul și călugării dispărură în interiorul templului. Chipul de marmoră al Madonei era slab luminat de flacările pâlpâitoare ale lumânărilor. Călugării căzură în genunchi, iar Antonio se apropie de Madonă și se aruncă cu fața la pământ înaintea chipului ei, ce părea viu.

Ridicându-și apoi fața, tânărul implora, cu voce pătrunzătoare:

— Sfântă Născătoare, dovedește nevinovăția mea!

Cuprinsi de-o teamă cucernică, cuvioșii frați nu-și luau privirile de pe chipul sfânt.

— Apărătoarea tuturor nevinovatilor, — își repetă ruga nenorocitul Antonio, — arată, că tu singură, mânată de-o milă cerească, ai dat darul acesta robului tău.

Vocea emoționată a lui Antonio umplu biserica; lumânările se aprinseră mai tare... Călugărilor îngenunchiați li se păru, că pe chipul de marmoră al Madonei flutură un zâmbet dumnezeesc.

— Sfântă Madona, apără-mă! — strigă pentru a treia oară Antonio.

Și, necrezându-și ochilor, plini de-o uimire cucernică, pătrunși de un simțământ de groază, dar și de fericire, călugării căzură la pământ, la vederea minunii nemaipomenite...

Madona de marmoră luă cu mâna-i albă ca zăpada, celalt pantof prețios și-l întinse tânărului îngenunchiat la picioarele sale...

Când călugării îndrăzniră să ridice privirea, chipul minunat de marmoră era din nou nemișcat. Antonio zăcea fără simțire, la picioarele apărătoarei sale dumnezeești și în mâna sa strălucea darul fără seamăn al Madonei.

Niciodată Nașterea Sf. Ioan Botezătorul nu a fost sărbătorită la Florența cu atâta pompă și strălucire, ca acum; niciodată un violonist sărac n'a primit atâția fiorini de aur, câți a căpătat în aceste zile de sărbătoare fericitul Antonio.

Tradus din rusește de MIRA HAN

Privelişti ieşene

Paştele la „Perjoaia"

Se duc vertiginos spre Nicolina
Tramvaiele 'nţesate cu mulţime.
Pe jos, se 'ndreaptă grupuri de prostime,
Iar „lumea bună" vine cu maşina.

Cum ai intrat, nu mai cunoşti pe nime,
Căci te orbeşte colbul şi lumina.
Şi, subţirel, se 'ngână mandolina
Cu larma grea a gloatei anonime.

Grădina-i plină. Nici nu se cunoaşte
Că i-a făcut vreodată concurenţă
„Veneţia" şi lacul ei cu broaşte.

In juru-ţi nu s'aude, în esenţă,
Decât: — Nu ne-am văzut de an la Paşte...
— Pe unde ne 'ntâlnim desară, Lenţă ?...

La „Veneţia"

S'a stins lumina veselei „Veneţii".
N'auzi cântări decât de broaşte. D'aia
Prin şandramale cântă cucuvaia,
Iar malurile, le-au umplut scaeţii.

La miezul nopţii, când începe ploaia,
Câţiva reprezentanţi ai tinereţii
Se duc spre casă sprijinind păreţii
Şi blestemând că ceru 'ntoarce foaia.

Iar dacă 'n zi de Paşti te sui în barcă,
Se clatină cu tine-aşa, de parcă
Vrea negreşit să te răstoarne 'n apă.

Iar barcagiul, jovial, rosteşte
(Şi-o vorbă grea din neglijenţă scapă):
— Să fie balta vin... m'aş face peşte!...

La „Viaţă Lungă"

Când s'a 'noptat şi târgu-i ca un roi
De licurici în vasta panoramă,
Atunci se 'ncinge chef la cataramă,
Cu vin bătrân şi miel cu usturoi.

Ţiganii suflă 'n trâmbiţi de alamă, —
Abia acum petrecerea e'n toi.
Amicii se sărută câte doi
Şi ţin discursuri, gravi, şi se aclamă.

De peste deal, răsare luna plină,
Rotundă ca o minge de **foot-ball.**
Se ceartă-un contrabas cu-o piculină...

Târziu, cu haina'n vânt, cu capul gol,
Pornesc spre târgul adormit pe zare,
Călcând mereu pe-alături de cărare.

Pe „Lăpuşneanu"

Pluteşte'n vânt mireazmă de plămadă,
Dulceag parfum **ad-hoc** de cozonac.
Şi când, o clipă, muzicile tac,
Parcă roiesc albinele 'n livadă.

Cu rochii scurte şi pantofi de lac
Femei şi fete au ieşit pe stradă,
De parcă s'a pornit la promenadă
Un înflorit parter de portolac.

Se uită Vodă-Cuza de pe soclu
Strângând din ochi, parc'ar avea monoclu.
Se uită lung ş'apoi suspină : — Of,
Ce ochiu de bronz mai poate să deoache ?...

De n'aş fi slut şi negru ca un cioclu,
Masiv şi greu cât turnul Malacof, —
Cum aş porni, cu tot cu Mihalache,
La rusul cel de-i zice Voronoff !...

C.

O plimbare în Alpi

Eram în tramvaiul de Collonges, care duce din piaţa Chantepoulet în munte. Aveam o zi de vacanţă şi voiam să mi-o petrec ascultând murmurul calm al văilor alpine. Luasem în spinare sacul de escursiune, încălţasem picioare de fier şi cu pantalonul scurt la jumătatea pulpei goale, cu pălăria săgetată de o pană, cum se obicinueşte prin partea locului şi îmbrăcat în verde cenuşiu, eram vesel şi zglobiu ca un păsăroi.

Pe platforma tramvaiului găsii doi domni, unul scurt, îmbrăcat corect şi cu pălăria tare, de pastor sau de profesor universitar şi altul înalt şi lung, îmbrăcat în portul meu. Era şi el după aparenţă vesel şi se ducea şi el să facă, poate, ca mine. Gulerul cămeşii lui albe, brodată cu Edelweiss se răsfrângea curat ca petalele muşeţelului, în jurul unui grumaz puternic, alb şi plin de seva unei sănătăţi sculpturale. Domnul cu pălărie tare se uita ostentativ cu spatele şi în laturile urechilor i se vedea puful cănit al barbeţilor frizaţi.

Voind să ne schimbăm din loc, ne frecam inevitabil de domnul cu pălăria tare şi cuvântul „pardon" repetat afară din cale de mult, primea răspunsul unei imobilizări şi mai hotărîte a călătorului, care ca să nu-şi strice, probabil, cuta pantalonului, îndoită precis ca o margine de plic, rămânea în picioare, agăţat cu mânuşa nouă de zăbreaua cu vergele de alamă lustruită şi dansându-şi echilibrul în ritmul accelerat al vagonului. Pardon! ziceam eu şi domnul lua instantaneu o atitudine de cal pregătit să dea cu picioarele dinapoi.

Distribuitorul de bilete împărţi toate biletele până la Collonges. Aveam prin urmare perspectiva de-a călători cu spatele domnului în dreptul nostru 25 de kilometri. Pardon! zicea tovarăşul de călătorie necunoscut, cel îmbrăcat în ştofă de Loden, şi domnul cu pălăria tare şi cu dunga pantalonului bine călcată, izbea cu rigiditatea spinării. Şi eu şi tovarăşul meu îi căutarăm figura, pe care nu o puturăm căpăta. Domnul sta cu nasul în geam, ca un curcan supărat.

Alpinistul îşi încruntase sprinceana şi deodată surâse psicologic. El observase că domnul nu fuma şi că după trufandalele primei bătrâneţi, ivite la ceafă, fire de păr cărunte aranjate cu un înţeles, pârţag adânc între călcâiul capului şi guler, un gen de-a fi special pentru un observator informat, domnul era un higienist alimentar, un vegetarian cu principii şi un antialcoolic. Alpinistul scoase o pipă cu vatra mare, o îndopă cu tutun puturos, dete foc jarului şi aruncă peste domnul cu pălăria tare un talaz uriaş de fum de mahorcă, căutând vizibil o complicaţie şi un efect. Domnul întoarse un profil înţepător în partea aerului şi primi funinginea în ureche. Apoi după un zgomot interior al pieptului, analog cu răsfoirea unei colecţii de ziar, domnul tuşi.

— Aha! mormăi alpinistul. Bombardamentul dădea rezultat.

Scosei atunci şi eu luleaua mea de rădăcină şi o umplui cu iarbă neagră. Aprinzând tutunul, mă aşezai în regiunea profilului domnului cu pălăria tare — şi slobozii un fum cât o cârpă, pe care îl trântii în obrazul pasagerului năzuros. Ochiul lui, până atunci plecat a izolare, se deschise chiorâş către mine şi încă emiţând fum gros izbucnii într'un hohot de râs, anormal temperamentului meu delicat. Domnul deschisese un ochi triunghiular de curcan şi nasul lui se potrivea cu animalul evocat, atârnând moale, aproape fără sgârci, ca un ţurţur de piele roşie, peste buza rasă. Domnul purta barbeţi fost englezeşti la un plisc ras latineşte.

Prins între două fumuri, domnul agresiv se apăra cu nobleţe, strâmbând din moţul nasului şi privind în infinit, fără să vrea să ne vadă de tot şi să ne facă onoarea unei priviri întregi. Prin crăpătura cu avariţie a pleoapelor ne săgeta un albastru spălăcit, care fiind o nuanţă de perversitate a culorii şi a sentimentului, ne înverşuna şi mai tare. Foarte indispus, domnul cu pălăria tare, nici nu a bombănit, concentrat în necazul lui, ca un venin de crotal.

După ce ne fumarăm pipele, ne uitarăm din două laturi la domn, răzimaţi în cot şi ţinând breteaua cu degetul mare ca o curea de puşcă. Subit, alpinistul avu o idee, pe care o şi aplică instantaneu. Se apropie cu un bobârnac mare de marginea pălăriei tari şi dându-i drumul pe dedesubt, imprimă pălăriei o basculare de luntre. Pălăria îşi modifică imediat atitudinea şi căzu pe nasul personagiului gătit, care se şi întoarse către noi. Nu simţise exact de la cine pornise răsturnarea gambetei şi, iritat, ne scrută pe amândoi.

Alpinistul luând un aer de nerod hilar simula că cercetează văzduhul de jur-împrejur, cu mâna ridicată, ca şi cum voia să prindă o muscă, acuzată de gestul lui că se lovise de pălăria domnului.

— A venit o păsărică! zise alpinistul surâzând şi ridicând din umeri şi nu ştiu unde a zburat. A venit o păsărică şi v'a dat pălăria peste cap.

Domnul îşi reaşeză pălăria cum fusese şi se întoarse trântindu-şi talpa picioarelor în platformă. Alpinistul repetă bobârnacul la tâmplă şi pălăria se întoarse pe tâmpla dimpotrivă.

— Iar a venit păsărica, zise alpinistul cu o naivitate exagerat afectată, şi iar a plecat. Când te-oi prinde păsărică, ai să vezi ce-o să-ţi facă domnul, adoase alpinistul.

Domnul iarăş foarte revoltat îşi puse pălăria la loc înţepenind-o ca un chipiu. Alipinistul se apropie de el şi, pe la spate, îi puse amândouă mâinile la ochi, zicând: „Cucu!" — şi fugi repede înapoi. Domnul se uită la el cu gravitate, îl măsură din pana pălăriei până la cârligele bocancilor, rânduite pe muchia pingelelor ca nişte dinţi rânjiţi, socoti că e prea înalt şi prea lat în spate şi rèveni la locul lui, în dreptul zăbrelei de alamă.

— Trebuie să-l silesc să mă înjure, făcu din buze şi mai mult în mimică decât în şoapte, alpinistul. — El îi trase atunci un bobârnac în gaura pârţagului. Frecându-se, călătorul, ca de un purice, se întoarse de astădată cu ochii congestionaţi. Haide! îmi zisei, iese bocluc. Domnul o să-l cârpească pe alpinist şi alpinistul o să-l ia de guler şi o să-i dea drumul din vagon în şosea. N'aş voi să văd.

Tocmai se opri şi tramvaiul şi conductorul strigă : Collonges. Ajunseserăm. Lumea se pogorî şi ne deterăm şi noi jos din vagon. Alpinistul îşi scoase pălăria şi venind spre mine cu mâna întinsă se prezintă: — Willy Oppenheim de Gruyère şi, evident, mă prezintai şi eu ceremonios. Pornind alături, domnul din vagon veni într'un suflet după noi, se postă înaintea noastră, oprindu-ne categoric şi — nu zise nimic. Insă gesticulă, ridicând două degete în aer, lăsându-le apoi în jos, făcu mâna ca o gaură şi ca un covrig, puse palmele la rând împreunând degetele cu unghia mare, aruncă o mână la dreapta, tăie aerul cu mâna cealaltă, trozni din degete, repetă cu degetul mijlociu o bătaie punctată ca la telegraful Morse şi se opri trăgându-se de cercelul urechii.

— Ce vrea ăsta, domnule? zise alpinistul. Am impresia că gesticulează sistematic.

— Ce limbă vorbiţi, întrebai eu? Cred că este din Cambodge.

Domnul îşi duse o unghie la un dinte şi făcu „ţac", ca un om care vrea să spuie că n'are franc. Stăturăm consternaţi, căutând. Domnul în timpul tăcerii noastre continua să gesticuleze ca un croitor care scutură un rând de haine, îl aşează, trage de mâneci, îl împătureşte — şi un sunet gutural înecat ne desmeteci brusc.

— E mut, Domnule de Gruyère! zisei dezolat.

— Să ştii că e mut! zise alpinistul. Ce ne facem? E surdo-mut!

Ne simţirăm neînchipuit de stângaci şi ruşinaţi. Nu ştiam cum s'ar putea repara bobârnacele în pălărie, fumul de pipă şi mai ales bobârnacul — plici! — din pielea cefei. Ne încercăm să răspundem. Alpinistul întindea braţul, încovoia degetele, izbea cu mâna încheetura braţului întins, braţul sărea din încheetură. Amândoi ne-am strâmbat a litere şi a expresii o jumătate de ceas şi lumea din vagonul care pornise mai departe şi trecea pe lângă noi ne privea cu un accent de teroare în ochii holbaţi. Din coate, din genunchi, din sărituri, salturi şi opinteli, am compus cu alpinistul cel mai fanatic alfabet.

Dar de sigur că mutul ne-a înţeles, căci s'a despărţit de noi fermecat, recomandându-se din 35 de semne şi plecând cu pălăria în mână, în vreme ce pălăriile noastre însoţite de mari închinăciuni afirmau omagiile şi devotamentul nostru.

— Sunt atât de impresionat, zise d-l de Gruyère, încât prefer să vorbim de altceva.

Conversaţia noastră, cum intram între stânci, se angajă în obiectul rocelor quaternare...

T. ARGHEZI

Primăvară (1)

Prin crăpăturile asfaltului, printre pietre, oriunde a putut să se adune o gămăgioară de ţărână, ies fire mici de iarbă, ca şi cum gângănii fricoase ar scoate din adânc antene subţiri şi crude, să pipăie cu ele văzduhul.

Roşii, cu spinarea punctată cu negru, au ieşit gândacii-Domnului la soare. Aleargă fără spor pe trotoarul cald, dormitează pe zaplazurile umede ori se prind doi câte doi, ca nişte paftale de mărgean căzute din cingătoarea unei zâne cât degetul de mică.

Dintre ostreţele gardului s'a arătat o găină neagră cu creasta ca o agudă şi cu picioarele în cizmuliţe de crustă cenuşie. Se uită atent în lungul străzii. Pe urmă, cu pliscul ei de bagă începe să culeagă tacticos, una câte una, gângăniile mărunţele. Şi ele nu se feresc, ci se lasă culese, impasibile.

Toc... toc... toc...

Le-a isprăvit. Cu foarfecele pliscului, găina taie acum firele de iarbă. Le ia pe rând, de jos. Şi firele de iarbă nu se trag înapoi în pământ, la întuneric şi la adăpost.

Pe urmă, găina se duce să se scalde în gunoiul de lângă poartă. Se zbate până când îşi scobeşte un cuib călduţ şi rămâne cu ochii închişi subt pleoape tulburi, cu tuleile aripilor răsfirate, cu tot trupul destins, într'o atitudine de fericire desăvârşită, de infinită gratitudine faţă de Acela care plămădeşte în fiecare primăvară viaţă nouă, — anume ca să aibă ce ciuguli găinile.

Deasupra ei, cerul nevinovat râde copilăreşte în triluri mici, transparente şi tremurătoare, de aburi albi.

Viaţă

In liliecі, pe fiecare vârf de creangă, struguraşii vineţi s'au desfăcut din pănuşa frunzelor şi aşteaptă să vie vânt cald să le despice bobiţele, în soare.

E încă lumină, — o lumină brună în care se topesc laolaltă conturul lucrurilor şi umbra lor. Şi stelele ezită să se aprindă.

Apusul e însemnat cu o singură dungă de topaz pe care se taie în negru un turn de biserică.

Un gândăcel, cât un sâmbure de prună, vine dintr'acolo, pe urmă altul, pe urmă mai mulţi. Vin cărăbuşii. Vin mereu, în zbor răsucit şi auriu, de parcă-i răstoarnă peste dealuri cuibul de piatră rară al apusului.

Am prins unul. E uşor şi uscat, ca de hârtie. Se suie dealungul mânei cu paşi multipli, abia simţiţi. Antenele scurte, cu câte o măturiţă zburlită la vârf, se agită. Desface foiţele de celuloid ale aripilor şi-şi ia zborul. Se mistuie, transparent, în văzduh.

Apusul s'a stins, — a suflat vântul peste el, ca într'o lampă. Cărăbuşii vin acum din toate părţile, tot mai mulţi: o ploaie orizontală de coji de alune. Dau busna, în bâzâit unison, se anină prin frunziş şi se izbesc, orbeşte, de obstacole. Câte unul trece în zbor drept şi susţinut, fără să se încurce în firele drumului zăpăcit al celorlalţi. Şi vin mereu, trec străvezii prin dreptul ferestrelor luminate, se caută, se evită, se găsesc şi cad pe jos, foşnind în umbră. Tot văzduhul, toată noaptea e a lor. Murmurul cald şi uscat al zborului fără număr e tot atât de larg şi de nestăvilit ca şi foşnetul vântului în frunzişurile toamnei ori ca şi cântecul desgheţului în Martie.

Inchid ferestrele şi sting lampa. Câte un gândăcel înebunit se mai izbeşte din când în când, — proectil imponderabil, — în geamuri.

A doua zi dimineaţă vântul clatină în linişte vârful liliecilor. Mărgelele mugurilor — fiole minuscule cu parfum amar — au pleznit: stele subţiri de liliac „nemţesc", flori roşcate şi rotunde de liliac altoit, ţinte mici de liliac plebeu şi spumă de sidef pe liliecii albi.

Iar pe jos, pe nisipul cărărilor, cărăbuşi blonzi stau cu pântecele inelat în sus, cu aripile concave desfăcute într'o ultimă încercare de zbor, cu antenele veştede şi cu piciorușele de sârmă tresărind abia, — în agonie.

OTILIA CAZIMIR

1) Din volumul de schiţe şi nuvele *Trandafirii*, care se tipăreşte în Editura „Cartea Românească".

CU CREIONUL

DE PAŞTI

Prima zi de paşti, la Iaşi, pe Sărărie, în cerdacul unei case cu faţa întoarsă spre Tătăraşi.

Stăteam rezemat de un stâlp din faţa cerdacului, iar Tudor stătea rezemat de celălalt stâlp. Tăceam amândoi, pentrucă în amândoi vorbiau aceleaş amintiri. Aici, în cerdacul acesta, cetiam împreună, cu glas tare, poeziile lui Eminescu, de mult, în primăvara anului în care s'au răsculat ţăranii, cerând pământ. Amintirile ne striviau şi atunci am spart tăcerea:

— Priveşte, toate casele sunt albe, înflorite de var... şi copacii sunt albi, văruiţi de flori...

Clopotele unei biserici din apropiere au început să sune. Tudor a coborât cele trei trepte ale cerdacului şi a rămas nemişcat. Privea cerul senin, asculta glasul clopotelor şi parcă spunea o rugăciune în gând.

M'am făcut că nu-l văd, să nu-şi întrerupă nemişcarea. Mi-am trimis privirea dela o casă albă la un copac alb, la altă casă albă, departe, mai departe... Când mi-am întors privirea, Tudor se uita tot spre cer.

Apoi s'a urcat în cerdac, lângă mine:

— Clopotele!... A doua înviere.

— Da!

— Astă noapte ai fost la biserică?

— Nu!... Nu mă duc niciodată.

— Nici eu nu am fost... Nevasta mea a vrut să se ducă, dar n'am lăsat-o. Toată săptămâna trecută a muncit. Câte nu sunt de făcut în preajma acestor sărbători!... Era atât de obosită aseară, că părea bolnavă... Şi n'am lăsat-o... Ea stăruia mereu:

— E învierea lui Christos.

— Prostii!

— Te aude Dumnezeu.

— Isprăveşte!

— Tudore...

Şi a mai stăruit, până ce i-am spus hotărât:

— N'ai să te duci!

S'a trântit supărată pe o canapea şi a adormit repede. Oboseala o învinsese. Puiu dormia alături. Am intrat încet la el, am făcut un paravan să nu-l supere lumina şi am rămas acolo, să termin *Storia di Cristo* a lui Papini, pe care mi-a împrumutat-o alaltăeri un prieten. Cartea asta mă robise. Nu mai ştiam nimic ce era în jurul meu...

La miezul nopţii au început să sune clopotele. Mi-am ridicat privirea depe pagini, am ridicat capul, am ascultat şi m'am apropiat de fereastră cu cartea în mâini. Priviam în întuneric... ascultam clopotele... şi deodată am deschis fereastra...

Nu se auziau decât clopote... clopote... clopote...

Se amestecau clopotele dela Sfântul Teodor cu clopotele dela Bărboi, cu clopotele dela Sfântul Spiridon, cu clopotele dela Mitropolie...

Stăteam rezemat de fereastră şi deodată mi-am simţit sufletul sguduit. Stăpânea oraşul o putere dumnezeească...

M'a cuprins tremurul, am scăpat cartea lui Papini din mâni, m'am întors, am luat pe Puiu în braţe şi l-am dus la fereastră. Puiu scâncea somnoros:

— Tăticule !

— Scoală-te Puiule... Scoală-te...

— Ce-i tăticule?

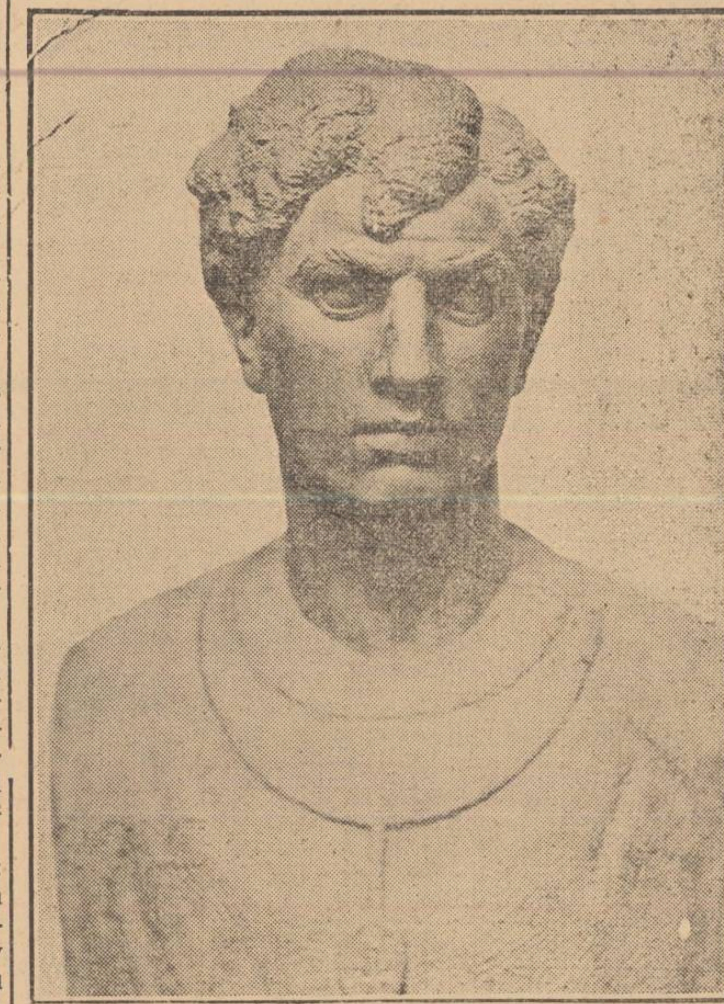
— Scoală-te Puiule, că a înviat Christos.

D. N. TEODORESCU

Expoziţii

Luki Galaction-Zambra — *Fecioară*

O. Han — *Grigore Manolescu*

WILHELM SCHÄFER

Frumoasa doamnă Gallin

Intr'o dimineață, pe când regele Leopold citea, după cum îi era obiceiul, lista străinilor sosiți în Capitala sa, Bruxelles, îl izbi numele de Gallin, ca și cum l'ar mai fi citit de multe ori și cu necaz. In curând se dovedi, că era vorba de directorul unei mari gazete pariziene care, de ani de zile, îl ataca pe el și satul său Congo, în chipul cel mai înverșunat. De oarece, ca negustor, se folosea ades de mica monedă a politețelor regale, nu trecu un ceas și înaintea ochilor uimiți ai musafirului francez se înfățișă un camerier regal, cu un bilețel, conținând invitația de a nu uita sera cu palmieri dela castelul Laeken, cu prilejul vizitării orașului și a împrejurimilor în tovărășia soției.

Mărunțelul domn Gallin se simți foarte măgulit de această cinste, numai decât resfrântă de către țalul hotelului Iar în după amiaza ceea, când, în ciuda lunii Octombrie, un viscol puternic gonea lumea de pe stradă, știu să prețuiască avantajul de a se plimba pe drumuri regale, bine adăpostite, împreună cu frumoasa-i soție.

Era într'adevăr frumoasă, svelta doamnă Gallin, și văzând-o cu pantofiorii subțiri, călcând așa de drăgălaș pe pietrișul curat, ai fi jurat, că știe mai mult despre palmieri, decât soțul răcit, căruia o tusă îndărătnică îi micșora momentan simțul estetic. Ajunseseră tocmai la pavilionul muzaceelor, când întâlniră pe un domn cu barba albă, trăgând voios dintr'o țigară, cu toate că fumatul era cu desăvârșire oprit. Gazetarul fu destul de dibaciu, să recunoască numaidecât pe rege, care-i socoti ca prezintați, și-i întâmpină cu multă bunăvoință. Le arătă, cum se taie bananele în Congo și cum se extrage mai ușor sucul lăptos pentru cauciuc din arborul respectiv. Știu să le mai povestească, așa în treacăt, glumind parcă, și altele despre statul său, contrastând simțitor cu ceea ce afirma critica. Era negustorul get-beget, care vrea să adoarmă prudența clientului printr'o purtare prevenitoare. Și fiindcă gesturile însoțitoare erau ale unui rege, mărunțelul domn Gallin începu să-și revadă părerile în unele privinți. Numai dacă Leopold n'ar fi fost, cu toată albeața bărbii sale, un mare don juan, și ca atare mai priceput încă, decât ca negustor și cârmuitor.

Era într'adevăr amuzantă, svelta doamnă Gallin, cu ochi de gazelă, și cu gurița-i roșie, ce părea că înaintează puțin când râdea. Pe urmă, la ceai, sălta peste glumele riscate cu o grație atât de puțin sfiicioasă, încât directorul pierdu din importanță pentru statul Congo. In curând Leopold, cu bogata-i experiență, băgă de seamă, că ea era mai în curent cu localurile mondene de dans, decât cu gospodăria d-lui. Gallin, și că nu pentru prima oară se afla într'o călătorie de plăcere la Bruxelles. Dădu deci voe ochilor regești să dogoare ca soarele în statul său Congo și știu să plaseze o sărutare de mână, așa cum se arată pe furiș carnetul de cecuri.

Era într'adevăr încântătoare, svelta d-nă Gallin, cum printre buzele țuguiate își ținea îndrăzneț țigara oferită de rege, în focul aprins de el, în vreme ce pe micul director îl necăjea fumul. Dar rămase bună și afectuoasă, bătându-l pe spatele său scurt, când, după accesul de tusă, trebui să-și șteargă ochii și ochelarii. Dumnealui bucuros s'ar fi lipsit de favoarea regală, dar ca Parizian ce era, prețuia mult eticheta și știa, că poți să părăsești pe croitorul tău, dar nu pe un rege. Aerul în seră era greu, făcându-l să asude, totuși surâse îndatoritor, ca unul ce vrea să-și arate, până și la dentist, curajul. Când însă regele începu să-i mângâie cu dragoste mânuța ei de copil, tusa îl apucă pe director atât de puternic, că trebui să ceară îngăduința de a se retrage împreună cu doamna.

Ar fi rămas bucuros svelta doamnă Gallin, căci îi plăcea să fumeze țigări într'o seră, și nu în toate zilele avea amfitrion pe un rege. Dar fu credincioasă și ascultătoare, cum sunt pisicile și femeile frumoase la Paris. Il lăsă, deci, pe Leopold cel alb cu palmierii săi și cu arborul său de cauciuc, singur, în după amiaza ceea. Iar cine afirmă, că mai târziu i-ar fi reamintit-o în mai multe rânduri, nu-i cunoaște inima...

Un lucru grav era, însă, că din cauza tusei chinuitoare, nu-i priise directorului harul regesc. Abia se reîntoarse la Paris, și statul Congo provocă o nouă gălăgie în foaia sa, iar el nu era în stare s'o potolească, cum ar fi cerut legile curtoaziei, după cunoștința de curând făcută. Unele înțepături fură prea tari, chiar pentru un Leopold, și mai ales față de un client devotat al bulevardelor.

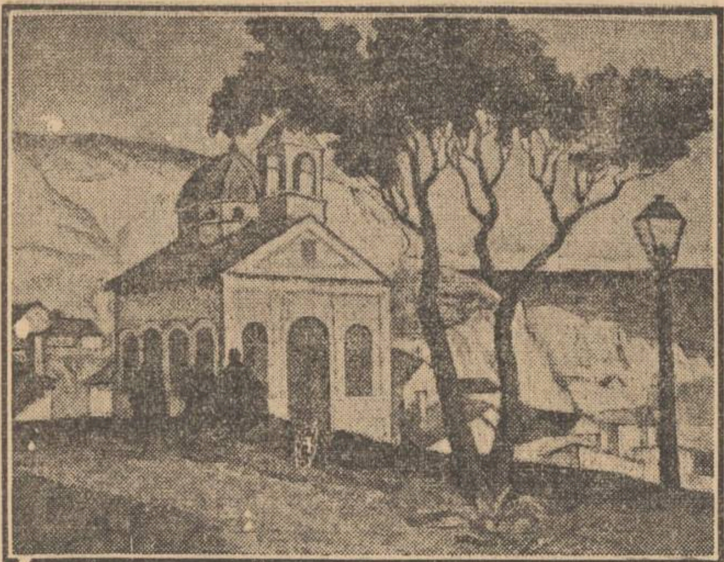
Nimic însă nu putu să sdruncine pornirea cavalerească a acestui rege. Mașina, ce-l duse data următoare la Paris încă nu se răcise bine, când un camerier regal se înfățișă cu un buchet de flori și un bilețel: *D-sale frumoasei Madame Gallin!*

Era foarte grasă, autentica d-nă Gallin, și cu urâțenia-i tăioasă slujise în mai multe rânduri revistelor satirice, când nu găseau un obiect mai interesant. De aceea la început nu înțelese ce voia să zică adresa, și își dădu seamă numai după ce regăsi în plic scrisul regal:

„Amintindu-mi cu drag de după amiaza duioasă petrecută, împreună cu soțul d-stră, în sera din Laeken.“

Al d-stră. *Leopold“*

Tradus de AURELIA LAST

Leon Viorescu ***Peisaj din Balcic***

Ca din povești

Poezie și confort

Tot mergând spre soare-apune, spre cea mai înaltă aspirație a gliei către stele, senin și Dumnezeu, către împărăția artistului-hangiu, ajungi într'un colț de raiu.... Cum se cheamă, n'are importanță, deoarece făcut mai mult de mâna omului, mâna omului îl poate repeta aproape ori unde. Când ne gândim bine, înțelegem că n'avem nevoe de cine știe ce „frumuseță a naturii“ ca să simțim măreția firii, dacă sufletul ne este în stare de receptivitate, căci dacă nu-i...

Și acest colț de rai este o cunoscută carte poștală ilustrată din toate țările cu vâlcele, văi, și munți în zare, numai că aici, totul este prefăcut în operă de artă de geniul unui hangiu elvețian...

Dacă disecăm cu cruzime sufletul, vedem — cu decepție, fie — că poezia este în funcție de confort, mai mult de cât de sărăcie. Suma totală de emoție artistică din atmosfera omenească este alimentată, aproape în întregime, de vibrațiunile noastre din clipele de viață confortabilă (fie că râdem fie că plângem). Clipele, zilele și anii copleșiți de mizerii dau prea puține vibrațiuni artistice....

Să fi fost vreodată altfel? Când? „La o mie patru sute?“.... Nici atunci; nici mai înainte... Eroii lui Homer când huzuresc de bine, cântă liric. „O mie de nopți și o noapte“ (nu o mie și una de nopți, zice ultima erudită traducere, ce chiar de n'ar fi mai exactă, este însă și mai frumoasă și mai adânc potrivită cu șartul poemului arab) acest ciclu de poezie lirică cuprinde multe cânturi inspirate de traiul bun...

...Dincolo de Milano este o mânăstire ce n'are altă valoare de cât aceia de-a avea o bibliotecă bogată în documente despre activitatea **carbonari**-lor italieni în pământurile Sultanului și al Țarului. M'am dus acolo, bine înțeles (Au dreptate criticii piesei mele de teatru „Cărvunarii“ că sunt un maniac al acestei probleme). Localitatea figurează și în călăuzele de călătorie. Dar ce sat de prin acele meleaguri nu speculează neastâmpărul turistului?

Ajuns la gară, o gară modestă, fără automobile și fără reclame de oteluri, mi-am spus că cerând birjarului să mă ducă la acel mai bun otel, tot nu pot fi sigur că voi avea adăpost mulțămitor.

Cercetam mediocritatea priveliștei, căutând să-mi dau seamă de ce localitatea este... „climaterică“. Birjarul mă lămurește: Nu-i niciodată vânt, niciodată umezeală, niciodată frig, nu-i niciodată cald, dar mai ales este minunatul palat de granit roz cu parcul lui, râdicat, mai de mult, de un englez ciudat... Intr'adevăr, încă din tren, atenția călătorului este absorbită de armonia unei mari vile în linii drepte de stil englez modern, pe marginea unui lac albastru și înconjurată de grădini în trei sau patru rânduri concentrice. Și ca feeria să fie desăvârșită, apusul soarelui a fost potrivit după cum cerea așezarea clădirii și ora trenului. Este învederat că poetul-arhitect care a conceput această minune, n'a putut consimți să modifice nimic din creațiunea lui, și că, mai de grabă, dacă imperativul artistic a cerut, a adaptat mersul soarelui....

Această massă de granit trandafiriu îndantelat, mult mai lungă de cât înaltă, modelată de coloane, cerdacuri și terase, pare o zînă ieșită din valuri, ce s'ar fi culcat leneș în bătaia razelor... Nuanța și aspectul catifelat al pietrei amintesc acea îndrăzneață imagine din dicționarul „prețioaselor“, culoare de „coapsă de nimfă mâniată“... E rozul cam aprins și parcă circulă viața pe sub porii granitului.

La o neașteptată întorsătură a drumului, m'am văzut în grădina fermecată înaintând spre intrarea palatului...

Spre marea mea nedumerire, birjarul, căruia i-am atras atenția că n'a priceput unde i-am spus să mă ducă, mi-a răspuns ironic că alt otel mai bun nu este... Instinctiv mi-am pipăit buzunarul cu parale...

După câteva minute eram în fața unui peron de marmoră, cristal și flori, pe care au apărut fără sgomot, ca din pământ câțiva generali în mare ținută de pe vremuri și un ambasador în frac...

Mă întrebam, ce formă de dispreț rafinat vor găsi acești călăi să mă facă să înțeleg că nu sunt la înălțimea lor, că nu mi-i acolo locul.... Căutam cu frenezie ceva cu care să le impun respect... O clipă m'am gândit să le spun că sunt autorul Cărvunarilor — operă vândută în cinci mii exemplare în câteva luni. — Am găsit că e mai bine să tac și să-mi pun toată nădejdea în onorabila înfățișare a celor trei valize de piele bună d'înainte de război. Am avut, în urmă, prilejul să-mi dau seama că și acest argument avea exact aceiași valoare ca și cel la care m'am gândit întâi... A doua zi am văzut bagajul unuia dintre clienții serioși... Geamandane cu încuetori de aur, dulăpioare îmbrăcate în piele de crocodil, ferecate cu argint și alunecând pe rotițe de cauciuc.

In sfârșit ambasadorul a deschis gura, amestecând toate limbile pământului, cu vădita intenție ca să-mi înlesnească să vorbesc în care pot, fără să fiu nevoit să mărturisesc că ași fi mai puțin cult de cât dânsul...

Ah!... Dar de la cel d'intâi schimb de idei, m'am simțit, ca prin farmec, cu totul la largul meu. Aveam plăcuta senzație de-a fi în mijlocul unor oameni care mă respectă, care recunosc în mine un superior... Și cel puțin în această materie, îmi este foarte desvoltată puterea de pătrundere. Nu mă înșel niciodată în aprecierea nuanțelor atitudinii celor cu care am de-a-face.

Tactul cu care ambasadorul (dar de-acum putem restabili adevăratele raporturi și să-l numesc girantul otelului) mi-a oferit cel mai eftin apartament, a fost de aceiași calitate cu acela al ducelui de Guermantes când a atras atenția lui Proust că tot admirând tablouri a făcut să întârzie masa cu aproape un ceas!...

In apartament, mă așteptau o madamă și un camardiner (cum spuneau bunicii noștri). Madama venise cu o duzină de șervete și prosoape de olandă și cu un halat de bae ca cele mai elegante ce se văd pe plajă la Tekirghiol. Camardinerul era grăbit să-mi scoată hainele din valiză și să fugă cu ele, pentru ca peste o jumătate de ceas să se întoarcă cu smokingul calcat și să-mi explice, că de celelalte **neputând** să am nevoe până a doua zi, le-a reținut ca să le cerceteze mai deaproape înainte de a le călca, „poate s'au pătat în tren, poate s'au descusut undeva, poate vreun nasture s'a slăbit“... Poate — adăugam eu în gând — acest indiscret n'a mai văzut niciodată haină roasă în coate și crezând că este vreo modă exotică... poate nu mă va disprețui...

Pe masa din salon (căci am uitat să spun că cel mai eftin apartament are un mic salon și o mare sală de bae) într'un buvard de marochin veritabil am găsit prețurile și regulamentul otelului, frumos litografiate pe carton de invitație la nuntă. Dar nu prea m'am lămurit. Apartamentul 178 (al meu) era trecut cu 150 lire pe zi, iarna, 200 vara... Ce bine mi-a părut că-i iarnă! Insă articolul 3 din regulament spune că prețurile se înțeleg pentru o „consumație normală“ și că ceia ce ar întrece se socotește supliment. Mai merită subliniat și articolul 7 care sună: „...Călătorii sunt cu insistență rugați să nu dea bacșiș, pentru a nu se expune neplăcerii de-a fi refuzați“. Cred că apreciați și delicateța și aroganța formulei....

Dar ce-o fi însemnând „consumație normală“?... Hotărât, însă, să găsesc în fiecare împrejurare partea bună a vieții, m'am instalat într'un fotoliu împărătesc ca să admir natura printr'un geam de cristal. Și vă asigur că am găsit-o mult mai frumoasă decât dacă ași fi stat pe un scaun șchiop, la un geam murdar de muște încă de astă-vară... Și ași fi găsit-o încă și mai frumoasă, dacă n'ași fi avut în al doilea plan al conștiinței, problema „consumației normale.“

M'am scoborât la masă... Florile, mătăsurile, argintăria, covoarele, frescurile pot face subiectul unui întreg capitol... Numai câteva mese ocupate. Figuri unele distinse, altele vulgare; dar desigur dintr'o speță de umanitate aparte, speța aceia trăită, cel puțin dela naștere, în mare lux... Mai era și unul care părea speriat...

Sosește momentul inițierii... Maître d'hotel... Ați văzut pe Metternich la teatru? Dar un Metternich în fața lui Napoleon la Drezda, adică curățit de cel din urmă rest de insolență.... Și cum oamenii aceștia gâcesc gândul, Metternich și-a cerut scuze — servindu-mi caviar — că-mi explică ce înseamnă consumație normală, deoarece este prea puțin răspândit în lume sistemul otelului lor; iar „domnul n'a avut poate încă ocazia să călătorească în acele orașe în care se mai practică acelaș sistem“. Observați limbajul: Urmează dela sine că dacă ași fi călătorit în acele orașe, ași fi tras la aceiași categorie de otel... Consumația anormală înseamnă a voi să te saturi numai cu icre negre, sau altă mâncare excepțional de scumpă, precum și a bea mai mult de o jumătate de sticlă de șampanie obișnuită pe zi, sau a cere vinuri rare... Lista artistic tipărită și mereu aceiași, n'are prețuri. La ce ar sluji prețurile când poți consuma oricât și orice, numai să fie „normal“. Dar este mereu aceiași, vă veți plânge Dvs. cu naivitate, pentru că nu sunteți deprinși cu asemenea oteluri... Lista aceasta (un caet întreg) cu sute de indicații nu-i o listă, ci o simplă călăuză cu care mă prezint — îmi lămurește Metternich — din vreme, fiecărui client, ca să-i stabilesc un menu după gust...

Am mâncat și am băut cum mi 'nchipuesc că nu se poate mai bine nici la Jockey-club la Paris. Dar cum...

„jamais nous ne goutons de parfaite allégresse,
nos plus grandes joies sont mêlés de tristesse...“,

primele feluri aveau un iz amărâu pe care, se vede, mi-l secreta în gură creerul muncit de o problemă aritmetică pe care mereu o rezolvam și mereu revenea: 150 lire×9 lei=1350×2 (Eram hotărît să isprăvesc cu erudiția în cel mult două zile).

Pe la friptură însă, m'am însăninat și mâncările au început să fie cu adevărat delicioase... Mi-a venit ideia genială, că făcând din aventura mea o schiță, iau două mii de lei dela d. Sevastos, și astfel două zile nu mă mai costă decât șapte sute de lei... Adică, trai de nabab rafinat cu trei sute cincizeci de lei pe zi... Gustam — să nu se supere Corneille — „une parfaite allégresse“.

După masă... (Dacă urmarea a-și lăsa-o pentru altă schiță? Nu numai că nu voi mai cheltui nici trei sute cincizeci de lei pe zi, dar voi primi și bani de buzunar! Atunci, dacă-i așa, fac și consumație „anormală“ — Metternich, încă o jumătate de Roedirer!...)

D. V. BARNOSCHI

I. Theodorescu-Sion ***Ofrandă***

Ție

O suflet chinuit și 'n veci pribeag,
Oprește-ți sborul aripelor tale,
Căci ai ajuns l'al fericirii prag
Acolo, unde ca vrăjitul mag,
Privești avid fermecătoarea cale,
Ce duce spre locașul ce se 'mbie
Cu vise de eternă poezie.

De-ajuns! Atâta vreme te-ai sbătut,
Lovindu-te de-a deznădejdii stâncă!...
De-ajuns! In greul drum, ce-ai străbătut,
Doar fulgerele unui trist trecut
De-au mai lucit prin bezna cea adâncă
A vieții tale, navă ruinată
Plutind în vag pe-o mare turburată.

De-acum te'nalță suflet chinuit!
Te'nalță și din trâmbița de-aramă
Vestește mântuirea-ți ce-a clipit
Din zarea altui suflet ce-a găsit
Menirea ta ș'acum la el te chiamă...
N'auzi tu vocea-i caldă cum șoptește:
— O vin la sânul meu și te-odihnește!

Tresaltă, suflete, de fericire prins!
Tresaltă, dar, căci mort trecutu-ți zace...
De-azi peste tine aripa-i și-a 'ntins
Un suflet drag ce'n vraje-i te-a cuprins,
Căci te-a 'nțeles și blând amor și pace
Revars'acum asupră-ți și te 'mbie
Cu vise de eternă poezie!

I. M. MARINESCU

CRONICA MEDICALĂ

Se vindecă paralizia generală?

Din toate suferințele care copleșesc omenirea, nu există alta mai îngrozitoare ca paralizia generală. Acest fel de gangrenă a substanței cerebrale și medulare atacă și moralul și fizicul, și sufletul și trupul, prefăcându-și victimile în bestii furioase sau în păpuși dezarticulate.

Inainte de a cădea în nebunie furioasă bolnavul trece printr'o perioadă de delir în stare larvară în timpul căreia facultățile lui sufletești se exaltează. Pradă unei agitații misterioase, se cheltuește fără socoteală, într'o elocvență excesivă, luând uneori inițiative îndrăznețe, deși incoherente și inoportune. S'ar spune că vrea cu orice preț să atragă atenția asupră-și. Această fază în evoluția patologică, uneori strălucitoare și capabilă să înșele pe mulți, nu e mai puțin periculoasă.

Mulți oameni, eri ca și azi, de pe toate treptele sociale și-au datorat celebritatea efemeră focului tainic care le incendiase creerii până la mistuirea lor deplină, mai mult sau mai puțin lentă.

Se credea odinioară, că paralizia generală se datora mai cu seamă surmenajului, unei hipertensiuni nervoase, provocată de o muncă prea mare cerebrală sau de paroxismul unor anumite pasiuni precum jocul de cărți, ambiția, erotismul, etc. Era o greșală. Fournier, Leredde și alții au dovedit că nouăzeci și nouă la sută, paralizia generală e o consecință a sifilisului, de la care purcede prin filiație vădită. E deci o boală parazitară și agentul activ e teribila treponemă palidă *(treponema pallidum)* care în anumite condiții, necunoscute încă, dobândește o virulență extraordinară.

Totuși tratamentul specific al sifilisului nu lecuește pe nimeni de paralizie generală declarată. Și nici alt tratament, deși s'au încercat atâtea...

Paraliticul general părea deci să n'aibă altă soartă decât să se retragă și să aștepte în colțul lui moartea, todeauna întovărășită de chinuri îngrozitoare.

Dar iată un fapt nou, care aduce cu sine o rază de speranță. După o comunicare făcută la Academia de medicină din Paris de către medicii Marie, Miquel și Rey, rezultă că nu e imposibil să se oprească evoluția paraliziei generale — inoculându-se paludismul. Infecție contra infecție!

Paraliticul general nu e la adăpostul bolilor obicinuite. El poate, ca oricare altul, să se 'mbolnăvească de gripă, erizipel, o congestie, etc. S'a observat că oridecâte ori se'ntâmplă acest fapt, manifestat printr'o *febră cu hipertermie* (călduri mari) urmează o pacificare și chiar o reală îmbunătățire. Câțiva medici s'au întrebat dacă nu e cazul să se utilizeze această coincidență, provocând în chip artificial o ridicare a temperaturii și instaurând astfel, terapeutică operantă.

Un medic francez, Legrain, a avut curajul și a propus să se inoculeze paraliticului general febra palustră, cea mai violentă din maladiile febrile, cu accesele cele mai lungi și mai dese. Era numai o sugestie, desigur. Doctorul Legrain afirmase principiul, indicase metoda. N'avusese indrăsneala să meargă mai departe.

Doctorul austriac Wagner de Jaurrey a fost mai cutezător. Incă din 1917 a început să inoculeze paludismul unei serii de paralitici generali. După cinci ani, două zeci și cinci la sută din bolnavii tratați astfel se lecuiseră și-și puteau vedea de treburi, ca oamenii perfect sănătoși. Medicul austriac a făcut școală nu numai în Austria, dar și în Germania, în Polonia, în Ungaria, în Anglia și în America.

Nimeni nu e profet în țara lui. Doctorul Legrain n'a avut mai mult noroc în Franța. Au trebuit să treacă zece ani, până ce doctorii Marie, Miquel și Rey, să adopte principiul și metoda preconizată de el.

Rămâne să mai știm ce se petrece în misterul organismului când se inoculează unui paralitic general sânge de om bolnav de paludism. Părerile sunt împărțite. Unii cred că e vorba de o efervescență a sângelui, alții cred că se dă o luptă între agentul paludismului și agentul paraliziei generale...

Rămâne de stabilit.

Fapt esențial e că terapeutica posedă acum, — după părerea unor medici, — un leac nou, foarte important și paraliticul general nu mai este condamnat fără speranță la o degradare înceată și la cea mai cumplită dintre agonii.

A.

Petrecere în familie

Din pragul salonului de opt metri pe cinci, unde termometrul, lipsit de-o săptămână de îmbărbătările sobei, amorţise bicisnic la zero grade, doamna Marincu întoarse pe servitoare înapoi :

— Nu-i chip! Aici trebue ars un stânjen. Primesc în salonaş, chiar mă gândeam. Cine să vie pe viscolul ăsta?

Slujnica se răsuci pe balonul creţ al celor cinci fuste transilvănene şi, de iuţeală, sau de mirare, scăpă un lemn din maldărul de pe braţ.

— No! Ce-o zice domnişoara? Azi vine domnu care cântă.

— Nu vine, nu-ţi spun? Nu vine tenorul pe-aşa vreme, nu vine nici madame Cernat, că stă departe, nici fetele Angelei care răcesc uşor, nu vine ni-me-nea!

Doamna Marincu, o brună accentuată de coafor, cu ochii prea vii şi prea mari, al căror magnetism rămăsese ca şi în tinereţe, temut, dar pentru motive deosebite, — avea obiceiul să comande astfel persoanelor fie din apropiere, fie din depărtare, şi să le hotărască, fără a le consulta, linia de conduită.

In ziua aceea însă, poate din pricina vântului care bătea împrăştiat, efluviile voinţii sale nu ajunseră la destinaţii. Nu era încă cinci şi doamna Cernat apăru, dintr'un palton de lutru, majestuoasă şi decoltată, părând că viscolul, ca şi celelalte elemente din natură nu posedă secretul de a ajunge până la persoana sa, — apoi, aproape îndată, fetele Angelei, dogorîte de ger şi pierdute în blănuri, şi chiar, în urma lor, redutabila Angelă, care, din pragul salonaşului, cu o singură privire pe sub gene, cântări toată meschinăria acelei Duminici de primire, anunţată pompos „matineu artistic", — o diseuză din societate, un poet cunoscut şi un tenor de la Operă urmând să-şi dea concursul preţios.

— Aici?

— *Chère Angèle,* svâcni doamna Marincu, de eri ard focul în salon. Tu care ai un apartament de păpuşă nu ştii ce înseamnă să încălzeşti un salon imens ca al meu. Aş primi şi acolo, eu şi Lizeta suntem voinice, dar mă tem pentru fetele tale care răcesc mereu.

Primind înapoi răutatea sa, ricoşată dublu, doamna Angela Forţu nu avu timp să reacţioneze. Intrau, aproape în acelaş timp, căinându-se de ger ca şi cum îi obligase cineva să iasă, o domnişoară foarte subţirică, un tânăr cu figura elegiacă pe care-l adusese mai mult partea dansantă decât cea artistică a „matineului", poetul cunoscut, care în viaţa sa de toate zilele era student la Politehnică, o doamnă vopsită mult, alte două doamne inofensive... astfel că scaunele aduse în grabă din antreu trebuiră să fie aşezate şi prin mijlocul salonaşului.

Când sosi domnul Baciulescu-Neapole, tenorul, găsi toată lumea aceea strânsă snop, cincisprezece perechi de priviri convergente asupră-i. Un tenor nu se teme însă de public chiar când nu-i decât un tip oarecare, de statură neînsemnată, cu obrazul negricios şi unghiular.

— Nu are fizic, spuse doamna Cernat către poetul de la Politehnică care înţelese că, dimpotrivă, dânsul îndeplinea această cerinţă actoricească.

Tenorul vorbea puţin. Totuşi, iscusita Angela obţinu, cu un cleşte perseverent, să smulgă două mărturisiri importante: că angajamentul tenorului la Operă se afla încă în stadiul discuţiilor, şi că legăturile sale cu oraşul Neapole, care dădea un lustru european numelui său specific românesc, erau foarte şubrede. Tânărul Baciulescu *intenţiona* să-şi perfecţioneze gâtlejul la Milano, dar deoarece această capitală a cântului se afla ataşată mai de mult la coada unui alt nume de cântăreţ român, el fusese silit să aleagă dintre oraşele italiene disponibile.

Reducând astfel la justa ei valoare producţia artistică aşteptată, doamna Angela Forţu care stătea de la venire numai pe un colţ de scaun, se aşeză comod. Studentul de la Politehnică povesti după asta o istorie de culise doamnei Cernat, foarte amatoare de teatru, şi care descărcase mult din majestatea de la intrare.

Ceaiul se servise şi diseuza nu se arăta. In asemenea cazuri, fiica de gazdă devine „dublură" măcar aproximativă.

Domnişoara Marincu, vizibil pregătită, aduse o carte, fireşte franceză, citi titlul „Contemplations" şi o deschise la un semn pus. Poetul se plecă la urechea tenorului, confidenţial, ca între artişti:

— *Hugo*. Perimat.

Lizeta Marincu, reproducere, din fericire nu reuşită, după mama sa, avea la vârsta de şaisprezece ani mărturisiţi, gambele foarte rotunde. Pentru cei câţiva din salon, neiniţiaţi în fineţele limbii franceze, era o compensaţie. Astfel, la sfârşit, aplauzele fură toate sincere.

— Admirabil! — Minunat!

— Perimat! aplaudă şi tenorul sub obsesia cuvântului şoptit de poet şi simţind că privirea Lizetei îi cerea, ca de la un artist, o apreciere aparte.

Aplauzele izbucniră în salvă.

— Compune şi originale, trădă doamna Marincu, emoţionată.

— Perimat!

— Aş! Crezi că citeşte? Numai prietenelor ei, când vrea...

Lizeta, roşie până pe tâmple, se duse să invite pe student, care se înfipsese la o fereastră, cu faţa lipită de geam.

— E rândul dumitale.

— Sunteţi poet modernist? întrebă galeş doamna Cernat, devenită terestră din pricină că poetul, din tânărul gentil de adineauri, devenise deodată grav şi absent.

— Cuvântul e slab, doamnă, şi compromis. Dacă poezia mea are nevoe de o etichetă, aş numi-o electrică, sau mai bine radio-electrică.

— Perimat, vru să strige tenorul, dar un instinct obscur îl reţinu.

Poetul radio-electric scoase două foi din buzunar, îşi aruncă ochii pe ele, le puse înapoi, şi începu cu ochii la tablouri, ca sub radierile inspiraţiei:

— Un, doi, trei, — Hi, ho, ah, — Lună, brună, strună, — Alb, negru, roşu, — Transport stele.

— Iad, cer, pământ, — Vifor, senin, — Sus, departe...

Poezia era lungă. Dar, după strofa dintâi primită într'o stupoare generală, nimeni nu mai asculta.

Doamna Cernat, mai mult ca toţi, era consternată :

— Un băiat aşa drăguţ, plăcut la vorbă, şi manierat, şi bine în totul, clătina ea din cap către gazdă.

— Aşa te 'nşeală.

Una din cele două doamne inofensive, eşind din umbra de până atunci, povesti apoi pe şoptite noul procedeu al soţului său, cunoscut medic psihiatru, de a descoperi gradul de alienaţie mintală. Nu mai sucea pe bolnavi cu întrebările, ci îi punea să scrie zece rânduri. Era deajuns.

Poetul isprăvi de citit. Din grav, devenise crunt. Nimeni nu aplauda.

— Imi plac mai ales poeziile sentimentale, riscă doamna Cernat, deşi un cuvânt de ordine circulase printre musafiri cu un moment înainte: „Nu-l contraziceţi!" Ea avea îndoeli, oarecum interesate, asupra gravităţii cazului. Mai perdu însă din ele când poetul, tot grav, se apropie să-i explice că poezia sa făcea parte tocmai din ciclul sentimental. Era desfăşurarea complectă a unei iubiri în ritmul accelerat al vremii noastre: *Un-doi-trei,* un pieton, fără gânduri, numărându-şi paşii, *hi* = ia o trăsură, *ho* = opreşte, admiră priveliştea = *ah! Lună,* care nu mai cere lămuriri, *brună* = o femee care trece şi căreia — strună — îi cântă eternul cântec. *Alb, negru, roşu* = culorile din care-i zămislit...

— Domnule Neapole, ne faceţi plăcerea, întrerupse gazda penibilele explicaţii.

Tenorul se ridică, respiră, tuşi, măsură odaia din ochi. Doamna Marincu rămase în suspensie, presimţind un nou eşec. Prietena sa, Angela, îl savura cu anticipaţie.

Cântăreţul spuse modest, oarecum forţat de împrejurări, că vocea sa e neobişnuită ca volum, întindere unică în ţară „a, o voce!" şi care cere spaţiu, sală anume...

— Aici e un aer irespirabil.

Musafirii se priviră între ei cu jenă. Tenorul înţelese: dezolare.

— Poate, dacă ascultaţi din antreu, se milostivi el. Lumea începu să se mute, omul şi scaunul.

— Doamnele bătrâne să rămâe, arătă el într'un acces de politeţă pe doamna de gazdă, pe contimporana ei Angela şi pe invitata vopsită mult.

Cele două dintâi rămaseră scrâşnind, cea de-a treia părăsi ostentativ odaia.

Ultimele dispoziţii artistice răsunară până în antreu pe ton de regisor sever:

— Nimeni nu vorbeşte, nimeni nu tuşeşte, nimeni nu mişcă.

Musafirii lăcrămau ţinându-şi şi răsuflarea. O partitură de operă umplu odăile.

Nel fiero anelito di nuova guerra...

— A vorbit cineva, întrerupse brusc pe marţialul Radames, nervosul său interpret în sacou.

Vinovatul nu era printre prezenţi. In a treia odae, în sufragerie, domnul de gazdă, neînsemnatul Marin Marincu, juca cărţi, ca în fiecare Duminică de tămbălău în casă, cu trei prieteni compătimitori intraţi pe dindos încă de la două. Răzbăteau prin uşă, abrupt, regulele jocului: plus, bat, atout.

Lizeta dădu buzna peste ei.

— Tată, te rog, nu mai vorbiţi, se aude. Avem un artist, un tenor. Mai bine întrerupeţi jocul şi ascultaţi. Un artist adevărat, tată.

— Inchide bine uşa.

Radames îşi începu laudele războinice.

Nel fiero anelito di nuo...

— Nu, nu se poate. Căldura, se vede. Mă inec.

— Să mergem sus, propuse cineva.

— Sus, sus!

Simţind primejdia iminentă, doamna Marincu sună pe servitoare, care pentru circumstanţă mai adăugase două fuste la cele cinci de zile ordinare, o îngrămădi într'un colţ şi-i porunci repezit:

— Ia jurnale multe, câte găseşti prin casă, vezi şi ceva cartoane, cutii de chibrituri, umple bine soba din salon, aprinde un chibrit şi adă-mi pe urmă gradul din odaia mea, din dormitor, înţelegi? Fuga!

— Un singur moment, domoli ea apoi pe invitaţii care formaseră coloana de înaintare pe scară. Să vedem termometrul, dacă s'a mai urcat.

Peste cinci minute, Marişca îl aducea: 18 grade.

— Destul!

Urcară spre salon. Infierbântaţi de căldura de jos, nu simţiră de la început temperatura de îngheţ a odăii. Pătratul tăiat al sobei arăta un foc uriaş. Doamna Marincu se căznea să ţie pe cele cincisprezece persoane numai lângă uşă, trecând de la una la alta, zâmbindu-le îngrijată: „Să nu răciţi". „Vedeţi, e frig", înfrânând înaintarea în semicerc, ca un general împresurat care-şi apără fortificaţiile şubrede: teracota rece, termometrul la zero grade, bancurile de ghiaţă sub formă de canapele şi scaune de mătase, pălălaia din sobă pe sfârşite...

Salvarea îi veni sub o formă de mai înainte sperată. Una din fetele Angelei strănută. Doamna Marincu era s'o îmbrăţişeze.

— Poftim, dacă răciţi? Nu, nu putem sta. Nu vreau să vă îmbolnăviţi.

La înapoere, pe scară, strănută şi tenorul.

— Mm! Mi se pare că...

Un nou strănut, însoţit de-o furnicătură în gât bine cunoscută, îi întări bănuelile.

— Gata! Am răcit.

— Un guturai. Nu-i nimic, îl consolă tânărul elegiac care cobora alături.

— Nimic? Şi dacă răguşesc, tot nimic? Mâine am audiţie la Operă, domnule. Ce casă-i asta? Jos cuptor, sus gheţărie.

Cobora scările câte două, dând la o parte pe ceilalţi.

— Cum cânt mâine răguşit? Cariera mea... Cine m'a pus să vin?

Intră cel dintâi în salonaş şi se instală pe un scaun lângă sobă, cu spatele în odae, cu picioarele suite pe teracota caldă. Lumea rămase toată în antreu. Lizeta Marincu, disperată, trimise pe tânărul elegiac în ambasadă secretă: să nu se supere domnul Baciulescu şi, dacă vrea, să-i aducă servitoarea un taxi.

Tenorul refuză ambele ramuri de măslin.

— M'a cuprins frigul. Nu plec. Eram transpirat şi deodată, gheţăria... Mă sgârie în gât. Aici s'a întâmplat o crimă. Naiba m'a pus să vin.

Ambasadorul nu avu nevoie să aducă răspunsul aurit în vre-o pilulă diplomatică: domnul Neapole vorbise de dincolo, lămurit.

Lizeta abia ţinea pe loc enervarea mamei sale: „In casă la mine!"

— Mamă, de ce nu înţelegi? Un artist. El nu se gândeşte decât la arta lui. Lumea nu contează. Eu îl înţeleg. Un artist adevărat. Să-i facem un ceai fierbinte.

— Cu mult rom, apăsă artistul când ambasadorul i se prezentă din nou.

Invitaţii, deşi era devreme, se pregătiră de plecare. Doamna Angela Forţu, cea dintâi, îşi zori fetele, făgăduindu-le cu glas nuanţat, că diseară le duce la un cinema. Doamna Cernat, redevenită majestuoasă pentru efectul de eşire, îşi luă de asemeni rămas bun, refuzând să fie însoţită de poetul electric, consimţind totuşi un moment în urmă, jos la scară, după ce tânărul se lepădă, pe cuvânt de onoare, de versurile citite, afirmând că erau traduse din chineză, unele onomatopee, intraductibile, fiind păstrate ca în original.

Gazda abia izbutise să oprească dintre invitaţi pe doamna vopsită mult, care, aţâţând-o din motive personale în contra domnului Baciulescu, o mai liniştea.

Lizeta pregăti singură ceaiul tenorului, dădu servitoarei tava şi ea rămase să vie în urmă cu pesmeţii. Dar mai înainte, intră pe furiş în odaia ei şi luă dintr'un saltar caeţelul în care-şi scria de vre-un an versurile. Pentru prima dată, putea să ceară asupra lor, între patru ochi, părerea unui artist. Un tenor, chiar fără să fie poet, e un cunoscător de artă, un om deosebit de ceilalţi, cu sentimente şi sensibilităţi rafinate...

Gata să împingă uşa de la salonaş, Lizeta se opri, avertizată de o nelinişte. Prin deschizătura uşii, răzbătea vocea Mariscăi, gângăvită de râs şi de teamă:

— No, domnule. V-vai de mine. Ş-şezi, mă rog!

ALICE GABRIELESCU

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

III

Balconul, numit pompos „Terasă", deschidea o largă privelişte peste grădini şi case, până în dealurile fumurii, cu ziduri albe de cetăţi şi turle roşii de biserici. După diluviu, în văzduhul limpede, razele jucau o lumină primăvatecă şi blândă. Sbură chiar un porumbiel, fără ramura de finic, dar porumbel.

Un tren fluera în gară şi se depărtă în câmpul verde, ca o neagră omidă articulată.

Un timp, Georgei Galea rămase rezemat de balustrada balconului, să se pătrundă de această vedere într'adevăr încântătoare, pe care n'o bănuise în ploaia mucedă de astă noapte şi de astăzi dimineaţă.

Tăcuta lui contemplare, nu scăpă celorlalţi, care şi-o însuşiră ca un omagiu adresat Iaşilor, deci şi lor. Ii asigură o simpatie generală şi toţi îl adoptară ca pe-un eretic şi pe-un venetic, pornit cu paşi acceleraţi pe calea Damascului. Mai ales îi plăcu această uitare de sine, omului celui mai temut din Iaşi, care de douăzeci şi patru de ori în douăzeci şi patru ore, masacra Iaşul şi Ieşenii, dar îi iubea ca nici unul altul.

— Ţi s'a părut murdar şi urît oraşul nostru, ca o mare şi pustie mahala, vorbi Maximilian Ştaic, prizându-şi barba deasă în mână şi ridicând-o la nivelul nasului, să-i verifice conturul neregulat ca litoralul peninsulei Scandinave, zimţat de fiorduri. Un oraş calic de provincie, plin de ticuri şi de ruini. Aici şi casele au ticuri. Şi oamenii se surpă, ca ruinile.

— Cine spune aceasta? protestă cu o exagerată surprindere, Georgei Galea.

— Cine n'o spune ? Toţi câţi vin. Toţi câţi stau aici. Şi toţi câţi pleacă de aici... Cu toate acestea, curios : cei care vin, pleacă cu greu. Cei care stau aci şi se plâng, nu se lasă urniţi nici în ruptul capului. Iar cei care pleacă, fac ce fac şi se întorc la calicia şi la ruina de aici. Acesta e secretul Iaşului. Domnul meu, Iaşul e o amantă bătrână şi nărăvită de care nu te poţi despărţi. Te înşeală, o baţi şi o alungi, pe urmă tot tu o cauţi şi te rogi să te ierte. Te iartă, a doua zi fugi tu să scapi de dânsa, ca să te întorci seara şi să te milogeşti la fereastră. Ieşenii sunt făcuţi pentru Iaşi şi Iaşul pentru Ieşeni. Se complectează. Trăiesc în simbioză. Nu se pot despărţi. Pe câţi am văzut eu plecând, cu planuri grandioase şi pe câţi i-am văzut întorcându-se pocăiţi ! Orice găsesc aiurea, bani, situaţii, glorie, femee — nu-i poate satisface. Se întorc aicea, umiliţi, unde îndeletnicirea principală a oamenilor e să nu facă nimic. Ai văzut dumneata, cum merg trecătorii pe stradă ? Ii vezi de-o poştă că nu se duc nicăieri şi că nu-i aşteaptă nici o ispravă. Numai pentru aceasta, îi iubesc şi îi urăsc. Chiar trenurile, cum se apropie dela Vaslui încoace, încep a-şi modera viteza, lungesc drumul, se odihnesc prea mult în gări, pufăe, strănută, se întind, cască, flueră în poeni, poposesc la fântână, se opresc să lungească gâtul şi să vadă ce se întâmplă peste dealuri. Domnul meu, am trecut de cincizeci de ani şi eu n'am văzut un ieşan fugând pe stradă. S'ar duce vestea, iar adouazi ar apărea scris în gazetă, ca o monstruoasă aberaţie demnă să fie denunţată oprobriului public. Şi la o adică, la ce-ar fugi, cum vă îmbulsiţi dumneavoastră, ghiontindu-vă, călcându-vă, împingându-vă, în Bucureşti ? Ce n'ai făcut eri, poţi să amâi foarte bine pe mâine.

Maximilian Ştaic, sorbi încet paharul până la fund. Făcu un gest cu mâna sfrijită în manşetele deştrămate, cum ar alunga o viespe supărătoare : un gând ori o amintire, ori un regret ori altceva.

— Da ! Ceeace n'ai făcut ieri, poţi să amâi foarte bine pe mâine, pe poimâine, pentru totdeauna. Soarele nu-şi schimbă mersul pentru aceasta, şi nici dumneata n'ai să prinzi fericirea de coadă, fiindcă goneşti după ea la galop. Aşa cum se plâng ei, eu cred domnul meu, să ieşenii sunt cei mai fericiţi muritori de pe lume, fără s'o ştie. Fericiţi, fiindcă nu vreau nimic. Un vin bun, o carte plăcută, o femee frumoasă, un ceas de taclale cu un prieten: aceste fericiri ale noastre nu se câştigă la curse de viteză. Fericirea e un echilibru, între ceeace ai şi ceeace vrei să ai. Intre ceeace vrei să ai şi între ceeace poţi să ai. Iar ieşenii sunt fericiţi, fiindcă au la îndemână, tocmai ceeace le cere sufletul. Am să-ţi explic îndată, de ce.

Se opri şi îşi turnă alt pahar de vin. Il deşertă, cu mâna lui tremurând gelatinoasă, pe urmă un timp tăcu, privind fix un punct nevăzut din colinele unduioase. Intoarse ochii în ochii lui Georgei Galea, care nu putu suporta privirea aceasta rece şi inumană :

— Am să-ţi explic, dumitale, care eşti poate trecător pe aci. Zic *poate,* fiindcă nu se ştie... Am să-ţi împărtăşesc o convingere. Anume, convingerea că atmosfera Iaşului e de o compoziţie specială. Conţine o emanaţie, un efluviu, o radiaţie, — numeşte-o cum vrei ! — care moleşeşte individul ca un narcotic. Nu-l lasă să se aventureze în accese de energie, îi retează aripile cu care să se avânte în sboruri riscate, dar în schimb, îi dă aci, unde îl ţine prizonier, o fericire dulce ca orice narcotic. O fericire a lui, specială, un fel de Nirvana ieşeană, care te cuprinde cu încetul şi din care te superi dacă ar încerca cineva să te smulgă. In alte părţi, ca să-şi omoare neastâmpărul şi ca să-şi umple golul din ei, oamenii sunt siliţi să recurgă la droguri : morfină, cocaină, eter. Aici nu este nevoie de o beatitudine farmaceutică. Ieşi în cerdacul casei, te plimbi pe stradă, te înfunzi într'o cămăruţă de cârciumă, în patul unei femei, ori unde, respiri narcoticul acesta odată cu aerul Iaşilor. Cum facem noi acum, pe acest balcon. Dar dumneata eşti tânăr şi strein, nu poţi cunoaşte încă aceasta. Nu poţi înţelege. Ai să recunoşti cel puţin, că acest Uricani este unic. El e complimentul, complectarea veninului divin din aer. El ne susţine.

Georgei Galea, recunoscu fără nici o rezervă că Uricaniul este unic, mai ales după al şaptelea ori al optulea pahar, cum se afla dânsul acum. Sorbind, întârzia privirea pe colinele unduioase, unde şi liniile erau de-o moleşeală calmă şi odihnitoare ochiului.

Ascultând, mâncase şi peşte, sfârşea acum şi un respectabil ficat la grătar, spre deplina aprobare din ochi a tutorelui, care nu-şi pierduse vremea, dar îşi simţea cu toate acestea încă, o foame canibalică.

— Ei, ce ne mai dai ? întrebă băiatul somnoros, care culegea farfuriile golite.

Băiatul se opri, făcu *drepţi* în şorţul alb stropit de toate mustrele de sosuri, şi clipind repede cum fac toţi gângavii, purcese a recita :

— Avem... Avem antricot. Pi... Pe ur-urmă, du-după a-antricot, avem, avem câ...c...cos-costiţă.

— Marş de-aici, Antricotule ! se supără Panait Bâzdrugovici, fiindcă băiatul punea întotdeauna în fruntea listei acelaş etern a-antricot, căruia îi datora porecla şi dela care nu înainta, decât cel mult până la câ-costiţă.

— Piei din ochii mei, Antricotule şi trimite-l pe Solomonică la mine.

Solomonică răsări din pământ, ca Mefisto din fumul de pucioasă.

Avea ca şi Mefisto o bărbiţă, însă fără nimic diabolic : un inofensiv cioc, sur şi burghez. Spre deosebire de Mefisto, mai avea o jiletcă de lustrin cam întârzită cu sezonul, mânecele cămăşii de cit colorat, goale, şi un singur ochiu. Celălalt scurs şi cu pleoapa lipită. Dar aceste nemeritate stigmate ale naturii care s'a dovedit ingrată cu fizionomia domnului Solomonică, nu-l împiedicau să arate foarte vesel şi cu desăvârşire simpatic.

— Fugi, măi Antricot de aişea, că superi boerii cu aşa o prostie. Credeţi că nu-l muştruluiesc eu în fiecare dimineaţă ? Il învăţ di mi-am scos sufletu din mini. Ii zic : Vorbeşti, măi Antricot, măi, când ti întreabî boierii. Zii di la cap a listii. Avem gustări : Icri di crap, ştiucă, somon. Pastramă, saleam, jambon. Scrîmbie di Dunăre, scrîmbie olandeză, scrîmbie proaspătă şi scrîmbie salată cu şapă. Lacherdă, filé şi macrău. Pi urmă avem : zupă di găină şi rasol cu usturoi, borş di pui, borş rusăsc, borş di post şi ciorbă di potroaşi. Avem oauă : scrob, ochiuri la capac, moldovineşti, umlet, oauă a la rus. Avem mâncări di peşti şi mâncări di carne : friptură şi sălăţi, dulşiuri, compot şi fructe, cafele şi lichior avem ; mă rog toată lista i-o spun. Şi după ce am isprăvit să-i tot zic şi-l întreb să zică şi el după mine, închide ochii di parcă l'o pălit orbu găinilor şi numai cască odată gura proastă di la el, ca să scoată numai atâta dintr'însa : „Avem... A-antricot a-avem !" Cu aşa un prost mi-am stuchit sufletu şi-mi vini sâ-mi ieu lumea în cap... Aţi comandat civa, vă rog ?

— Aştept o idee de la tine, Solomonică, îşi încredinţă domnu Panait Bâzdrugovici destinul, în mâinele cârciumarului cu un singur ochiu, cu un mare talent de actor şi cu un debit verbal pe minut, mai mare de cât al lui Viviani şi Tache Ionescu.

— Atunci ştiu eu ce vă trebue, coane Panaite. Am nişte fleici spiciali pintră dumneavoastră! Fac pintră tâţi, ori numai pentrâ două persoane ? Am observat că conu Georgei n'o mâncat mai nimica şi are să ducă la Bucureşti calomnie că în calicu aista di Iaşi, poati omu să morî di foami şî di săti.

— Nici o grijă despre aceasta, domnule Solomonică ! protestă Georgei Galea, care simţea nevoia urgentă să dea drumul nasturilor dela vestă şi dela bata pantalonilor. Mai bine vezi de-o sticluţă de Uricani, dacă vrei să nu murim de sete.

— Păi vezi! se minună cumplit de încântat de aceste progrese, Panait Bâzdrugovici. V'am spus eu că are stofă. Acest Melchisedec se deschide ca o varză, văzând cu ochii. In două luni, ne-a tăiat pe toţi.

— In două luni, am să beau un bock de bere, pe terasă la *Soufflet* sau la *Cluny* sau la *Chope latine,* în cartier ! cuvântă cu toată siguranţa, Melchisedec.

— Nimic nu se ştie ! filosofă conu Panait.

„Asta să i-o spui lui Mutuu-uuu !“

cântă Bălănuţ cu o gură rotundă de crap, sbătându-se pe uscat.

Costache Andrieş, care în tot acest întretimp, nu se manifestase cu o singură glăsuire, răsucind ţigare după ţigare şi ascultând cu evlavie tot ce glăsuiau ceilalţi, după o îndelungă codire, făcu un semn francmasonic lăutarului. Bălănuţ se întrerupse din cântec, înaintă doi paşi, întoarse peste umăr o privire de comandă chitaristului şi începu cu tremolo : „Asta-i cea din urmă seară...“

— De-acuma s'a isprăvit ! Nu mai plecăm de aci până dimineaţa, şopti Emil Cingolea la urechea lui Georgei. Să ştii că dacă cere conu Costăchel să-i cânte „Asta-i cea din urmă seară...“, înseamnă că i s'a deschis setea lui epică. Plânge, bea un ceas ; iar plânge, iar mai bea un ceas şi aşa mai departe. Straşnic tip, conu Costăchel. Am să-l pun în roman.

Georgei Galea începu să creadă că viitorul roman al prietenului, mai mult decât social-psichologic-istoric, are să fie un fel de menajerie de beţivi.

Dar nu isprăvi această reflecţie atât de ingrată, faţă de compania care-l primise cu atâta bunăvoinţă, fiindcă toată luarea aminte îi fu atrasă de înfăţişarea omului în haină de câmp, cu jambiere roşii şi cu ţigareta de chihlimbar.

Costăchel Andrieş, cu bărbia sprijinită în amândoi

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI 33 CAROL (PIATA DE FLORI) MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

pumnii și cu ochii decolorați, fixați în nevăzut, lăcrima cu simplitate și fără pudoare. Fața-i părea împietrită, nu tresălta nici un mușchiu, numai lacrimile se rostogoleau egal și continuu, ca picăturile unui robinet care n'a fost răsucit bine.

Ceilalți nu dădeau nici o atenție acestui spectacol: își vedeau de discuțiile lor aprinse și de pahare, deprinși să-și respecte reciproc damblalele. Când Bălănuț sfârși, Costăchel Andrieș, culese de pe obrazul drept și de pe obrazul stâng, de jos în sus, dârele de lacrimi cu arătătorul drept și cu arătătorul stâng, aruncă stropii pe dușumea și deșertă două pahare până la fund, unul după altul. Pe urmă, răsuci o țigare din tutun macedonean, o înfipse în țigareta de chilimbar și începu să fumeze ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, ascultând cu evlavie tot ce se vorbea în jurul lui și tăcând cu aceiași incoloră modestie.

Georgei uitase toate hotărîrile eroice, dinainte și de după baie. Intâlnirea cu avocatul, îi părea cea mai stupidă corvadă, iar procedura lichidării pentru care venise, cea mai meschină îndeletnicire omenească. Vedea toate într'o plăcută painjenire. Uricanul îi circula în sânge, fierbinte și generos, împingându-l să acompanieze cântecul lăutarilor, să facă glume deochiate de care se mira singur, să strige cu glas tare pe Antricot și să polemizeze înfocat, cu Maximilian Ștaic. Acum rolurile se schimbaseră. Tata Max enumăra scârbit toate metehnele Iașului, părăginit ca un maidan și dovedea cu o jerbă de argumente țâșnind ca artificiile, că ieșenii sunt specia cea mai odioasă dintre toate bipedele fără pene, fiindcă se complac în această puturoșenie. Iar Georgei Galea făcea el acum, apologia secretului ieșean, care constă în arta de a nu dori nimic, ca să nu faci nimic și să nu regreți nimic.

Când veni a doua oară rândul lui Bălănuț să cânte : „Asta-i cea din urmă seară..", ceru el vioara și cântă el. Cu un arcuș atât de nou și de fraged, încât Costăchel Andrieș se ridică, îl sărută pe amândoi obrajii, fără să poată scoate din gâtlej nici o exclamație și căzu la loc, pe scaun, uitând să deschidă cutia de tutun și să răsucească țigare.

— Păi vezi ! se făli Panaite Bâzdrugovici, ca și cum ar fi fost el autorul acestor transformări. Are Melchisedecul stofă și pace ! In două luni, îi lăsăm pe toți în urmă..

— In două luni, îmi pregătesc doctoratul al doilea ! protestă Georgei Galea, cu îndârjire inexplicabilă, parcă simțea nevoie să se convingă pe sine însuși, de acest fapt simplu și doar deplin stabilit.

— Nimic nu se știe, o ținu una și bună Panait Bâzdrugovici.

„Asta să i-o spui lui Mutu-uuuu
„Lui Mutu-uu
„Și Mutu n'a mai zis nimic !"

Ii asigură pe toți, Bălănuț, adresându-se lui Georgei Galea, direct și personal.

Dar Mutu avea multe de spus și le spunea toate, cu o mare aprindere, în urechea lui tata Max, care-l asculta cu mult interes și chiar cu bunăvoință, ridicându-și și inspectându-și conturul cu fiorduri al bărbii înflăcărate, de unde apărea de desubt, cămașa fără guler și butonul de fier ruginit, ca un detaliu subtil și elocvent dintr'un film rusesc, ce-ar purta titlul : *„Geniu și mizerie"*. Lui Georgei Galea, Maximilian Ștaic nu-i mai făcea de fel impresia omului feroce și temut, cum îl zugrăvise prietenul, prevenindu-l. Dimpotrivă, un foarte bun și tihnit bătrân, care nici nu avea dinți cu ce mușca : numai gingii moi de cauciuc, ascunse sub parbrizul mustăților late.

Nu știa, că după acest interes și această bunăvoință, priveghia o crudă patimă a observației, asemeni analizei cu care savantul obsedat de o inedită teorie, urmărește agonia cobaiului inoculat cu un virus mortal. Maximilian Ștaic își confirma încă odată luciditatea. Pe acest tânăr și nou venit, verifica progresele vertiginoase ale „intoxicației ieșene", cum o numise, cu toate fazele primelor simptome : romantismul elegiac, sofismul care descopere justificări subtile lenei, sentimentalism de chitarist. Descoperi proaspătului recrut, toate aptitudinile „ieșenismului acut", cum pusese fără greș, diagnosa atâtor trecători de-o zi ori de-o lună, care s'au lipit aci ca muștele pe hârtia gumată și nici nu mai bâzâie, să se desprindă.

Un bec se aprinse, pe urmă lumina sări dintr'un bec la altul, ca un sglobiu joc aerian.

Așa au prins de veste că s'a lăsat seara albastră peste orașul cu grădini, de jos, și peste șesurile în care trenurile veneau și porneau, cu mici picături roșii de sânge, pe pieptul locomotivelor. Pentru cine mai plecau aceste trenuri ? Cine mai pleca din acest oraș ?

Acum toți vorbeau tare și nimeni nu asculta ce spune celălalt. Dar toți erau cumplit de fericiți. Când se ridicau, printre picioare se rostogoleau sticlele goale. Georgei Galea nu luă aminte când au apărut două personagii streind ca două păpuși de panoptic : doi bătrâni, cu umbrele și cu pardesie, cu figurile tăbăcite de crețuri și cu ochelari de scafandri. Semănau la port, de s'ar fi spus că și-au făcut ca doi frați gemeni, pardesiile la acelaș croitor, și au cumpărat umbrelele la acelaș magazin, gambetele la acelaș pălărier și ochelarii la acelaș optician. Nu semănau însă la chip, deși erau amândoi sfrijiți, amândoi cu mustățile albe și tunse ; amândoi proaspăt ieșiți din mâinile bărbierului. Indată, Georgei Galea avu prilejul să mai afle că erau legați și despărțiți, de o teribilă, inepuizabilă și neresolvabilă controversă. Căci amândoi, se strecurară deoparte și de cealaltă, a lui Georgei, trăgându-și câte un scaun și așezându-se pe margine, sprijiniți în umbrele, ca doi călători într'o gară de încrucișare, gata de ducă la primul semnal.

— Imi dați voie să mă prezint. Ion Panțâru, spuse cel din dreapta.

— Și eu, Mitiță Vlădoianu, spuse cel din stânga.

— Foarte fericit ! se declară Georgei Galea, care acum se simțea fericit de orice prilej i se oferea.

— Am să rog ceva, domnule Galea, începu cel din dreapta.

— Lasă-mă să expun eu lucrurile, întrerupse cel din stânga.

— Mă rog. Vă stau la dispoziție, cu cea mai mare plăcere, îi asigură pe amândoi Georgei Galea.

Vorbind, observă că din față prietenul Emil Ciugolea îi făcea un semn mut, de compătimire, cu mâna, adică : „Ai intrat la apă rău !" Și alt semn, cu un creion invizibil pe o foaie invizibilă de hârtie, adică : „Și ăștia sunt doi tipi, pe care am să-i pun în roman".

— Uite despre ce e vorba, anunță bătrânul din dreapta.

— Te cred, că are să fie pe a ta, dacă ai să înfățișezi lucrurile cum îți convine ție, protestă cel din stânga.

— Poftim, spune dumneata ! cedă cel din dreapta, arătându-și supărarea după cum a făcut tranziția dela *tu la dumneata.*

— Și nu mă întrerupi !

— Nici n'ascult.

Ca să dovedească, cel care se numea Ioan Panțâru, își luă un aer absent și resignat, ca postulanții într'o anticameră ministerială.

— Uite despre ce e vorba, domnule Galea. Am aflat că acum ați venit dela Paris și că iar vă întoarceți la Paris.

— Exact, recunoscu Georgei Galea.

— In acest caz, numai dumneata ai să pui capăt cu obiectivitatea dumitale, unei controverse care durează între noi de cel puțin douăzeci de ani. Trebue să cunoști, că atât eu, cât și amicul meu, ne-am făcut studiile la Paris. E drept, cam de multișor. Acum vreo 37-38 de ani. Pe la 1873-1874. El literile. Eu dreptul. Adică mai exact, eu numai am început să fac dreptul, pe urmă am renunțat, fiindcă după 2 ani, tăică-meu m'a chemat în țară și mi-a tăiat pensia, aflând că n'am dat nici un examen și că după ce-am cheltuit moștenirea de la mama, începusem să fac datorii. Pe el nu l-a chemat nimeni. Era bursier și nu i-a dat în cap să facă o datorie de doi franci măcar. Și cum spuneam ; am sosit la Paris în aceiași lună și am plecat îndărăt spre țară, în aceiași lună. Eu chemat de taică-meu, el cu diploma în buzunar. Doi ani nu ne-am cunoscut nici nu ne-am bănuit existența... El e oltean de origină. Eu moldovean, ieșean. Ne-am cunoscut abia acum douăzeci și ceva de ani, aici, când a fost mutat la Iași. Iar cunoscându-ne și aflând cu uimire, că am trăit în aceiași vreme la Paris, ne-am bucurat amândoi și am legat din ziua întâi prietenie, ca să ne povestim întâmplările din tinerețe, fiindcă tinerețea fabrică amintiri pentru bătrânețe și fiindcă cine a călcat odată la Paris, tânjește până la moarte după Paris. El nu s'a mai putut întoarce, fiindcă l-a reținut dăscălia lui, pe urmă greutăți familiare. Eu fiindcă mi-am topit averea, în păcătoșia asta de aici. Așa dar, îndată ce ne-am cunoscut, ne-am propus cu mare bucurie, să ne adunăm seara la câte o cafeluță și să ne ajutăm unul pe altul ca să ne desmormântăm acele suveniruri plăcute. Ei bine, stimate domnule, aci începe curiozitatea acestei istorii. Din seara întâi, parcă vorbeam fiecare despre altă lume. El îmi spunea despre un Paris, eu despre altul. Nu am căzut de acord, decât asupra unui singur punct. Un festival la Operă, la 14 Noembrie 1873, în folosul sinistraților din inundațiile Rhonului. Ne aflam amândoi în sală. Eu jos, în fotoliu de orchestră, el în cucurig. Atunci am aplaudat-o amândoi pe Adelina Patti, cum a aplaudat-o în delir întreaga sală. Incolo, ce-mi spune el despre Parisul lui, fie la el acolo...

— Și ce-mi îndrugi tu, despre Parisul tău, să-ți rămână ție ! nu mai putu răbda fostul spectator din cucurigul Operei, la reprezentația dela 14 Noembrie 1873, în folosul sinistraților depe Rhon.

— De ce ? Parisul meu e cel adevărat. Café Anglais, Operă, Paillard, Maxim's, Curse, Derbyul.. Plimbarea între cinci și șase, cu șareta la Bois. O șuetă de écarte la Cercle des Etrangers.

— Și al meu, ce e ăla ? Nu e Paris ? Parisul cel adevărat. Al tinerilor săraci și studioși, nu al moftangiilor. Cartierul latin. Conferințele domnului Taine, Cursurile lui Renan. Bocul de bere din Place des Ecoles.

— Și Mișetta de la balul Bullier, cu toate haimanalele, pufni cu dispreț, bătrânul cu celălalt Paris, dela Café-Anglais și Maxim's.

— Ei da, și Mișetta dela Bullier. Acesta e Parisul cel al oamenilor de ispravă, nu Parisul Dianei de Langeais și al Florencei Thomson, pe care le-ai cunoscut dumneata, într'o societate interlopă, de meteci, de aventurieri și de snobi, culeși din toată lumea. Ești un bătrân desgustător, că ai putut frecventa asemenea societate.

— Pardon ! Eu am dat 50.000 de franci, pe o carte ducelui de Aosta, la Cercle des Anglais. Strig : Banco ! Toți întorc capul și se ridică în picioare :

Erau : contele de Meulan, baronul de Schwalbach, generalul Rigaud. Floarea Parisului. Strig : Banco ! Scot riga și opt. Intoarce valet și nouă ! Poftim. Ia-ți banii și umblă sănătos, domnule duce ! Pe noi nu ne sperie nici ducii, nici 50.000 pe o carte. Așa eram eu, domnule Galea în 1873—1874, și acest domn, are aerul să mă învețe ce trebuia să văd și să fac eu, la Paris, Dumnealui, care-mi povestea ca mare ispravă, cheful pe care l-a făcut cu niște derbedei, într'un han pe Sena, la Alfortville, într'o Duminecă după amiază, când se desfundă toate măhălălile Parisului... Și știi dumneata ce sumă formidabilă a cheltuit cu această bombă ? Doisprezece franci cu tot cu batoul ! Se potrivește, doisprezece franci și cu cincizeci de mii de lei?

— Mai dă și acuma 50.000 franci, ducelui de Aosta. Dumneata, care-ai ajuns să joci la cafenea la Trianon, cu toți jigoșii, table pe consumație.

— Asta mă privește. Acum e acum și atunci era atunci.

— Și mă rog, tot n'am înțeles la ce v'ași putea fi de un folos, încercă Georgei Galea să împace inseparabilii vrăjmași.

— E foarte simplu, stimate domnule Galea. Te punem arbitru. Așa facem, decâteori întâlnim pe cineva care a fost ori s'a întors de la Paris. Te punem arbitru, să declari pe onoarea dumitale, care Paris e acel pentru care făcea să treacă granița un om inteligent ? Al meu, sau al dumnealui ? Al meu, cu tot ce are lumea mai rafinat și mai distins, sau al dumnealui, cu toate haimanalele care fac pe studenții și trăesc cu croitoresele ? Ca să-ți faci o părere cu ce idei a plecat dumnealui la Paris, e destul să te informez, că în ziua întâi, cum și-a depus bagajele la maghernița lui de otel, a dat fuga în grădina Luxemburg, să se plimbe pe aleia care merge dela observator până la Senat. Era foarte mândru, dumnealui, fiindcă pășea exact pe meridianul Parisului, de unde începe numărătoarea, cu occidentul deoparte și cu orientul de alta... Ambiția asta îl mâncase din clasa întâi de liceu, când i-a explicat profesorul de geografie ce e aceia meridianul Parisului... Eu domnule, stii ce-am făcut și ce fac eu pe meridianul Parisului ? Mă... (aci, Georgei Galea, află că domnul care a dat 50.000 lei pe o carte ducelui de Aosta, face pe meridianul Parisului, ceeace-a făcut calul cel bălan de pe birjă, în fața „Paradisului general").

CEZAR PETRESCU

Citiți ziarul
„BILETE DE PAPAGAL"
subt direcția d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

Cronica Șahului

Campionatul de șah al României

„Federația Română de Șah" a trimes cercurilor de șah din țară următoarea circulară:

CONVOCARE

Subsemnatul, Mihail Sadoveanu, președintele Federației Române de Șah prin aceasta convoc pe ziua de 1 Aprilie a. c., la Iași în localul Cercului de Șah, str. Lăpușneanu No. 10 ora 10 a. m.

Adunarea generală ordinară a Federației și tot odată începând la 2 Aprilie a. c. ora 17, în sala Cercului de Șah, *al treilea concurs pentru campionatul de Șah al României Mari pe anul 1928—1929.*

Ordinea de zi a adunărei generale:

1. Raportul comitetului și verificarea gestiunei.
2. Alegerea noului comitet.
3, Stabilirea Sediului Federației pe anul 1928—1929.
4. Propuneri și diverse.

Programul concursului pentru campionatul țărei:

1. Numărul participanților va fi 10 (maximum 14).
2. Participanții la congres și concurs vor trebui să fie reprezentanți autorizați ai cercurilor de șah și vor avea la D-lor împuternicirile respective.
3. Inscrierile se vor face cel mai târziu *până la 25 Martie a. c.,* la Sediul Federației, Iași str. Zugravilor 19, după această dată nu se vor mai admite înscrieri.
4. Taxa de înscriere este de lei 500 pentru campionul cercului respectiv. Cercurile care vor dori să trimită mai mulți participanți, vor plăti de fiecare câte o taxă de înscriere de lei 1000.
5. Odată cu cererea de înscriere se vor trimite și taxele respective pe adresa Federației.
6. Fiecare participant va juca câte o singură partidă, astfel ca durata concursului să fie de 9 (maximum 13) zile.
7. Partidele se vor juca între orele 17—21 iar continuările a 2-a zi începând dela orele 9 până la terminarea partidei.
8. Timpul de gândire se va stabili în preziua concursului după consultarea tuturor participanților.
9. Premiile vor fi în valoare de lei 30.000. In preziua concursului se va stabili cum vor fi divizate premiile.
10. Comitetul organizator își rezervă dreptul de a majora premiile, de a acorda premii de frumusețe, etc., etc.
11. Concursul se va juca după normele regulamentului special Fide, ce va fi afișat în sala de joc a concursului, și regulile după ultimul tratat „Bilguers Handbuch".
12. Participanții la concurs vor primi câte o diurnă pentru tot timpul cât va dura, adică lei 250 zilnic acei care sunt delegați de cercurile care au contribuit cu o sumă corespunzătoare la fondul necesar concursului. Iar acei a căror cercuri n'au contribuit cu nimic, se vor întreține singuri.
13. Comitetul organizator își propune a face toate demersurile necesare pentru a ușura cheltuielile de hotel și în special cele de masă, astfel ca diurna de lei 250 să fie arhi-suficientă.
14. Imediat după stabilirea listei definitive a participanților admiși la concurs, se va comunica și locul unde participanții vor putea obține informațiunile necesare la sosirea lor în Iași.

Președinte, MIHAIL SADOVEANU

Cercul de șah „Camera de Comerț" din Capitală va fi reprezentat la Adunarea generală a Federației prin d-nii căpt. I. Gudju, președintele Cercului și Max Wechsler, membru în comitet.

D. I. Mendelssohn a fost delegat de acest cerc de a participa la concursul pentru campionatul de șah.

PROBLEMA No. 212

Jucată în matchul Hoenlinger—Spielmann la Viena în ziua de 3 Februarie 1929.

Alb : B. Hoenlinger. **Negru : R. Spielmann.**

Gambitul Blumeufeld

1. d2—d4, é7—é6; 2. Cg1—f3, c7—c5; 3. c2—c4, Cg8—f6; 4. d4—d5, b7—b5; 5. Nc1—g5!, é6×d5; 6. c4×d5, d7—d6; 7. Cb1—c3, mai bine ar fi fost é4. 7..., a7—a6; 8. a2—a4, b5—b4; 9. Cc3—é4, Nf8—é7; 10. Ng5×f6, Né7×f6; 11. Dd1—c2, 0—0; 12. é2—é3, alb nu poate împiedica aducerea în joc a nebunului adversar, deaceea se hotărăște la un atac asupra regelui negru, ceeace este îndreptățit din punct de vedere psihologic, deoarece Spielmann nu se simte tocmai bine în neobicinuitul rol de a se apăra. 12..., Nc8—f5; 13. Nf1—d3, Nf5×é4; pierderea unei figuri ar fi putut-o apăra negru și prin Rh8. La Ng6, alb ar fi răspuns avantajos prin h4. 14. Nd3×é4, g7—g6; 15. h2—h4!, Tf8—é8; amenință N×b2. 16. Né4—d3, Cb8—d7; 17. h4—h5, Cd7—é5; mai bine ar fi fost Cf8. 18. Cf3×é5, Nf6×é5; 19. h5×g6, h7×g6; 20. Nd3×g6! un corect sacrificiu, numai la cea mai bună apărare, greu de zărit, negru ar fi putut avea perspectiva de a se salva, 20..., f7×g6; 21. Dc2×g6+ Né5—g7; 22. Th1—h3, amenință Dh7+ urmat de Tf3+. Dacă ar fi jucat imediat Dh7+, negrul ar fi răspuns: Rf8; Th3, Té7 cu o apărare suficientă. 22..., Dd8—é7? Aceasta duce la pierdere. Singura apărare justă ar fi fost Té7. 23. Dg6—h7+, Rg8—f8; 24. Th3—f3+, Ng7—f6; 25. Dh7—g6 și negru abandonează.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Curiozități

Rochiile scurte

In satul Buhan din Boemia „șeful" spiritiștilor localnici a declarat într'o zi, că un spirit i-a destăinuit adevărata cauză a actualei ierni atât de aspre: rochiile prea scurte. Sub influența acestei revelații, țăranii s'au revoltat și la ieșirea din biserică au atacat patru fete, îmbrăcate în rochii scurte, bătându-le îngrozitor. Numai poliția a reușit să le salveze de linșare.

Văduvii sunt bărbați ideali

Reprezentanta „Cercului Național American al Văduvelor și Văduvilor" Miss Nelli Brook a publicat în presa americană o interesantă statistică prin care afirmă, că în lumea întreagă bărbații ideali sunt numai văduvii:

Un văduv — spune ilustra Miss Nelly care, evident, citește în inimi ca în carte, — poate trece drept bărbat ideal față de noua lui soție chiar dacă pare că niciodată nu se va vindeca de rana pricinuită de pierderea primei soții.

Omul care se căsătorește a doua oară, arată prin asta numai cât de fericit se simțea el în prima căsătorie și ce avantaje a tras din viața familiară.

Miss Brook susține că a doua căsătorie nu scurtează viața. Foarte multe exemple dovedesc aceasta.

Așa, de pildă, cunoscutul milionar american Depey, care nu de mult și-a sărbătorit a 93-a aniversare de la naștere, — e căsătorit a doua oară.

Soția lui cu care trăiește foarte fericit de mulți ani, e mult mai tânără decât el și e mulțumită de viață.

Un alt distins american. Wolf, e căsătorit a 6-a oară și nimeni nu va îndrăzni să afirme că el a făcut-o pentru ultima oară.

Mai departe Miss Nelly respinge și afirmația că bărbații preferă blondele.

Cunoscutul proverb „blondele sunt în mare cerere pe piață" e o legendă.

Dacă mulți bărbați se căsătoresc pentru prima dată cu blonde, — văduvii cu experiență preferă brunele.

Blondele, — spune Miss Bruk, — știu cu mai multă îndemânare decât brunele, să prindă pe bărbați în mrejele lor.

Dar mai târziu, firea bărbatului pătrunde inconștient în șiretenia blondei și tinde să-și lege viața cu destinul unei simpatice brune.

Miss Brook fiind o femee foarte energică, a și organizat un cerc special al văduvelor și văduvilor, care să sprijine recăsătorirea lor.

Membrii cercului plătesc ca cotizație lunară 6 dolari.

Orice văduv sau văduvă se poate adresa acestui cerc, cerând sfat.

Inlesnind recăsătoriile cercul, cu Miss Brook în frunte, devine astfel un fel de pețitoare universală.

E interesant că cel mai tânăr dintre membrii cercului e un văduv de 20 ani, iar cea mai bătrână membră e o văduvă de 84 ani.

Rasputin într'o nouă hypostază

Până nu de mult vestitul „stareț" Rasputin, care a domnit peste întreaga Rusie grație puterii lui fascinatoare asupra țarului Nicolae al II-lea, a țarinei Alexandra și asupra întregii aristocrații ruse, — era arătat ca un pervers sexual, ca un turbat afrodisiac, sau farsor care simula religiozitatea, misticismul și erotismul unor secte religioase rusești, numai și numai spre a-și face afacerile.

Astăzi prin cartea apărută sub titlul *„Revoluția rusă-Rasputin, Țarina-Lenin"*, „starețul" apare într'o hypostază cu totul nouă. El nu e decât un țăran — e drept : chefliu, muieratic și jouisseur — dar un țăran care era conștient de grozavul viitor ce era destinat Rusiei din cauza unei rele guvernări din partea unei aristocrații și oligarhii în decădere.

El a prevăzut tot cataclismul social rusesc și aceasta se vede chiar din memoriile ambasadorului francez la Petrograd *Maurice Paléologue,* pe care cartea d-rului Ygrec *(„Revoluția rusă")* le reproduce textual.

Viața lui Rasputin, povestită după memoriile unor personagii de acum istorice și importante, este una din părțile cele mai atractive ale cărții „Revoluția rusă" scrisă de doctorul Ygrec.

„Biblioteca pentru toți"

A publicat și continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români și străini.

Le vom înșira aci pe cele retipărite de curând și pe cele mai voluminoase:

„Eugenie Grandet", „Moș Goriot", Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont și Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi și Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viață", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viața Artiștilor" de Murger. „Roșu și „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din țară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere. *Librăria „Universala" Alcalay & Co. București, 1, Calea Victoriei 27*

Cărţi şi Reviste

P. NEMOIANU: *Amintiri.* Lugoj, 1928, Tip. Naţ.onala, Preţul 20 lei.

D. Nemoianu face parte din generaţia, care şi-a făcut adolescenţa în vârtejul războiului mondial. După trecerea furtunei a intrat imediat în politică, fiind poate cel mai „băieţandru" dintre prefecţii averescani din Ardeal şi Banat. Politica nu s'a potrivit însă cu inclinaţiunile sale sufleteşti, cari îl îndrumau spre preocupări intelectuale şi spre ingratul meşteşug al scrisului. Politica militantă a părăsit-o mai înainte de-a se putea compromite prin ea şi a făcut bine, căci în domeniul publicisticei bănăţene şi-a asigurat repede o reputaţie de bun cunoscător al problemelor culturale, care băteau cu impetuozitate la poarta epocei de refacere şi prefacere a vieţii româneşti din provinciile alipite. In broşura sa „Probleme bănăţene" a arătat foarte bine drumul pe care trebuia să se purceadă în marea operă de consolidare a vieţii româneşti în acea parte a Banatului, care ne-a mai rămas, după ce Sârbii şi-au luat cât au vrut.

Şi pe d. Nemoianu îl caracterizează aceiaşi preocupare de care sunt cuprinşi toţi mânuitorii de condeiu ardeleni sau bănăţeni: dorinţa de a-şi face datoria arătând problemele care se impun şi în acelaş timp fixând pentru posteritate anumite lucruri, care au caracterizat o epocă în viaţa neamului şi acum sunt ameninţate să dispară pentru totdeauna.

Desigur că printre transformările cele mai radicale care s'au produs în Ardeal după realizarea idealului naţional e şi chestiunea învăţământului. Prin dobândirea libertăţii politice românismul de peste munţi a scăpat de cel mai greu calvar, care era şcoala ungurească.

In „Amintirile" sale d. P. Nemoianu ne dă tocmai despre acest calvar o icoană fidelă. Degajat de orice prejudiţiu sau falsă mândrie d-sa ne arată prin demonstraţii aplicate chiar la proprii săi părinţi greutăţile, morale ca şi materiale, ce au trebuit să le înfrunte ţăranii români din fosta Ungarie până se decideau să-şi trimită odraslele la şcolile din oraş. Odată învinsă aversiunea faţă de aceste şcoli, începea calvarul de tot felul şi pentru părinţi ca şi pentru copii. E povestea tristă şi dureroasă a generaţiilor de intelectuali români, cari şi-au făcut studiile sub vechiul regim ungar.

Vorbind despre şcoala românească din sat, care totdeauna era confesională, d. Nemoianu evocă în descrierea primului său dascăl pe prototipul dascălului român de pe vremuri, care nu ştia multă carte, dar avea o inimă curată de român.

„Situaţia lui n'a fost vrednică de invidiat. El nici odată nu şi-a primit integral cei trei sute de arginţi (fiorini) cât îi era competinţa anuală şi totdeauna a raportat revizorului maghiar că i-a primit până la ultimul ban. (Căci altfel şcoala ar fi fost închisă. N. N.) Iar pe vremea legilor apponyiene aproape o treime din totalul copiilor obligaţi să frecventeze şcoala a trebuit s'o treacă în statisticile oficiale la categoria surdo-muţilor şi poate să jure strâmb, numai să salveze şcoala confesională".

In astfel de împrejurări „Amintirile" d-lui Nemoianu constituesc un document preţios pentru trecutul şcolii româneşti de pe timpul regimului ungar. —

ION BAILA

Un manual şcolar antipedagogic

Intr'un număr anterior am arătat cu ce lipsă de conştiinţă şi de pricepere a fost aprobat un manual de istorie naturală pentru şcolile minoritare germane din ţară.

Acum avem din nou prilejul să relevăm aceiaşi superficialitate din partea comisiunii instituită pentru aprobarea cărţilor şcolare destinate şcolilor româneşti din ţară.

E vorba de „Cours de langue française" al d-lui I. A. Candrea pentru clasa a V-a de liceu.

Principiul pedagogic la astfel de manuale e ca asupra singuraticelor regiuni ale Franţei să se dea caracterizări prin descrieri alese din cei mai buni autori.

In general condiţiunile acestea sunt satisfăcute de d. Candrea, dar în privinţa Alsaciei şi Lorenei d-sa a crezut că e foarte pedagogic să dea povestiri din războiul mondial, în care Germanii sunt arătaţi ca barbari şi cuvântul de „boches" îl găseşti la tot pasul. Mai mult. La pag. 212 se dă şi o ilustraţiune, reprezentând un soldat german care ţine revolverul în pieptul unui bătrân Alsacian, iar alt soldat e gata să lovească în cap cu patul puştii o fetiţă îngenunchiată în faţa lui, implorându-i milă. Tot în aceeaşi ilustraţie un ofiţer cu monoclu şi cu ţigare în gură priveşte nepăsător la o femee cu copilul în braţe, care stă în genunchi în faţa lui.

Cu drept cuvânt trebue să ne întrebăm ce caută astfel de lucruri într'un manual de şcoală? Ce-am răspunde dacă Liga Naţiunilor ne-ar întreba cum s'au putut aproba astfel de orori pedagogice?

Pentru ce trebue să ne compromitem chiar şi cu manualele de şcoală? — *I. B.*

Bizareriii literaro-patriotice

Cetitorii „Adevĕrului Literar" îşi mai aduc aminte de faimoasa carte a lui Maurice Bedel, „Jérôme, 60° Latitude Nord", recenzată în coloanele revistei noastre. Carte anuzantă, scrisă cu talent, şi cu subiect de scandal. Era vorba de facilitatea amorului în ţările scandinave. Cartea a fost premiată cu premiul Goncourt, ceea ce i-a dat o celebritate destul de mare pentru ca ea să ajungă a fi citită chiar în Scandinavia. Proteste din partea moraliştilor de acolo, care nu voiau a se recunoaşte în portretele făcute de Bedel.

Dar aceste protestări sunt, la urma urmei, legitime. Patriotismul, mai ales cel prost înţeles, nu e pentru nimeni o noutate. Unde însă lucrurile iau o turnură cu adevărat picantă, este când nişte Francezi, — da, Francezi — fundează, în numele prieteniei lor cu ţările scandinavice, un alt premiu, intitulat: „Premiul Wikingilor", care va fi decernat unui poet sau prozator, indiferent dacă e sau nu talentat, care să fi vorbit de bine pe Norvegieni, şi care să fi descris în culori favorabile moravurile acestei ţări.

Premiul a fost câştigat, anul acesta, de d-l Feret, născut la 1854. Aşa dar titularul a şaptezeci şi cinci de primăveri, care a trebuit să aştepte trei sferturi de veac pentru ca o carte talentată a lui Bedel să-i aducă indirect şi lui un fel de început — aproape postum — de celebritate.

In tot cazul, ideea de a face, ca francez, patriotism scandinav este nostimă, şi poate că dovedeşte un mare şomaj al patriotismului francez obicinuit — vreau să spun acela care se raportează la Franţa...

Wells şi Literatura utilitară

Scriitorul englez H. G. Wells are, printre alte specialităţi, pe aceea a „romanelor viitoare". Romane sociale — aproape socialiste — în care descrie, cu multă imaginaţie şi cu pretenţie de logică, ce va fi societatea omenească peste mai multe mii de ani. Cu pretenţie de adevăr, căci autorul, pe lângă mare nuvelist, mai este şi membru fundator al acelui partid socialist englez care se chiamă „fabianist". Numele vine de la Fabius Cunctator, adică Temporizatorul, acela care a ales ca tactică principală pentru învingerea inamicului: aşteptarea. Tot astfel şi partidul fabianist (al cărui şef e Bernard Shaw). Preconizează aşteptarea, în care timp fabianiştii scriu literatură şi au toată vremea să şi-o scurgă în public. Bernard Shaw se făleşte că toată literatura lui e „utilitară". Şi chiar aşa se chiamă în Anglia literatura care urmăreşte un scop social de edificare, informare, moralizare, etc.

Dar într'o zi — şi acolo voiam să ajungem —, într'o zi această literatură utilitară a păţit o mare ruşine, în persoana lui însuşi H. G. Wells.

Celebrul scriitor fusese invitat la Sorbona să ţină mai multe conferinţe tocmai asupra subiectului de care ne ocupăm. La una din prelegeri, vorbitorul veni ud leoarcă. Fusese surprins de ploaie fără umbrelă. Şi atunci, conferenţiarul începu astfel:

„Doamnelor şi domnilor, voisem să vă vorbesc despre literatura utilitară. Dar trebue să recunosc — cam tardiv — că nu am nici o competinţă. Intr'adevăr, eu, care am avut pretenţia să prevăd ce se va întâmpla peste 2000 de ani, n'am fost în stare azi, ieşind de acasă, să ştiu ce se va întâmpla peste 10 minute, şi să-mi iau, în consecinţă, o umbrelă"....

Cunoaşterea moştenirii strămoşeşti

D. I. Agârbiceanu face în revista „Transilvania", care e condusă de d-sa, constatarea că generaţia de azi nu cunoaşte nici trecutul neamului şi nici frumuseţile naturale ale patriei, ceeace e foarte dureros şi ar trebui să se îndrepte cât mai neîntârziat. Dintre multele mijloace, care ar putea contribui la această îndreptare d. Agârbiceanu se opreşte la următoarea soluţie:

„La cinematograf aleargă lumea neîndemnată, neaşteptând să fie capacitată (?) şi dă banul neasemănat mai bucuros decât pentru o excursie, o carte, un album şi cele două ceasuri cari le jertfeşte la o reprezentaţie nu-i pare că le dă timpul său preţios, cum e cazul când vine la conferinţă publică, de-o pildă.

„Pentru ce nu s'ar putea creia o puternică asociaţie, sprijinită de stat, sau pentru ce n'ar putea statul însuşi întemeia una care *să pregătească filmarea trecutului românesc din toate provinciile, România pitorească, economică, industrială, artistică?* Pentru ce n'am putea cunoaşte, prin film, pe ţăranul din Basarabia de la leagăn, până la mormânt, în toate îndeletnicirile lui economice, cu casa, cu satul, cu portul, cu datinile lui? Şi tot aşa să cunoaştem pe fraţii din toate provinciile! Ce greutate ar fi ca rularea acestor filme să devină obligatoare în toate cinematografele din ţară, odată pe săptămână, sau combinat, ca introducere la alte filme?"

Oricât de amăgitoare ar părea această soluţie, nouă ni se pare cam curios lucru, că ea se face tocmai din sânul „Astrei", care a produs în domeniul culturei generale mai mult atunci când nu era subvenţionată de către stat şi care prin „Astra cinegrafică" n'a făcut experienţe tocmai încurajatoare pentru viitor. Dar mai mult ne surprinde faptul, că d. Agârbiceanu atribuie statului nostru o îndatorire, de care acesta este absolut incapabil. Cinematograful nu poate prospera de cât ca întreprindere particulară, căci aci partea comercială e cel puţin tot atât de importantă ca şi cea artistică. Iar ca statul să-şi impue filmele sale „culturale", făcute de directori de prin ministere, ar însemna să omori cu bună ştiinţă industria cinegrafică, care şi altfel trebue să lupte cu destule greutăţi.

Am relevat propunerea d-lui Agârbiceanu pentru că ea ilustrează o întreagă mentalitate a păturii culte din Ardeal, anume ca cultura naţională să fie infiltrată repede şi cu mijloace forţate populaţiei româneşti deacolo. „Statul" a păcătuit destul până acum, când prin agenţii de la siguranţă şi poliţie, ca şi prin alte organe oficiale şi neoficiale a impus mormane întregi de literatură „naţionalistă" în casele populaţiei ardelene. Ardealul trebue lăsat să se desvolte în mod normal şi în măsura în care poate asimila bine cultura naţională. Vârându-i această cultură pe gât cu ajutorul statului s'ar putea să se sufoce. —*I. B.*

Jandarmul român în literatura maghiară

In numărul de Martie al revistei scriitorilor maghiari din Ardeal „Erdélyi Helikon", despre care nu putem avea de altfel decât cuvinte de laudă, găsim o nuvelă întitulată „Stele ardeleneşti". Eroul acestei istorisiri sentimentale e un jandarm român, care face serviciu în secuime şi cu gând curat se apropie de fata unui gospodar secui. El cere mâna fetei, dar secuiul i-o refuză. Atunci tinerii, îndemnaţi de suprema poruncă a iubirii curate, se refugiază într'un sat vecin, unde îi cunună în toată regula un preot bătrân.

Noaptea munţii şi-o petrec apoi în bucătăria cazărmii de jandarmi, care pe la miezul nopţii ia foc prefăcând în scrum pe tinerii căsătoriţi.

Tendinţa este evidentă. Secuii sunt sfătuiţi să închidă uşile caselor lor oricărui Român, care ar îndrăzni să se apropie de vreo fată de secui, chiar şi cu gânduri cinstite de-a le lua în căsătorie. Peste tot se vede din toată nuvela ura ce o nutresc secuii împotriva jandarmului român, care „îşi bate joc de nevestele şi fetele secuilor". Sub formă de literatură nuvela aceasta face o propagandă subversivă, care nu cadrează deloc cu credinţa mărturisită cu altă ocaziune în această revistă de-a se apropia de viaţa culturală a Românilor.

In astfel de condiţiuni trebue să respingem şi concesia ce ne-o face autorul, după toate probabilităţile încă foarte tânăr, când spune că „şi printre Români sunt oameni de treabă".

Ce fel de oameni sunt însă secuii, care pârjolesc chiar şi fiinţe de ale lor pentru singurul păcat de-a fi iubit un jandarm Român?

Astfel de „nuvele" par'că s'ar potrivi mai bine pentru ziarele politice, decât pentru o revistă serioasă ca „Erdélyi Helikon". — *I. B.*

BIBLIOGRAFIE

I. C. Vissarion: Lumea cealaltă (ce mai este după ce murim) Edit. „Cultura Românească". Preţul 50 lei.

Mihai Moşandrei: Păuni, Edit. „Cultura Naţională".

Claude Farrère: „La Marche funèbre", Edit. Flamarion, Paris.

Codrul Cosminului, Anul IV şi V, Cernăuţi.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, strada Karagheorghevici 7 (Eugen Carada) recomandă următoarele cărţi extrem de mult discutate astăzi în lumea literară şi artistică din ţară şi din streinătate.

IN LIMBA FRANCEZĂ

Următoarele romane a căror apariţie atât prin subiectele discutate cât şi prin însemnătatea autorului respectiv stârnesc o deosebită senzaţie:

J. Kessel: Belle de jour. — Dinainte amintim marile succese: L'équipage, Nuits de princes, Terre d'amour, La steppe rouge, Nuits de Siberie, Les Captifs, Les coeurs purs

Martin Maurice: Amour, terre inconnue — un roman al cărui succes întrece toate aşteptările.

André Maurois: Climats (romanul căruia editorul Grasset îi prevăzuse un tiraj de 100.000 exemplare — şi din care s'au vândut deocamdată 200.000 exemplare). Din Maurois nu se poate să nu amintim marile succese: Vie de Disraeli, Les silences du colonel Bramble, Les discours du dr. O'Grady; Ni ange, ni bête, Méipe ou la délivrance (romane) precum şi frumoasa lucrare apărută de curând: Rouen.

Mai recomandăm:

Jules Romains: Dieu des Corps, Lucienne, Mort de quelqu'un, Les copains, precum şi câteva volume cuprinzând opera-i dramatică: Knock, Le dictateur, Démetrios, etc.

Roger Martin du Gard: Se anunţă apariţia urmării la celebrul ciclu: „Les Thibault" din care au apărut romanele: Cahier gris, Le pénitentier, la belle saison, La Consultation, La Sorellina.

René Béhaine: Avec les yeux de l'esprit, Les survivants, — **Jacques Bainville:** La tasse de Saxe, Couleurs du temps; **Paul Claudel:** Positions et propositions.

TRADUCERI DIN LIMBA GERMANĂ (IN FRANCEZĂ)

Stefan Zweig: Vingtquatre heures de la vie d'une femme, Tolstoi, Balzac, Dickens. — **Thomas Mann:** Désordre, Lemaître et son chien, Tonio Kröger; **Heinrich Mann:** Sujet; **Leonhard Frank:** Le bourgeois; **Feuchtwanger:** celebrul roman istoric al cărui succes extraordinar atât în Germania cât şi în Anglia şi în America (a fost tradus în limba engleză acum un an) nu s'a epuizat a apărut în limba franceză sub titlul: **„Le Juif Süss":** îl recomandăm cititorilor noştri ca o lectură extrem de pasionantă şi interesantă; **Hugo Bettauer:** La rue sans joie, La ville sans Juifs.

Citiţi şi abonaţi-vă la

REALITATEA ILUSTRATA

Revistă săptămânală de actualităţi ilustrate

24 PAGINI MARI **8 Lei**

Preţul abonamentului:

Lei 350 pe un an, 175 pe 6 luni şi Lei 90 pe 3 luni.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A

SEXUALITĂŢII

IL FACE

„Instinctul Sexual"

de Dr. IOSIF WESTFRIED

cu o prefaţă de

PROFESOR Dr. S. FREUD

Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Costul stelelor

In vechile tratate de economie politică, la capitolul „salarii" ni se spune că cele mai formidabile câştiguri sunt realizate de jokey şi boxeuri. De vre-o zece ani însă au un concurent: actorul de cinema şi, mai ales acel superactor care e regisorul.

Că jokeul şi boxeurul câştigau mai mult ca profesionistul oricărei alte meserii —, lucrul era explicabil, căci nimic nu putea întrece celebritatea unui jokeu sau unui boxeur. Cine a frequentat puţin tribunele ringurilor sau pezajele turfului ştie ce înseamnă o mulţime entuziastă. Pasiunea curselor este una dintre cele mai violente, pentru că e una dintre cele mai absurde. Vedeţi un brav şef de birou de la ministerul marinei că îşi dă ultimul ban pe Fox six, şi-şi amanetează leafa pe un an ca să poată juca pe cutare favorit.

Boxul şi cursele pun în joc adevăratul public. Nu ca teatrul, al cărui public e puţin şi special.

Cursele şi boxul sunt adevăratele moştenitoare ale democraticelor „circenses" de altă dată. De aceea nici-o cifră nu trebue să ne mire când e vorba de câştigul unei vedete ce beneficiază de favoarea publică.

Am spus boxeurul şi nu vre-un alt soi de sportiv, pentrucă numai la el caracterul democratic este menţinut.

Iată bunăoară şampionul de tenis. El nu are dreptul să concureze la campionate decât dacă e „amator". De îndată ce „a trecut profesionist" este ipso facto descalificat. Poate da lecţii. Dar e scos din rândul oamenilor. Nu mai e stea. N'are dreptul să se mai prezinte în faţa publicului pe un „court". Sau atunci, vor fi campionate de profesionişti, unde nu concurează decât asemenea *paria* ai sportului. Banchetul valeţilor, unde oamenii ca toţi oamenii asistă doar de curiozitate. Lege spartiată şi aristocratică a sportului.

Pe când la box, concurenţii sunt aproape toţi profesionişti. Ei câştigă bani, bani mulţi din match-uri. Câştigă chiar când perd lupta. Uneori câştigă mai mult decât cel ce a învins...

In ţările de limbă spaniolă este corrida, care prezintă aceleaşi fenomene: caracter larg democratic al publicului, entuziasm delirant şi în unele lucruri (numai în unele!) cam absurd, câştiguri fabuloase pentru matadori, glorie efemeră şi instabilă.

Aceste fenomene le reproduce, absolut identic, noua sursă de glorie populară care este cinematograful.

* * *

In privinţa marilor vedete: Douglas Fairbanks, Harold Loyd, Mary Pickford, Gloria Swanson, etc., cetitorul a putut, în chiar revista noastră, să afle adesea nişte cifre fantastice. Aceşti semi-zei au nişte venituri capabile să stea alături cu bugetele unui stat modern. Decât, aceste informaţii nu-s totdeauna perfect exacte. Vreau să spun că, în felul în care sunt de obiceiu enunţate, ascund câte un detaliu de contabilitate. In realitate câştigurile sunt mai mici decât se spune. Exagerarea lor face parte integrantă din veştmântul de reclamă şi publicitate cu care se îmbracă orice glorie a ecranului.

Totuşi, salariile sunt mai mari decât în orice altă ramură de muncă. Iată câteva cifre date de un francez care a fost la Hollywood:

Metteur-en-scène-ul se plăteşte ca şi actorul, după rendementul lui faţă de public. Contractele sunt reînnoibile în fiecare an şi progresive, bunioară: 350 dolari pe săptămână, pentru început; contractul pe 3 ani, în anul al doilea, 1000 dolari; al treilea an, 2000 dolari. (Adică aproape o jumătate de milion de lei pe săptămână). Dacă între timp regisorul în chestiune nu mai are succes, contractul nu mai e reînnoit. Dacă, din contră succesul se afirmă, contractul este îndeplinit întocmai. Cu alte cuvinte, al doilea an, ori eşti concediat, ori, dacă eşti menţinut, ţi se sporeşte obligatoriu salariul.

Un asistent clasa doua (asistent de regisor) încasează 75 de dolari pe săptămână. Contractul cel mai sărăcăcios al unui actor e de 150 dolari pe săptămână (vre-o 30.000 lei). Un scriitor de scenarii debutează cu salariul de 250 dolari (50.000 lei) pe săptămână. Poate ajunge până la 35.000 de scenariu (vre-o 7 milioane de lei). Acesta e tariful lui Darney Glazer. Frances Marion, celebru scenarist, încasează circa 3.000 dolari pe săptămână (600.000 lei).

Regisorii sunt încă şi mai bine plătiţi. Lubitch câştigă 125.000 dolari de fiecare realizare (vre-o 24 milioane). Fitzmaurice 75.000; Raoul Walsh 7.500, Mal-St.-Clair 3.000.

Cât despre actori, iată câte-va cifre: Tom Mix încasează vre-o 20.000 dolari pe săptămână (vre-o 4 milioane de lei). Colen Moore câştigă 17.000 dolari pe săptămână. Mary Pickford, Gloria Swanson, Norma Talmadge, Constance Talmadge, n'au salariu fix pentru bunul motiv că ele îşi exploatează în regie filmele, sub cunoscuta firmă „United Artists". Pentru fiecare film, trebue să imobilizeze un anumit capital care, dacă filmul e bun, renteazā enorm, dacă filmul e prost, nimic, sau chiar mai puţin.

Tot aşa sunt şi Douglas Fairbanks, Charlie Chaplin, Harold Lloyd. Se pare că acesta din urmă trage cel mai mare profit din filmele lui.

Corinne Grifith, care actualmente lucrează la First National Film, trebue să câştige vre-o 5.000 dolari pe săptămână (1 milion). Dick Barthelmess câştigă vre-o 10.000 pe săptămână; Alice White 1.000; Molly O'Day 1.000.

La Metro Golwin Mayer, Greta Garbo câştigă vre-o 8.000 dolari pe săptămână; John Gilbert 7.000; Renée Adorée, 3.000; Aileen Pringle, 2.500; Lew Cody 3.000; George K. Arthur 2.500. Cât despre Marion Davies ea are producţia ei proprie, cu studio-uri personale.

La Paramount, Adolphe Menjou câştigă 10.000 dolari pe săptămână; Richard Dix, 5.000; Wiliam Powell, 2.500; Bancorf 2.500; Bebe Daniels 5.000; Pola Negri 8.000.

La „Fox" Janet Gaynor, când a „turnat" în „Răsărit de soare", era debutantă, şi câştiga numai 300 dolari pe săptămână. Avocatul ei îi obţinu un nou contract în raport cu prodigiosul ei succes şi realul ei talent. Acum, ea are 3.000 pe săptămână. De asemeni, Charlie Farell, care multă vreme se plimba prin Hollywood cu modestul său Ford pe care îl avea ca modest figurant („extra", cum li se zice figuranţilor de cinematograf), câştigă acum peste 3.000 pe săptămână. Vic Mac Laglen trebue să aibă vre-o 2.000 pe săptămână; Madge Bellamy deasemeni; June Collyer ceva mai puţin; Sally O'Neil, Claire Windsor, Lois Wilson, Mae Mac Avoy, Lupe Velez, Magaret Livingston, Jane Vintou, fac între 1.000 şi 3.000 pe săptămână când lucrează. Printre băeţii tineri, cei care câştigă mai mult actualmente sunt Don Alvarado, Gilbert Roland, Gary Cooper, James Hall.

Acestea sunt răsplăţile regeşti cu care publicul îşi plăteşte semi-zeii — care sunt în acelaş timp idolii, dar şi protejaţii săi. Căci nicăeri ca la actorul de cinema nu se vede mai bine că dumneata şi eu suntem adevăraţii stăpâni ai marilor celebrităţi. Că aceşti dumnezei sunt, într'o privinţă, nişte bieţi sclavi ai bunei noastre voinţi.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Răspuns d-lui Demostene Botez

Iubite domnule Botez,

De geaba m'ai invidiat!

De geaba te-ai crezut în drept să mă invidiezi...

E drept: ai găsit o poezie „modernistă" — mai „modernistă" decât toate poeziile pe care le-am găsit eu, până acum şi din care am citat aci crâmpee răzleţe...

Dar este cineva care are mai mult noroc şi decât mine şi decât d-ta. O cititoare a mea şi-a d-tale... Ah! Iubite domnule Botez, norocul femeilor este formidabil, chiar şi în literatură...

Şi-acum ascultă, te rog, scrisoarea cititoarei noastre...

„Domnule Branişte,

Văd că d. Demostene Botez îţi face concurenţă! A fost şi dânsul norocos şi şi-a găsit *„revista şi poeţii"* lui. Fiindcă şi eu m'am delectat cu *„perlele literare"* — cum se zice în stil obicinuit — pe care ai fericirea să le găseşti şi să le citezi săptămânal, — vă anunţ că am găsit şi eu ceva... Insă am fost mai norocoasă decât dv. amândoi. Eu, domnule Branişte, am găsit — nu o poezie — ci un volum întreg!"

...Iacă, iubite domnule Botez, cu cât orgoliu, cu cât egoism îşi strigă femeia, norocul ei!

Dar ascultă mai departe:

„Vrei să faci cunoştinţă cu poetul meu? Iată-l! Ţi-l prezint încă de când era copil... — vezi ce avantagiu am eu... — când mama lui îl legăna *„cu capul pe genunchiu"* şi-i dorea :

„Ca puiul tău din sân *(!) s'ajungă mare 'n lume şi să 'mpletească foi pe tâmple de-acu (!) ninse..."*

Nu-i aşa că e interesant?

Poetul meu e sensibil, fin, delicat, gingaş, sufletul lui e mereu bolnav şi când *„amorul de pe soclu, trage 'n inimă cu arcul":*

„Vezi şi sufletul ca nalba
„Ce bolnav e şi cum plânge
„Uite ce adâncă-i rana
„Ce pârâu spumos de sânge".

„Vezi, domnule Branişte, un suflet din care curg pârae spumoase (!) de sânge — nici d-ta nici d. Demostene Botez n'a găsit.

Dar sufletul „rănit" mai face şi alte isprăvi:

„O, de azi ştiu a ta rănire
„Că pana-ţi albă în amurg
„S'a înroşit de sânge...
„O! sbori mai bine iar în zare
„Cu sângele-ţi să faci pârae
„Şi să se scalde ca în bae
„Veninul oţeţilor amare
Aşa să sbori în zare".

„...Vezi, domnule Branişte, chestia cu pâraele de sânge se complică teribil! Veninul vieţii care se scaldă „ca în bae" — ce imagine poetică! — în pârae de sânge, — iată ceva delicios...

„Dar poetul meu anemic se teme de zăpadă:

„Că 'n haină albă de candoare
Zăpada e ucigătoare!

„Este, de sigur, o aluzie poetică la gripa care bântue acum. Sau la guturai... Ştiu eu!

„Vrei poate să cunoşti şi iubita poetului *meu?* Iat-o:

Obrazu-ţi roz e puf de pudră... iar când
„Seara trupul în oglindă...
...Tu îţi admiri fără cămaşe
Iţi laşi mijlocul să se 'ntindă", etc.

„Şi când zăreşte sânii, spune:

„Priviţi cum sgândără cu boţii
Cămaşa albă, ştrengăreşte,
Căci sunt cişmele (!) nesecate
Din care viaţa curge"...

Vezi, poetul nu-i egoist.. In faţa sânilor iubitei ne invită pe toţi să-i privim. „Priviţi!" — zice el... generos! Dece? căci sunt „cişmele" — bine că nu sunt pompe sau, — Doamne fereşte, — fântâni arteziene... Adică ne invită — sau, mai de grabă, vă invită şi pe dv. să vă adăpaţi...

Dar iubita cu sâni-cişmele — (de sigur, e doică!)— după sânii-cupole de care vorbeai d-ta, iacă şi sâni-cişmele ! — e ingrată cu poetul-copil. Şi poetul copil o mustră :

„Nu vrei să ştii de visătorii
„A căror inimă te cere
„Când un copil *cu gânduri* fine
„Naiv s'aţine după tine"...

„S'aţine" omul în calea cuiva, nu după cineva. Dar în poezia modernistă, — merge!

„Vrei, poate, domnule Branişte, să ştii ce plăceri râvneşte poetul meu?

„Ascultă:

„...să simt plăceri prelinse
„pe mâinile întinse"...

„...Plăcerile prelinse pe mâini..." De! Nu-i tocmai normal...

„Dacă versurile poetului *„meu"* îţi vor părea o *„găselniţă"* îi voiu lega volumul *„în fire de papură de baltă"* şi când (un ultim citat):

„De visuri de noapte natura va fi udă"... (uf! ce oroare"...) atunci îl voi asvârli în... *„spaţii siderale".*

O CITITOARE".

Iubite domnule Botez, să recunoaştem că amabila noastră cititoare a fost mai norocoasă. A găsit comori, pe care nici d-ta nici eu nu le-am putut descoperi.

Dar este şi mai egoistă: nu ne spune nici numele poetului, nici titlul volumului.

Ah! Femeile...

Rămân cu toată prietenia al d-tale.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Radio

Radio este, netăgăduit, cea mai de seamă născocire a vremii din urmă...

Stai acasă, confortabil instalat în jilţul d-tale, cu paharul de ceai — sau de vin, după gust — în faţă... Şi, în acelaş timp, eşti la Praga, la Bratislava sau la Roma. Te-ai plictisit? Nu-ţi place o conferinţă nemţească? Nici muzica italiană? Foarte bine... Suceşti şurupul şi eşti la Paris... Vrei mai mult? Asculţi Londra. Graniţele nu mai există. De paşaport nu mai ai nevoe. Eşti pretutindeni şi nicăeri — ca Dumnezeu şi ca d. general Nicoleanu! Şi totuşi eşti acasă la d-ta, în strada Cutare No. Cutare, cu paharul de vin — sau de ceai, după gust şi după regimul poruncit de doctori — confortabil instalat între braţele fotoliului, mai comode decât braţele capricioase ale femeii...

La recepţia organizată pentru presa bucureşteană, un om de ştiinţă — d. profesor Hurmuzescu, preşedintele Societăţii de Radiodifuziune, a subliniat importanţa invenţiei: cartea şi gazeta nu se pot adresa decât celor care posedă marea taină a abecedarului. Radio vorbeşte oricui — chiar şi neştiutorilor de buchii.

Ceiace înseamnă că radio este menit să slujească artei, literaturii şi ştiinţei mai mult decât tiparul. Tiparul necesită un limbaj convenţional. Trebue să ştii că *a* este a şi *A* este A... Că 2×2=4. Radio nu cere aceste cunoştinţi preliminare. Nu cere decât o bună pereche de urechi şi o maşină din zi în zi mai ieftină.

Cu atât, poţi şti — în fiecare zi — cota bursei, ultima modă la Paris, cum se cresc copiii, ce cărţi noui au apărut şi care din gloriile globului a trecut în eternitate. Pentru aceasta nu trebue să ştii să citeşti. Nici măcar să te osteneşti a citi, nu este nevoe. Este de ajuns să asculţi...

Mai mult: radio îţi aduce — în afară de ceiace îţi dă ziarul — muzică şi teatru. Muzică interpretată, cântată — şi teatru jucat.

D. prof. Hurmuzescu a cerut, pentru această invenţie, concursul presei. Il are fără stăruinţi. Perspectivele, pe care le-a schiţat — în luminoasa d-sale cuvântare — sunt mai mult decât un îndemn pentru presă: sunt o tentaţie.

Până atunci, să însemnăm rezultatele obţinute la Bucureşti. D. M. Jora, directorul programului muzical, ne oferă — în fiecare seară — prilejuri de înaltă delectare. Iar d. H. Blazian — priceputul şi entuziastul director al programului literar — a adus o minunată tendinţă de occidentalizare a acestei părţi din program.

In fiecare seară, un scriitor citeşte din opera lui sau vorbeşte despre un confrate al lui. D. Blazian a realizat o fericită colaborare între sunet şi slova tipărită. Literatura nu are decât să câştige de pe urma acestei colaborări. Iar radio nu va pierde nimic...

De câteva ori pe săptămână, — un specialist face o dare de seamă critică despre evenimentele celor şapte zile. Perpessicius — despre cărţi. D. Brăiloiu — despre mişcarea muzicală. D. Froda — despre teatru. Şi aşa mai departe.

O oră veselă — Joia după amiază — vă dă prilejul să ascultaţi pe cei mai buni umorişti: D. D. Patraşcanu, Gh. Brăescu, Ion Pribeagu, etc. O oră a femeii — dă cucoanelor ocazia să asculte pe mai toate scriitoarele noastre. O oră destinată copiilor — Duminică dimineaţă — creiază viitoarele generaţii de pasionaţi ascultători de radio.

Programul Bucureştilor tinde, în sfârşit, — să atingă nivelul programelor marilor capitale din Apus.

Este o ispravă, pentru care d-nii Jora şi Blazian merită toate felicitările. — *T. T.-Br.*

Cum scriau cei vechi ?

Dacă ar fi să ne ţinem de traducerea literală a cuvântului „manuscris", ar trebui să denumim astfel toate textele lucrate şi însemnate de mâna omului, din clipa în care au început să dea gândirii lor o formă grafică durabilă. Şi totuşi nu-i aşa; se numesc manuscrise numai documentele scrise pe papirus, pergament şi hârtie.

La romani, opera originală a autorilor, era încredinţată copiştilor care o înmulţeau prin numeroase transcripţii; aceşti copişti erau în genere sclavi, a căror valoare era foarte sus cotată. Seneca vorbeşte de un anume Calvisius Subianus care cumpărase unsprezece sclavi şi pe care-i pusese să înveţe câte o poemă greacă. Plătise 100.000 sesterţi de fiecare sclav, cam 600.000 lei actuali.

„Pomponius Atticus, scrie Cornelius Nepos, avea mulţi sclavi învăţaţi, cititori dibaci şi un mare număr de copişti". Aceşti sclavi erau menajaţi, râzgâiaţi chiar şi stăpânul lor adesea îi libera şi îi făcea astfel şi mai legaţi de el. *Sclavii literaţi,* pe care romanii îi aduceau din Grecia, se numeau „Servi litterari".

Negustorii de cărţi din Roma *(bibliopoles)* aveau în slujba lor numeroşi copişti, liberţi sau străini, cea mai mare parte greci. Existau şi ateliere de transcriere unde copiştii scriau sub dicteul unui cetitor. Plata se făcea pentru fiecare sută de linii scrise, dar nu se ştie ce sumă se plătea. Aceste copii, făcute 'n grabă, erau adesea pline de greşeli. Iată cum se plânge Horaţiu : „Asemenea copistului care, după ce a fost avertizat, comite aceiaşi greşeală, nu trebue iertat." Martial e tot atât de aspru cu copiştii. Indreptările se puteau face lesne pe copiile rămase în prăvălia negustorului; dar cele vândute şi trimise cine ştie la ce depărtări, rămâneau greşite.

Existau şi femei care se ocupau cu transcrierea ; faptul e consemnat într'o inscripţie. In anul 231 când Origeniu a început să revizuiască Vechiul Testament, Sfântul Ambrozie i-a trimis scribi şi fete pricepute în caligrafie. Sfântul Cezar a întemeiat în veacul al 5-lea la Arles, o mânăstire de maici care aveau îndatorirea la anumite ore să copieze cărţi.

Intâii librari s'au stabilit la Roma în timpul lui August. Ei primeau manuscrisul din mâna copistului şi-l trimiteau *bibliopajului* (legătorului) care lipea una de alta foile de papirus sau de pergament, învălea totul într'o foae mai solidă de papirus, care ţinea loc de copertă şi lega ultima filă de cilindrul pe care trebuia să se învăluiască „volumul".

Titlurile erau scrise deobicei cu litere frumos împodobite. Litera care începea capitolul era scrisă cu cerneală roşie, de minium sau cinabru, obicei care a trecut de la romani la evul-mediu; de-aci vine şi cuvântul *rubrică.*

Grecii ca şi Romanii întrebuinţau la scris pe un material dur sau pe ceară, condee ascuţite numite *graphium* sau *stylus.* Stiletul era uneori o armă foarte periculoasă. Muzeele din Apus au păstrat numeroase exemplare de *stylus* din antichitate şi evul mediu.

Pentru scrisul pe papirus sau pergament se întrebuinţa un condei de trestie numit *calamus.* Trestiile erau luate cam de pretutindeni, dar se preferau trestiile care creşteau pe malurile Nilului şi cele din Armenia. Cu timpul, romanii au fabricat *calami* de bronz.

Călimările obicinuite erau de lut ars, cele de lux erau de aur şi argint. Cerneala romanilor, *astramentum,* era un lichid alcătuit din funingine, gumă şi apă. — *A.*

Mărunte

— Din *Dicţionarul Limbii Române,* publicat sub auspiciile Academiei Române şi redactat la Cluj sub conducerea d-lui profesor Sextil Puşcariu, au apărut două noui fascicole: unul din Tomul I, Partea II, cuprinzând cuvintele *Cartal-Ce,* şi celălalt (6) din tomul II: *Holercă-Imbrăcină.*

Fascicolele se vând cu 150 lei şi se pot procura prin Librăria Pavel Suru sau deadreptul dela Cancelaria Academiei.

Până acum sunt publicate următoarele părţi din marele Dicţionar:

Tomul I, partea I, cu literile *A-B,* şi trei fascicole din partea II, cu litera *C-Ce;* iar din tomul II, 6 fascicole cuprinzând litera *F-Imbrăcină.*

Toate fascicolele apărute până acuma se pot procura în preţul total de lei 1950.

* * *

— Din Praga se anunţă moartea scriitorului Iosif Golencic, numit „Patriarhul Literaturii Cehe". Răpus de sincopă, Golencic părea şi în sicriu acelaş om masiv şi puternic, cu barba-i mare şi albă, atât de cunoscută şi venerată la conferinţele şi şezătorile din cursul deceniilor în care intelectualii cehi duceau lupta pentru cucerirea eului naţional. Cea mai însemnată operă a lui e romanul „Ai noştri", care oglindeşte viaţa ţărănimii cehe.

O noapte a Cleopatrei

Regina Cleopatra a Egiptului se plictisea de moarte şi se tânguia de aceasta sclavei Charmion, care-i răspunse :

— Se vede bine că regina n'a mai avut amant şi n'a mai ucis pe nimeni de o lună.

Această stare sufletească a reginei Egiptului, tot aşa de celebră ca femee şi ca regină, este punctul de plecare al lui Theophile Gautier pentru drama zguduitoare care formează subiectul povestirii lui, *O noapte a Cleopatrei.*

Un tânăr înflăcărat de pasiune se strecoară cu iscusinţă în palatul reginei şi-şi jertfeşte cu frenezie viaţa în schimbul nopţii de iubire pe care i-o dăruește Cleopatra.

In povestirea celebră a lui Theophile Gautier e admirabil caracterizată figura acestei suverane orgolioase şi pasionate, care distribuie cu aceiaşi aprindere sărutul îmbătător şi otrava ucigătoare. O întreagă epocă şi o întreagă stare de spirit sunt splendid caracterizate în *O noapte a Cleopatrei* de neîntrecuta putere de evocare a marelui scriitor francez.

Povestirea, minunat tradusă în româneşte, a apărut în No. 109 al *Bibliotecei Dimineaţa.*

A apărut :

LECTURA No. 216
— SPECIAL de PAŞTI —

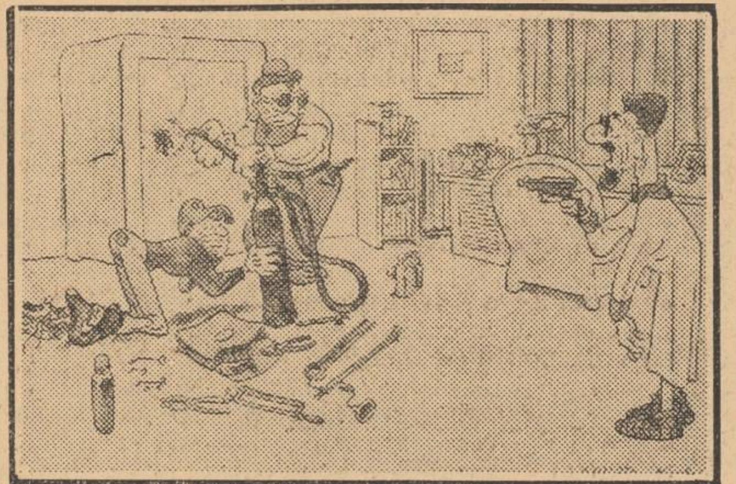
Ochii Fratelui Veşnic

O legendă sublimă ca o a doua Evanghelie a umanităţii ;

de STEFAN ZWEIG

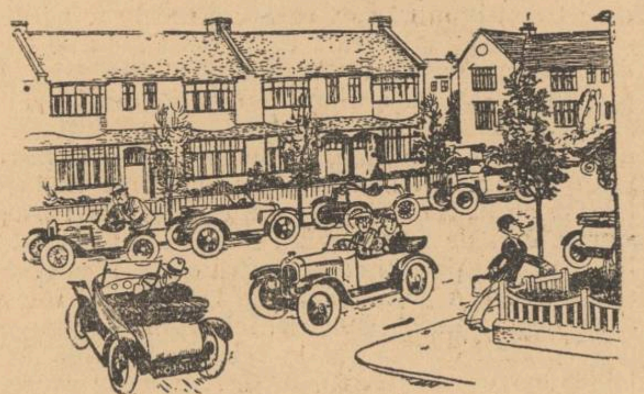
:-: Ilustrul scriitor şi luptător idealist :-:
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Scumpetea

— Mânile sus! Ce faceţi acolo?
— Veţi râde, domnule, — dar acesta-i adevărul : căutăm ouă de Paşti...

Automobilism

— De ce-i aşa de fudul domnul acela?
— E singurul care merge pe jos.

Alarma

IMBECILUL. — Domnule conductor, apartamentul e întunecos şi lumina ameninţă să se stingă.
Vă rog, daţi dispoziţia să se repare de urgenţă...

Noutăţile literare române şi străine precum ori-ce reviste şi ziare străine, le găsiţi zilnic la noua Librărie

Independenţa Română

MIHAIL ALFANDARY

Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11